

b147660

บทบาทของมหาวิทยาลัยท้องถิ่นที่มีต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของ
เทศบาลนครยะลา : กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

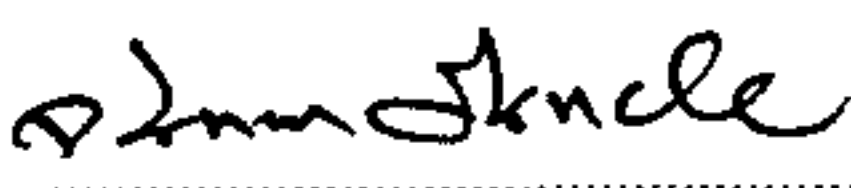
นางพวงค์ พัฒนพันธ์ชัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการสิ่งแวดล้อม)
คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

2549

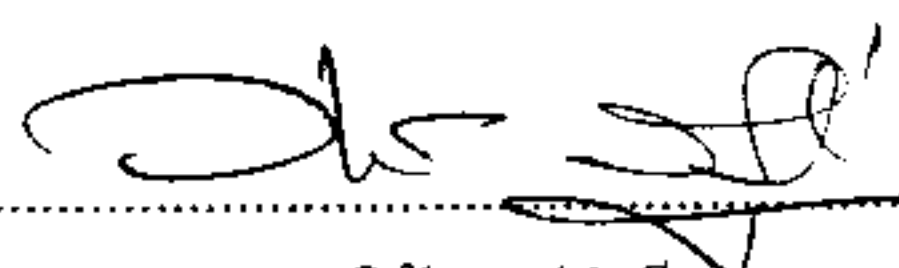
บทบาทของมหาวิทยาลัยท้องถิ่นที่มีต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของ
เทศบาลนครยะลา : กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
นางพงศ์ พัฒนพันธ์ชัย
คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณาแล้วเห็นสมควรอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของ
การศึกษาตามหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการสิ่งแวดล้อม)

รองศาสตราจารย์..........ประธานกรรมการ
(ดร. จันทนา อินทปัญญา)

อาจารย์..........กรรมการ
(ดร. จินตนา อมรสงวนสิน)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์..........กรรมการ
(วิชิต เรืองแป้น)

อาจารย์..........คณบดี
(วิชัย รูปคำดี)
วันที่.....6.....มีนาคม พ.ศ. 2549

บทคัดย่อ

ชื่อวิทยานิพนธ์	บทบาทของมหาวิทยาลัยท้องถิ่นที่มีต่อการจัดการสิ่งแวดล้อม ของเทศบาลนครยะลา : กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
ชื่อผู้เขียน	นายนาถพงศ์ พัฒนพันธ์ชัย
ชื่อปริญญา	วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการสิ่งแวดล้อม)
ปีการศึกษา	2548

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อนำเสนอแนวทางการเสริมสร้างบทบาทด้านสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัยท้องถิ่น วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย การศึกษาจากแหล่งทุติยภูมิ การสำรวจภาคสนาม การสัมภาษณ์เชิงลึก และการศึกษาจากแบบสอบถาม ซึ่งแหล่งข้อมูลที่สำคัญประกอบด้วย ผู้บริหาร อาจารย์และนักศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ตัวแทนของชมรมรักษ์แม่น้ำปัตตานี รวมทั้งเจ้าหน้าที่ของเทศบาลนครยะลาและสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดยะลา

ผลการศึกษา พบว่า การจัดการสิ่งแวดล้อมในเขตเทศบาลนครยะลามีองค์กรที่เกี่ยวข้องหลายองค์กร ซึ่งแสดงบทบาทในการสนับสนุนซึ่งกันและกันค่อนข้างน้อย แต่สภาพโดยรวมของการจัดการสิ่งแวดล้อมยังไม่มีปัญหามากนัก เนื่องจากปัญหาสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันยังมีน้อย ประกอบกับเทศบาลนครยะลามีโครงสร้างพื้นฐานด้านสิ่งแวดล้อมที่ดี อย่างไรก็ตามหลายฝ่ายเริ่มให้ความสำคัญกับการสร้างเสริมจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมของประชาชน

บทบาทด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาภายในเทศบาลนครยะลาในภาพรวมอาจยังไม่เป็นที่กล่าวถึงในวงกว้าง เพราะปัญหาเกี่ยวกับการประสานข้อมูลระหว่างองค์กร รวมทั้งข้อจำกัดบางประการของมหาวิทยาลัย เช่น ข้อจำกัดด้านบุคลากรและงบประมาณ อย่างไรก็ตาม บทบาทการวิจัยเกี่ยวกับคุณภาพน้ำเป็นบทบาทหนึ่งที่ค่อนข้างเป็นที่รู้จักในวงกว้าง

ในปัจจุบันปัญหาความไม่สงบในพื้นที่นับเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรที่เกี่ยวข้องรวมทั้งการแสดงบทบาทด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ซึ่งปัญหาดังกล่าวส่งผลกระทบต่อสภาพสังคมและเศรษฐกิจของประชาชนในพื้นที่ค่อนข้างมาก

การศึกษาจากแบบสอบถามทำให้ทราบว่าในภาพรวมนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลามีความรู้ความเข้าใจและทัศนคติด้านสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งจากการทดสอบ

สมมติฐานทำให้ทราบว่าปัจจัยทางการศึกษาโดยเฉพาะวิธีเริ่มเข้าศึกษาและสาขาของนักศึกษา มีอิทธิพลต่อความรู้ความเข้าใจและทัศนคติด้านสิ่งแวดล้อมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

การศึกษานี้ได้เสนอ "ตัวแบบนักตะกร้อ" เพื่อใช้เป็นมุมมองเชิงบทบาทขององค์กร โดยเปรียบเทียบองค์กรในเทศบาลนครยะลาเป็นเสมือนนักตะกร้อในทีมนักตะกร้อ ที่ต้องฝึกฝนการเล่นตะกร้อ มีการเล่นตะกร้อลอดห่วงด้วยกันและสามารถเข้าแข่งขันเซปักตะกร้อได้ ตัวแบบดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าทุกองค์กรควรแสดงบทบาทสนับสนุนกันเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น จนถึงการจัดการสิ่งแวดล้อมในระดับที่สูงขึ้นไป

ผลการศึกษาทำให้ได้ข้อเสนอแนะสำหรับการเสริมสร้างบทบาทด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาหลายประการ เช่น การจัดการสิ่งแวดล้อมภายในมหาวิทยาลัย การฝึกอบรม การเป็นที่ปรึกษาทางวิชาการ การสนับสนุนห้องปฏิบัติการ การส่งเสริมกิจกรรมของนักศึกษา การวิจัยเพื่อท้องถิ่น การจัดการเรียนการสอนด้านสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการสร้างความร่วมมือระหว่างองค์กรในท้องถิ่น เป็นต้น

โดยสรุปแล้ว องค์กรในท้องถิ่นทุกองค์กรล้วนมีความสำคัญและควรแสดงบทบาทสนับสนุนกันอย่างเหมาะสม ซึ่งมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาควรมีบทบาทสำคัญในการช่วยสนับสนุนงานด้านวิชาการและชี้นำการพัฒนาท้องถิ่น ทั้งนี้การจัดการสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นควรอยู่บนความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป้าหมายให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

ABSTRACT

Title of Thesis	The Role of Local University in Environmental Management of Yala Municipality : Case Study of Yala Rajabhat University
Author	Mr. Narttapon Pattanaphanchai
Degree	Master of Science (Environmental Management)
Year	2005

The main objective of this study is to propose the guideline for promoting the role of local university in environmental management. Methods of data collection used in this study include collection of secondary data, field survey, in-depth interview and structured questionnaires. Main data sources consisted of administrators, teachers and students of Yala Rajabhat University, members of Assembly of Pattani River Conservation, and officers of Yala Municipality Office and Yala Natural Resources and Environmental Provincial Office.

Findings of the study reveal that there is a little collaboration in environmental management among concerned organizations in Yala Municipality. However, at present, environmental management problems in Yala Municipality are insignificant since Yala Municipality has already managed them properly. Furthermore, concerned local organizations begin to promote environmental awareness for the public to have better understanding towards the environment.

The role of Yala Rajabhat University in environmental management has not widely known in Yala Municipality due to lack of information exchange between them, even though the university has rather widely known in water quality research work. In addition, the university faces problems on limited budget and personnel.

At present, the southern unrest problem is a major obstacle to environmental management as well as to social and economic development. This problem is also an obstacle to environmental management role of Yala Rajabhat University.

From the study, it was found that students of Yala Rajabhat University have knowledge and attitude towards the environmental issues at a moderate level. Some selected educational factors which are year of admission and program of study, significantly influence the afore-mentioned knowledge and attitude.

This study proposes the Takraw Model to represent a role-play aspect of organizations. From the model, each organization in Yala Municipality will represent each player in a takraw team. Each player must practice takraw to have better skill, can play hoop takraw and join sepaktakraw team. The model shows that every organization should work in co-operation with the others for increasing efficiency in environmental management at local and higher levels.

Findings of the study suggest several guidelines for promoting the role of Yala Rajabhat University in environmental management such as guidelines on in-house environmental management, training, technical consultation, laboratory supporting, promotion of student activities, local research, environmental schooling, and promoting co-operation among local organizations.

In summary, Yala Rajabhat University as a local university should play role in technical support of environmental management as well as local development guidance. Local organizations concerned in environmental management should work in collaboration with each other to the goal of sustainable development.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี ด้วยความอนุเคราะห์จากบุคคลหลายท่านที่ได้ช่วยชี้แนะการศึกษาวิจัย ให้ความช่วยเหลือ และให้ข้อแนะนำที่มีคุณค่ายิ่งต่อผู้เขียน

ผู้เขียนขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.จันทนา อินทปัญญา ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ที่ให้คำปรึกษา แนะนำ และตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความกรุณาในทุกขั้นตอน ขอขอบพระคุณ อาจารย์ ดร.จินตนา อมรสงวนสิน ที่กรุณาให้ข้อเสนอแนะและตรวจแก้ไขปรับปรุงวิทยานิพนธ์ด้วยความเอาใจใส่เป็นอย่างดี และ ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วิจิต เรืองแป้น ที่ได้ให้ความช่วยเหลืออย่างดีในการเก็บข้อมูลภาคสนาม รวมทั้งให้ข้อแนะนำและคำปรึกษาอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ในหลักสูตรการจัดการสิ่งแวดล้อมทุกท่านที่ได้ถ่ายทอดความรู้ด้วยความเมตตาแก่ผู้เขียน และขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ภายในคณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อมทุกท่าน ที่ได้ให้ความช่วยเหลือในการประสานงานระหว่างการศึกษาและการจัดทำวิทยานิพนธ์เป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณผู้ให้สัมภาษณ์ทุกท่านที่ได้สละเวลาอันมีค่า เพื่อให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งด้วยอัธยาศัยไมตรีที่อบอุ่นเป็นกันเอง และขอขอบคุณนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาทุกท่านที่ช่วยตอบแบบสอบถามด้วยความเอาใจใส่

ขอขอบคุณเพื่อนๆ พี่ๆ และน้องๆ การจัดการสิ่งแวดล้อมรุ่นที่ 8 ทุกท่าน ที่ทำให้การศึกษาเล่าเรียนตลอดเวลาที่ผ่านมา เป็นช่วงเวลาที่อบอุ่นและเต็มไปด้วยความทรงจำที่ดี

สุดท้ายนี้ ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา ที่ได้ให้โอกาสในการศึกษา และให้การสนับสนุนในทุกๆ ด้านอย่างไม่เคยเหน็ดเหนื่อย รวมถึงเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตของผู้เขียนมาโดยตลอด ด้วยความเคารพรักอย่างสูง

นาถพงศ์ พัฒนพันธ์ชัย

มีนาคม 2549

	หน้า
<u>บทคัดย่อ</u>	(3)
ABSTRACT	(5)
กิตติกรรมประกาศ	(7)
สารบัญ	(8)
สารบัญตาราง	(11)
สารบัญภาพ	(14)
สารบัญแผนภูมิ	(15)
 <u>บทที่ 1</u> บทนำ	 1
1.1 ความเป็นมา	1
1.2 สภาพปัจจุบันของปัญหา	3
1.3 ความสำคัญของการศึกษา	5
1.4 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	5
1.5 ขอบเขตการศึกษา	6
1.6 สมมติฐานของการศึกษา	7
1.7 กรอบแนวคิดในการศึกษา	7
1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	9
1.9 คำนิยามที่ใช้ในการศึกษา	9
 <u>บทที่ 2</u> ทบทวนวรรณกรรม	 15
2.1 หลักการ แนวคิด และองค์ความรู้ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม	15
2.2 แนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อมเมือง	26
2.3 บทบาทหน้าที่ขององค์กรที่เกี่ยวข้องในการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาล	33
2.4 แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทด้านสิ่งแวดล้อม	35
2.5 แนวคิดเกี่ยวกับความรู้และทัศนคติ	44
2.6 การเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา	53
2.7 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	57
2.8 สรุปการทบทวนวรรณกรรม	62

บทที่ 3	วิธีดำเนินการศึกษา	64
3.1	รูปแบบของการศึกษา	64
3.2	การศึกษาจากแหล่งทุติยภูมิ	66
3.3	การสำรวจภาคสนาม	67
3.4	การสัมภาษณ์เชิงลึก	69
3.5	การศึกษาจากแบบสอบถาม	73
3.6	สรุปกรอบวิธีดำเนินการศึกษา	83
บทที่ 4	ผลการศึกษาจากแหล่งทุติยภูมิ	84
4.1	เทศบาลนครยะลา	84
4.2	สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดยะลา	91
4.3	ชมรมรักษ์แม่น้ำปัตตานี	94
4.4	มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา	97
4.5	ข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมในเขตเทศบาลนครยะลา	107
4.6	องค์ความรู้ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา	113
บทที่ 5	ผลการสำรวจภาคสนาม	116
5.1	ปัญหาสิ่งแวดล้อมเมืองของเทศบาลนครยะลา	117
5.2	การจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองขององค์กรที่เกี่ยวข้อง	128
5.3	บทบาทด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา	134
5.4	ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการสิ่งแวดล้อม : เหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่	140
บทที่ 6	ผลการสัมภาษณ์เชิงลึก	147
6.1	องค์กรที่เกี่ยวข้อง : สภาพและปัญหาการจัดการสิ่งแวดล้อมเมือง	148
6.2	ไม่รู้กัน ไม่มั่นใจ ไม่คุ้นเคย : ภาพสะท้อนของความร่วมมือ	151
6.3	บทบาทของมหาวิทยาลัย : ข้อเสนอแนะจากภายนอก	156
6.4	ราชภัฏยะลาในวันนี้ : องค์กรกับความเปลี่ยนแปลง	160
6.5	บทบาทของมหาวิทยาลัย : มุมมองจากภายใน	167
6.6	ภาพแห่งความคาดหวัง : บทบาทการจัดการสิ่งแวดล้อม	170
บทที่ 7	ผลการศึกษาจากแบบสอบถาม	174
7.1	การสรุปข้อมูลเชิงพรรณนา	174
7.2	การวิเคราะห์ข้อมูลโดยดัชนีค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก	180
7.3	การทดสอบสมมติฐาน	187
7.4	สรุปข้อคิดเห็นจากแบบสอบถาม	204

<u>บทที่ 8</u> การอภิปรายผลการศึกษา	208
8.1 การอภิปรายข้อมูลผลการศึกษา	208
8.2 บทบาทของมหาวิทยาลัย : จากทฤษฎี สู่ตัวแบบด้านสิ่งแวดล้อม	219
<u>บทที่ 9</u> บทสรุปและข้อเสนอแนะ	226
9.1 สรุปผลการศึกษา	226
9.2 ข้อเสนอแนะ	229
9.3 ส่งท้าย	236
<u>บรรณานุกรม</u>	239
<u>ภาคผนวก</u>	247
ภาคผนวก ก Research Coordination Schema	247
ภาคผนวก ข ประเด็นการสัมภาษณ์เชิงลึก	253
ภาคผนวก ค แบบสอบถาม	256
ภาคผนวก ง การหาคุณภาพเครื่องมือ (แบบสอบถาม)	266
ภาคผนวก จ การสร้างมาตรวัดทัศนคติ	270
<u>ประวัติผู้เขียน</u>	273

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2.1 การออกแบบเมืองตามประเพณีนิยมกับการออกแบบด้วยหลักนิเวศวิทยา	27
3.1 การแบ่งชั้นภูมิและขนาดตัวอย่างในแต่ละชั้นภูมิ	76
4.1 สถิติข้อมูลทางทะเบียนราษฎร เทศบาลนครยะลา ปี 2537 - 2547	107
4.2 องค์ประกอบของขยะมูลฝอย เทศบาลนครยะลา	111
4.3 คุณภาพน้ำแม่น้ำปัตตานีในเขตเทศบาลนครยะลา	112
7.1 สรุปข้อมูลเชิงพรรณนาจากการศึกษาจากแบบสอบถาม	175
7.2 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้ความเข้าใจและทัศนคติ เกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมและบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ระหว่างนักศึกษาเพศชายและเพศหญิง	181
7.3 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้ความเข้าใจและทัศนคติ เกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมและบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ระหว่างนักศึกษาที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตและนอกเขตเทศบาลนครยะลา	182
7.4 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้ความเข้าใจและทัศนคติ เกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมและบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ระหว่างนักศึกษาที่มีที่อยู่อาศัยอยู่ในเขตและนอกเขตเทศบาลนครยะลา	182
7.5 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้ความเข้าใจและทัศนคติ เกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมและบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ระหว่างนักศึกษาที่ไม่เคยและเคยศึกษาวิชาด้านสิ่งแวดล้อม	183
7.6 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้ความเข้าใจและทัศนคติ เกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมและบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ระหว่างนักศึกษาที่ไม่เคยและเคยอบรม/สัมมนาด้านสิ่งแวดล้อม	184
7.7 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้ความเข้าใจและทัศนคติ เกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมและบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ระหว่างนักศึกษาที่ไม่เคยและเคยทำกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม	185

7.8 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้ความเข้าใจและทัศนคติ เกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมและบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ระหว่างนักศึกษาที่ไม่เคยและเคยรับรู้ข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม	186
7.9 การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม	188
7.10 การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา	190
7.11 การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับทัศนคติเกี่ยวกับ ปัญหาสิ่งแวดล้อม	191
7.12 การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับทัศนคติเกี่ยวกับ บทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา	192
7.13 การทดสอบความแตกต่างระหว่างปัจจัยทางการศึกษากับความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม	193
7.14 การทดสอบความแตกต่างระหว่างปีที่เริ่มเข้าศึกษากับความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม	194
7.15 การทดสอบความแตกต่างระหว่างสาขาของนักศึกษากับความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม	195
7.16 การทดสอบความแตกต่างระหว่างปัจจัยทางการศึกษากับความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา	196
7.17 การทดสอบความแตกต่างระหว่างระดับการศึกษากับความรู้ความ เข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา	197
7.18 การทดสอบความแตกต่างระหว่างปีที่เริ่มเข้าศึกษากับความรู้ความ เข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา	197
7.19 การทดสอบความแตกต่างระหว่างสาขาของนักศึกษากับความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา	198
7.20 การทดสอบความแตกต่างระหว่างปัจจัยทางการศึกษากับทัศนคติ เกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม	199
7.21 การทดสอบความแตกต่างระหว่างปีที่เริ่มเข้าศึกษากับทัศนคติ เกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม	200
7.22 การทดสอบความแตกต่างระหว่างสาขาของนักศึกษากับทัศนคติ เกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม	200
7.23 การทดสอบความแตกต่างระหว่างปัจจัยทางการศึกษากับทัศนคติ เกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา	201

7.24 การทดสอบความแตกต่างระหว่างปีที่เริ่มเข้าศึกษากับทัศนคติ เกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา	202
7.25 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน	203
8.1 การพิจารณาสภาพภายในและปัจจัยภายนอก	214
9.1 ประมวลข้อเสนอแนะจากการศึกษา	231

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
4.1 ผังเมืองรวมภายในขอบเขตเทศบาลนครยะลา	85
5.1 สภาพความสะอาดของถนนหนทางในเขตเทศบาลนครยะลา	117
5.2 ปัญหาขยะมูลฝอยบริเวณตลาดสดรถไฟ	118
5.3 ปัญหาน้ำเสียบริเวณต้นคลองรัชตะ	119
5.4 สภาพแหล่งรองรับน้ำตามธรรมชาติ	120
5.5 การจรรยาบรรณจัดหน้าโรงเรียนนิงงนูปถัมภ์ในคอนเียนเมื่อโรงเรียนเลิก	121
5.6 ปัญหาด้านโครงสร้างของระบบการจราจรในบางจุด	122
5.7 สภาพสายไฟฟ้าและสายโทรศัพท์บริเวณตลาดเมืองใหม่	123
5.8 ป้ายโฆษณาและป้ายผ้าในเขตเทศบาลนครยะลา	124
5.9 ภาพมุมสูงที่ถ่ายจากอาคารเรียนรวมและอำนวยการ มหาวิทยาลัย ราชภัฏยะลา	125
5.10 พื้นที่สีเขียวเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจของเทศบาลนครยะลา	126
5.11 บ่อฝังกลบขยะอย่างถูกหลักสุขาภิบาล ระยะที่ 1 เทศบาลนครยะลา	129
5.12 สภาพความสวยงามของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา	134
5.13 อาคารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาที่มีการก่อสร้างและปรับปรุงขึ้นใหม่	135
5.14 สภาพการจอดรถบริเวณที่จอดรถอาจารย์	136
5.15 สภาพภายในห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม	138
5.16 การบริการห้องปฏิบัติการในการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ ให้กับนักศึกษา	138
5.17 การสนับสนุนให้นักศึกษาโปรแกรมวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อมเป็นผู้ช่วยวิจัย	139
8.1 ตัวแบบนักตะกร้อ	223

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่	หน้า
1.1 ความเชื่อมโยงของปัญหา สาเหตุ และผลกระทบ	4
1.2 กรอบแนวคิดในการศึกษา	8
2.1 โครงสร้างระบบการจัดการสิ่งแวดล้อม	17
2.2 การบริหารยุทธศาสตร์เพื่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	21
2.3 ความสัมพันธ์ตามทฤษฎีบทบาท	38
2.4 ความริเริ่มด้านการเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียวของ Harvard และการขยายผล	60
3.1 รูปแบบของการศึกษา	65
3.2 กรอบแนวคิดในการศึกษาจากแบบสอบถาม	73
3.3 สรุปกรอบวิธีดำเนินการศึกษา	83
4.1 การแบ่งส่วนราชการภายในสำนักการสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม	88
4.2 การแบ่งส่วนราชการภายในสำนักการช่าง	89
4.3 โครงสร้างการบริหารงานสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จังหวัดยะลา	92
4.4 แนวคิดในการอนุรักษ์และพัฒนาลุ่มน้ำปัตตานี	96
4.5 แผนภูมิโครงสร้างการบริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา	99
8.1 สรุปความเชื่อมโยงของปัญหา สาเหตุ และผลกระทบ	209
8.2 การอภิปรายผลการศึกษาผ่านกรอบแนวคิดในการศึกษา	211
9.1 วงจรการจัดการสิ่งแวดล้อมด้วยแนวความคิดเชิงบทบาท	230

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมา

ในปัจจุบันได้มีการพิจารณาถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมกันอย่างแพร่หลายและนับเป็นปัญหาสำคัญที่ต้องเร่งจัดการแก้ไข องค์กรที่เกี่ยวข้องได้มีความพยายามหาแนวทางแก้ไขและป้องกันปัญหาสิ่งแวดล้อมเหล่านี้ ได้มีการพัฒนาองค์ความรู้ต่างๆ เพื่อรองรับกับสภาพปัญหาที่รุนแรงและซับซ้อนมากขึ้น รวมทั้งมีความพยายามกำหนดแนวทางอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติให้เหมาะสมกับสภาพการเมือง เศรษฐกิจและสังคมในแต่ละพื้นที่ ตั้งแต่ระดับประเทศไปจนถึงระดับท้องถิ่น มีการกำหนดกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง การสร้างเครือข่ายองค์กรต่างๆ เข้ามามีบทบาทอำนาจหน้าที่ในการแก้ไขปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อม เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

การจัดการสิ่งแวดล้อม นับเป็นหลักการสำคัญประการหนึ่งสำหรับการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน รวมทั้งเป็นแนวทางสำหรับควบคุมและป้องกันปัญหามลพิษต่างๆ ได้เป็นอย่างดี เนื่องจากเป็นหลักการที่มองสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบเพื่อนำไปสู่การจัดการที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับที่ เกษม จันทรแก้ว (2544: 294-295) ได้ให้นิยามไว้ว่า “เป็นกระบวนการดำเนินการอย่างมีระบบในการจัดการให้ทรัพยากรธรรมชาติสามารถสนองความต้องการของมนุษย์ ด้วยการสร้างกลไกควบคุมโดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อระบบสิ่งแวดล้อม เพื่อการมีใช้ในอนาคตกาลต่อไป”

สำหรับประเทศไทยมีความพยายามนำหลักการด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมมาเป็นแนวทางสำหรับกลุ่มองค์กรต่างๆ เพื่อใช้จัดการกับประเด็นปัญหามลพิษที่เกิดขึ้น โดยมีการนำมาพิจารณาใช้กับกลุ่มเป้าหมายใน 3 ระดับ คือ 1) แนวทางสำหรับชุมชนท้องถิ่น เช่น ชุมชนในท้องถิ่น องค์กรชุมชนต่างๆ เพื่อช่วยเสริมบทบาทของชุมชนในการเฝ้าระวัง ติดตามตรวจสอบและดำเนินการปฏิบัติในด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมได้เข้มแข็งและมีพลังมากยิ่งขึ้น 2) แนวทางสำหรับภาครัฐ ได้แก่ รัฐบาลส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นแนวทางที่เสนอต่อระดับนโยบายที่จะช่วยเสริมบทบาทหน้าที่ตามกฎหมายให้เข้มงวดมากยิ่งขึ้นและเสริมบทบาทในการกำกับควบคุม ติดตามตรวจสอบ สนับสนุนและส่งเสริม และ 3) แนวทางสำหรับภาคอื่นๆ ได้แก่ ภาคธุรกิจเอกชน โรงงานอุตสาหกรรม สถาบันการศึกษาเยาวชน สื่อมวลชนและองค์กรพัฒนา

เอกชน เป็นต้น ในด้านของการเป็นผู้ปฏิบัติเฝ้าระวังสนับสนุน และส่งเสริม (กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม, 2546: 83-100)

จากแนวทางข้างต้นจึงเห็นได้ว่าสถาบันการศึกษานับว่าเป็นภาคีหนึ่งที่มีความสำคัญต่อกระบวนการจัดการสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น โดยเฉพาะบทบาทในการสนับสนุนความรู้ด้านวิชาการและองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากการวิจัย เพื่อท้องถิ่นได้ใช้ประโยชน์ในการจัดการสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น (กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม, 2546: 100) ทั้งนี้สถาบันการศึกษาของประเทศไทยมีหลายระดับทั้งในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการศึกษาในระดับอุดมศึกษา เป็นต้น ในแต่ละระดับจะมีบทบาทและความสำคัญต่อการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน หากพิจารณาในด้านของสถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่มีความใกล้ชิดกับท้องถิ่นต่าง ๆ ก็ย่อมหมายถึงมหาวิทยาลัยราชภัฏที่มีถึง 41 แห่งทั่วประเทศ ซึ่งตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 (ส่วนงานราชกิจจานุเบกษา, 2547: 2-3) ได้กำหนดความมุ่งหมายและหลักการของมหาวิทยาลัยราชภัฏไว้ในมาตราที่ 7 หมวดที่ 1 บททั่วไป ดังนี้

มาตรา ๗ ให้มหาวิทยาลัยเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นที่เสริมสร้างพลังปัญญาของแผ่นดิน ฟื้นฟูพลังการเรียนรู้ เชิดชูภูมิปัญญาของท้องถิ่น สร้างสรรค์ศิลปวิทยา เพื่อความเจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคงและยั่งยืนของปวงชน มีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน โดยมีวัตถุประสงค์ให้การศึกษา ส่งเสริมวิชาการและวิชาชีพชั้นสูง ทำการสอน วิจัย ให้บริการทางวิชาการแก่สังคม ปรับปรุง ถ่ายทอด และพัฒนาเทคโนโลยี ทะนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมผลิตครูและส่งเสริมวิทยฐานะครู

อีกทั้งได้กำหนดภาระหน้าที่ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อให้การดำเนินงานสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว ไว้ในมาตรา 8 (6) และ (7) ดังนี้

มาตรา ๘ (๖) ประสานความร่วมมือและช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างมหาวิทยาลัย ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรอื่นทั้งในและต่างประเทศ เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น

มาตรา ๘ (๗) ศึกษาและแสวงหาแนวทางพัฒนาเทคโนโลยีพื้นบ้านและเทคโนโลยีสมัยใหม่ให้เหมาะสมกับการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพของคนในท้องถิ่น รวมถึงการแสวงหาแนวทางเพื่อส่งเสริมให้เกิดการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน

จากหลักการและภาระหน้าที่ดังกล่าวของพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ แสดงให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน นับเป็นหนึ่งในความมุ่งหมายสำคัญของมหาวิทยาลัยราชภัฏที่เป็นสถาบันการอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มีความใกล้ชิดกับสภาพปัญหาต่างๆ ของท้องถิ่น ทำให้สามารถกำหนดแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสม อีกทั้งสอดคล้องกับสภาพการเมืองการปกครองในปัจจุบันที่สนับสนุนการกระจายอำนาจให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เข้ามามีบทบาทในการจัดการกับปัญหาสิ่งแวดล้อมต่างๆ มากยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะเป็นในระดับจังหวัด ระดับเทศบาล ไปจนถึงระดับชุมชน

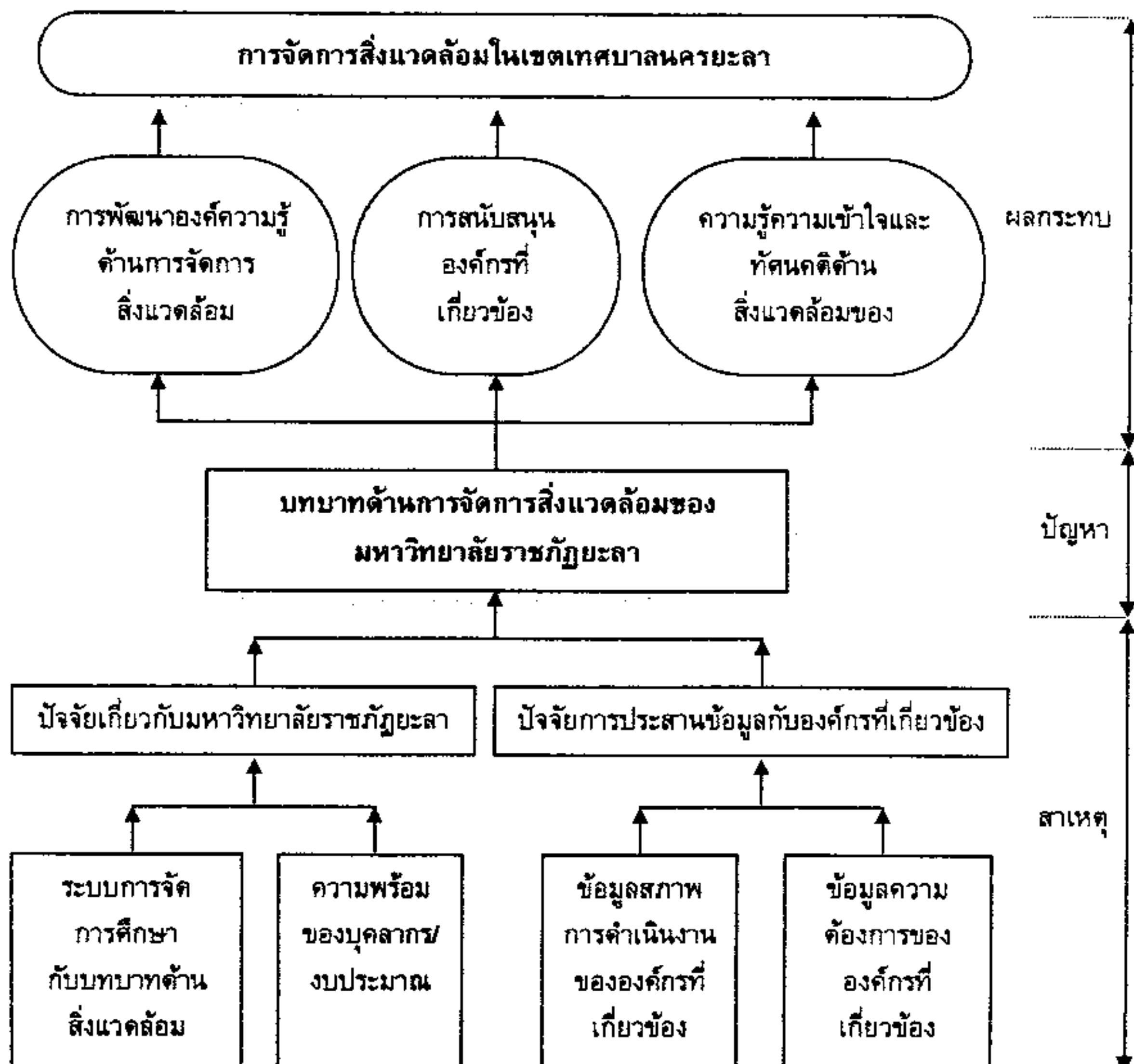
1.2 สภาพปัจจุบันของปัญหา

จังหวัดยะลาเป็นจังหวัดหนึ่งในประเทศไทยที่มีการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและสังคมมาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการพัฒนาชุมชนเมืองที่ได้ยกฐานะจากเทศบาลเมือง มาเป็นเทศบาลนคร ตามประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่มที่ 112 ตอนที่ 40 ก ลงวันที่ 24 กันยายน พ.ศ. 2538 โดยมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 25 กันยายน พ.ศ. 2538 เป็นต้นไป (เทศบาลนครยะลา, 2547) ทำให้มีการพัฒนาเมืองในด้านต่างๆ ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลให้ระดับของปัญหาสิ่งแวดล้อมภายในเขตเทศบาลนครยะลามีแนวโน้มสูงขึ้น สอดคล้องกับข้อมูลของเทศบาลนครยะลาที่พบว่าผลกระทบจากการขยายตัวของชุมชนทำให้ปัญหาสิ่งแวดล้อมทางด้านขยะมูลฝอยและน้ำเสียเพิ่มมากขึ้น (วิชัย เรืองเรืองกุลฤทธิ, 2544: 1-3) ดังนั้นการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมในเทศบาลนครยะลาจึงเป็นประเด็นสำคัญที่องค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องจะต้องนำมาพิจารณาแก้ไขอย่างเหมาะสม

แม้ว่าในปัจจุบันมีบทบาททางด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของเทศบาลนครยะลา มีองค์กรที่เกี่ยวข้องในหลายระดับ ได้แก่ เทศบาลนครยะลา สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดยะลา รวมทั้งองค์กรที่มีบทบาทในการส่งเสริมการอนุรักษ์และสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ชมรมรักษ์แม่น้ำปัตตานี แต่องค์กรที่เกี่ยวข้องเหล่านี้อาจยังไม่รับรู้บทบาทการสนับสนุนด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาที่ชัดเจนเพียงพอ ทั้งๆ ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลานั้นเป็นองค์กรสำคัญในการสนับสนุนงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมให้กับองค์กรที่รับผิดชอบโดยตรงได้ สภาพดังกล่าวส่วนหนึ่งอาจมาจากปัจจัยที่เกี่ยวกับมหาวิทยาลัยเอง เช่น ความพร้อมของบุคลากรในสถาบัน หรืออาจมาจากระบบการจัดการศึกษาภายในสถาบันในการรองรับบทบาทด้านนี้ โดยพิจารณาได้จากผลการวิจัยของ ชุติมณเฑาะว์ (2541: 115-120) ที่ระบุว่าผู้บริหารและอาจารย์ผู้สอนในสถาบันราชภัฏมีความคิดเห็นว่าการบริหารการจัดการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษาใน

สถาบันราชภัฏมีปัญหาโดยรวมในอยู่ในระดับมาก เช่น ปัญหาด้านสื่อการเรียนการสอนและ
 โสตทัศนูปกรณ์ ปัญหาบุคลากร ปัญหาวิธีการจัดการและงบประมาณ รวมทั้งปัญหาวิธีการสอน
 เนื้อหาวิชา การวัดและประเมินผล เป็นต้น นอกจากนี้ปัญหาลักษณะหนึ่งอาจมาจากการประสาน
 ข้อมูลระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา กับองค์กรที่เกี่ยวข้อง ทำให้มีข้อมูลที่ไม่เพียงพอ
 เกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหาและสาเหตุของปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการจัดการ
 สิ่งแวดล้อมขององค์กรเหล่านี้ รวมทั้งอาจไม่ทราบความต้องการที่แท้จริงขององค์กรต่าง ๆ ใน
 การรับการสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ทำให้ไม่สามารถระบุได้ว่าจะสามารถเข้าไป
 ช่วยสนับสนุนงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมในเขตเทศบาลนครยะลาได้อย่างไร

ทั้งนี้สามารถแสดงความเชื่อมโยงของปัญหา สาเหตุและผลกระทบที่เกี่ยวข้องกับบทบาท
 ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ได้ดังแผนภูมิที่ 1.1

แผนภูมิที่ 1.1 ความเชื่อมโยงของปัญหา สาเหตุ และผลกระทบ

จากแผนภูมิที่ 1.1 พบว่าปัจจัยทั้งในส่วนของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาและส่วนของการประสานข้อมูลกับองค์กรที่เกี่ยวข้องอาจมีผลต่อบทบาทด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ทำให้ส่งผลต่อการสนับสนุนงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมให้กับองค์กรที่เกี่ยวข้อง การพัฒนาองค์ความรู้ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น รวมทั้งอาจมีผลต่อความรู้ความเข้าใจและทัศนคติในด้านสิ่งแวดล้อมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาได้ สิ่งเหล่านี้จะเกี่ยวโยงไปถึงการจัดการสิ่งแวดล้อมภายในเขตเทศบาลนครยะลาในที่สุด

1.3 ความสำคัญของการศึกษา

การศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยท้องถิ่นที่มีต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลนครยะลา เป็นการศึกษาเพื่อให้ทราบสภาพของบทบาทในปัจจุบัน สภาพปัญหาและความต้องการขององค์กรที่เกี่ยวข้องในการจัดการสิ่งแวดล้อมในเขตเทศบาลนครยะลา รวมทั้งเป็นการเสนอแนะแนวทางในการเสริมสร้างบทบาทที่เหมาะสม ผลจากการศึกษาจะทำให้เกิดประโยชน์ต่องานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมภายในท้องถิ่นได้ โดยผู้ศึกษาได้เลือกศึกษากรณีของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ซึ่งตั้งอยู่ในเขตเทศบาลนครยะลา เนื่องจากมหาวิทยาลัยดังกล่าวเป็นมหาวิทยาลัยที่มีความสำคัญและมีบทบาทต่อท้องถิ่นในด้านต่างๆ เป็นอย่างมาก ประกอบกับการที่มหาวิทยาลัยได้กำหนดปรัชญาว่าเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น จังหวัดชายแดนภาคใต้โดยมุ่งเน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพชีวิต ด้วยกระบวนการทางการศึกษา กระบวนการพัฒนาองค์ความรู้บนพื้นฐานการบูรณาการศาสตร์สากลและภูมิปัญญาท้องถิ่น (มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, 2548ก: 3)

จากสภาพปัจจุบันของปัญหาสิ่งแวดล้อมในเขตเทศบาลนครยะลา หากสามารถศึกษาบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาในด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมที่สามารถทำให้เกิดความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและองค์กรส่วนอื่นๆ ย่อมจะทำให้เกิดผลดีต่องานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี รวมทั้งสามารถเป็นแนวทางให้กับมหาวิทยาลัยท้องถิ่นอื่นนำไปปรับใช้เพื่อให้เกิดความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยได้ในที่สุด

1.4 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

การศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยท้องถิ่นที่มีต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลนครยะลา มีวัตถุประสงค์หลักและวัตถุประสงค์รองของการศึกษา ดังนี้

1.4.1 วัตถุประสงค์หลัก

เพื่อศึกษาบทบาทด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมในเขตเทศบาลนครยะลาของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา รวมทั้งเสนอแนะแนวทางการเสริมสร้างบทบาทที่เหมาะสม

1.4.2 วัตถุประสงค์รอง

1.4.2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของปัญหาสิ่งแวดล้อมเมืองภายในเขตเทศบาลนครยะลา ซึ่งได้แก่ ปัญหาขยะมูลฝอย น้ำเสีย การจราจร มลพิษของเมือง และการขาดแคลนพื้นที่สีเขียว รวมถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการปัญหาเหล่านี้

1.4.2.2 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการดำเนินงาน ปัญหาและสาเหตุของปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้แก่ เทศบาลนครยะลา สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดยะลาและชมรมรักษ์แม่น้ำปัตตานี

1.4.2.3 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของบทบาท ปัญหาและสาเหตุของปัญหาเกี่ยวกับบทบาทด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

1.4.2.4 เพื่อศึกษาความรู้ความเข้าใจและทัศนคติ ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา เกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมและบทบาทด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

1.4.2.5 เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทในการสนับสนุนงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

1.4.2.6 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความรู้ความเข้าใจและทัศนคติ ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา เกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมและบทบาทด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

1.4.2.7 เพื่อเสนอแนะแนวทางการเสริมสร้างบทบาทด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

1.5 ขอบเขตการศึกษา

1.5.1 ขอบเขตด้านพื้นที่และประชากรเป้าหมาย

ครอบคลุมเฉพาะการจัดการสิ่งแวดล้อมภายในเขตเทศบาลนครยะลา ซึ่งประชากรเป้าหมายประกอบด้วย ผู้บริหาร อาจารย์ผู้สอนและนักศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

ตัวแทนของชมรมรักษ์แม่น้ำปาดธานี รวมทั้งเจ้าหน้าที่ของเทศบาลนครยะลาและสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดยะลา

1.5.2 ขอบเขตด้านเวลา

การศึกษาอยู่ในช่วงระยะเวลาระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ 2548 ถึง เดือนธันวาคม 2548 โดยมีการเก็บข้อมูลในพื้นที่ศึกษาระหว่างเดือนมิถุนายน 2548 ถึง เดือนกรกฎาคม 2548

1.5.3 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาบทบาทของมหาวิทยาลัยท้องถิ่นที่มีต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลนครยะลา : กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับ

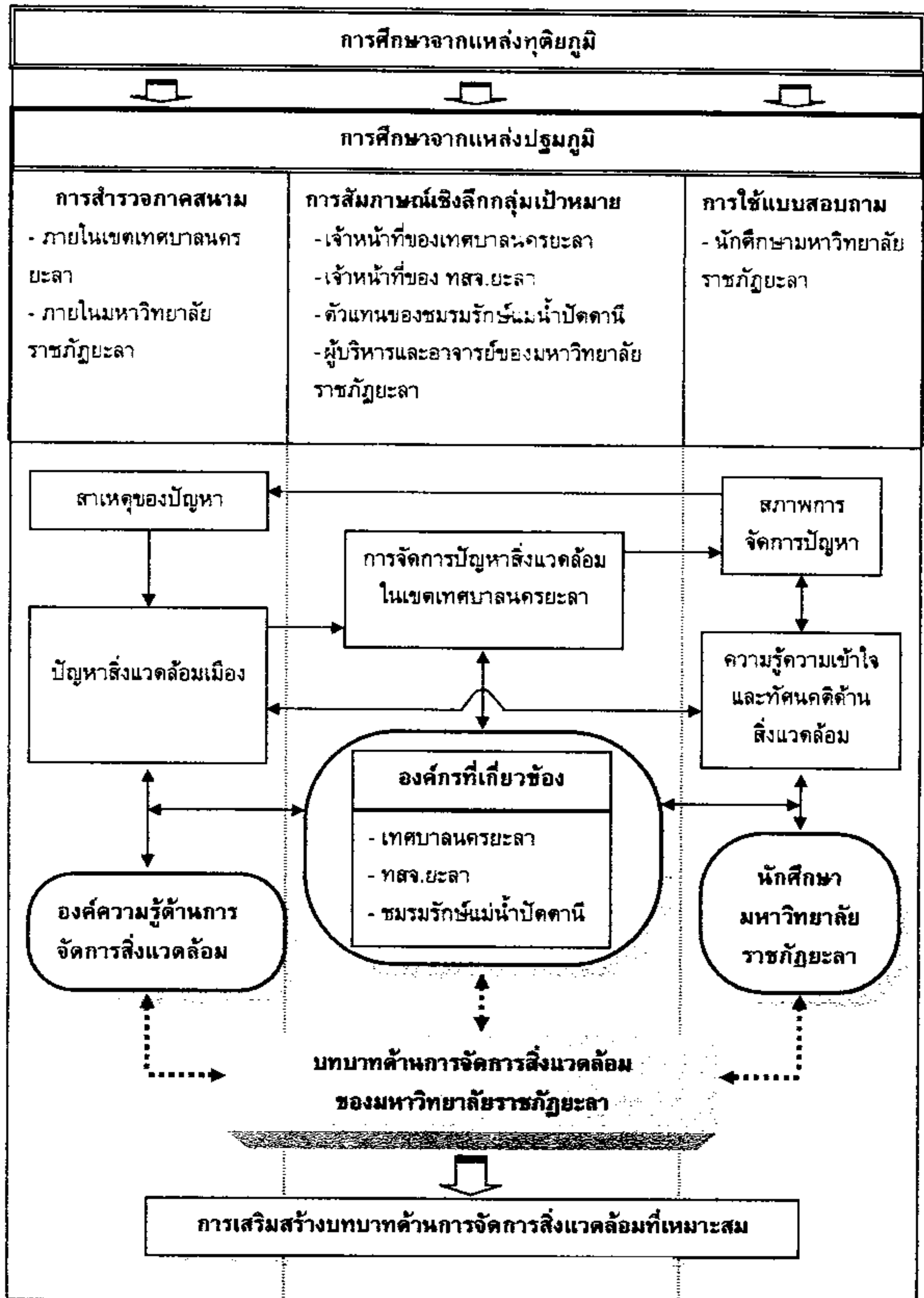
- 1.5.3.1 สภาพปัจจุบันของปัญหาสิ่งแวดล้อมเมือง
- 1.5.3.2 การจัดการแก้ไขปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อมเมืองและองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง
- 1.5.3.3 ความรู้ความเข้าใจและทัศนคติของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา รวมทั้งปัจจัยที่มีผลต่อความรู้ความเข้าใจและทัศนคติเหล่านั้น
- 1.5.3.4 บทบาทด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
- 1.5.3.5 ข้อเสนอแนะแนวทางการเสริมสร้างบทบาทด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาที่มีความเหมาะสม

1.6 สมมติฐานของการศึกษา

บทบาทด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาสามารถสนับสนุนการจัดการสิ่งแวดล้อมภายในเขตเทศบาลนครยะลา

1.7 กรอบแนวคิดในการศึกษา

การศึกษาบทบาทของมหาวิทยาลัยท้องถิ่นที่มีต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลนครยะลา : กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา มีกรอบแนวคิดสำหรับเป็นแนวทางในการศึกษาแสดงได้ดังแผนภูมิที่ 1.2

แผนภูมิที่ 1.2 กรอบแนวคิดในการศึกษา

1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.8.1 ได้แนวทางที่เหมาะสมในการเสริมสร้างบทบาทด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

1.8.2 ทราบสภาพปัจจุบันของปัญหาสิ่งแวดล้อมเมืองภายในเขตเทศบาลนครยะลา ซึ่งได้แก่ ปัญหาขยะมูลฝอย น้ำเสีย การจราจร มลพิษของเมือง และการขาดแคลนพื้นที่สีเขียว รวมถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการปัญหาเหล่านี้

1.8.3 ทราบสภาพปัจจุบันของการดำเนินงาน ปัญหาและสาเหตุของปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้แก่ เทศบาลนครยะลา สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดยะลาและชมรมรักษ์แม่น้ำปอดธานี

1.8.4 ทราบความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทในการสนับสนุนงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

1.8.5 ทราบสภาพปัจจุบันของบทบาท ปัญหาและสาเหตุของปัญหาเกี่ยวกับบทบาทด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

1.8.6 ทราบความรู้ความเข้าใจและทัศนคติของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา เกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมและบทบาทด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

1.8.7 ทราบปัจจัยที่มีผลต่อความรู้ความเข้าใจและทัศนคติของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา เกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมและบทบาทด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

1.9 คำนิยามที่ใช้ในการศึกษา

1.9.1 คำนิยามเชิงแนวความคิด

1.9.1.1 การจัดการสิ่งแวดล้อม หมายถึง องค์ประกอบของการคิด การให้ความสำคัญ และการยกระดับไปสู่การดำเนินงานเพื่อทำให้เกิดการผสมความยั่งยืนทั้งทางด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจสังคม วิถีชีวิตและทรัพยากรมนุษย์ โดยการควบคุมการใช้ประโยชน์ การดำเนินงานแก้ไข การป้องกันและการสร้างองค์ความรู้ที่เหมาะสมควบคู่กันไป

1.9.1.2 บทบาทด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา หมายถึง บทบาทที่เกี่ยวข้องกับงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมภายในเขตเทศบาลนครยะลา ซึ่งประกอบด้วย บทบาทการสนับสนุนองค์กรที่เกี่ยวข้อง บทบาทการพัฒนาองค์ความรู้ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น และบทบาทการจัดการเรียนการสอนด้านสิ่งแวดล้อม

1.9.1.3 บทบาทการสนับสนุนองค์กรที่เกี่ยวข้อง หมายถึง บทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาที่เข้าไปสนับสนุนการดำเนินงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรที่เกี่ยวข้องภายในเขตเทศบาลนครยะลา

1.9.1.4 บทบาทการพัฒนาองค์ความรู้ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม หมายถึง บทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาในการศึกษา วิจัยหรือพัฒนาความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมภายในเขตเทศบาลนครยะลา

1.9.1.5 บทบาทการจัดการเรียนการสอนด้านสิ่งแวดล้อม หมายถึง บทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาด้านการจัดการเรียนการสอนที่เกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมให้กับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

1.9.1.6 องค์กรที่เกี่ยวข้อง หมายถึง องค์กรที่มีหน้าที่รับผิดชอบด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมในเขตเทศบาลนครยะลา ได้แก่ เทศบาลนครยะลา สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดยะลา รวมทั้งองค์กรที่มีบทบาทในการส่งเสริมการอนุรักษ์และสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ชมรมรักษ์แม่น้ำปัตตานี

1.9.1.7 ทสจ.ยะลา หมายถึง สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดยะลา

1.9.1.8 ปัญหาสิ่งแวดล้อมเมือง หมายถึง ปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของพื้นที่เมืองทั้งสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น รวมทั้งสิ่งต่าง ๆ ทางด้านวัฒนธรรมและศิลปกรรม โดยในการศึกษานี้ ปัญหาสิ่งแวดล้อมเมือง คือ ปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในเขตเทศบาลนครยะลา ซึ่งพิจารณาเฉพาะปัญหาขยะมูลฝอย ปัญหาน้ำเสีย ปัญหาด้านการจราจร ปัญหาด้านมลพิษของเมือง และปัญหาด้านการขาดแคลนพื้นที่สีเขียว

1.9.1.9 ความรู้ความเข้าใจ หมายถึง การระลึกและสามารถสื่อความหมายออกมาได้ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาเกี่ยวกับเรื่องทั่วไป เรื่องเฉพาะ หลักการและข้อเท็จจริงต่าง ๆ โดยในการศึกษานี้จะศึกษาถึงความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม และ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

1.9.1.10 ทักษะ หมายถึง ระดับความมากน้อยของความรู้สึกรู้สึกของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ทั้งในด้านบวกและลบที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ โดยในการศึกษานี้จะศึกษาถึงทักษะเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม และ ทักษะเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

1.9.2 คำนิยามเชิงปฏิบัติการ

1.9.2.1 นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา หมายถึง นักศึกษาที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาที่เป็นนักศึกษาภาคปกติ ศึกษาในระดับปริญญาตรี เริ่มเข้าศึกษา ระหว่างปี พ.ศ.2545 ถึง ปี พ.ศ.2547 และมีการลงทะเบียนเรียนในภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2548

1.9.2.2 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม หมายถึง ความรู้ความเข้าใจของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา เกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมโดยทั่วไป รวมถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมเมืองของเทศบาลนครยะลา โดยการแบ่งระดับความรู้ความเข้าใจเป็น 3 ระดับ คือ ความรู้ไม่ดี ความรู้ปานกลาง และความรู้ดี ตามคะแนนที่ได้จากการตอบคำถามจำนวน 10 ข้อ ในแบบสอบถามที่ใช้ในการศึกษา

1.9.2.3 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา หมายถึง ความรู้ความเข้าใจของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา เกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาที่มีต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมภายในเทศบาลนครยะลา โดยการแบ่งระดับความรู้ความเข้าใจเป็น 3 ระดับ คือ ความรู้ไม่ดี ความรู้ปานกลาง และความรู้ดี ตามคะแนนที่ได้จากการตอบคำถามจำนวน 6 ข้อ ในแบบสอบถามที่ใช้ในการศึกษา

1.9.2.4 ทักษะเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม หมายถึง ทักษะของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา เกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมโดยทั่วไป รวมถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมเมืองของเทศบาลนครยะลา โดยการแบ่งระดับทักษะเป็น 3 ระดับ คือ ทักษะไม่ดี ทักษะปานกลาง และทักษะดี ตามคะแนนที่ได้จากการตอบคำถามจำนวน 10 ข้อ ในแบบสอบถามที่ใช้ในการศึกษา

1.9.2.5 ทักษะเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา หมายถึง ทักษะของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา เกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาที่มีต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมภายในเทศบาลนครยะลา โดยการแบ่งระดับทักษะเป็น 3 ระดับ คือ ทักษะไม่ดี ทักษะปานกลาง และทักษะดี ตามคะแนนที่ได้จากการตอบคำถามจำนวน 6 ข้อ ในแบบสอบถามที่ใช้ในการศึกษา

1.9.2.6 ปัจจัยส่วนบุคคล หมายถึง คุณลักษณะส่วนตัวของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา โดยในการศึกษานี้หมายถึงคุณลักษณะด้าน เพศ อายุ จำนวนสมาชิกในครอบครัว ภูมิลำเนาและที่อยู่อาศัย รายได้/เงินเดือนของนักศึกษา อาชีพของผู้ปกครอง รายได้รวมของครอบครัว

1.9.2.7 ปัจจัยทางการศึกษา หมายถึง คุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา และประสบการณ์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา โดยในการศึกษานี้หมายถึง คุณลักษณะด้าน ประเภทของสถานศึกษาที่จบก่อนเข้ามหาวิทยาลัย ระดับ/ปีที่เริ่มเข้าศึกษา โปรแกรมวิชา/สาขา การศึกษาวิชาด้านสิ่งแวดล้อม การอบรม/สัมมนาด้านสิ่งแวดล้อม การทำ กิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม การรับรู้ข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม

1.9.2.8 เพศ หมายถึง เพศชายหรือหญิงของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

1.9.2.9 อายุ หมายถึง จำนวนปีนับตั้งแต่เกิดจนถึงปัจจุบันของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา โดยให้กำหนดเป็นตัวเลขจำนวนปี และเศษของเดือนที่เกิน 6 เดือน ให้นับเป็น 1 ปี

1.9.2.10 จำนวนสมาชิกในครอบครัว หมายถึง จำนวนสมาชิกทั้งสิ้นในปัจจุบัน ของครอบครัวนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาซึ่งรวมตัวนักศึกษาด้วย โดยให้กำหนดเป็น ตัวเลขจำนวนคน

1.9.2.11 ภูมิลำเนาและที่อยู่อาศัย หมายถึง คุณลักษณะเกี่ยวกับภูมิลำเนาและ สถานที่อยู่อาศัยในปัจจุบันของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา โดยในการศึกษานี้หมายถึง คุณลักษณะด้านภูมิลำเนา ที่อยู่อาศัยระหว่างที่ศึกษา และประเภทที่อยู่อาศัย

1) ภูมิลำเนา หมายถึง ที่อยู่อาศัยตามทะเบียนบ้านของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา โดยแบ่งออกเป็นสองกลุ่มคือ ภูมิลำเนาที่อยู่ในเขตเทศบาลนครยะลา และ ภูมิลำเนาที่อยู่นอกเขตเทศบาลนครยะลา

2) ที่อยู่อาศัยระหว่างที่ศึกษา หมายถึง สถานที่อยู่อาศัยของนักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยยะลาในปัจจุบัน โดยแบ่งออกเป็นสองกลุ่มคือ ที่อยู่อาศัยในเขตเทศบาลนครยะลา และ ที่อยู่อาศัยนอกเขตเทศบาลนครยะลา

3) ประเภทที่อยู่อาศัย หมายถึง ประเภทของที่อยู่อาศัยในปัจจุบันของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา โดยแบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ ที่อยู่อาศัยของครอบครัว ที่อยู่อาศัยของญาติ/คนรู้จัก หอพัก/ห้องเช่า/บ้านเช่า และอื่นๆ

1.9.2.12 รายได้/เงินเดือนของนักศึกษา หมายถึง ระดับรายได้หรือเงินเดือนรวมโดยเฉลี่ยที่นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาได้รับต่อเดือน โดยแบ่งเป็น 6 ระดับ คือ ต่ำกว่า 2,000 บาท 2,001 ถึง 4,000 บาท 4,001 ถึง 6,000 บาท 6,001 ถึง 8,000 บาท 8,001 ถึง 10,000 บาท และมากกว่า 10,000 บาท

1.9.2.13 อาชีพของผู้ปกครอง หมายถึง อาชีพหลักที่ประกอบกิจกรรมซึ่งใช้เวลามากที่สุดของผู้ปกครองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ซึ่งในกรณีนักศึกษาไม่มีผู้ปกครองให้ใช้อาชีพหลักของนักศึกษาแทนอาชีพของผู้ปกครอง โดยแบ่งเป็น 8 กลุ่ม คือ รับราชการ/วิสาหกิจ พนักงานบริษัทเอกชน ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว รับจ้างทั่วไป เกษตรกรรม/กสิกรรม อาชีพอิสระ เกษียณอายุ และอื่นๆ

1.9.2.14 รายได้รวมของครอบครัว หมายถึง ระดับรายได้รวมหรือเงินเดือนรวมโดยเฉลี่ยที่ครอบครัวของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาได้รับต่อเดือน โดยแบ่งเป็น 6 ระดับ คือ ต่ำกว่า 6,000 บาท 6,001 ถึง 12,000 บาท 12,001 ถึง 18,000 บาท 18,001 ถึง 24,000 บาท 24,001 ถึง 30,000 บาท และมากกว่า 30,000 บาท

1.9.2.15 ประเภทของสถานศึกษาที่จบก่อนเข้ามหาวิทยาลัย หมายถึง ประเภทของสถานศึกษาที่นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาเรียนจบมาก่อนที่จะมาสมัครเข้าเป็นนักศึกษา โดยแบ่งเป็น 5 ประเภท คือ โรงเรียนสอนศาสนา โรงเรียนสายสามัญ โรงเรียนสายอาชีพ การศึกษานอกโรงเรียน (กศน.) และอื่นๆ

1.9.2.16 ระดับ/ปีที่เริ่มเข้าศึกษา หมายถึง ระดับการศึกษาและปีที่เริ่มเข้าศึกษาของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

1) ระดับการศึกษา หมายถึง ระดับของการศึกษาตามหลักสูตรที่นักศึกษาเลือกเรียน โดยแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม คือ ระดับอนุปริญญา ระดับปริญญาตรี 4 ปี ระดับปริญญา 2 ปี (หลังอนุปริญญา) และอื่นๆ

2) ปีที่เริ่มเข้าศึกษา หมายถึง ปีที่นักศึกษาเริ่มเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา โดยแบ่งเป็น 4 กลุ่ม คือ เข้าปี 2545 เข้าปี 2546 เข้าปี 2547 และอื่นๆ

1.9.2.17 โปรแกรมวิชา/สาขา หมายถึง โปรแกรมวิชาและสาขาของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาที่สังกัดอยู่

1) โปรแกรมวิชา หมายถึง กลุ่มรายวิชาที่คณะต่างๆ กำหนดขึ้นสำหรับการผลิตบัณฑิตตามหลักสูตรสาขาวิชาของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา โดยในที่นี้ได้เลือกศึกษาจำนวน 15 โปรแกรมวิชา ได้แก่ พลศึกษา จิตวิทยาและการแนะแนว การศึกษาปฐมวัย เทคโนโลยีและนวัตกรรมการศึกษา ภาษาไทย การพัฒนาชุมชน รัฐประศาสนศาสตร์ นิเทศศาสตร์ ภาษาอังกฤษ เทคโนโลยีการเกษตร เคมี วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม วิทยาการคอมพิวเตอร์ การบริหารธุรกิจแขนงการบัญชี และการบริหารธุรกิจแขนงการตลาด

2) สาขา หมายถึง สาขาวิชาตามหลักสูตรมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2548 ของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ซึ่งแบ่งเป็น 4 สาขา คือ สาขาการศึกษา สาขาศิลปศาสตร์ สาขาวิทยาศาสตร์ และสาขาบริหารธุรกิจ

1.9.2.18 การศึกษาวิชาด้านสิ่งแวดล้อม หมายถึง การเรียนวิชาด้านสิ่งแวดล้อมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา เช่น วิชาชีวิตกับสิ่งแวดล้อม วิชานิเวศวิทยา เป็นต้น โดยแบ่งการศึกษาวิชาด้านสิ่งแวดล้อมออกเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มไม่เคยเรียน กับ กลุ่มเคยเรียน

1.9.2.19 การอบรม/สัมมนาด้านสิ่งแวดล้อม หมายถึง การได้รับการอบรมหรือสัมมนาด้านสิ่งแวดล้อมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา เช่น การอบรมการจัดขยะมูลฝอย หรือการสัมมนาและประชุมวิชาการด้านสิ่งแวดล้อม เป็นต้น โดยแบ่งการอบรม/สัมมนาด้านสิ่งแวดล้อมออกเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มไม่เคยอบรม กับ กลุ่มเคยอบรม

1.9.2.20 การทำกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม หมายถึง การทำกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา เช่น การจัดนิทรรศการด้านสิ่งแวดล้อม หรือการเป็นสมาชิกกลุ่มหรือชมรมอนุรักษ์ เป็นต้น โดยแบ่งการทำกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมออกเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มไม่เคยทำกิจกรรม กับ กลุ่มเคยทำกิจกรรม

1.9.2.21 การรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อม หมายถึง ประเภทของสื่อ การรับรู้และความถี่ของการรับรู้ข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาได้รับรู้ โดยประเภทของสื่อแบ่งออกเป็น 5 กลุ่มคือ สื่อโทรทัศน์ สื่อวิทยุ หนังสือพิมพ์/นิตยสาร/วารสาร การสนทนาพูดคุย และอื่นๆ ส่วนการรับรู้แบ่งเป็น 2 กลุ่มคือ เคย หรือ ไม่เคยรับรู้ ในช่วงปีที่ผ่านมา และความถี่ของการรับรู้แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ มากกว่า 1 ครั้ง/สัปดาห์ หรือน้อยกว่า 1 ครั้ง/สัปดาห์

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาบทบาทของมหาวิทยาลัยท้องถิ่นที่มีต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลนครยะลา : กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ผู้ศึกษาได้ทำการทบทวนวรรณกรรมดังนี้

- 2.1 หลักการ แนวคิด และองค์ความรู้ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม
- 2.2 แนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อมเมือง
- 2.3 บทบาทหน้าที่ขององค์กรที่เกี่ยวข้องในการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาล
- 2.4 แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทด้านสิ่งแวดล้อม
- 2.5 แนวคิดเกี่ยวกับความรู้และทัศนคติ
- 2.6 การเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา
- 2.7 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 หลักการ แนวคิด และองค์ความรู้ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม

การจัดการสิ่งแวดล้อมเป็นแนวทางที่สำคัญประการหนึ่งในการสร้างความสมดุลระหว่างการพัฒนาและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีหลักการ แนวคิดและองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

2.1.1 ความหมายของการจัดการสิ่งแวดล้อม

การจัดการสิ่งแวดล้อมเป็นกระบวนการดำเนินการอย่างมีระบบในการจัดการ การสร้างศักยภาพการคงสภาพความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อมและการควบคุมกิจกรรมการจัดการ ให้ทรัพยากรธรรมชาติสามารถสนองความต้องการหรือเอื้อประโยชน์ต่อมนุษย์ ด้วยการสร้างกลไกควบคุมโดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อระบบสิ่งแวดล้อม รวมทั้งเพื่อการมีใช้ในอนาคตตลอดไป (เกษม จันทรแก้ว, 2545: 76 และ เกษม จันทรแก้ว, 2544: 294-295) สอดคล้องกับ จักรพันธุ์ ปัญจะสุวรรณ (2545: 8) ที่ให้นิยามการจัดการสิ่งแวดล้อมไว้ว่า เป็นการดำเนินการ หรือวิธีการปฏิบัติอย่างมีระบบต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อให้สิ่งแวดล้อมที่ดีดำรงอยู่ได้นานที่สุด โดยการป้องกันการรบกวน และแก้ไขปรับปรุง ให้สิ่งแวดล้อมคงสภาพที่ดีดั้งเดิมหรือดีขึ้นกว่าเดิม ส่วน

Lamprecht, James L. (1947: 43-44) ได้กล่าวว่าการจัดการสิ่งแวดล้อมเป็นกลุ่มของกิจกรรมการจัดการเพื่อกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ และความรับผิดชอบทางสิ่งแวดล้อม รวมทั้งนำกิจกรรมเหล่านี้มาใช้สำหรับการวางแผนให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ทางด้านสิ่งแวดล้อม การตรวจวัดผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น และการควบคุมผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม โดยการจัดการสิ่งแวดล้อมเป็นความรับผิดชอบของทุกระดับการบริหาร แต่จะต้องถูกขับเคลื่อนโดยผู้บริหารระดับสูงสุด การนำไปปฏิบัติต้องเกี่ยวข้องกับทุกคนในองค์กร ทั้งนี้การจัดการสิ่งแวดล้อมต้องพิจารณาถึงสภาพสังคมและเศรษฐกิจด้วย

นอกจากนี้ Colby M. (1990 อ้างถึงใน Nath, B., *et al*, eds., 1998: 45) ได้ให้ความหมายว่าการจัดการสิ่งแวดล้อมเป็นศาสตร์และศิลป์ในการสร้างความสมดุลระหว่างความต้องการของมนุษย์กับฐานทางทรัพยากรธรรมชาติของโลกที่มีอยู่ โดยหาหนทางให้ทรัพยากรธรรมชาติสามารถตอบสนองความต้องการได้อย่างยั่งยืน

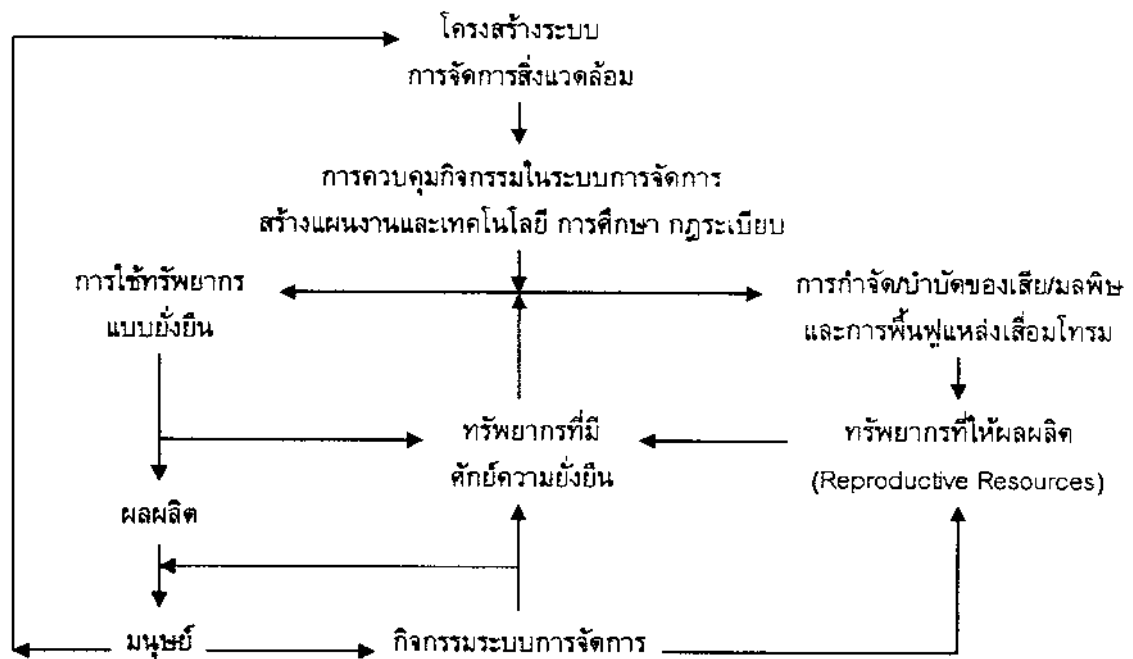
อาจกล่าวได้ว่าการจัดการสิ่งแวดล้อมจะต้องเป็นส่วนหนึ่งของความสัมพันธ์ทั้งปวงระหว่างมนุษย์และธรรมชาติ ในทุกวัฒนธรรมและทุกช่วงเวลาของประวัติศาสตร์ทางวัฒนธรรมเหล่านั้น (Nath, B., *et al*, eds., 1998: 45)

จากนิยามข้างต้นพิจารณาได้ว่าการจัดสิ่งแวดล้อมนอกจากเป็นการจัดการโดยหน่วยงานหรือองค์กรที่มีความเกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นองค์กรระหว่างประเทศ องค์กรส่วนกลางของรัฐบาล องค์กรส่วนท้องถิ่น ไปจนถึงองค์กรพัฒนาเอกชนและกลุ่มบุคคลที่รวมตัวกันเพื่อเป้าหมายเฉพาะทางแล้ว การจัดการสิ่งแวดล้อมยังสามารถเข้ามาอยู่ในชีวิตประจำวันของบุคคลได้ หากบุคคลมีการนำแนวทางที่มุ่งให้เกิดความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อมมาเป็นหลักในการดำเนินการใดๆ ซึ่งในกรณีนี้การจัดการสิ่งแวดล้อมจะไม่ได้หมายถึงกระบวนการเพียงอย่างเดียว หากแต่มีความหมายครอบคลุมไปถึงระบบความคิด ความเชื่อ และวิถีชีวิตของปัจเจกบุคคลได้

โดยสรุปแล้วการจัดการสิ่งแวดล้อมจึงเริ่มต้นจากความคิดที่เหมาะสม การให้ความสำคัญ และการยกระดับไปสู่การดำเนินงานเพื่อทำให้เกิดการผสมผสานความยั่งยืนทั้งทางด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจสังคม วิถีชีวิตและทรัพยากรมนุษย์ โดยการควบคุมการใช้ประโยชน์ การดำเนินงานแก้ไข การป้องกันและการสร้างองค์ความรู้ที่เหมาะสมควบคู่กันไป

2.1.2 หลักการพื้นฐานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม

หลักการพื้นฐานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม เกษม จันทรแก้ว (2545: 76-78) ได้อธิบายไว้ว่าเป็นวงจรขององค์ประกอบสามส่วน คือ การใช้ทรัพยากรแบบยั่งยืน การกำจัด/บำบัดของเสีย/มลพิษและการฟื้นฟูแหล่งเสื่อมโทรม รวมทั้งการควบคุมกิจกรรมทั้งในและนอกกระบวนการจัดการ ซึ่งสามารถแสดงความเชื่อมโยงขององค์ประกอบทั้งสามได้ดังแผนภูมิที่ 2.1

แผนภูมิที่ 2.1 โครงสร้างระบบการจัดการสิ่งแวดล้อม

แหล่งที่มา: เกษม จันทรแก้ว, 2545: 77

โดยปรัชญาการจัดการสิ่งแวดล้อมที่แสดงให้เห็นถึงแนวทางการดำเนินการในการจัดการสิ่งแวดล้อมมีด้วยกัน 3 ขั้นตอนต่อเนื่องกัน คือ 1) การจัดการสิ่งแวดล้อมเป็นการสร้างศักยภาพสิ่งแวดล้อมด้วยวิธีการอนุรักษ์และการบำบัด/กำจัดของเสีย 2) การจัดการสิ่งแวดล้อมเป็นการควบคุมกิจกรรมของมนุษย์ทั้งในและนอกระบบการจัดการ โดยการออกระเบียบ การให้การศึกษาและการสร้างเทคโนโลยี และ 3) การจัดการสิ่งแวดล้อมเป็นการสร้างแผนงานที่ใช้ประกอบกับปัจจัยการบริหารด้วยการดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอน ซึ่งจากปรัชญาดังกล่าวทำให้สามารถสรุปหลักการการจัดการสิ่งแวดล้อมได้ 3 ประการ คือ (เกษม จันทรแก้ว, 2545: 95-97)

หลักการที่หนึ่ง การกำหนดชนิด/ประเภทและขอบเขตของสิ่งแวดล้อมเพื่อการใช้ประโยชน์ กล่าวคือ เป็นการจแนบทรัพยากรเพื่อให้ได้รู้ว่ามีสิ่งแวดล้อมใด ปริมาณเท่าใดในแต่ละชนิด อยู่กันเป็นระบบสัดส่วนใด และมีการกระจายตัวอย่างไร เพื่อนำไปสู่การสร้างศักยภาพให้เอื้อประโยชน์ต่อไป

หลักการที่สอง การกำหนดกิจกรรมเพื่อการคงสภาพและ/หรือสร้างศักยภาพความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม กล่าวคือ จากหลักการที่หนึ่งทำให้ทราบว่าสิ่งแวดล้อมที่จะจัดการมีความสมบูรณ์หรือเสื่อมโทรมอย่างไร เพื่อนำไปสู่การกำหนดกิจกรรมการจัดการ ว่าจะต้องมีการใช้อย่างไร มีการป้องกันหรือคงสภาพอย่างไรให้เกิดความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม

หลักการที่สาม การควบคุมในการกำจัด/บำบัดของเสียและมลพิษจากกิจกรรมการใช้ทรัพยากร โดยจากหลักการที่หนึ่งและสองซึ่งแม้ว่าจะมีประสิทธิภาพ ก็ไม่อาจหลีกเลี่ยงการเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมได้ จำเป็นต้องมีมาตรการควบคุมด้วยเสมอ ซึ่งมักมีการดำเนินการโดยการสร้างเทคโนโลยีควบคุมของเสียและ/หรือมลพิษสิ่งแวดล้อมที่มีลักษณะทางชีวภาพที่ชัดเจนการสร้างกฎระเบียบในการกระทำใดๆ ต่อสิ่งแวดล้อม การให้การศึกษาทางสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นวิธีการที่ให้ประสิทธิภาพระยะยาว และการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้ตระหนักและปฏิบัติตาม

การจัดการสิ่งแวดล้อมจะต้องมีการปรับหลักจริยธรรมของบุคคล กลุ่มบุคคล และสังคม เพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ โดยมีแนวทางการดำเนินการ 3 ประการ คือ 1) แนวทางการให้ความรู้และคำแนะนำ ผ่านวิธีการต่าง ๆ เช่น การให้การศึกษา การสาธิต การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อ สิ่งพิมพ์ รวมทั้งการให้คำปรึกษาเฉพาะด้าน 2) แนวทางเศรษฐศาสตร์ เช่น การใช้มาตรการทางภาษี เงินอุดหนุน เงินชดเชย รวมทั้งระบบส่วนแบ่งและข้อตกลงทางการค้า 3) แนวทางกฎหมาย ได้แก่ การกำหนดมาตรฐาน ชัดจำกัดและการตรวจติดตาม การออกใบอนุญาต และการแบ่งพื้นที่ เป็นต้น (Barrow, Christopher J., 1999: 4-7)

การจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างน้อยที่สุดต้องปฏิบัติงาน 3 ประการ คือ 1) การระบุเป้าหมายที่เหมาะสม 2) การกำหนดสิ่งที่ต้องพิจารณาเพื่อให้เกิดการสอดคล้องกับระบบนิเวศ ระบบเศรษฐกิจ กฎหมาย การเมืองและประชาชน เป็นต้น ซึ่งควบคู่ไปกับการพัฒนา และ 3) การพัฒนาและบังคับใช้แนวทางที่เหมาะสม (Barrow, Christopher J., 1999: 4)

จากปรัชญาการจัดการสิ่งแวดล้อมและหลักการข้างต้น พบว่ามีความสอดคล้องกันอย่างเป็นระบบ สามารถสร้างเป็นแผนการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ผสมผสานกันเพื่อสร้างสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนได้ ตั้งแต่แผนการใช้อย่างยั่งยืน เช่น การนำเข้าและนำออกทรัพยากรจากระบบ แผนการสร้างสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน เช่น การกำจัด บำบัด และฟื้นฟูความเสื่อมโทรม รวมทั้งแผนการควบคุมกิจกรรมในและนอกระบบการจัดการ เช่น การสร้างกฎระเบียบ วัฒนธรรมประเพณี การสร้างเทคโนโลยี สิ่งแวดล้อมศึกษา และการประชาสัมพันธ์ (เกษม จันทรแก้ว, 2545: 123-124)

2.1.3 การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2.1.3.1 การบริหารยุทธศาสตร์เพื่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย, 2547: 11-16)

การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการควรมีคุณลักษณะพื้นฐานที่สำคัญคือ 1) ให้ภารกิจด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการพัฒนาของท้องถิ่น โดยมีการเชื่อมโยงระหว่างนโยบายและยุทธศาสตร์ระดับต่างๆ ของประเทศ 2) มี

ทิศทางการดำเนินงานที่ชัดเจนและเหมาะสมกับท้องถิ่น โดยเน้นทำงานเชิงรุกแทนการตามแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น 3) สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมท้องถิ่น บนพื้นฐานของความรู้ความเข้าใจและแนวทางการจัดการที่มีประสิทธิภาพ และ 4) มีระบบการติดตามประเมินผลที่ชัดเจน โดยมีระบบฐานข้อมูลและตรวจวัดที่มีความถูกต้องและเชื่อถือได้

จากแนวคิดข้างต้นจึงได้มีการพิจารณานำเอารูปแบบการบริหารยุทธศาสตร์ (Strategy Management) ซึ่งมีที่มาจากการบริหารจัดการแบบมุ่งเน้นยุทธศาสตร์ขององค์กรภาคธุรกิจเอกชน และใช้ Balanced Scorecard เป็นเครื่องมือมาพัฒนาแล้วนำไปทดลองในพื้นที่ศึกษาของโครงการ รวมทั้งได้มีการปรับปรุงให้มีความเหมาะสมกับการนำไปใช้ในการบริหารจัดการกับการกิจด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยเรียกรูปแบบนี้ว่าการบริหารยุทธศาสตร์เพื่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีองค์ประกอบ 3 ส่วนได้แก่ หลักการ กระบวนการ และเครื่องมือและวิธีการดำเนินงาน มีรายละเอียดโดยสังเขปดังนี้

1) หลักการการบริหารยุทธศาสตร์ จะให้ความสำคัญในการบริหารทรัพยากรขององค์กรที่มีอยู่ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการดำเนินภารกิจต่าง ๆ โดยคำนึงถึงคณะผู้บริหารท้องถิ่น บุคลากรในองค์กร ระบบแผนและงบประมาณ โครงสร้างองค์กร และระบบข้อมูลข่าวสาร รวมทั้งให้ความสำคัญต่อบุคลากรทุกฝ่ายและทุกระดับ ทั้งระดับผู้บริหารที่เป็นแกนนำสำคัญ และระดับผู้ปฏิบัติ ซึ่งต้องมีการดำเนินการที่สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันอย่างเป็นระบบ ซึ่งประกอบด้วยหลักการสำคัญ 5 ประการ คือ

- (1) การแปลงและถ่ายทอดยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติ
- (2) การจัดองค์กรสนับสนุนยุทธศาสตร์
- (3) การทำให้ยุทธศาสตร์เป็นงานของทุกคน
- (4) การเรียนรู้และปรับปรุงยุทธศาสตร์อย่างต่อเนื่อง
- (5) การเปลี่ยนแปลงโดยอาศัยภาวะผู้นำ

2) กระบวนการบริหารยุทธศาสตร์ จะมีความเชื่อมโยงและสอดคล้องกับระบบแผนและงบประมาณปกติของท้องถิ่น โดยประกอบด้วย

(1) การเชื่อมโยงนโยบายและยุทธศาสตร์ระดับต่าง ๆ ทั้งระดับประเทศ ระดับภาค ระดับจังหวัด และระดับท้องถิ่น ผ่านระบบการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด และแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่น

(2) การมีส่วนร่วมและบูรณาการการจัดการสิ่งแวดล้อมในระดับท้องถิ่นในการกำหนดยุทธศาสตร์ การแปลงยุทธศาสตร์ และนำยุทธศาสตร์ไปปฏิบัติ รวมถึงการติดตามและประเมินผล

(3) การเชื่อมโยงยุทธศาสตร์กับการปฏิบัติ โดยผ่านระบบการจัดทำแผนสามปีและแผนปฏิบัติการประจำปี รวมถึงการจัดสรรงบประมาณประจำปีของท้องถิ่น

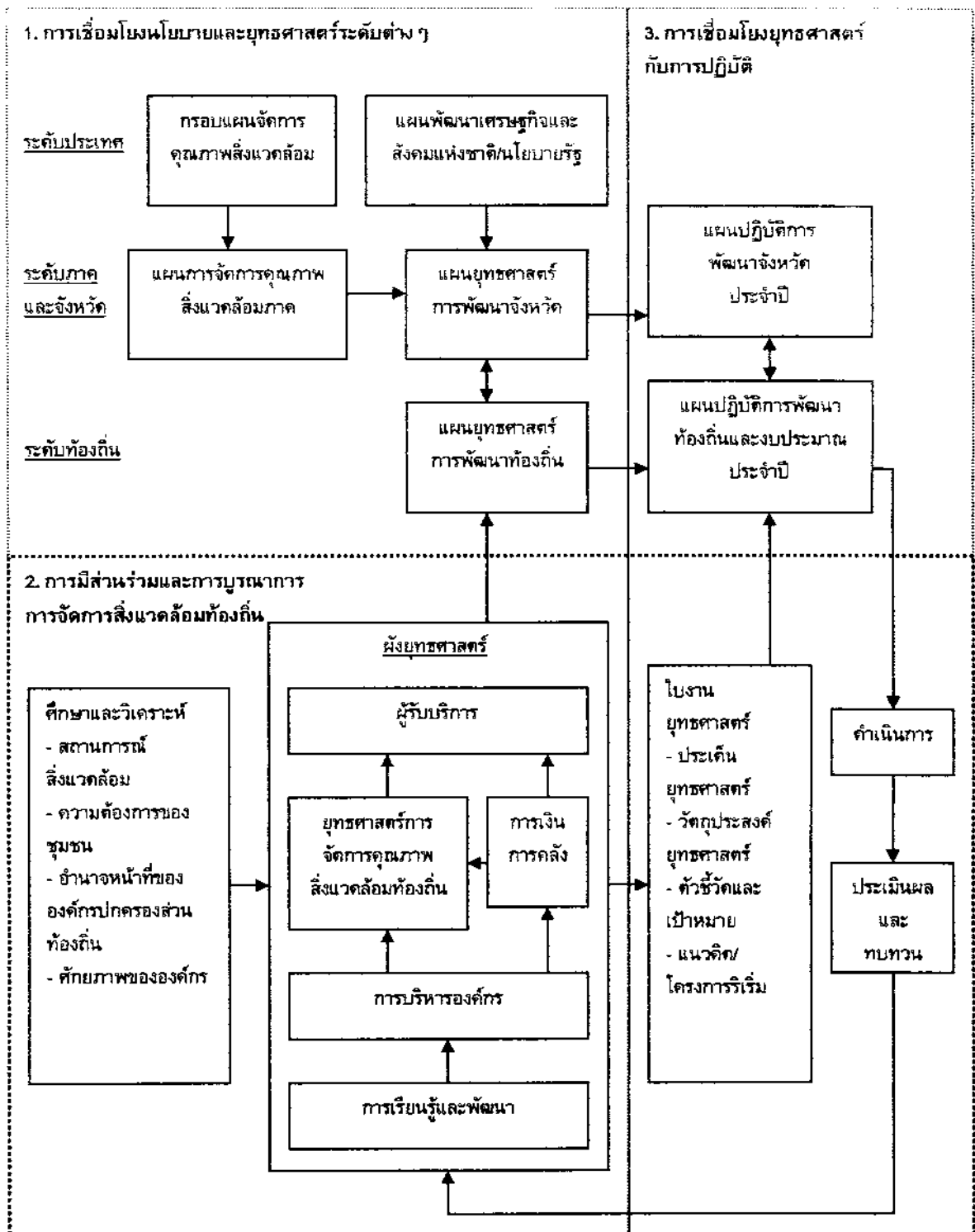
3) เครื่องมือและวิธีการดำเนินงาน

(1) เครื่องมือที่สำคัญในการบริหารยุทธศาสตร์ คือ ผังยุทธศาสตร์ (Strategy Map) และใบงานยุทธศาสตร์ (Balanced Scorecard)

(2) วิธีการดำเนินงาน ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ การเตรียมการ การจัดทำผังยุทธศาสตร์และใบงานยุทธศาสตร์ การนำยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติ และการประเมินผลและปรับปรุงยุทธศาสตร์

สรุปได้ว่า การบริหารยุทธศาสตร์เป็นรูปแบบการบริหารจัดการที่ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมียุทธศาสตร์ในการดำเนินงานสอดคล้องกับสถานการณ์และความต้องการของท้องถิ่นที่เหมาะสมกับศักยภาพขององค์กร และคำนึงถึงนโยบายต่างๆ ของประเทศ โดยใช้เครื่องมือผังยุทธศาสตร์และใบงานยุทธศาสตร์ในการแปลงและถ่ายทอดยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติให้เกิดการบูรณาการและมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งมีการนำยุทธศาสตร์ไปปฏิบัติและติดตามประเมินผลโดยมีตัวชี้วัดที่ชัดเจน

ซึ่งสามารถสรุปแนวทางการบริหารยุทธศาสตร์เพื่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ดังแผนภูมิที่ 2.2

แผนภูมิที่ 2.2 การบริหารยุทธศาสตร์เพื่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

แหล่งที่มา: สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย, 2547: 15

2.1.3.2 แนวทางการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย, 2547: 18-21)

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจและหน้าที่ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยต้องดำเนินการโดยคำนึงถึงหลักการพัฒนายั่งยืน นโยบายพัฒนาประเทศ และความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น โดยใช้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการและแนวทางการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม ช่วยให้การตัดสินใจ กำกับ ดูแล และนำยุทธศาสตร์ไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยสามารถจัดการรอบแนวคิดให้มีความเหมาะสมต่อการดำเนินงาน เพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

หลักการสำคัญในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน ประกอบด้วย การบูรณาการการมีส่วนร่วมและการเรียนรู้ และการบูรณาการต้องให้ความสำคัญต่อการบูรณาการและการจัดการแบบองค์รวม 3 ด้าน คือ การบูรณาการด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม การบูรณาการเชิงนิเวศ หรือการจัดการเชิงพื้นที่ในลักษณะองค์รวมทุก ๆ ด้าน และการบูรณาการความต้องการของท้องถิ่นและนโยบายของประเทศ โดยพิจารณาความสมดุลระหว่างการใช้ประโยชน์ การสงวนรักษา และการบำบัดฟื้นฟู

สำหรับการมีส่วนร่วมของประชาชนนับว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากประชาชนเป็นผู้รับบริการโดยตรงจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนอกจากนี้ประชาชนยังมีหน้าที่และสามารถร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาท้องถิ่นและจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้วย โดยการมีส่วนร่วมจะต้องเริ่มตั้งแต่การวางแผน การตัดสินใจ จนถึงการร่วมรับประโยชน์ ส่วนการเรียนรู้ควรเน้นไปที่การเรียนรู้ของบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนในท้องถิ่นไปพร้อม ๆ กัน เพื่อร่วมคิดและร่วมทำในสิ่งที่สร้างสรรค์ต่อสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นของตนเอง เพื่อนำไปสู่การปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตและพฤติกรรมให้อยู่ในแนวทางที่สอดคล้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

จากการศึกษาโครงการนำร่องพบว่าแนวทางการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สำคัญ มีดังนี้

1) การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยการสำรวจสถานภาพทรัพยากรธรรมชาติ จัดทำระบบข้อมูล และแผนที่แสดงแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ การแบ่งเขตการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างเหมาะสมตามสภาพพื้นที่ การส่งเสริมการผลิตปลอดภัยและสร้างแรงจูงใจการลดการใช้สารเคมีในการผลิต การฟื้นฟูแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ ที่มีความเสื่อมโทรม หรือสร้างทดแทนการใช้ประโยชน์ เช่น การปลูกป่า การทำปะการังเทียม การส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ เช่น การขยายพันธุ์ไม้ท้องถิ่น เป็นต้น การสนับสนุนให้เกิดองค์กรชุมชน และมีความเข้มแข็งที่จะดำเนินการเองได้ โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสนับสนุนด้านงบประมาณ การประสานงาน

กับหน่วยงานภายนอก รวมทั้งเผยแพร่และให้กำลังใจในการดำเนินงาน เช่น เครือข่ายป่าชุมชน และการสนับสนุนและการประสานให้เกิดความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องในการจัดการกรณีคาบเกี่ยว เช่น การจัดการแม่น้ำป่าสัก

2) การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมนุษย์ โดยการสำรวจแหล่งทรัพยากรทางศิลปกรรมและวัฒนธรรมของท้องถิ่น การจัดทำบัญชีรายชื่อ ความเป็นมาและความสำคัญ การจัดทำผังการใช้ประโยชน์ที่ดินและบังคับใช้อย่างเคร่งครัด การรวบรวม ส่งเสริม เผยแพร่ สืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นและประเพณีท้องถิ่น การส่งเสริมการท่องเที่ยวตามศักยภาพการรองรับของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวและโบราณสถานนั้นๆ การปรับปรุงภูมิทัศน์และจัดทำสื่อ รวมทั้งการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว เช่น แผ่นป้าย แผ่นพับและการเผยแพร่ผ่านสื่อขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3) การป้องกันและแก้ไขภาวะมลพิษ โดยการสำรวจและจัดทำแผนที่แสดงแหล่งกอมลพิษที่สำคัญ การรณรงค์เพื่อลดมลพิษจากแหล่งกำเนิด เช่น ลดปริมาณขยะ การร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นข้างเคียงในการลงทุนเพื่อสร้างระบบกำจัดมลพิษต่าง ๆ เช่น การกำจัดขยะมูลฝอย เป็นต้น การจัดทำมีอาสาสมัครเฝ้าระวังมลพิษและแก้ไขเหตุการณ์ฉุกเฉิน รวมทั้งจัดตั้งศูนย์รับแจ้งเหตุ หรือประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การส่งเสริมการผลิตที่สะอาดและปลอดภัยต่อสิ่งแวดล้อม และการจัดทำข้อบัญญัติท้องถิ่น และบังคับใช้อย่างเคร่งครัด

4) การบริหารจัดการที่เกี่ยวข้อง โดยการจัดระบบข้อมูลและฐานข้อมูลที่ครบถ้วนและทันสมัย การสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างผู้บริหารท้องถิ่นและบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การประชาสัมพันธ์ให้ความรู้และข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนในท้องถิ่น การประสานความร่วมมือกับโรงเรียนในเขตพื้นที่ เพื่อสร้างความเข้าใจแก่นักเรียนเกี่ยวกับแนวทางการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ถูกต้อง และขยายผลไปสู่ครอบครัวต่อไป การสร้างความร่วมมือในองค์กรกับประชาชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งการประสานเพื่อขอรับการสนับสนุนด้านวิชาการและงบประมาณจากแหล่งทุนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2.1.4 หลักการการจัดการสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2.1.4.1 หลักการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

สำหรับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมประเภทต่าง ๆ มีหลักการดังนี้ (อำนาจ เจริญศิลป์, 2543: 7-11)

1) ทรัพยากรธรรมชาติที่ใช้ไม่หมดสิ้น เช่น แสงอาทิตย์ อากาศ น้ำ เป็นต้น ต้องควบคุมป้องกันให้ทรัพยากรปราศจากการปนเปื้อน ป้องกันมิให้เกิดปัญหามลพิษจากกระบวนการอุตสาหกรรม เกษตรกรรม และชุมชน ต้องขจัดมลสารที่เป็นพิษแปดเปื้อนในอากาศให้หมดสิ้น และควรจะต้องมีกฎหมายควบคุมการกระทำใด ๆ ที่จะส่งผลต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งต้องให้การศึกษาแก่ประชาชนถึงวิธีการควบคุมและป้องกัน ตลอดจนผลดีผลเสียเกี่ยวกับการปนเปื้อนของมลสารที่มีต่อทรัพยากรเหล่านี้

2) ทรัพยากรธรรมชาติที่ทดแทนได้ เช่น ป่าไม้ สัตว์ป่า ดิน เป็นต้น ต้องจัดให้ระบบนิเวศมีองค์ประกอบที่ได้สัดส่วน การใช้ทรัพยากรต้องใช้เฉพาะส่วนที่ออกเงยหรือเพิ่มพูนได้ ต้องควบคุมและป้องกันให้ทรัพยากรธรรมชาติมีศักยภาพในการให้ผลิตผลหรือส่วนเพิ่มพูนอย่างมีประสิทธิภาพ และการผลิตของทรัพยากรเหล่านี้จะต้องใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม รวมทั้งต้องยึดหลักการทางอนุรักษ์วิทยาเป็นสำคัญ

3) ทรัพยากรธรรมชาติที่ใช้แล้วหมดไป เช่น น้ำมัน ก๊าซธรรมชาติ สินแร่ เป็นต้น การใช้ต้องมีเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพไม่ให้เกิดการสูญเสียในกระบวนการ ต้องใช้ทรัพยากรนี้ตามความจำเป็นเท่านั้น และนำส่วนที่เสียแล้วมาใช้ประโยชน์ให้คุ้มค่า รวมทั้งต้องควบคุมและป้องกันของเสียที่เกิดขึ้นให้น้อยหรือไม่มีเลย

2.1.4.2 หลักการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ คือการใช้อย่างชาญฉลาด ให้ถูกต้องตามกาลเทศะ โดยทรัพยากรธรรมชาติแบ่งออกเป็นทรัพยากรที่เกิดขึ้นใหม่ได้กับทรัพยากรที่ไม่สามารถเกิดขึ้นใหม่ได้ ดังนั้นการพิจารณาปัญหาต้องไม่แยกมนุษย์ออกจากสภาพแวดล้อมทางสังคมหรือวัฒนธรรมหรือสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ ทั้งนี้ นิวัติ เรืองพานิช (2546: 44-45) ได้กล่าวไว้อย่างน่าสนใจว่าปัญหาที่พบในปัจจุบันคือ การกระจายการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรยังไม่ทั่วถึง และแม้ว่าการทำลายทรัพยากรธรรมชาติเป็นการทำลายความเจริญของมนุษย์ แต่ต้องยอมรับว่าหลีกเลี่ยงได้ยาก อีกทั้งการดำรงชีวิตของมนุษย์ขึ้นอยู่กับสิ่งมีชีวิตไม่ว่าจะเป็นพืชหรือสัตว์ ดังนั้นมนุษย์จำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจในธรรมชาติ และเชื่อในความเป็นไปตามธรรมชาติ ไม่สามารถเอาวิทย์การใดๆ มาทดแทนได้ทั้งหมด การอนุรักษ์นอกจากจะเพื่อการกินคืออยู่แล้วยังต้องคำนึงถึงความสมบูรณ์ของธรรมชาติและผลดีทางจิตใจด้วย อย่างไรก็ตาม

โครงการอนุรักษ์จะประสบความสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อผู้ใช้ต้องตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาตินั้น และที่สำคัญทุกคนต้องเริ่มต้นอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติตั้งแต่บัดนี้

นอกจากนี้ วิชัย เทียนน้อย (2533: 17-22) ได้เสนอว่าหลักการในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง การนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ยืดอายุการใช้งานให้นานที่สุด แต่ไม่ใช่เก็บไว้โดยไม่ใช้เลย โดยอาจใช้วิธีการต่าง ๆ เช่น การถนอม การบูรณะฟื้นฟู การนำมาใช้ใหม่ การเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้งาน การนำสิ่งอื่นมาใช้ทดแทน การสำรวจแหล่งทรัพยากรธรรมชาติเพิ่มเติม และการประดิษฐ์ของเทียมขึ้นใช้ ซึ่งมีวิธีการดำเนินการได้หลายวิธี เช่น การจัดตั้งชมรมหรือสมาคมเพื่อการอนุรักษ์ การออกกฎหมายควบคุม การจัดตั้งหน่วยงานขึ้นมารับผิดชอบ และการให้การศึกษาแก่ประชาชน ทั้งในและนอกระบบ

2.1.4.3 การจัดการสถานที่นันทนาการทางวัฒนธรรม

การจัดการสถานที่นันทนาการทางวัฒนธรรมนั้น มีผู้เสนอหลักการในการจัดการไว้หลากหลาย อาทิเช่น อำนาง เจริญศิลป์ (2543: 216-218) ได้เสนอว่าหลักการจัดการสถานที่นันทนาการทางวัฒนธรรมควรประกอบด้วย การออกกฎหมายคุ้มครองสถานที่สำคัญ ๆ การกำหนดและลงโทษแก่ผู้ทำลายสถานที่เหล่านั้นอย่างหนัก การพยายามบำรุงรักษาดูแลเอาใจใส่ การบูรณะซ่อมแซมเท่าที่ควรทำ การสำรวจและค้นคว้า การจัดสถานที่เก็บรวบรวมศิลปวัตถุ โบราณวัตถุ การบูรณะโบราณสถาน การให้การศึกษาอบรมแก่ผู้ที่สนใจและประชาชนทั่วไป และการประชาสัมพันธ์ ซึ่งปัจจุบันมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการในหลายระดับตั้งแต่รัฐบาล กรมการศาสนา กรมศิลปากร กระทรวงมหาดไทย กระทรวงการต่างประเทศ และมหาเถรสมาคม วิชัย เทียนน้อย (2533: 239-247) ได้เสนอว่าหลักการในการอนุรักษ์สถานที่นันทนาการทางวัฒนธรรมควรประกอบด้วย การออกกฎหมายควบคุม การจัดเจ้าหน้าที่ดูแลรักษาอย่างพอเพียง การบูรณซ่อมแซม การสำรวจสถานที่นันทนาการทางวัฒนธรรมเพิ่มเติม การเก็บรักษาอย่างปลอดภัย การให้การศึกษา และการประชาสัมพันธ์

2.2 แนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อมเมือง

การพัฒนาเมืองในปัจจุบันทำให้เมืองกลายเป็นสถานที่ที่รวมปัญหาสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ไว้มากมาย ดังนั้นเมืองจึงจำเป็นต้องมีการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ดี ซึ่งการจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองมีหลักการทั่วไปและวิธีการสำหรับการจัดการกับปัญหาประเภทต่างๆ ดังนี้

2.2.1 หลักการทั่วไปของการจัดการสิ่งแวดล้อมเมือง

2.2.1.1 การพัฒนาเมืองให้ยั่งยืน

ในการพัฒนาเมืองให้เกิดความยั่งยืนสำหรับศตวรรษที่ 21 นั้น Leitmann, Josef (1999, 359-362) ได้สรุปแนวคิดว่าควรประกอบด้วยหลักการสำคัญ 5 ประการคือ

1) การให้ความสำคัญกับปัญหาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ การปรับปรุงอนามัยสิ่งแวดล้อม การลดมลภาวะ การอนุรักษ์ทรัพยากรและลดของเสียให้น้อยที่สุด การพัฒนาความสามารถในการวางแผนและจัดการสิ่งแวดล้อมเมือง และการลดภาวะอันตรายให้น้อยลง รวมทั้งการปกป้องถิ่นที่อยู่อาศัยทางธรรมชาติและวัฒนธรรม

2) การพิจารณาสาเหตุของปัญหา เช่น การขาดความตระหนักและการมีส่วนร่วมของประชาชน การปกครองที่ไม่เพียงพอ นโยบายที่ไม่เหมาะสม รวมทั้งการขาดความรู้ในด้านต่างๆ

3) การออกแบบด้วยหลักธรรมชาติ เช่น การพิจารณาความสามารถรองรับของระบบนิเวศเมือง การพิจารณาเมืองเหมือนกับเป็นสิ่งมีชีวิต การออกแบบด้วยหลักนิเวศวิทยา ดังรายละเอียดตามตารางที่ 2.1

4) ใช้เน้นแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนภายในเมือง

5) การทำเมืองให้เป็นเหมือนมนุษย์ โดยการหาวิธีให้ความสำคัญกับธรรมชาติ ปรับปรุงการเข้าถึงพื้นที่ทางธรรมชาติ สนับสนุนให้ประชาชนใช้การเดินและมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน การสร้างสุนทรียภาพของอาคารบ้านเรือนและพื้นที่ทางธรรมชาติต่างๆ

ทั้งนี้ การวางแผนปฏิบัติการเพื่อสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นจะประสบความสำเร็จได้จะต้องประกอบไปด้วยแนวทางการดำเนินงานที่เหมาะสม คือ 1) การเริ่มพิจารณาจากปัญหาความอ่อนแอและความยากจน 2) การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 3) การกำหนดเกณฑ์วัตถุประสงค์และตัวชี้วัดที่ชัดเจน 4) หาแนวทางที่ประหยัดที่สุด 5) การรับรู้ศักยภาพของเมืองและหาทางสร้างศักยภาพขึ้นมา และ 6) การร่วมมือกันระหว่างองค์กรต่างๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นรัฐบาลส่วนกลาง องค์กรปกครองท้องถิ่น และองค์กรส่วนอื่นๆ

ตารางที่ 2.1 การออกแบบเมืองตามประเพณีนิยมกับการออกแบบด้วยหลักนิเวศวิทยา

ประเด็น	การออกแบบตามประเพณี	การออกแบบด้วยหลักนิเวศวิทยา
- เกณฑ์สำคัญ	- ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ	- สุขอนามัยของมนุษย์และระบบนิเวศ
- รูปแบบ	- รูปแบบที่เป็นมาตรฐานทั่วโลก	- รูปแบบเฉพาะ ขึ้นกับ วัฒนธรรมท้องถิ่น ความจำเป็น และสภาพที่เป็น
- พลังงาน	- เอนเอียงไปที่ใช้พลังงานจากเชื้อเพลิงที่ไม่สามารถทดแทนได้ และพลังงานนิวเคลียร์	- เอนเอียงไปที่ใช้พลังงานจากเชื้อเพลิงที่สามารถทดแทนได้และลดก๊าซเรือนกระจก
- การใช้วัสดุต่างๆ	- เกิดของเสียจำนวนมากทั้งในน้ำในอากาศ และการเสื่อมโทรมของทรัพยากรดิน	- เน้นการนำกลับมาใช้ใหม่ การซ่อมแซม การใช้อย่างยืดหยุ่นและให้ทนทาน
- ระยะเวลา	- ระยะสั้น	- ระยะยาว
- ความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม	- การออกแบบเน้นการควบคุมธรรมชาติ	- การออกแบบที่ให้ธรรมชาติเป็นหุ้นส่วน
- องค์ความรู้	- มุมมองที่แคบ	- เน้นการบูรณาการ
- การตัดสินใจ	- จากผู้มีอำนาจหรือผู้เชี่ยวชาญ	- การมีส่วนร่วม

แหล่งที่มา: Van der Ryn and Cowan, 1996 อ้างใน Leitmann, Josef, 1999: 360

2.2.1.2 แนวคิดการจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองในประเทศไทย

การจัดการสิ่งแวดล้อมเมือง เป็นกระบวนการในการสร้างสรรค์อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สภาพแวดล้อมภายในเมืองดีขึ้นเป็นที่น่าพอใจ มีการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดเหมาะสมและยั่งยืน ตลอดจนพยายามที่จะลดหรือกำจัดมลพิษต่างๆ ให้หมดไปหรือน้อยลง (จำลอง โพธิ์บุญ, 2544: 56)

กรมการปกครองและ DANCED (2541: เล่ม 1, 7) ได้แบ่งปัญหาสิ่งแวดล้อมเมืองออกเป็น 2 หมวดๆ ละ 6 เรื่อง เพื่อความสะดวกและความชัดเจนในการวิเคราะห์ปัญหา และการดำเนินการป้องกันแก้ไขคือ

1) หมวดสีน้ำตาล เกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมเมืองที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน ได้แก่ การควบคุมมลพิษทางน้ำ การระบายน้ำ การจัดการมูลฝอย การจัดการของเสียที่เป็นอันตราย การควบคุมมลพิษทางอากาศ และการอนามัยสิ่งแวดล้อม

2) หมวดยุทธศาสตร์เกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมเมืองที่เน้นการป้องกันมากกว่าการแก้ไขปัญหา โดยอาศัยมาตรการการวางแผนในระยะยาว ได้แก่ การจราจรและการขนส่ง การจัดการพื้นที่สีเขียวในเขตเมือง การจัดการภูมิทัศน์ในเขตเมือง การปรับปรุงชุมชนแออัด การวางแผนการใช้ที่ดิน และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

นอกจากนี้ บุญนาค ตีวงกุล (2545, 117-119) ได้เสนอแนวทางการดำเนินการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมเมืองว่าเป็นการร่วมมือของผู้คนจากทุกฝ่าย หลักเล็งการเผชิญหน้าและบังคับตามกฎหมายโดยยึดหลัก 3 ประการ คือ 1) สนองความต้องการพื้นฐานของประชาชน 2) บูรณาการเข้ากับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่น และ 3) ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม ซึ่งกลยุทธ์การจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมมีหลายประการคือ การจัดลำดับความสำคัญของปัญหาหลัก การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การระบุสาเหตุ แหล่งที่มา และหาแนวทางแก้ปัญหาที่มีประสิทธิภาพ การรวมข้อจำกัดและศักยภาพในสถานการณ์แบบไทยเป็นตัวแปรทางการเมือง การระดมพลังของสังคมมาร่วมดำเนินการ การจัดตั้งกิตติขบวนในการดำเนินการมากกว่าการแทรกแซง การกำหนดแผนทั้งระยะสั้นและระยะยาว และทำการสร้างขีดความสามารถของท้องถิ่นในการรักษาสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน

2.2.1.3 ยุทธวิธีในการจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองในประเทศไทย

การจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองเป็นเรื่องที่ต้องอาศัยความร่วมมือและการประสานการดำเนินงานจากหลายฝ่าย โดยอาศัยยุทธวิธี 10 ประการ คือ (กรมการปกครองและ GTZ, 2538: 9-11)

- 1) พึงพาดน เทศบาลพึงตระหนักว่าการจัดการสิ่งแวดล้อมเมือง เป็นภารกิจและความรับผิดชอบหลักของหน่วยการปกครองท้องถิ่น เทศบาลควรมีความคิดริเริ่มในการจัดการ การพัฒนาและพิทักษ์รักษาสิ่งแวดล้อมของตนเอง
- 2) พึงพากัน เทศบาลพึงตระหนักว่าการจัดการสิ่งแวดล้อมเป็นภารกิจร่วมระหว่างหน่วยการปกครองท้องถิ่นต่างๆ และองค์กรระดับชาติ
- 3) หมั่นฝึกฝน เทศบาลจำเป็นต้องพัฒนาบุคลากรของตนเองหลายๆ ด้านอย่างจริงจังและอย่างต่อเนื่อง
- 4) รู้ชุมชน เทศบาลต้องหมั่นศึกษาสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและสาเหตุของปัญหาสิ่งแวดล้อม ความต้องการของชุมชนในทุกด้วย รวมทั้งขอความร่วมมือและประสานงานกับสถาบันการศึกษาในท้องถิ่นในการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลให้ครบถ้วนถูกต้องและทันสมัย
- 5) ร่วมใจช่วย การระดมทรัพยากรจากองค์กรท้องถิ่นด้วยวิธีการและรูปแบบต่างๆ ให้มาร่วมพัฒนาและพิทักษ์รักษาสภาพแวดล้อมในท้องถิ่นของตนเอง

6) ด้วยสื่อสาร เทศบาลพึงใช้สื่อในรูปแบบต่างๆ เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนในท้องถิ่น ตลอดจนส่งเสริมกิจกรรมด้านการพิทักษ์รักษาและพัฒนาสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น

7) สร้างองค์กร เทศบาลควรสนับสนุนการสร้างองค์กรชุมชนขึ้นเพื่อควบคุมและแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมของชุมชนด้วยตนเอง

8) ต้องประสาน เทศบาลควรมีบทบาทในการประสานงานระหว่างหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งในขั้นตอนของการวางแผนและการปฏิบัติงาน

9) ปฏิบัติการ เทศบาลควรกำหนดนโยบาย เป้าหมาย ตลอดจนแนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองให้ชัดเจน และควรจัดให้มีการติดตามประเมินผลการดำเนินงานในทุกขั้นตอนของการปฏิบัติงาน

10) มาตรการกำหนดใช้ได้ผลดี เทศบาลควรปรับปรุงระเบียบข้อบังคับ ตลอดจนขั้นตอนในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมในแต่ละด้านให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2.2.2 การควบคุมมลพิษทางน้ำในการจัดการสิ่งแวดล้อมเมือง

ปัญหาสิ่งแวดล้อมเมืองด้านมลพิษทางน้ำมีลักษณะปัญหา สาเหตุของปัญหาและแนวทางในการปฏิบัติเพื่อจัดการปัญหาดังนี้ (กรมการปกครองและ GTZ, 2538: เล่ม 1, 2-11)

2.2.2.1 ลักษณะและสาเหตุของปัญหา

สารที่ก่อให้เกิดมลพิษที่สำคัญประกอบด้วยสารอินทรีย์ ธาตุอาหาร จุลินทรีย์ น้ำโรค สารพิษและตะกอน ซึ่งจากลักษณะการใช้ที่ต่างกันทำให้สามารถแบ่งน้ำเสียออกเป็น 5 ประเภทใหญ่ๆ คือ 1) น้ำเสียจากชุมชน เกิดจากกิจกรรมการใช้ที่ต่างๆ ในชีวิตประจำวันของมนุษย์ น้ำเสียเหล่านี้มีสารอินทรีย์และจุลินทรีย์โคลิฟอร์มปนเปื้อนเป็นส่วนใหญ่ 2) น้ำเสียจากอุตสาหกรรม เกิดจากขบวนการต่างๆ ในโรงงานอุตสาหกรรม น้ำเสียอุตสาหกรรมปนเปื้อนด้วยทั้งสารอินทรีย์ สารอนินทรีย์หรือสารมีพิษ 3) น้ำเสียจากเกษตรกรรม เกิดจากการดำเนินงานภาคเกษตรกรรมซึ่งอาจปนเปื้อนด้วยมูลสัตว์และอาหารสัตว์ รวมทั้งสารเคมีปราบศัตรูพืช ปุ๋ยเคมี เป็นต้น 4) น้ำเสียจากสถานที่กำจัดมูลฝอย เกิดการจากกองเก็บขยะไม่ถูกวิธี เมื่อฝนตกชะลงมาทำให้น้ำเสียไหลปนเปื้อนแหล่งน้ำผิวดินและซึมลงสู่ลำน้ำใต้ดินด้วย และ 5) น้ำเสียจากแหล่งอื่น เช่น น้ำเสียจากการคมนาคมขนส่ง การบริการ การก่อสร้างและรื้อถอน การพาณิชย์ กิจกรรมแพปลา เป็นต้น ซึ่งผลกระทบที่เกิดจากปัญหาน้ำเสียมีหลายประการ เช่น เกิดปัญหามลพิษของน้ำผิวดิน การเกิดมลพิษบริเวณทะเลและชายฝั่ง การเกิดมลพิษของน้ำใต้ดิน รวมถึงก่อให้เกิดการเจริญของวัชพืชในแหล่งน้ำ เป็นต้น

2.2.2.2 แนวทางปฏิบัติ

การดำเนินงานเพื่อจัดการปัญหามลพิษทางน้ำ เทศบาลต้องประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเทศบาลจะต้องมีความพร้อมในหลายด้าน ทั้งด้านบุคลากร งบประมาณ เทคโนโลยี เป็นต้น โดยมีแนวทางปฏิบัติหลายประการ เช่น การออกกฎ ระเบียบ ข้อบังคับและกระบวนการต่าง ๆ ขึ้นมา การร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขอความรู้ คำแนะนำ การร่วมมือกับจังหวัด หน่วยงานท้องถิ่นใกล้เคียงและหน่วยงานส่วนกลางในการ กำหนดนโยบายเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ การใช้บริการจากที่ปรึกษาทั้งจากเอกชนและผู้เชี่ยวชาญ การผลักดันให้ภาคเอกชนในท้องถิ่นมีโครงการหรือกิจกรรมรณรงค์ในการลดภาวะมลพิษทางน้ำ หรือให้การสนับสนุนกิจกรรมที่ริเริ่มโดยประชาชน การจัดการรณรงค์และประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม และการจัดสรรงบประมาณและบุคลากรในการดำเนินงาน

2.2.3 การจัดการมูลฝอยในการจัดการสิ่งแวดล้อมเมือง

ปัญหาสิ่งแวดล้อมเมืองด้านมูลฝอยมีลักษณะปัญหา สาเหตุของปัญหาและแนวทางในการปฏิบัติเพื่อจัดการปัญหาดังนี้ (กรมการปกครองและ GTZ, 2538: เล่ม 3, 2-9)

2.2.3.1 ลักษณะและสาเหตุของปัญหา

ปัญหาของมูลฝอยในเมืองเกิดจากสาเหตุหลายประการ คือ 1) ปริมาณมูลฝอยในเขตเมือง ที่มีแนวโน้มว่าจะเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็วตามขนาดและการขยายตัวของชุมชน 2) ปัญหาการเก็บขนและขนส่งมูลฝอย ที่เกิดจากขาดการวางแผนที่ดี การดำเนินการที่ไม่เหมาะสม การขาดปัจจัยสนับสนุนในการดำเนินงาน รวมทั้งการไม่ค่อยให้ความสำคัญของประชาชนในชุมชน 3) ปัญหาการกำจัดมูลฝอย ที่ไม่ถูกสุขลักษณะทำให้เกิดปัญหาสุขภาพอนามัย ปัญหา น้ำเสียและปัญหาสิ่งแวดล้อมอื่นๆ ตามมา 4) ไม่มีการหมุนเวียนนำมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่อย่างเป็นระบบและไม่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ 5) ขาดการจัดองค์กรและการวางแผนที่เหมาะสม รวมทั้งการที่ผู้บริหารท้องถิ่นไม่ได้ให้ความสำคัญอย่างจริงจัง และประชาชนยังขาดจิตสำนึกและความรู้ในการจัดการมูลฝอยที่ถูกต้อง

2.2.3.2 แนวทางปฏิบัติ

การดำเนินงานเพื่อจัดการปัญหามูลฝอยมีแนวทางปฏิบัติหลายประการ ตั้งแต่การพัฒนาให้เจ้าหน้าที่ทุกคนที่เกี่ยวข้องมีความรู้อย่างเพียงพอ มีการจัดทำแผนการจัดการมูลฝอยทั้งในระยะสั้นและระยะยาว รวมทั้งพัฒนามาตรการจัดการที่มีประสิทธิภาพ การผสมผสานวิธีการจัดการมูลฝอยด้วยตัวเองของชาวบ้านให้สอดคล้องกับระบบที่ดำเนินงาน เทคโนโลยีในการเก็บขนและกำจัดต้องถูกต้องตามหลักวิชาการและเหมาะสมกับพื้นที่ โดยต้อง

ไม่ยุ่งยากซับซ้อนเกินกว่าความสามารถของเทศบาลจะดำเนินการได้ การจัดสรรงบฯและให้การศึกษาเพื่อส่งเสริมการรักษาความสะอาด การลดปริมาณขยะ การคัดแยกขยะ และการนำขยะกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ และการประเมินความเหมาะสมของพื้นที่สำหรับกำจัดมูลฝอยก่อนตัดสินใจสร้างระบบและจัดสรรงบประมาณและบุคลากรในการดำเนินงานอย่างพอเพียง

2.2.4 การจราจรและการขนส่งในการจัดการสิ่งแวดล้อมเมือง

ปัญหาสิ่งแวดล้อมเมืองด้านการจราจรและการขนส่งมีลักษณะปัญหา สาเหตุของปัญหา และแนวทางการปฏิบัติเพื่อจัดการปัญหาดังนี้ (กรมการปกครองและ GTZ, 2538: เล่ม 7, 2-7)

2.2.4.1 ลักษณะและสาเหตุของปัญหา

ลักษณะของปัญหาการจราจรและขนส่งในเมืองมีหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาการจัดการจราจร เช่น การไม่สามารถกำหนดรูปแบบโครงข่ายถนนที่เหมาะสม การใช้ผิวจราจรที่ไม่ถูกต้อง การขาดระบบขนส่งมวลชนที่มีประสิทธิภาพ หรือการไม่ปฏิบัติตามกฎจราจร เป็นต้น ปัญหาความปลอดภัยบนท้องถนน ซึ่งเกิดจากการจัดการจราจรที่ไม่ดี ขาดมาตรการในการรักษาความเป็นระเบียบหรือการขนส่งวัสดุอันตรายบนถนนโดยไม่มีการควบคุม ปัญหามลพิษทางอากาศและเสียง รวมถึงปัญหาการทำลายบรรยากาศที่ดีของเมืองและคุณภาพชีวิตของประชากร

2.2.4.2 แนวทางปฏิบัติ

การดำเนินงานเพื่อจัดการปัญหาการจราจรและขนส่งมีแนวทางปฏิบัติได้หลายแนวทาง เช่น การพิจารณาทบทวนแผนการจราจรและการขนส่งให้มีความเหมาะสม พัฒนาทักษะภายในกองช่างของเทศบาลเพื่อปรับปรุงระบบการจราจรและการขนส่งในท้องถิ่น มีการวางแผนงานโดยขอคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ หรือสถาบันอื่นๆ เช่น มหาวิทยาลัย การเก็บข้อมูลเพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหาและสภาพการจราจรของท้องถิ่น การแจ้งให้ชุมชนทราบถึงสาเหตุของปัญหาและทางเลือก ประชุมปรึกษากับชุมชนเกี่ยวกับนโยบายที่กำหนด การให้ความสำคัญกับการขนส่งมวลชน การขอความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ตำรวจในท้องถิ่น รวมทั้งไม่ควรสนับสนุนโครงการที่ทำให้เกิดผลเสียต่อสภาพแวดล้อม แม้ว่าข้อเสนอแนะจะช่วยลดปัญหาการจราจร นอกจากจะมีมาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นอย่างเหมาะสม

2.2.5 การจัดการพื้นที่สีเขียวในการจัดการสิ่งแวดล้อมเมือง

ปัญหาสิ่งแวดล้อมเมืองด้านพื้นที่สีเขียวมีลักษณะปัญหา สาเหตุของปัญหาและแนวทางในการปฏิบัติเพื่อจัดการปัญหาดังนี้ (กรมการปกครองและ GTZ, 2538: เล่ม 8, 2-8)

2.2.5.1 ลักษณะและสาเหตุของปัญหา

ลักษณะของปัญหาพื้นที่สีเขียวในเขตเมืองมีหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นการขาดพื้นที่ว่างเพื่อการนันทนาการ ซึ่งมาจากการพัฒนาเมืองอย่างรวดเร็วโดยขาดการวางแผนในระยะยาว การขาดพื้นที่สีเขียวและการขาดการดูแลรักษา การขาดแหล่งน้ำและการขาดการดูแลรักษาแหล่งน้ำในเมือง และการขาดนโยบาย แผน และกลยุทธ์ในการสร้างพื้นที่สีเขียวในเมือง

2.2.5.2 แนวทางปฏิบัติ

การดำเนินงานเพื่อจัดการพื้นที่สีเขียวในเขตเมืองมีแนวทางปฏิบัติหลายประการ ตั้งแต่การที่เทศบาลต้องเป็นผู้นำในการสร้างเมืองให้เขียวขจี โดยกำหนดนโยบายและแผนปฏิบัติการที่แน่นอนชัดเจน ควรมีการประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพิทักษ์และพัฒนาพื้นที่สีเขียวบริเวณเขตติดต่อระหว่างชานเมืองกับตัวเมือง ควรจัดอบรมผู้ปฏิบัติงานและจัดสรรทรัพยากรให้พอเพียงในการสร้างและดูแลรักษาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการนันทนาการ สวนสาธารณะ สวนหย่อมต่าง ๆ ทั้งนี้พื้นที่สีเขียวชนิดต่าง ๆ ที่เทศบาลควรส่งเสริมและพัฒนาให้หลายที่ เช่น สวนสาธารณะ แนวขอบตลิ่ง พื้นที่ริมคลอง พื้นที่สองข้างถนน เกาะกลางถนน พื้นที่ว่าง สนามกีฬาของชุมชน สนามเด็กเล่น สวนหย่อมบริเวณย่านการค้า สวนและสนามส่วนตัว รวมถึงสวนบนดาดฟ้า ระเบียงหรือกะบะปลูกต้นไม้ริมหน้าต่าง เป็นต้น

2.2.6 การจัดการภูมิทัศน์ในการจัดการสิ่งแวดล้อมเมือง

ปัญหาสิ่งแวดล้อมเมืองด้านภูมิทัศน์มีลักษณะปัญหา สาเหตุของปัญหาและแนวทางในการปฏิบัติเพื่อจัดการปัญหาดังนี้ (กรมการปกครองและ GTZ, 2538: เล่ม 9, 2-7)

2.2.6.1 ลักษณะและสาเหตุของปัญหา

ลักษณะของปัญหาภูมิทัศน์ในเขตเมืองมีหลายประการ เช่น ปัญหาการละเลยต่อมรดกทางวัฒนธรรมและภูมิทัศน์ของเมือง เช่น การทอดทิ้งหรือรื้อถอนอาคารที่มีคุณค่าทางสถาปัตยกรรม ปัญหาความทรุดโทรมของสิ่งก่อสร้างและตัวเมือง ปัญหาการขาดความสมดุลและสุนทรียภาพของสิ่งปลูกสร้าง เช่น การก่อสร้างอาคารที่ไม่เหมาะสมกับสภาพรอบข้าง การบดบังสุนทรียภาพของพื้นที่ เป็นต้น ปัญหาความไม่เป็นระเบียบของสองฝั่งถนน รวมถึงการ

พัฒนาโดยไม่มีวางแผนอย่างเพียงพอ เช่น การวางผังโครงการที่ไม่เหมาะสม การติดตั้งเสาอากาศ สายไฟฟ้า สายโทรศัพท์ที่ไม่เหมาะสม

2.2.6.2 แนวทางปฏิบัติ

การดำเนินงานเพื่อจัดการภูมิทัศน์ในเขตเมืองมีแนวทางปฏิบัติหลายประการ เช่น เทศบาลควรอาศัยมาตรการของการวางแผนพัฒนาเมือง เช่น การจัดทำผังเมืองรวม มีการวางแผนนโยบายอนุรักษ์เขตเมืองหรือบริเวณพื้นที่ที่มีคุณค่าทางสถาปัตยกรรม โดยขอคำปรึกษาจากผู้เชี่ยวชาญและหารือกับคนในท้องถิ่น การสร้างความตระหนักในการอนุรักษ์และดูแลสภาพแวดล้อมเมือง ส่งเสริมเจ้าของที่ดินให้เกิดความภูมิใจกับอาคารเก่าๆ การประชาสัมพันธ์ และการให้รางวัลแก่เจ้าของอาคารที่ร่วมสร้างสรรค์ภูมิทัศน์เมือง การสร้างกลุ่มอาสาสมัครพิทักษ์ท้องถิ่นหรือองค์กรร่วมต่างๆ เพื่อร่วมตรวจสอบสภาพแวดล้อมเมืองที่เปลี่ยนไป ไปจนถึงการออกเทศบัญญัติและระเบียบเพื่อสนับสนุนนโยบายการจัดการภูมิทัศน์เมือง และมีการทบทวนปรับปรุงนโยบายอย่างสม่ำเสมอ

2.3 บทบาทหน้าที่ขององค์กรที่เกี่ยวข้องในการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาล

การจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลในประเทศไทยมีองค์กรที่เกี่ยวข้องหลายองค์กร โดยหากพิจารณาเทศบาลที่เป็นเทศบาลนครนั้น มีองค์กรที่สำคัญๆ ได้แก่ เทศบาลนคร และสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด ซึ่งองค์กรดังกล่าวมีบทบาทหน้าที่ที่แตกต่างกันไป ดังนี้

2.3.1 เทศบาลนคร

เทศบาลถือว่าเป็นหน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่น ที่จัดตั้งขึ้นในเขตชุมชนที่มีความเจริญและใช้ในการบริหารเมืองเป็นหลัก สำหรับสังคมไทยเทศบาลเป็นรูปแบบการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นในเขตชุมชนเมืองที่ใช้มาตั้งแต่ พ.ศ. 2476 จนถึงปัจจุบัน โดยพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ.2496 กำหนดให้เทศบาลมีอำนาจหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติหรือหน้าที่บังคับให้ปฏิบัติ และอำนาจหน้าที่ที่จะเลือกปฏิบัติ นอกจากนั้นยังมีอำนาจตามที่กฎหมายเฉพาะอื่นๆ กำหนด ซึ่งในส่วนของเทศบาลนครนั้น มีรายละเอียดของอำนาจหน้าที่ สรุปได้ดังนี้ (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2548)

2.3.1.1 หน้าที่บังคับหรือหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติ

เทศบาลนครมีหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติหลายประการ เช่น การรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน การให้มีและบำรุงทางบกและทางน้ำ การรักษาความสะอาดของถนนหรือทางเดินและที่สาธารณะรวมทั้งการกำจัดขยะมูลฝอยสิ่งปฏิกูล การป้องกันและระงับโรคติดต่อ การให้มีเครื่องใช้ในการดับเพลิง การให้ราษฎรได้รับการศึกษาอบรม การให้มีน้ำสะอาดหรือการประปา การให้มีโรงฆ่าสัตว์ การให้มีและบำรุงสถานที่ทำการพิทักษ์และรักษา การให้มีและบำรุงทางระบายน้ำ การให้มีและบำรุงส้วมสาธารณะ การให้มีและบำรุงการไฟฟ้าหรือแสงสว่างโดยวิธีอื่น การให้มีการดำเนินกิจการโรงรับจำนำหรือสถานสินเชื่อท้องถิ่น การให้มีและบำรุงการสงเคราะห์มารดาและเด็ก ดำเนินกิจการอย่างอื่นซึ่งจำเป็นเพื่อการสาธารณสุข รวมถึง หน้าที่อื่นๆ ซึ่งมีคำสั่งกระทรวงมหาดไทยหรือกฎหมายบัญญัติให้เป็นหน้าที่ของเทศบาล

2.3.1.2 อำนาจหน้าที่ที่จะเลือกปฏิบัติ

เทศบาลนครมีหน้าที่ที่จะเลือกปฏิบัติได้หลายประการ เช่น การให้มีตลาด ทำเทียบเรือและท่าข้าม การให้มีสุสานและฌาปนสถาน การบำรุงและส่งเสริมการทำมาหากินของราษฎร การให้มีและบำรุงการสงเคราะห์มารดาและเด็ก การให้มีและบำรุงโรงพยาบาล การให้มีการสาธารณสุข การจัดทำกิจกรรมซึ่งจำเป็นเพื่อการสาธารณสุข การจัดตั้งและบำรุงโรงเรียนอาชีวศึกษา การให้มีและบำรุงสถานที่สำหรับการกีฬาและพลศึกษา การให้มีและบำรุงสวนสาธารณะ สวนสัตว์ และสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ การปรับปรุงแหล่งเสื่อมโทรมและรักษาความสะอาดเรียบร้อยของท้องถิ่น และเทศพาณิชย์

2.3.1.3 อำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายเฉพาะอื่นๆ กำหนด

นอกจากอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 กำหนดไว้ แล้ว ยังมีกฎหมายเฉพาะอื่นๆ กำหนดให้เทศบาลมีอำนาจหน้าที่ดำเนินกิจการให้เป็นไปตามกฎหมายนั้นๆ อีกเป็นจำนวนมาก เช่น พระราชบัญญัติป้องกันภัยอันตรายอันเกิดแก่การเล่นมหรสพ พุทธศักราช 2464 พระราชบัญญัติภาษีโรงเรือนและที่ดิน พุทธศักราช 2475 พระราชบัญญัติควบคุมการใช้อุจจาระทำปุ๋ย พุทธศักราช 2490 พระราชบัญญัติควบคุมการโฆษณาโดยใช้เครื่องขยายเสียง พ.ศ. 2493 พระราชบัญญัติป้องกันและระงับอัคคีภัย พ.ศ. 2495 พระราชบัญญัติป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า พ.ศ. 2498 พระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าและจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2502 พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518 พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. 2523 พระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534 พระราชบัญญัติสาธารณสุข พุทธศักราช 2535 พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบ

เรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 เป็นต้น

2.3.2 สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด

ตามคำสั่งสำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่ 24/2546 ลงวันที่ 24 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2546 ให้จัดตั้งหน่วยงานในสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด ซึ่งเป็นหน่วยงานราชการบริหารส่วนภูมิภาค ในสังกัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตามกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการ สำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2545 โดยให้มีอำนาจหน้าที่ดังนี้ (สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดนครราชสีมา, 2548)

2.3.2.1 จัดทำแผนจัดการสิ่งแวดล้อมของจังหวัด แผนปฏิบัติการเพื่อการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมในระดับจังหวัด รวมทั้งติดตาม ประเมินผล และตรวจสอบสถานการณ์สิ่งแวดล้อมของจังหวัด

2.3.2.2 ดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้ กฎหมายว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติ กฎหมายว่าด้วยสวนป่า กฎหมายว่าด้วยเชื้อเพลิงฟอสซิล และกฎหมายว่าด้วยการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องตามที่ได้รับมอบหมาย

2.3.3.3 เฝ้าระวัง ตรวจสอบ กำกับดูแล ส่งเสริม เผยแพร่ และบำรุงรักษาระบบเตือนภัยเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำในระดับจังหวัด รวมทั้งประสานการจัดทำ แผนปฏิบัติการและติดตามประเมินผลการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2.3.3.4 กำกับ ดูแลการประกอบกิจการน้ำบาดาลตามกฎหมายว่าด้วยน้ำบาดาล และกิจการประปา

2.3.3.5 ส่งเสริม เผยแพร่ และสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการสงวนอนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของจังหวัด

2.3.3.6 ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทด้านสิ่งแวดล้อม

แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทด้านสิ่งแวดล้อม คือการพิจารณาถึงบทบาทในประเด็นต่าง ๆ ตั้งแต่ความหมายของบทบาทโดยทั่วไป แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับบทบาท รวมถึงการพิจารณาบทบาทในมิติที่เกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมทั้งในและนอกประเทศ ดังนี้

2.4.1 ความหมายของบทบาท

คำว่าบทบาทมีผู้ให้ความหมายไว้หลากหลาย เช่น Linton, Ralph. (1936 อ้างถึงใน สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2545: 131) ได้กล่าวว่าบทบาทคือส่วนที่เป็นพลวัตของสถานภาพ โดยสถานภาพเป็นสิทธิและหน้าที่จำนวนหนึ่งของบุคคล บุคคลจะได้รับมอบหมายให้ดำรงสถานภาพ โดยมีความสัมพันธ์กับสถานภาพอื่น เมื่อเขาใช้สิทธิและทำหน้าที่อันเป็นส่วนต่างๆ ของสถานภาพก็แปลว่าเขาแสดงบทบาท เช่นเดียวกับ ชิตยา สุวรรณะชญ (2527: 38) ที่ได้เสนอว่าบทบาทเปรียบเสมือนค่านหนึ่งของเหรียญสิ่งที่มีอีกด้านเป็นตำแหน่ง ซึ่งตำแหน่งเป็นผลรวมของสิทธิหน้าที่ ดังนั้นบทบาทก็คือการประพฤติปฏิบัติตามสิทธิหน้าที่ ทั้งนี้หากเปรียบเทียบแล้วบทบาทของคนในสังคมก็เหมือนกับบทบาทของตัวละครบนเวที

กล่าวโดยสรุปแล้วนักมานุษยวิทยาถือว่าบทบาทเป็นส่วนที่แยกไม่ออกและผนึกติดอยู่กับฐานะตำแหน่งซึ่งถูกกำหนดโดยวัฒนธรรมของแต่ละสังคม และด้วยการอบรมสั่งสอนถ่ายทอดวัฒนธรรมของสังคมมายังคนที่เป็นสมาชิกของสังคมอันเป็นผลให้ทุกคนในสังคมมีรูปแบบโครงสร้างของบทบาทของตำแหน่งในทำนองเดียวกัน ฐานะตำแหน่งและบทบาทของบุคคลนั้นเป็นสิ่งที่มียอยู่แล้ว บุคคลผู้ที่อยู่ในตำแหน่งย่อมจะทำหน้าที่ที่จะให้ฐานะตำแหน่งนั้นมีบทบาทไปตามแบบฉบับ และบทบาทของแต่ละบุคคลนั้นจะเปลี่ยนแปลงไปตามฐานะตำแหน่ง การที่จะทราบฐานะตำแหน่งของบุคคลได้แน่นอนถูกต้องแค่ไหนขึ้นอยู่กับประสบการณ์ ทั้งนี้มนุษย์เราตลอดชีวิตจะมีฐานะตำแหน่งและบทบาทแตกต่างกันไป ทั้งที่เป็นฐานะที่ได้มาด้วยน้ำมือของตน และเป็นฐานะซึ่งกาลเวลาสร้างหรือผลักดันให้ไปอยู่ในฐานะตำแหน่งนั้น (ชิตยา สุวรรณะชญ, 2527: 40-42)

2.4.2 แนวคิดเกี่ยวกับบทบาท

2.4.2.1 ประเภทของบทบาท

บทบาทสามารถแยกเป็นประเภทต่าง ๆ ได้ดังนี้ (Moreno, 1953 อ้างถึงใน สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2545: 131)

- 1) Psychosomatic Role บทบาทเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นทางชีวภาพ เป็นบทบาทที่ผู้แสดงไม่รู้ตัวแต่ปฏิบัติตามเงื่อนไขของสังคม
- 2) Psychodramatic Role บทบาทตามสภาพสังคม บุคคลแสดงบทตามความคาดหวังของสภาพสังคมเฉพาะ
- 3) Social Role บทบาทที่ปัจเจกชนปฏิบัติตามความคาดหวังทั่วไปของสังคม เช่น กรรมกร ชาวพุทธ แม่ พ่อ เป็นต้น

2.4.2.2 ประเภทของความคาดหวัง

นักทฤษฎีบทบาทได้แบ่งความคาดหวังอันเป็นกรอบสำหรับสถานภาพออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้ (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2545: 135)

1) ความคาดหวังจากบทบาท เป็นเสมือนบทละครที่กำลังแสดงในเวทีละครสำหรับโลกของความเป็นจริง บทก็คือบรรทัดฐานทางสังคม ซึ่งสังคมจะกำหนดไว้กว้างๆ ว่าผู้ดำรงตำแหน่งใดจะต้องแสดงหรือทำอะไร

2) ความคาดหวังจากผู้แสดงอื่น นอกจากบทบาทแล้วผู้แสดงอื่นในเวทีแสดงเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของเพื่อนผู้แสดงด้วยกัน ในสังคมมนุษย์ก็เช่นเดียวกันที่มนุษย์คนอื่นในสังคมก็มีส่วนสำคัญในการกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ด้วยกัน

3) ความคาดหวังจากผู้ชม กล่าวคือ ผู้แสดงจะต้องดูว่าผู้ชมชอบอย่างไร ไม่ชอบอย่างไร แล้วแสดงบทบาทตามความต้องการของผู้ชม ผู้ชมมีความสำคัญต่อผู้แสดงละครเพราะละครจะดำรงอยู่ได้หรือไม่ย่อมขึ้นกับผู้ชมเป็นผู้ตัดสิน ในสังคมมนุษย์ก็เช่นกัน ย่อมมีกลุ่มบุคคลทำนองนี้ โดยกลุ่มบุคคลนี้จะมียุติธรรมหรือไม่ก็ตามหากมีคนเชื่อว่ามียุติธรรมก็ย่อมจะส่งผลกระทบต่อกิจกรรมของคนในทางที่เขาจะทำตาม ทำให้เหมือนกับผู้ชมทำหรือต้องการ

2.4.2.3 ส่วนประกอบที่ส่งผลต่อบทบาท

ส่วนประกอบที่ส่งผลต่อบทบาทมีหลายประการ โดย Nadel, (1951 อ้างถึงใน ทิตยา สุวรรณะชัย, 2527: 40) ได้แบ่งส่วนประกอบที่ส่งผลต่อบทบาทออกเป็น 3 ชนิด คือ

1) ส่วนประกอบที่ส่งเสริมบทบาท ได้แก่ ส่วนประกอบของบทบาท ชนิดที่แม้จะขาดหายไปก็ไม่ทำให้บทบาทผิดไป เช่น การสะบัดมิดโกนที่แผ่นหนังของช่างตัดผม

2) ส่วนประกอบที่มีผลสำคัญต่อบทบาทและจะขาดไม่ได้ ได้แก่ ส่วนประกอบชนิดที่ถ้าหากขาดแล้วจะทำให้บทบาทนั้นผิดไปจากบทบาทที่ฐานะตำแหน่งนั้นต้องการ ทั้งยังจะเกิดปฏิกิริยาเรียกร้องส่วนประกอบอันนั้น เช่น การตัดผมของช่างตัดผม

3) ส่วนประกอบที่เป็นไปตามกฎหมายและกฎข้อบังคับที่ปรากฏไว้อย่างชัดเจน ถ้าหากบทบาทใดขาดส่วนประกอบข้อนี้และจะทำให้บทบาทซึ่งเกิดจากฐานะตำแหน่งเปลี่ยนรูปเป็นบทบาทในฐานตำแหน่งอื่น เช่น การที่ชายหญิงอยู่ด้วยกันหากไม่จดทะเบียนสมรส ฝ่ายหญิงจะกลายเป็นภรรยาไม่ได้

2.4.2.4 ทฤษฎีบทบาท

ในปัจจุบันมีผู้ให้คำอธิบายถึงทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาทไว้หลากหลาย ซึ่งสัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2545: 139-141) ได้อธิบายทฤษฎีบทบาทที่สะท้อนภาพของทั้งสังคมมนุษย์และปัจเจกชนว่าเป็นไปตามแผนภูมิที่ 2.3

ดังนั้น บทบาททั้ง 3 ประเภทจึงมีความสัมพันธ์กัน กล่าวคือ ไม่ว่าจะเป็น บทบาทจริงหรือบทบาทตามใบสั่งก็ต้องมีบทบาทตามใจแฝงอยู่ไม่มากก็น้อย ส่วนความคาดหวังประเภทต่างๆ ก็มีอิทธิพลเหนือตัวตน ตัวตนมีอิทธิพลเหนือทักษะการแสดงบทบาท ทักษะการแสดงบทบาทมีอิทธิพลเหนือบทบาทจริง แต่บทบาทจริงและตัวตนก็มีอิทธิพลต่อผู้อื่น

2.4.3 ทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่นิยม (Structural - Functional Theory)

หัวใจของทฤษฎีนี้มีสมมติฐานว่า สังคมเป็นเสมือนสิ่งมีชีวิตอย่างหนึ่ง สิ่งมีชีวิตนี้มีส่วนประกอบหลายอย่าง แต่ละอย่างมีหน้าที่เฉพาะจะต้องปฏิบัติเพื่อการคงอยู่ของส่วนรวมคือตัวสิ่งมีชีวิตนั้น สังคมมนุษย์ก็เป็นอย่างนั้น ทุกส่วนของสังคมมีหน้าที่จะต้องปฏิบัติ ส่วนต่างๆ เหล่านั้นของสังคมรวมกันเข้าก็เป็นโครงสร้างสังคม จึงได้ชื่อว่าทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่นิยม

ระบบต่างๆ ของสังคมจะปฏิบัติหน้าที่อย่างสอดคล้องกันทำให้เกิดดุลยภาพ หรือสังคมเกิดความมั่นคงอยู่ได้ แต่สังคมก็ไม่ได้อยู่นิ่งหรือคงอยู่กับที่ เติบโตเจริญก้าวหน้าหรือยุบหดเสื่อมโทรมลงได้ ทั้งที่ยังมีดุลยภาพอยู่ ความเจริญหรือความเสื่อมของสังคมก็ขึ้นอยู่กับหน้าที่และโครงสร้างนี้เอง ถ้าโครงสร้างเพิ่มส่วนประกอบมากขึ้น ส่วนประกอบเหล่านั้นปฏิบัติหน้าที่แตกต่างหรือเฉพาะเรื่อง เฉพาะด้านไม่เหมือนกับส่วนที่แยกออกมา ก็เรียกว่าสังคมมีความเจริญเติบโต ถ้าส่วนต่างๆ ของโครงสร้างหดหายไปโดยไม่ปฏิบัติหน้าที่อันจำเป็น สังคมนั้นก็เสื่อมลง (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2545: 162-163)

2.4.3.1 ประพจน์สำคัญบางอย่างจากทฤษฎี

ประพจน์สำคัญบางอย่างจากทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่นิยมมีดังนี้ (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2545: 163-164)

- 1) สังคมมนุษย์ประกอบด้วยโครงสร้าง ส่วนต่างๆ ของโครงสร้างสังคมปฏิบัติหน้าที่อันเป็นประโยชน์แก่การดำรงอยู่ของสังคม
- 2) ความมั่นคงของสังคมมนุษย์ขึ้นอยู่กับดุลยภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของส่วนต่างๆ ในโครงสร้างสังคม
- 3) ยิ่งโครงสร้างสังคมมีความแปลกแยกมากสังคมยิ่งมีความเจริญมาก
- 4) สาเหตุที่ทำให้สังคมมีการเปลี่ยนแปลงอาจมาจากภายในสังคมหรือมาจากภายนอกสังคมก็ได้
- 5) สังคมสมัยใหม่มีลักษณะอารมณเป็นกลาง ความสัมพันธ์อย่างเฉพาะเจาะจง ยึดหลักสากล ในการประเมินค่าการกระทำของบุคคล ยึดความสำเร็จในการประเมินผลงานของบุคคล และบุคคลมุ่งกระทำเพื่อประโยชน์ตน ในขณะที่สังคมแบบประเพณีมีลักษณะใช้อารมณ์รักชอบ ความสัมพันธ์อย่างกว้าง ใช้หลักตัวบุคคล ในการประเมินค่าการ

กระทำของบุคคล ยึดหลักเชื้อสาย ในการบรรจุแต่งตั้งเข้าสู่ตำแหน่ง และบุคคลมุ่งกระทำการ เพื่อประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว

- 6) คนที่ทำหน้าที่สำคัญของสังคมจะเป็นผู้มีอำนาจและเป็นคนชั้นสูง
- 7) อาชีพที่ต้องมีการศึกษาฝึกอบรมยาวนาน จะได้รับค่าตอบแทนสูง

2.4.3.2 กระบวนการทางสังคมที่สำคัญ

กระบวนการทางสังคมที่สำคัญซึ่งนักสังคมวิทยาจักต้องศึกษามีดังนี้ (Parsons, Talcott., 1951 อ้างถึงใน ทิตยา สุวรรณะชญ, 2527: 67)

- 1) ระบบการติดต่อ เพราะการมีปฏิภักิรียาจะเกิดขึ้นต่อเมื่อมีความเข้าใจความหมายร่วมกัน มีการใช้สัญลักษณ์ร่วมกัน ในระบบนี้ภาษามีความสำคัญมาก
- 2) ระบบของการรักษาสอบเขตของสังคม เพราะระบบสังคมจะคงอยู่ได้จักต้องมีสภาวะสมดุล การยอมรับและปฏิบัติของสมาชิกตามชนบจารีต
- 3) การผนวกระหว่างระบบ วัฒนธรรม บุคลิกภาพ และสังคม
- 4) การควบคุมทางสังคม เป็นการกระตุ้นสมาชิกของสังคมที่ออกนอก ลู่นอกทางให้กลับเข้ามาปฏิบัติตนแบบที่เป็นที่ยอมรับ
- 5) การดำเนินการอบรม ซึ่งเป็นกระบวนการที่พรั้าสอนอบรมให้ สมาชิกของสังคมให้ทราบแนว อันจะทำให้บุคคลยอมรับเป็นของตนเอง โดยไม่รู้สึกรว่าถูกบังคับแต่ อย่งไร ซึ่งกระบวนการนี้มีอยู่ตลอดชีวิตของบุคคล และดำเนินการโดยครอบครัว โรงเรียน มหาวิทยาลัย และกลุ่มอาชีพ
- 6) การมีสภาวะเป็นสถาบัน จะเกิดขึ้นเมื่อบุคคลต่าง ๆ ยอมรับการ อบรมคุณค่า และซึมซาบเข้าไปในระบบของการประเมิณในบุคลิกภาพของตน ทำให้สามารถ ผลิตปัจจัยทางบุคลิกและวัฒนธรรมเข้าด้วยกัน แล้วจะทำให้เกิดมาตรฐานของการให้รางวัล และลงโทษต่อปฏิภักิรียาของผู้ที่เกี่ยวข้อง อันทำให้เกิดความพอใจ และสามารถคาดหวังปฏิภักิรียา ได้อย่างชัดเจน เมื่อนั้นจะเกิดสภาวะสถาบัน เช่น สถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา

2.4.3.3 หน้าที่ของระบบที่สำคัญ

ระบบต่าง ๆ ของสังคมล้วนมีหน้าที่ โดย Merton, Robert K. (1968 อ้างถึงใน ทิตยา สุวรรณะชญ, 2527: 68) อธิบายว่าหน้าที่หมายถึงบรรดาผลต่อเนื่องที่สามารถสังเกตได้ จากการที่ระบบได้มีการปรับแก้และหน้าที่ของระบบที่สำคัญนั้นแบ่งออกเป็น

- 1) หน้าที่ที่มุ่งประสงค์ หมายถึงบรรดาผลต่อเนื่องที่เกิดขึ้นนั้นเป็นไป ตามวัตถุประสงค์ของโครงสร้าง เช่น หน้าที่ตามโครงสร้างองค์กร
- 2) หน้าที่ซ่อนแต่เป็นผลสืบเนื่อง ซึ่งหมายถึงผลต่างที่เกิดขึ้น นอกเหนือจากเป้าหมายที่กำหนด และอาจจะไม่ตระหนัก

3) หน้าที่ที่ไม่ส่งเสริมบูรณภาพ หมายถึง ผลสืบเนื่องที่เกิดขึ้น ระบบไม่สามารถผสมผสานกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การบรรจุผู้อ่อนอาวุโสไปเป็นหัวหน้างานในองค์กรที่ยึดหลักระบบอาวุโส

4) หน้าที่ทดแทน หมายถึง ผลต่อเนื่องที่อาจจะนำมาทดแทนหน้าที่ที่เจาะจงหรือประสงค์

2.4.4 บทบาทด้านสิ่งแวดล้อมของบุคลากรและสถาบันทางการศึกษา

บุคลากรทางการศึกษารวมทั้งสถาบันการศึกษาสามารถมีบทบาทในด้านสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นได้หลายรูปแบบ ยกตัวอย่างเช่น วิรัช วิรัชนิการวรรณ (2535: 119-139) กล่าวไว้ว่า กลุ่มบุคคลที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติภายในหมู่บ้านและตำบลจะประกอบไปด้วย พระ ครูอาจารย์ ทหารตำรวจ โดยในส่วนของครูอาจารย์บทบาทที่สำคัญคือ การให้ความรู้ คำแนะนำ การสอน การฝึกอบรมเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากร รวมถึงการส่งข่าวสารเกี่ยวกับการพัฒนาต่างๆ ผ่านทางนักเรียนเพื่อไปยังผู้ปกครอง นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นความสำคัญในเรื่องการฝึกอบรมความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติว่าเป็นแนวทางการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการอบรมให้องค์กรในท้องถิ่นอย่างสม่ำเสมอในเรื่องการทำงานเป็นทีมและการประสานงาน

ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าครูและอาจารย์มีส่วนช่วยในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างมากเพราะเป็นผู้ที่มีอิทธิพลต่อจิตใจของนักเรียน นักศึกษา และสามารถเป็นผู้ปลูกจิตสำนึกในการหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติให้กับนักเรียนนักศึกษาได้ (จักรพันธ์ บุญจะสุวรรณ, 2545: 292)

นอกจากนี้ เกษม จันทรแก้ว (2545: 307) ได้สรุปแนวทางดำเนินการแบบผสมผสานในกรณีศึกษาเรื่องการจัดการสิ่งแวดล้อมในระบบพื้นที่จังหวัดกำแพงเพชร เกี่ยวกับความสำคัญของสถาบันการศึกษาในท้องถิ่นไว้อย่างน่าสนใจดังนี้

สถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาซึ่งมีอยู่แห่งเดียว คือสถาบันราชภัฏกำแพงเพชร ซึ่งมีบุคลากรในทุกๆ ด้าน น่าที่จะได้แสดงบทบาทในการสร้างแผนพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเข้มข้น . . . เป็นที่หวังได้ว่าสถาบันแห่งนี้น่าจะเป็นหน่วยงานริเริ่มในการสร้างแผนการพัฒนาแบบยั่งยืนได้ในทำนองเดียวกันทางด้านปฏิบัติก็ยังคงสามารถเป็นหน่วยงานหลักได้ . . .

หากพิจารณาถึงการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นพบว่ากลุ่มบุคลากรที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนมีด้วยกันหลายกลุ่ม ตั้งแต่กลุ่มบุคลากรจากเทศบาล กลุ่มผู้มีส่วนร่วม เช่น ภาคธุรกิจเอกชน องค์กรชุมชน และองค์กรพัฒนาเอกชน รวมทั้งหน่วยงานเอกชนหรือ

สมาคม โดยเฉพาะกลุ่มสถาบันการศึกษาทั้งของราชการและเอกชน ทั้งนี้ ครู อาจารย์ จากโรงเรียนระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และมหาวิทยาลัย เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการให้ความรู้กับเด็กเยาวชนในการสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม และร่วมลงมือปฏิบัติด้วย (กรมการปกครองและ DANCED, 2541: เล่ม 4, 11-16)

ทั้งนี้ เทศบาลควรแสวงหาความร่วมมือจากแหล่งและหน่วยงานต่าง ๆ ในการสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเมือง ซึ่งหนึ่งในหน่วยงานที่สำคัญคือโรงเรียนทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา โดยเฉพาะโรงเรียนที่ครูและผู้บริหารให้ความสำคัญด้านสิ่งแวดล้อมเป็นพิเศษ (กรมการปกครองและ DANCED, 2541: เล่ม 5, 7) และเทศบาลมีความจำเป็นที่จะต้องจัดให้มีการฝึกอบรมด้านสิ่งแวดล้อมเมืองให้กับหน่วยงานต่าง ๆ ตั้งแต่พนักงานเทศบาล นักเรียนในโรงเรียน ผู้นำชุมชน และอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อม โดยในส่วนของพนักงานเทศบาลควรได้รับการอบรมเกี่ยวกับความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเมือง การจัดการสิ่งแวดล้อมเมือง และอำนาจหน้าที่รวมถึงความรับผิดชอบในการจัดการสิ่งแวดล้อมเมือง (กรมการปกครองและ DANCED, 2541: เล่ม 6, 23-29)

สำหรับในต่างประเทศนั้น โสภารัตน์ จารุสมบัติ (2546: 52-72) ได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับบทบาทของสถาบันทางการศึกษาในการจัดการสิ่งแวดล้อมของประเทศฟิลิปปินส์ไว้ว่า สถาบันทางการศึกษามีบทบาทในการสนับสนุนป้าชุมชนทั้งทางทฤษฎีและทางปฏิบัติ และทั้งโรงเรียนวิทยาลัยป่าไม้และสถาบันวิจัยได้มีส่วนในการพัฒนาและเติมเต็มโครงการที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมป่าไม้ นอกจากนี้ยังมีการให้สถาบันศึกษาของรัฐบาลท้องถิ่นเข้ามาเป็นหุ้นส่วนในการดำเนินการปรับแผนฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลท้องถิ่น รวมถึงการที่สถาบันการศึกษาได้เข้ามาเสนอแนวคิดทำให้กลุ่มคนเกิดความสนใจที่จะเรียนรู้ถึงระบบนิเวศน์ในท้องถิ่นที่ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงโดยกิจกรรมของมนุษย์อีกด้วย

อย่างไรก็ตาม บางครั้งการเข้าไปพัฒนาของสถาบันทางการศึกษาก็ได้สะท้อนให้เห็นถึงการเข้าไปแทรกแซงของนักวิจัย นักศึกษาและผู้ทดลองงาน อีกทั้งสถาบันการศึกษาควรมีบทบาทเอนเอียงไปทางภาครัฐ แต่สิ่งที่สำคัญคือทำให้มีแหล่งเรียนรู้ที่เป็นแหล่งรวบรวมบทเรียนที่จะเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการพัฒนาความรู้และการปฏิบัติในโครงการต่าง ๆ ได้

2.4.5 ปฏิญญาทาลลอรี (The Talloires Declaration)

ในปี ค.ศ. 1990 ได้มีการประชุมนานาชาติเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยในการจัดการสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ยั่งยืนที่เมืองทาลลอรี ประเทศฝรั่งเศส ผลจากการประชุมได้มีการจัดทำปฏิญญาขึ้นมาที่เรียกว่า The Talloires Declaration ซึ่งปัจจุบันมีมหาวิทยาลัยทั่วโลกกว่า 300 แห่งจาก 40 ประเทศ ที่ได้ร่วมลงนามในปฏิญญาดังนี้ เพื่อแสดงถึงเจตน์จำนงค์ในการเรียนการสอนและการปฏิบัติทางด้านสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืน โดยเนื้อหาของปฏิญญา

ประกอบไปด้วยความมุ่งหมาย 10 ประการ ดังนี้ (The Association of University Leaders for a Sustainable Future, 2001)

2.4.5.1 เพิ่มความตระหนักด้านความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อมของการพัฒนา โดยการใช้ทุกโอกาสในการยกระดับความตระหนักของสาธารณชน รัฐบาล ภาคอุตสาหกรรม องค์กรต่าง ๆ รวมทั้งมหาวิทยาลัย ด้วยการเน้นให้เห็นถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการพัฒนา ความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อมในอนาคต

2.4.5.2 สร้างวัฒนธรรมความยั่งยืนของสถาบัน โดยการสนับสนุนให้ทุก มหาวิทยาลัยมีการจัดการศึกษา การวิจัย การสร้างนโยบายและการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารที่ เกี่ยวกับประชากรศาสตร์ สิ่งแวดล้อมและการพัฒนาเพื่อมุ่งไปสู่ความยั่งยืนของโลกเรา

2.4.5.3 จัดการศึกษาเพื่อให้เกิดพลเมืองที่มีความรับผิดชอบด้านสิ่งแวดล้อม โดยการจัดตั้งโปรแกรมที่ทำให้เกิดความรู้ความชำนาญเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อม การ พัฒนาระบบเศรษฐกิจที่ยั่งยืน ประชากรศาสตร์ และสายงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความมั่นใจ ว่าทุกคนที่จบจากมหาวิทยาลัยมีความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม มีความตระหนักและความเข้าใจใน ความรับผิดชอบของพลเมืองในเชิงนิเวศ

2.4.5.4 ส่งเสริมความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมสำหรับทุกคน โดยการสร้างโปรแกรม เพื่อพัฒนาความสามารถของคณะต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัยให้มีการสอนความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมแก่นักศึกษาในทุกระดับ

2.4.5.5 การปฏิบัติตนเป็นสถาบันเชิงนิเวศ คือ การแสดงเป็นตัวอย่างให้เห็น ถึงความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมโดยการจัดตั้งนโยบายและแนวปฏิบัติของสถาบันเชิงนิเวศใน การอนุรักษ์ทรัพยากร การรีไซเคิล การลดของเสีย และการปฏิบัติที่เหมาะสมด้าน สิ่งแวดล้อม

2.4.5.6 เน้นการมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาครัฐ องค์กรต่าง ๆ และภาคอุตสาหกรรม ในการสนับสนุนการวิจัยแบบสหวิทยาการ การจัดการศึกษา การสร้างนโยบายและการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับ ความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อมของการพัฒนา รวมถึงการทำงานร่วมกับชุมชนและองค์กรพัฒนา เอกชนเพื่อช่วยในการหาแนวทางแก้ไขปัญหาสังคมสิ่งแวดล้อม

2.4.5.7 สนับสนุนแนวทางสหวิทยาการ โดยมีการประชุมตัวแทนจากคณะต่าง ๆ และฝ่ายบริหารของมหาวิทยาลัยร่วมกับนักสิ่งแวดล้อม เพื่อพัฒนาแนวทางสหวิทยาการ สำหรับการพัฒนาหลักสูตร แนวทางการวิจัย แนวทางการปฏิบัติการและกิจกรรมภายนอก สถาบันซึ่งสนับสนุนความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อมในอนาคต

2.4.5.8 เพิ่มขีดความสามารถของโรงเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา โดยการสร้างแนวร่วมกับโรงเรียนระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาเพื่อช่วยพัฒนาขีด

ความสามารถในการสอนแบบสหวิทยาการในเรื่องเกี่ยวกับประชากรศาสตร์ สิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ยั่งยืน

2.4.5.9 ขยายขอบเขตการดำเนินงานทั้งภายในและนอกประเทศ โดยการทำงานร่วมกับองค์กรภายในประเทศและองค์กรระหว่างประเทศ ในการสนับสนุนความพยายามของมหาวิทยาลัยทั่วโลกให้มุ่งไปสู่ความยั่งยืนของอนาคต

2.4.5.10 การรักษาสุขภาพและการขับเคลื่อน โดยการตั้งคณะกรรมการขึ้นมาควบคุมการขับเคลื่อน รวมทั้งการแจ้งข่าวสารและการสนับสนุนซึ่งกันและกันในการปฏิบัติตามปฏิญญานี้

2.5 แนวคิดเกี่ยวกับความรู้และทัศนคติ

แนวคิดเกี่ยวกับความรู้และทัศนคติ คือการพิจารณาถึงระบบความรู้และทัศนคติ โดยทั่วไป และพิจารณาถึงแนวคิดที่เกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจและทัศนคติ รวมถึงการประเมินผลความรู้และเทคนิคในการวัด ดังนี้

2.5.1 ระบบความรู้และทัศนคติ

องค์ประกอบต่าง ๆ ของระบบความรู้และทัศนคติแสดงให้เห็นว่ามนุษย์มีปฏิกริยาตอบสนองต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดอย่างไร (Social Objects) หรือแนวคิดหนึ่งแนวคิดใด (Concepts) อย่างไรก็ตาม ซึ่งองค์ประกอบหลัก ๆ มี 5 ประการ คือ (Zimbardo, P. and Leippe, M., 1991 อ้างถึงใน อรวรรณ ปิลันธน์โอวาท, 2546: 34-35)

2.5.1.1 องค์ประกอบด้านความรู้ ความนึกคิด (Cognitions) เป็นส่วนที่เป็นความเชื่อของบุคคลเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ทั่วไปทั้งสิ่งที่ชอบและไม่ชอบ หากบุคคลมีความรู้หรือความคิดว่าสิ่งใดดีก็มักจะมีทัศนคติที่ดีต่อสิ่งนั้น หากมีความรู้มาก่อนว่าสิ่งใดไม่ดีก็จะมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อสิ่งนั้น องค์ประกอบด้านความรู้ความนึกคิดประกอบด้วย 3 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นความรู้เกี่ยวกับข้อเท็จจริง (Knowledge) ส่วนที่เป็นความเชื่อ และส่วนที่เป็นการประเมิน เหล่านี้คือความนึกคิดหรือการรับรู้ของเราทั้งสิ้น

2.5.1.2 องค์ประกอบด้านความรู้สึก (The Affective Responses) เป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งต่าง ๆ ซึ่งมีผลแตกต่างกันไปตามบุคลิกลักษณะของคนนั้น เป็นลักษณะที่เป็นค่านิยมของแต่ละคน

2.5.1.3 ความตั้งใจทางด้านพฤติกรรม (Behavior Intentions) คือ ความตั้งใจที่จะแสดงออกของบุคคลต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดหรือแนวคิดหนึ่งแนวคิดใด ซึ่งเป็นผลมาจาก

องค์ประกอบด้านความรู้ ความคิด และความรู้สึก ในการวิจัยเชิงประจักษ์ถ้าเราวัดพฤติกรรม โดยตรงไม่ได้ เราอาจวัดความตั้งใจทางด้านพฤติกรรมได้

2.5.1.4 พฤติกรรม (Behaviors) คือ การแสดงออกของบุคคลต่อสิ่งหนึ่ง แนวคิดหนึ่ง หรือบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ซึ่งเป็นผลมาจากองค์ประกอบด้านความรู้ ความคิด และความรู้สึก

2.5.1.5 ทศนคติ (Attitude) คือ ความโน้มเอียงในการประเมินวัตถุ แนวคิด บุคคล สถาบัน เป็นต้น จะเห็นว่าในระบบทศนคติ องค์ประกอบทั้งห้าส่วนล้วนสัมพันธ์กัน ไม่มีส่วนใดแยกอยู่เป็นอิสระได้ โดยสรุปแล้วลักษณะของทศนคติ คือ

1) ทศนคติเป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้หรือประสบการณ์ของแต่ละคน มิใช่เป็นสิ่งที่ติดตัวมาแต่กำเนิด

2) ทศนคติเป็นสภาพทางจิตใจที่มีอิทธิพลต่อการคิดและการกระทำ ของบุคคลเป็นอันมาก

3) ทศนคติเป็นสภาพทางจิตใจที่มีความถาวรพอสมควรทั้งนี้ เนื่องจากแต่ละบุคคลต่างก็ได้รับประสบการณ์ และผ่านการเรียนรู้มามาก อย่างไรก็ตามทศนคติ ก็อาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ อันเนื่องมาจากอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ

การเปลี่ยนแปลงทศนคติขึ้นอยู่กับความรู้ คือ ถ้ามีความรู้ ความเข้าใจดีทศนคติ ก็จะเปลี่ยนแปลง และเมื่อทศนคติเปลี่ยนแปลงแล้ว ก็จะมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ทั้ง 3 อย่างนี้มีความเชื่อมโยงต่อกัน ฉะนั้น ในการที่จะให้มีการยอมรับหรือปฏิเสธในสิ่งใดต้อง พยายามเปลี่ยนทศนคติเสียก่อน โดยให้ความรู้

2.5.2 แนวคิดเกี่ยวกับความรู้และความเข้าใจ

2.5.2.1 ความรู้

ความรู้ เป็นพฤติกรรมขั้นแรกของการเรียนรู้และการรับรู้โดยอาศัยการอ่าน การได้ยินได้ฟัง การจดจำและการย้อนรำลึก ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ไม่ต้องใช้สมองมากนัก แต่ก็ เป็นขั้นตอนที่สำคัญ เพราะจะสามารถพัฒนาไปสู่การเกิดความเข้าใจ การนำเอาความรู้ไปใช้ การ วิเคราะห์และสังเคราะห์ และการประเมินผลต่อๆ ไป (ปัญญา จวงจรัสโรจน์, 2541: 10)

ทั้งนี้ อรวรรณ บิลันชนิโอาวาท (2546: 35-36) กล่าวว่าความรู้ (Knowledge) เป็นการรับรู้เบื้องต้น ซึ่งบุคคลส่วนมากจะได้รับผ่านประสบการณ์โดยการเรียนรู้จากการ ตอบสนองต่อสิ่งเร้า แล้วจัดระบบเป็นโครงสร้างของความรู้ที่ผสมผสานระหว่างความจำ (ข้อมูล) กับสภาพจิตวิทยา ด้วยเหตุนี้ความรู้จึงเป็นความจำเป็นที่เลือกสรรซึ่งสอดคล้องกับสภาพจิตของ ตนเองความรู้จึงเป็นกระบวนการภายใน อย่างไรก็ตามความรู้ก็อาจส่งผลต่อพฤติกรรมที่ แสดงออกของมนุษย์ได้ โดยนิยามความรู้ หมายถึง การได้ข้อมูลเกี่ยวกับข้อเท็จจริง รูปแบบ

วิธีการ กฎเกณฑ์ แนวปฏิบัติ สิ่งของ เหตุการณ์ หรือบุคคล ซึ่งได้จากการสังเกต ประสบการณ์ หรือจากสื่อต่าง ๆ ประกอบกัน ความรู้จึงเป็นความสามารถในการใช้ข้อเท็จจริง หรือความคิด ความหยั่งรู้ยังเห็น หรือสามารถเชื่อมโยงความคิดเข้ากับเหตุการณ์ ความรู้ทำให้ผู้เรียนได้รู้ถึงความสามารถในการจำและระลึกถึงเหตุการณ์และประสบการณ์ที่เคยพบมาแล้ว แบ่งได้เป็น 1) ความรู้เกี่ยวกับเนื้อหา 2) ความรู้เกี่ยวกับวิธีและการดำเนินการที่เกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง และ 3) ความรู้เกี่ยวกับการรวบรวมแนวความคิดและโครงสร้าง

ความรู้แบ่งได้เป็น 3 ประเภท (อุทุมพร ทองอุไทย, ผู้แปล. 2523: 57-69)

1) ความรู้เฉพาะสิ่ง เป็นการระลึกเรื่องที่จำเพาะและเป็นอิสระ ประกอบด้วย (1) ความรู้ศัพท์เฉพาะ ซึ่งเป็นความรู้ของสิ่งอ้างอิงที่เป็นสัญลักษณ์เฉพาะทั้งทางภาษาและไม่ใช่ทางภาษา เช่น ความรู้ในคำศัพท์ทางเทคนิคหรือศัพท์เฉพาะ เป็นต้น และ (2) ความรู้ข้อเท็จจริงเฉพาะสิ่ง ซึ่งเป็นความรู้เรื่องวัน เวลา เหตุการณ์ บุคคล สถานที่ แหล่งความรู้ ฯลฯ ในสาขาวิชานั้น เช่น ความรู้เกี่ยวกับคุณสมบัติของสารเคมีบางชนิด เป็นต้น

2) ความรู้เรื่องวิธีและวิธีการจัดการกระทำกับสิ่งเฉพาะ เป็นความรู้เรื่องวิธีทางในการจัดระเบียบ การศึกษา การตัดสินใจ และการวิพากษ์ความคิดและปรากฏการณ์ ประกอบด้วย (1) ความรู้เรื่องแบบแผนนิยม ซึ่งเป็นความรู้เรื่องลักษณะวิธีทางในการจัดการกระทำ และการเสนอความคิดและการเสนอปรากฏการณ์ เช่น ความรู้เกี่ยวกับกฎเกณฑ์ของพฤติกรรมทางสังคม เป็นต้น (2) ความรู้เรื่องแนวโน้มและลำดับเหตุการณ์ เป็นความรู้เรื่องกระบวนการทิศทาง และการเคลื่อนไหวของปรากฏการณ์ตามเวลารวมถึงแนวโน้มในลักษณะที่เป็น เช่น ความรู้ว่าความเจริญก้าวหน้าของกรีกมีผลต่อโลกในปัจจุบันได้อย่างไร เป็นต้น (3) ความรู้เรื่องการจัดจำพวกและประเภท เป็นความรู้เกี่ยวกับชั้น ชุด แผนก และการจัดเรียบเรียงซึ่งถือว่าเป็นพื้นฐานหรือเป็นประโยชน์สำหรับเนื้อหาในสาขาที่กำหนด จุดมุ่งหมายที่กำหนด ข้อโต้แย้งที่กำหนด หรือปัญหาที่กำหนด เช่น ความรู้เกี่ยวกับลักษณะของแบบฟอร์มต่างๆ ของการถือครองทางธุรกิจ เป็นต้น (4) ความรู้เรื่องเกณฑ์ เป็นความรู้เรื่องเกณฑ์ซึ่งความเป็นจริง หลักการ ความคิดเห็น และการกระทำได้รับการใช้เพื่อทดสอบหรือตัดสิน เช่น ความรู้เรื่องเกณฑ์เพื่อการประเมินกิจกรรมนั้นหนากการ เป็นต้น (5) ความรู้เรื่องระเบียบวิธี เป็นความรู้เรื่องวิธีการหาความรู้ เทคนิค และขบวนการที่ใช้ในสาขาบางอย่าง และที่ใช้ในการสืบสวนปัญหาและปรากฏการณ์บางอย่าง เช่น ความรู้เรื่องเทคนิคและวิธีที่ใช้ในการค้นหาคำตอบเกี่ยวกับโลก เป็นต้น

3) ความรู้เรื่องสากลและเรื่องนามธรรมในสาขาต่างๆ เป็นความรู้เกี่ยวกับความคิดที่สำคัญๆ แผนงาน และแบบแผน ซึ่งปรากฏการณ์และความคิดได้รับการจัดระเบียบ ประกอบด้วย (1) ความรู้เรื่องหลักและข้อสรุปทั่วไป เป็นความรู้เรื่องนามธรรมบางอย่างซึ่งสรุปการสังเกตปรากฏการณ์ เช่น ความรู้เรื่องกฎทางชีววิทยาที่ว่าด้วยเรื่องกำเนิดและกรรมพันธุ์ เป็นต้น และ (2) ความรู้เรื่องทฤษฎีและโครงสร้าง เป็นความรู้เรื่องหลักต่างๆ

และข้อสรุปทั่วไปซึ่งรวมทั้งความสัมพันธ์ของมัน เพื่อให้ได้ภาพพจน์อย่างชัดเจนรอบด้านและ
 อย่างเป็นระบบของปรากฏการณ์ ปัญหาหรือสาขาที่ซับซ้อน เช่น ความรู้เกี่ยวกับองค์กรพื้นฐาน
 ของเทศบาลนคร เป็นต้น

2.5.2.2 ความเข้าใจ

ความเข้าใจเป็นพฤติกรรมขั้นต่อมาจากการเกิด ความรู้ เป็นอีกขั้นหนึ่งของการ
 รับรู้ เป็นขั้นตอนการทำความเข้าใจอันได้แก่ การตีความ การแปลความหมายและการคาดคะเน
 (ปัญญา จวงจรัสโรจน์, 2541: 10)

ความเข้าใจสามารถจำแนกได้เป็น 3 ประเภท คือ (อุทุมพร ทองอุไทย, ผู้แปล.
 2523: 84-90)

1) การแปล ซึ่งพฤติกรรมการแปลจัดอยู่ระหว่างพฤติกรรมต่าง ๆ ที่
 จำแนกภายใต้หัวข้อความรู้กับพฤติกรรม ผู้ที่มีความสามารถในการแปลมักจะมีความรู้ในเรื่องที่
 เกี่ยวข้องมาก่อน ประกอบด้วย (1) การแปลจากความเป็นนามธรรมระดับหนึ่งไปสู่อีกระดับหนึ่ง
 เช่น ความสามารถในการแปลความหมายที่ยาวให้สั้นลง (2) การแปลจากรูปสัญลักษณ์หนึ่งไปสู่
 อีกรูปหนึ่งหรือทำกลับกัน เช่น ความสามารถในการอ่านพิมพ์เขียวทางสถาปัตยกรรม และ (3)
 การแปลจากภาษาหนึ่งไปสู่อีกภาษาหนึ่ง เช่น ความสามารถในการแปลร้อยกรอง
 ภาษาต่างประเทศให้เป็นภาษาอังกฤษที่ดี

2) การตีความ เป็นความสามารถในการย้อนคิดถึงสิ่งที่สำคัญ การ
 บ่งชี้และเข้าใจความคิดสำคัญ การสรุป การให้น้ำหนัก การตีค่า ตลอดจนเข้าใจความสัมพันธ์
 ของความคิด ด้วยเหตุนี้การตีความจึงกลายเป็นเรื่องเกี่ยวกับการวิเคราะห์และมีลักษณะ
 เหมือนกับการประเมิน เช่น ความสามารถในการจับความคิดเกี่ยวกับงานทั้งหมดได้ในระดับที่
 พึงปรารถนา หรือ ความสามารถในการตีความประเภทต่างๆ ของข้อมูลทางสังคมศาสตร์

3) การสรุปอ้างอิง เป็นความสามารถในการแปลความและตีความ
 ออกมาและต้องสามารถเสริมแนวโน้มหรือความโน้มเอียงที่นอกเหนือจากข้อมูลหรือข้อค้นพบ
 เพื่อทำให้เกิดความหมาย สิ่งที่มา มา บทแทรก ผล ฯลฯ ซึ่งการสรุปอ้างอิงมีค่าจำกัดความต่าง
 จากการประยุกต์ตรงที่ การสรุปอ้างอิงเป็นการคิดที่ได้รับการบรรยายโดยการขยายสิ่งที่ได้รับใน
 ปัจจุบัน อดีต และอนาคต หรือเงื่อนไขหรือสถานการณ์อื่นๆ การคิดมักจะเป็นนามธรรมน้อย
 กว่าจากการประยุกต์ ส่วนการใช้ประโยชน์อยู่ในรูปการสรุปอย่างกว้างๆ กฎของกระบวนการ และ
 อื่นๆ เช่น ความสามารถในการดึงข้อสรุปออกมาและเขียนอย่างมีประสิทธิภาพ

2.5.3 การประเมินผลความรู้และเทคนิคในการวัด

2.5.3.1 การประเมินผลความรู้

การประเมินผลด้านความรู้ หมายถึง การประเมินการเปลี่ยนแปลงความรู้เดิมในเนื้อหา และทักษะในการใช้เนื้อหาความรู้ ตามที่ Bloom, Benjamin S., *et al.* (1971 อ้างถึงใน อรวรรณ ปิลันธน์โอวาท, 2546: 36-37) ได้แยกการประเมินระดับความรู้ไว้ 6 ระดับดังนี้

1) ระดับที่ระลึกได้ หมายถึง การเรียนรู้ในลักษณะที่จำเรื่องเฉพาะวิธีปฏิบัติกระบวนการและแบบแผนได้ ความสำเร็จในระดับนี้ คือ ความสามารถในการดึงข้อมูลจากความจำออกมาได้

2) ระดับที่รวบรวมสาระสำคัญได้ หมายถึง บุคคลสามารถทำบางสิ่งบางอย่างได้มากกว่าการจำเนื้อหาที่ได้รับ สามารถเขียนข้อความเหล่านั้นได้ด้วยถ้อยคำของตนเอง สามารถแสดงให้เห็นได้ด้วยภาพ ให้ความหมาย แปลความและเปรียบเทียบความคิดหรือคาดคะเนผลที่เกิดขึ้นต่อไปได้

3) ระดับของการนำไปใช้ สามารถนำเอาข้อเท็จจริงและความคิดเห็นที่เป็นนามธรรม (Abstract) ไปปฏิบัติจริงอย่างเป็นรูปธรรม

4) ระดับของการวิเคราะห์ สามารถใช้ความคิดในรูปของการนำความคิดมาแยกเป็นส่วนเป็นประเภท หรือนำข้อมูลมาประกอบกันเพื่อการปฏิบัติของตนเอง

5) ระดับของการสังเคราะห์ คือ การนำเอาข้อมูล แนวความคิดมาประกอบกันแล้วนำไปสู่การสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นสิ่งใหม่แตกต่างไปจากเดิม

6) ระดับของการประเมินผล คือ ความสามารถในการใช้ข้อมูลเพื่อตั้งเกณฑ์ การรวบรวมผล และวัดข้อมูลตามมาตรฐาน เพื่อให้ตั้งข้อตัดสินถึงระดับของประสิทธิผลของกิจกรรมแต่ละอย่าง

การเกิดความรู้ไม่ว่าระดับใดก็ตามย่อมมีความสัมพันธ์กับความรู้สึนึกคิดซึ่งเชื่อมโยงกับสภาพจิตใจในบุคคลต่างกัน อันมีปัจจัยมาจากประสบการณ์ที่สั่งสมมาและสภาพแวดล้อมที่มีอิทธิพลทำให้บุคคลมีความคิด และแสดงออกตามความคิด ความรู้สึกของตน

2.5.3.2 เทคนิคในการวัดและประเมินผลความรู้ความเข้าใจ

การวัดทางการศึกษาอาจแบ่งเทคนิควิธีที่ใช้อย่างกว้างๆ ได้ 2 วิธีคือ วิธีการสังเกตและวิธีการทดสอบ ดังนี้ (บุญธรรม กิจปริจาภิรสุทธิ, 2524: 25-27)

1) การสังเกต เป็นการเฝ้าดูพฤติกรรมต่างๆ ของผู้ถูกสังเกต ซึ่งอาจจะเป็นการสังเกตแบบมีแบบแผนหรือไม่ก็ได้

2) วิธีการทดสอบ มีเครื่องมือที่ใช้ทดสอบหลายชนิดขึ้นกับเกณฑ์ในการเรียกชื่อหรือแบ่งประเภท เช่น หากแบ่งโดยใช้ลักษณะการตอบเป็นเกณฑ์ สามารถแบ่งได้เป็น ข้อสอบอัตนัย กับ ข้อสอบปรนัย

2.5.3.3 วิธีการทดสอบด้วยข้อสอบปรนัย

ข้อสอบปรนัยนั้นมีลักษณะเด่นที่ผู้ตอบจะต้องใช้เวลาส่วนมากในการอ่านและคิด ส่วนการตอบใช้เวลาน้อย การตรวจทำได้ง่าย จะใช้ใครตรวจก็ได้ผลที่ได้จากการตรวจไม่แตกต่างกัน โดยแบ่งออกเป็น 4 ชนิด คือ (บุญธรรม กิจปรีดาภิรต, 2524: 36-37)

1) ข้อสอบชนิดให้ตอบสั้น เป็นข้อสอบที่ต้องการให้ผู้ตอบหาคำตอบเอง โดยจำกัดคำตอบให้ตอบเพียงสั้นๆ เหมาะสำหรับวัดความรู้ความจำเกี่ยวกับคำนิยามศัพท์ และวัดความสามารถทางหลักเกณฑ์ต่างๆ เป็นการให้ระลึกถึงสิ่งต่างๆ ที่ได้ผ่านมา

2) ข้อสอบชนิดถูกผิด เป็นข้อสอบที่ให้ผู้ตอบเลือกตอบในลักษณะที่เป็นถูกหรือผิดเท่านั้น เหมาะสำหรับการวัดการเรียนรู้ ระดับความรู้ ความจำ เช่นเดียวกับชนิดให้ตอบสั้น ข้อสอบชนิดนี้นับว่าสร้างง่าย ผู้ตอบเสียเวลาตอบน้อย แต่เปิดโอกาสให้เดาได้มาก

3) ข้อสอบชนิดจับคู่ เป็นข้อสอบให้เลือกจับคู่ระหว่างคำหรือข้อความของสองแถวให้คำหรือข้อความทั้งสองที่เลือกนั้นสอดคล้องกัน โดยมากมักจะใช้ว่ามีความหมายตรงกัน ข้อสอบชนิดนี้เหมาะสำหรับการวัดเกี่ยวกับข้อเท็จจริง คำนิยามศัพท์ หลักการความสัมพันธ์ และการแปลความหมายในเรื่องเดียวกัน

4) ข้อสอบชนิดเลือกตอบ เป็นชนิดที่ให้ผู้ตอบเลือกตอบจากคำตอบทั้งหมดที่กำหนดให้ ปกติจะมีตัวเลือกตอบตั้งแต่ 3 ตัวขึ้นไป และมักไม่เกิน 6 ตัว ข้อสอบชนิดนี้นิยมใช้กันทั่วไป ใช้วัดการเรียนรู้ระดับต่างๆ ได้เกือบทุกระดับ แม้จะสร้างยาก ต้องเสียเวลาสร้างมาก แต่ก็คุ้มกับเวลาและแรงงานที่เสียไป เนื่องจากสามารถเก็บไว้ใช้ต่อไปได้

2.5.4 แนวความคิดเกี่ยวกับทัศนคติ

2.5.4.1 ความหมายของทัศนคติ

คำว่าทัศนคติมีผู้ให้นิยามไว้หลากหลาย ตัวอย่างเช่น จิระวัฒน์ วงศ์สวัสดิวัฒน์ (2529: 1) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ทัศนคติเป็นสภาวะความพร้อมที่จะตอบสนองต่อสถานการณ์หนึ่งๆ เมื่อได้รับสิ่งเร้าที่เหมาะสม ความพร้อมนี้เกิดจากการประเมินสิ่งที่รับรู้มาเกี่ยวกับสถานการณ์นั้นๆ มีอารมณ์ความรู้สึกแฝงอยู่ด้วย ส่วน ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2520: 3) ได้สรุปความหมายของทัศนคติว่าเป็นความคิดเห็นซึ่งมีอารมณ์เป็นส่วนประกอบ เป็นส่วนที่พร้อมที่จะมีปฏิกิริยาเฉพาะอย่างต่อสถานการณ์ภายนอก

นักวิชาการในต่างประเทศ เช่น Allport, Gordon W. (1935 อ้างถึงใน จิระวัฒน์ วงศ์สวัสดิวัฒน์, 2529: 1) กล่าวว่า ทักษะคิดเป็นสภาวะความพร้อมทางจิต ซึ่งเกิดขึ้นจากประสบการณ์ สภาวะความพร้อมนี้จะเป็นตัวกำหนดทิศทาง หรือ เป็นตัวกระตุ้นปฏิกิริยาตอบสนองของบุคคลต่อสิ่งต่างๆ หรือสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง และ Thurstone, L.L. (1959, 215-218) ได้ให้ความหมายของทักษะคิดไว้ว่า ทักษะคิดเป็นระดับของความมากน้อยของความรู้สึกในด้านบวกและลบที่มีต่อสิ่งหนึ่ง ซึ่งอาจจะเป็นอะไรก็ได้หลายอย่าง เช่น สิ่งของ บุคคล บทความ องค์การ ความคิด เป็นต้น โดยความรู้สึกเหล่านี้ผู้รู้สึกสามารถบอกความแตกต่างว่า เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย

2.5.4.2 คุณลักษณะของทักษะคิด

คุณลักษณะของทักษะคิดในส่วนที่นักทฤษฎีทางทักษะคิดจำนวนมากมีความเห็นค่อนข้างตรงกันมีหลายประการ ดังนี้ (จิระวัฒน์ วงศ์สวัสดิวัฒน์, 2529: 2-6)

1) ทักษะคิดเป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้ ไม่ใช่สิ่งที่มิติดตัวมาแต่กำเนิด ประสบการณ์มีอิทธิพลอย่างมากต่อทักษะคิด การสะสมประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อมโดยผ่านกระบวนการปะทะสังสรรค์กับสิ่งต่างๆ ในสังคมจะมีผลโดยตรงต่อทักษะคิด ดังนั้นการศึกษาและทำความเข้าใจทักษะคิดต้องอาศัยทฤษฎีการเรียนรู้มาอธิบาย เช่น การรับรู้ แรงจูงใจ ความสนใจที่จะเลือกรับรู้ในสิ่งที่ตรงกับความต้องการ เป็นต้น

2) ทักษะคิดมีคุณลักษณะของการประเมิน กล่าวคือ เป็นการประเมินความรู้ ความคิดหรือความเชื่อที่บุคคลมีอยู่เกี่ยวกับสิ่งของ บุคคลอื่น หรือเหตุการณ์ เป็นต้น ซึ่งผลการประเมินจะแตกต่างกันตามประสบการณ์ของแต่ละบุคคล นอกจากนี้การประเมินจะทำให้ผู้ประเมินเกิดความรู้สึกทางบวกหรือทางลบ โดยความรู้สึกเป็นส่วนสำคัญที่สุดของทักษะคิดและเป็นคุณลักษณะที่ขาดไม่ได้

3) ทักษะคิดมีคุณภาพและความเข้ม ซึ่งจะบอกถึงความแตกต่างของทักษะคิดที่แต่ละคนมีต่อสิ่งต่างๆ โดยคุณภาพจะเป็นสิ่งที่ได้จากการประเมินว่าก่อให้เกิดสภาวะความพร้อมที่จะเข้าหาหรือหลีกเลี่ยงสิ่งดังกล่าว ส่วนความเข้มจะบ่งถึงความมากน้อยของทักษะคิดทางบวกหรือลบหรือบ่งชี้ระดับการประเมิน เช่น ชอบมาก ชอบปานกลาง ชอบน้อย

4) ทักษะคิดมีความคงทนไม่เปลี่ยนง่าย เนื่องจากสิ่งที่ประเมินมีความชัดเจนถูกต้องแน่นอนหรือมีการสะสมประสบการณ์เกี่ยวกับสิ่งนั้นโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้อย่างนานพอ การเพิ่มความรู้หรือประสบการณ์ใหม่อาจจะไม่มีผลทำให้ทักษะคิดเปลี่ยนแปลงได้

5) ทักษะคิดมีสิ่งที่หมายถึงที่แน่นอน นั่นคือ ทักษะคิดต่ออะไร ต่อบุคคล ต่อสิ่งของ หรือต่อสถานการณ์ จะไม่มีทักษะคิดลอยๆ ที่ไม่หมายถึงสิ่งใด และบุคคลจะต้องมีความรู้หรือประสบการณ์เกี่ยวกับสิ่งนั้น

6) ทักษะมีลักษณะความสัมพันธ์ ทักษะแสดงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสิ่งของ บุคคลอื่น หรือสถานการณ์ และความสัมพันธ์นี้เป็นความรู้สึกพอใจ นอกจากนี้ยังมีความสัมพันธ์ระหว่างแต่ละทักษะ เนื่องจากทักษะใดสิ่งใดสิ่งหนึ่งจะประกอบด้วยหลายทักษะที่มีระดับความสัมพันธ์แตกต่างกัน

2.5.4.3 การเกิดทักษะ

ทักษะสามารถเรียนรู้ได้และถูกสร้างขึ้นได้ เนื่องจากบุคคลมีชีวิตอยู่ในสิ่งแวดล้อมของสังคม มีการรับรู้ข่าวสาร การพูดจากับบุคคลต่างๆ บางทักษะก็มีขึ้นเพื่อสนองความต้องการที่จะได้รับการยกย่องจากสังคม ซึ่งโดยทั่วไปแล้วการเกิดทักษะมีด้วยกันหลายด้าน ดังนี้ (ประภาเพ็ญ สุวรรณ, 2520: 62-64)

1) การเกิดทักษะทางด้าน Cognitive Component เนื่องจากบุคคลรับและสัมผัสสิ่งต่างๆ เป็นจำนวนมาก บุคคลมักจะแบ่งกลุ่มของสิ่งที่ผ่านเข้ามาจากภายนอกเพื่อให้เกิดความง่ายในการให้ความหมายหรือคิดเกี่ยวกับเรื่องนั้น ทำให้บุคคลมักได้ตอบภาวะการณ์ที่คล้ายๆ กันด้วยปฏิกิริยาที่คล้ายกัน การจัดหมวดหมู่จะช่วยบุคคลในด้านการรับรู้แต่ในทางกลับกันอาจทำให้บุคคลเข้าใจสิ่งแวดล้อมในทางที่ผิดได้

2) การเกิดทักษะทางด้าน Affective Component ได้แก่ ความรู้สึกหรืออารมณ์ที่เป็นไปในด้านบวกหรือลบจากภาวะการณ์ที่มาเข้า ซึ่งเมื่อบุคคลแปลความหมายหรือให้ความหมายสิ่งเร้านั้นแล้วก็จะทำให้ทราบทิศทางของอารมณ์หรือความรู้สึก ว่าเป็นไปในทางด้านบวกหรือลบได้ เช่น การให้รางวัลจะมีผลทำให้ทักษะของบุคคลเปลี่ยนได้มากกว่าการทำโทษ หรือความคุ้นเคยทำให้เกิดอารมณ์ในทางที่ดี แต่ความกลัวทำให้เกิดความอารมณ์ในทางไม่ดี เป็นต้น

3) การเกิดทักษะทางด้าน Behavioral Component บรรทัดฐานทางสังคมจะมีอิทธิพลต่อการเกิดทักษะด้านนี้มาก ซึ่งบรรทัดฐานทางสังคมเป็นความคิดที่กลุ่มชนเชื่อว่าอะไรเป็นสิ่งที่ถูกต้องและอะไรไม่ถูกต้อง บรรทัดฐานของสังคมขึ้นอยู่กับแต่ละประเทศ บรรทัดฐานเหล่านี้จะควบคุมความประพฤติ การปฏิบัติหรือการแสดงออกของแต่ละบุคคล

4) การเกิดทักษะโดยทั่วไป อาจกล่าวได้ว่าทักษะเกิดจากการเรียนรู้ ซึ่งขั้นตอนหรือกระบวนการเรียนนั้นแตกต่างกันแล้วแต่ชนิดลักษณะของทักษะ และแล้วแต่บุคคลและสิ่งแวดล้อม

2.5.4.4 แหล่งของทักษะ

แหล่งที่ทำให้เกิดทักษะมีมากมายแต่ที่สำคัญมี 4 แหล่ง คือ (ประภาเพ็ญ สุวรรณ, 2520: 64-65)

1) ประสบการณ์เฉพาะอย่าง เช่น ถ้าเรามีประสบการณ์ที่ดีในการติดต่อกับบุคคลหนึ่ง เราจะมีความรู้สึกชอบบุคคลนั้น ในทางตรงข้ามถ้ามีประสบการณ์ที่ไม่ดี เช่น ได้รับการลงโทษหรือภาวะคับข้องใจอยู่บ่อย ๆ ก็มักจะมีแนวโน้มที่จะไม่ชอบบุคคลนั้นได้ บางครั้งแม้ว่าจะมีประสบการณ์ที่ดีหรือไม่ดีเพียงครั้งเดียวก็อาจมีอิทธิพลได้ ถ้าเหตุการณ์นั้นมีความรุนแรงหรือทำให้เกิดผลต่อจิตใจได้มากนั่นเอง

2) การติดต่อสื่อข่าวสารกับบุคคลอื่น โดยเฉพาะการเรียนรู้อย่างไม่เป็นทางการที่เด็กได้รับในครอบครัว ข้อความหรือคำพูดที่เด็กได้รับจากบุคคลที่เขายกย่องนับถือจะมีผลต่อความเชื่อถือและทัศนคติของเด็กได้ เช่นเดียวกับในสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน คำบอกเล่าของครูจะมีอิทธิพลต่อความเชื่อและทัศนคติของเด็กได้

3) สิ่งที่เป็นแบบอย่าง ทัศนคติบางอย่างถูกสร้างจากการเลียนแบบจากคนอื่น โดยขั้นแรกจากเหตุการณ์บางอย่าง บุคคลจะมองเห็นว่าคนอื่นมีการปฏิบัติอย่างไร ขั้นต่อไปบุคคลนั้นจะแปลความหมายของการปฏิบัตินั้นในรูปของความเชื่อและทัศนคติ โดยเฉพาะเมื่อบุคคลที่เป็นแบบอย่างนั้นมีความน่านับถือยกย่อง

4) องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับสถาบัน ทัศนคติของบุคคลหลายอย่างเกิดขึ้นสืบเนื่องมาจากสถาบัน เช่น โรงเรียน สถานที่ประกอบพิธีทางศาสนา หน่วยงานต่าง ๆ เป็นต้น สถาบันเหล่านี้จะเป็นแหล่งที่มา และสิ่งช่วยสนับสนุนให้เกิดทัศนคติบางอย่างได้

2.5.4.5 การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ

การเปลี่ยนแปลงทัศนคติต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งของมนุษย์ มีกระบวนการเปลี่ยนแปลงอยู่ 3 ระดับ คือ 1) การเปลี่ยนแปลงความคิด สิ่งที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้จะมาจากข้อมูลข่าวสารใหม่ ซึ่งอาจมาจากสื่อมวลชนและบุคคลอื่น 2) การเปลี่ยนความรู้สึก การเปลี่ยนในระดับนี้จะมาจากประสบการณ์หรือความประทับใจ หรือสิ่งที่ทำให้เกิดความสะเทือนใจ 3) การเปลี่ยนพฤติกรรม เป็นการเปลี่ยนแปลงวิธีการดำเนินชีวิตในสังคมซึ่งไปมีผลต่อบุคคล ทำให้ต้องปรับพฤติกรรมเดิมเสียใหม่ (จุมพล รอดคำดี, 2533 อ้างถึงใน อรวรรณ บิลันชนโอวาท, 2546: 37-39)

การเปลี่ยนแปลงดังกล่าว มีส่วนเกี่ยวข้องกันโดยตรง ถ้าความคิดความรู้สึกและพฤติกรรมถูกกระทบในระดับใดก็ตาม จะมีผลต่อการเปลี่ยนทัศนคติทั้งสิ้น นอกจากนี้ องค์ประกอบต่าง ๆ ในกระบวนการสื่อสาร อาทิเช่น คุณสมบัติของผู้ส่งสาร ลักษณะของข่าวสาร คุณสมบัติของช่องทางการสื่อสาร และคุณสมบัติของผู้รับสาร ล้วนแต่มีผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติได้

การเปลี่ยนแปลงทางสังคม ทำให้บุคคลต้องเผชิญปัญหา เหตุการณ์ต่าง ๆ มากมาย บางคนเปลี่ยนทัศนคติได้ง่าย แต่บางคนเปลี่ยนทัศนคติได้ยากเพราะทัศนคติของ

บุคคลเมื่อเกิดขึ้นแล้ว แม้จะคงทนพอสมควร แต่ก็สามารถเปลี่ยนแปลงได้โดยการรับข่าวสารที่ทำให้เกิดการยอมรับในสิ่งใหม่ แต่จะต้องมีความสัมพันธ์กับบุคคลนั้น ๆ

ในการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของบุคคลนั้น มีอยู่ 2 ประเภท คือ 1) การเปลี่ยนแปลงไปในทางเดียวกัน หมายถึง ทัศนคติเดิมของบุคคลที่เป็นไปในทางบวกก็จะเพิ่มมากขึ้นในทางบวกด้วย แต่ถ้าทัศนคติเป็นไปในทางลบก็จะเพิ่มมากขึ้นทางลบด้วย 2) การเปลี่ยนแปลงไปคนละทาง หมายถึง การเปลี่ยนทัศนคติเดิมของบุคคลที่เป็นไปในทางบวกก็จะลดในทางลบ และถ้าเป็นไปในทางลบก็จะเป็นไปในทางตรงกันข้าม

การเปลี่ยนแปลงทัศนคติไปในทางเดียวกันจะเปลี่ยนแปลงได้ง่ายกว่ามันคงว่าคงที่กว่า ทัศนคติที่เปลี่ยนแปลงไปคนละทาง ซึ่งทัศนคติของบุคคลสามารถถูกทำให้เปลี่ยนแปลงได้หลายวิธี วิธีหนึ่ง คือ การที่บุคคลได้รับข่าวสารต่าง ๆ ซึ่งข่าวสารนั้นอาจจะมาจากสื่อบุคคล สื่อกลุ่มและสื่อมวลชนต่าง ๆ ข่าวสารต่าง ๆ ที่ได้รับนี้จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อทัศนคติด้านความรู้หรือการรับรู้ (Cognitive Component) และการเปลี่ยนแปลงทัศนคติก็มีแนวโน้มทำให้ส่วนประกอบด้านอารมณ์ (Affective Component) และส่วนประกอบทางพฤติกรรม (Behavioral Component) เปลี่ยนแปลงได้ด้วย ดังนั้น จึงอาจสรุปได้ว่า หากได้รับข่าวสารในระดับที่แตกต่างกันก็ย่อมทำให้มีทัศนคติ หรือแนวโน้มของพฤติกรรมมีความแตกต่างกันออกไปด้วย ซึ่งการเปลี่ยนแปลงส่วนมากไม่ได้มาจากการเปลี่ยนค่านิยมของบุคคล แต่มาจากการเปลี่ยนแปลงการยอมรับข่าวสารซึ่งสัมพันธ์กับบุคคลนั้น ปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่มีส่วนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ คือ สื่อ (Media) ซึ่งอาจจะเป็นสื่อบุคคล หรือสื่อมวลชนซึ่งเป็นช่องทางในการส่งข่าวสาร (Message) ให้แก่ผู้รับข่าวสาร แต่อิทธิพลของข่าวสารและสื่อ จะมีมากหรือน้อยเพียงใดนั้นย่อมขึ้นอยู่กับข่าวสารและผู้รับสารว่ามีความสอดคล้องกันหรือไม่ระหว่างข่าวสารกับความรู้และทัศนคติของผู้รับสาร ซึ่งอาจจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือไม่เปลี่ยนแปลงก็ได้

2.6 การเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา

การเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษาเป็นกระบวนการสำคัญที่สนับสนุนการจัดการสิ่งแวดล้อมได้ในหลายมิติ ซึ่งสิ่งแวดล้อมศึกษามีหลักการและแนวคิดที่สำคัญ ๆ ดังนี้

2.6.1 ความหมายของสิ่งแวดล้อมศึกษา

สิ่งแวดล้อมศึกษาตามความหมายที่ได้รับการยอมรับจากการประชุมที่เมืองทบิลีซี ประเทศสหภาพโซเวียตเมื่อปี พ.ศ.2520 คือ กระบวนการที่มุ่งสร้างให้ประชากรโลกมีความสำนึกและห่วงใยในปัญหาสิ่งแวดล้อม รวมทั้งปัญหาที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ มีความรู้ เจตคติ ทักษะ

ความตั้งใจจริง และความมุ่งมั่นที่จะหาทางแก้ไขปัญหาที่เผชิญอยู่และป้องกันปัญหาใหม่ ทั้งด้วยตนเองและด้วยความร่วมมือกับผู้อื่น (กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม, 2546: 103-104)

ทั้งนี้ ลัตดาวัลย์ กัณหสุวรรณ (2541: 92) ได้แสดงความหมายสิ่งแวดล้อมศึกษาไว้ว่า คือ กระบวนการที่ทำให้คนรู้คุณค่าและทำให้กระจำงในแนวความคิดหลัก เพื่อที่จะพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อการทำความเข้าใจและซาบซึ้งถึงความสัมพันธ์ของมนุษย์กับวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมทางชีวภาพ นอกจากนี้สิ่งแวดล้อมศึกษายังเป็นการฝึกการตัดสินใจ สร้างมาตรฐานของพฤติกรรมเกี่ยวกับประเด็นขัดแย้งของคุณภาพสิ่งแวดล้อม

ดังนั้น สิ่งแวดล้อมศึกษาจึงเป็นกระบวนการที่ต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ เพราะสิ่งแวดล้อมศึกษาไม่ใช่เป็นเพียงแค่การให้ความรู้หรือให้การศึกษาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบๆ ตัวเท่านั้น แต่จะครอบคลุมถึงการใช้เทคนิค วิธีการ หรือกระบวนการที่จะพัฒนาคนให้เกิดจิตสำนึก และห่วงใยต่อปัญหาสิ่งแวดล้อม มีเจตคติที่ดี มีความตั้งใจและมุ่งมั่นที่จะแก้ไขปัญหาสังแวดล้อม

2.6.2 หลักการของสิ่งแวดล้อมศึกษา

สิ่งแวดล้อมศึกษามีเป้าหมายเพื่อป้องกันสิ่งแวดล้อมและเพื่อการพัฒนาที่จะทำให้คุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนดีขึ้น การจัดสิ่งแวดล้อมศึกษาควรคำนึงถึงหลักการที่ว่า สิ่งแวดล้อมศึกษาเป็นการศึกษาเพื่อชีวิต เป็นการศึกษาตลอดชีวิต เป็นการเรียนรู้เพื่อการอยู่ร่วมกันของมนุษยชาติ ซึ่งสิ่งแวดล้อมศึกษาจะต้องจัดให้เรียนรู้ทั้งสถานการณ์ปัจจุบันและอนาคต ต้องมุ่งสร้างจริยธรรมสิ่งแวดล้อม โดยการนำสิ่งแวดล้อมศึกษาเข้าสู่ประชาชนต้องให้ทั้งระบบและต้องจัดในเชิงบูรณาการ ดังนั้นการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษาจะต้องจัดให้มีการร่วมลงมือปฏิบัติกิจกรรมในการป้องกันและแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมเพื่อมุ่งพัฒนาความตระหนัก เจตคติ ค่านิยมและจริยธรรม รวมทั้งสิ่งแวดล้อมศึกษาจะต้องเน้นกระบวนการแก้ปัญหา จึงควรเสนอการเรียนการสอนด้วยประเด็นปัญหาและฝึกแก้ปัญหา (ลัตดาวัลย์ กัณหสุวรรณ, 2541: 93-96)

2.6.3 การจัดสิ่งแวดล้อมศึกษาในระดับอุดมศึกษา

นักศึกษาในระดับอุดมศึกษา มีคุณภาพสูง มีพลังกาย พลังใจ พลังความคิด ทั้งเป็นวัยที่มีอุดมการณ์สูง พร้อมทั้งจะเข้าร่วมคิด ร่วมลงมือกระทำกิจกรรมใดๆ ที่เป็นการช่วยเหลือสังคม ป้องกันและแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม ดังนั้น การให้การศึกษาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมจึงควรขยายกว้างและลึกขึ้นทั้งทางด้านความตระหนัก ความรู้ความเข้าใจ ทักษะและเจตคติ ให้มีการศึกษาปัญหาและวางแผนแก้ปัญหาและป้องกันปัญหา รวมทั้งให้ลงมือปฏิบัติตามแผน และให้สามารถ

เป็นผู้นำชุมชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ฝึกให้มีการติดตามและประเมินผล ควรจัดให้มีกิจกรรมที่ได้ใช้ประสบการณ์ตรงให้มากที่สุด ทั้งนี้ในระดับอุดมศึกษาควรจะได้ศึกษาเพิ่มเติม นอกเหนือจากเรื่องของระบบนิเวศ พลังงาน เทคโนโลยี มลพิษ ฯลฯ ให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมของโลก ความร่วมมือในการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมของนานาชาติ สำหรับเรื่องภายในประเทศควรให้เข้าใจเรื่องของเศรษฐกิจและสังคม นโยบายและกฎหมายสิ่งแวดล้อม (ลัดดาวัลย์ กัณหสุวรรณ, 2541: 100)

การจัดสิ่งแวดล้อมศึกษาให้กับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาและประชาชนทั่วไปสามารถทำได้โดยการให้ข้อมูลข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อมผ่านกระบวนการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งการใช้สื่อโทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ เสียงตามสาย ไปสเดอร์ แผ่นพับ ใบปลิว การรณรงค์ เป็นต้น รวมถึงการฝึกอบรมและการประชุม ซึ่งการจัดสิ่งแวดล้อมศึกษาให้กับกลุ่มนี้มีแนวทางการพิจารณา คือ (กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม, 2546: 107-109)

2.6.3.1 ต้องรู้จักกลุ่มเป้าหมายคือใคร จำนวนเท่าไร มีประสบการณ์มากน้อยเพียงใด เพื่อเป็นฐานข้อมูลสำหรับใช้กำหนดเนื้อหา รูปแบบ วิธีการ และระยะเวลาที่เหมาะสม

2.6.3.2 ต้องกำหนดเป้าหมายให้ชัดเจนว่าต้องการให้เกิดอะไร โดยเป้าหมายจะต้องเหมาะสมกับบริบทต่างๆ

2.6.3.3 ต้องกำหนดวัตถุประสงค์ของการจัดสิ่งแวดล้อมศึกษาว่าเพื่ออะไร

2.6.3.4 ทำการกำหนดเนื้อหาให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายและวัตถุประสงค์ โดยเนื้อหาควรเป็นเรื่องที่ใกล้ตัว สัมพันธ์กับกลุ่มเป้าหมายโดยตรงและมีความถูกต้อง

2.6.3.5 วิธีการที่จะเลือกใช้ก็ต้องสัมพันธ์กับเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการจัดสิ่งแวดล้อมศึกษานั้นๆ นอกจากนี้การใช้ภาษาก็ต้องเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย เป็นภาษาที่เข้าใจง่ายและสื่อความหมายที่ตรงกัน

2.6.3.6 การจัดสิ่งแวดล้อมศึกษาต้องคำนึงถึงช่วงเวลาและระยะเวลาที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายและเนื้อหา

2.6.3.7 ต้องมีการวัดผลและประเมินผลการจัดสิ่งแวดล้อมศึกษาที่ดีและต่อเนื่อง

อย่างไรก็ตามการจัดสิ่งแวดล้อมศึกษาควรเปิดโอกาสให้กลุ่มเป้าหมายได้เรียนรู้ทั้งเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ในสิ่งแวดล้อม และเพื่อสิ่งแวดล้อม เพราะการได้เรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมจะช่วยพัฒนาความรู้ ความเข้าใจเรื่องสิ่งแวดล้อม และการได้เรียนรู้ในสิ่งแวดล้อมจริงจะช่วยพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างตัวเองกับธรรมชาติรอบตัว พัฒนาความตระหนักและเจตคติที่ดี รวมทั้งได้ฝึกทักษะต่างๆ ที่จำเป็นจากประสบการณ์ตรง และที่สำคัญที่สุดจะต้องให้กลุ่มเป้าหมายได้เรียนรู้เพื่อสิ่งแวดล้อม เพราะเป้าหมายคือการลงมือกระทำเพื่อสิ่งแวดล้อมที่ดีขึ้น

2.6.4 ความคิดรวบยอดของสิ่งแวดล้อมศึกษา

โครงการสร้างความเข้มแข็งสิ่งแวดล้อมศึกษาในประเทศไทย ซึ่งเป็นความร่วมมือระหว่างกระทรวงศึกษาธิการและรัฐบาลเดนมาร์ก ได้จัดทำเอกสารเพื่อเสนอประเด็นเกี่ยวกับความคิดรวบยอดของสิ่งแวดล้อมศึกษา ที่น่าสนใจดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการและ DANIDA, 2546: 26-47)

2.6.4.1 ประเด็นที่ว่าสิ่งแวดล้อมศึกษาน่าจะเริ่มต้นในธรรมชาติหรือในเรื่องที่เกี่ยวกับชุมชนอย่างไหนมากกว่ากัน สรุปว่า ทั้งสองแนวทางทั้งการเริ่มต้นในธรรมชาติและในชุมชนสามารถเป็นประโยชน์กับสิ่งแวดล้อมศึกษา โดยดูเหมือนว่าเป็นการง่ายที่จะเริ่มต้นจากธรรมชาติมากกว่าเริ่มต้นในชุมชน ในหลาย ๆ ประเทศ หากต้องการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดความก้าวหน้า และความกระตือรือร้นในเป้าหมายสำคัญของสิ่งแวดล้อมศึกษา ควรจะเริ่มต้นในชุมชนมากกว่าเริ่มต้นในธรรมชาติ

2.6.4.2 วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อมที่สอนในระดับมหาวิทยาลัย โดยทั่วไปจะถูกเรียกว่าสิ่งแวดล้อมศึกษา แต่ตราบใดที่ระเบียบวิธีการทางการศึกษา โดยเฉพาะระเบียบวิธีการวิทยาศาสตร์หลายอย่าง ซึ่งถูกรวบรวมเป็นหมวดหมู่ ในลักษณะของสหวิทยาการยังไม่บูรณาการเข้ากับการเน้นความสำคัญอย่างชัดเจนและเปิดกว้างต่อคุณค่าของประเด็นสิ่งแวดล้อม การศึกษานั้นไม่สมควรได้รับการขนานนามว่า สิ่งแวดล้อมศึกษา

2.6.4.3 สิ่งแวดล้อมศึกษามีความแตกต่างกับธรรมชาติศึกษา การจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนได้ออกไปสัมผัสกับธรรมชาติ ทำกิจกรรมสำรวจพื้นที่ วาดภาพ ฯลฯ และแสดงความคิดเห็นต่อสิ่งที่ตนได้เห็นตามประเด็นต่าง ๆ ที่ครูเป็นผู้กำหนด เหล่านี้จะเรียกว่าธรรมชาติศึกษา แต่การจัดการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมศึกษาไม่ใช่ธรรมชาติศึกษา ครูผู้สอนสามารถใช้คำถามหรือประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมในชุมชนเป็นตัวกระตุ้นความสนใจใคร่รู้ให้เกิดกับตัวผู้เรียน ผู้เรียนจะสืบค้นหาคำตอบโดยศึกษาสิ่งลงไปในเรื่องนั้นๆ นอกเหนือจากการเรียนรู้อย่างผิวเผินเกี่ยวกับสิ่งเหล่านั้น โดยไม่สามารถมองเห็นความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างคนกับทรัพยากร ความขัดแย้ง และผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น และจะไม่สามารถมองเห็นแนวทางในการจัดการทรัพยากร หรือแก้ปัญหาการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีเหตุผล ผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดจากการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่จะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดทั้งความรู้ ทักษะและเจตคติสำคัญในการเผชิญกับปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นเมื่อเติบโตใหญ่ไปในอนาคต

2.6.4.4 จุดมุ่งหมายหลักของสิ่งแวดล้อมศึกษานั้นก็เพื่อที่จะก่อหนุนความเข้าใจของนักเรียนให้สามารถเข้าใจถึงความซับซ้อนของประเด็นปัญหา และช่วยให้เขามีความสามารถพอที่จะรับมือกับปัญหาที่มีต่อชุมชน และสามารถพัฒนาขึ้นไปจนถึงขั้นที่มีความสามารถ ความรับผิดชอบ เป็นบุคลากรที่สร้างสรรค์ และเป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่ดี

2.6.4.5 บทบาทของครูในสิ่งแวดล้อมศึกษาต้องเป็นผู้ฟังที่ดี และต้องยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการสร้างสถานการณ์การเรียนรู้ที่มีความหมาย หมายความว่าครูควรช่วยเหลือให้นักเรียนสะท้อนความรู้สึกนึกคิดอย่างมีเหตุผล ช่วยพัฒนาศักยภาพในการสืบค้น และวิเคราะห์ประเด็นปัญหาที่เกิดจากการพัฒนา และปัญหาสิ่งแวดล้อมในสถานการณ์ที่ผู้เรียนเกิดความผูกพันอย่างยิ่งและมีความรู้สึกอย่างแรงกล้าที่จะแก้ไขปัญหานั้นๆ ครูควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติอย่างจริงจัง

2.7 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา "บทบาทของมหาวิทยาลัยท้องถิ่นที่มีต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลนครยะลา : กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา" มีทั้งงานวิจัยทั้งในประเทศและงานวิจัยจากต่างประเทศ สามารถสรุปได้ดังนี้

2.7.1 งานวิจัยในประเทศ

การทบทวนวรรณกรรมในส่วนที่เป็นงานวิจัยในประเทศ พบว่า มีงานวิจัยบางส่วนที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของบุคลากรทางการศึกษาในการจัดการสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น อาทิเช่น จุมพล ทองใหม่ (2545, 96-98) ได้ทำการศึกษาเรื่องบทบาทของครูในการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาแม่น้ำปัตตานี : ศึกษากรณีโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อำเภอธารโต จังหวัดยะลา พบว่า ครูมีบทบาทในการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในระดับที่ต่างกัน กล่าวคือ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนอกหลักสูตรในด้านการจัดทำกิจกรรมเสริมหลักสูตรจะมีบทบาทในระดับสูง แต่จะมีบทบาทในระดับต่ำสำหรับการมีส่วนร่วมในการทำหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนอกหลักสูตรในด้านการจัดทำแผนการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทขององค์กรภาครัฐที่เกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น สามารถพิจารณาได้จากงานวิจัยเรื่อง บทบาทของรัฐที่มีต่อองค์กรประชาคมในการจัดการสิ่งแวดล้อมจังหวัดน่าน ที่ได้ข้อสรุปว่า บทบาทที่มีความเด่นชัดที่สุดของรัฐที่มีต่อองค์กรประชาคมในการจัดการสิ่งแวดล้อม ได้แก่ บทบาทด้านการสนับสนุนกิจกรรมที่ดำเนินการโดยองค์กรประชาคม เช่น ด้านงบประมาณ ด้านวิชาการ และการให้คำปรึกษาแนะนำตลอดจนสถานที่และวัสดุอุปกรณ์ รวมทั้งผู้บริหารระดับสูงและข้าราชการต่างให้ความสำคัญและให้การสนับสนุนเป็นอย่างดี แต่ในส่วนของบทบาทการเชื่อมประสานนั้น รัฐยังไม่ได้ให้ความสำคัญในการทำงานด้านเครือข่ายที่เป็นองค์กรรวมมากนัก (ไพฑูริ์ สุขเกิด, 2544: 215-217)

งานวิจัยอีกส่วนหนึ่งจะเกี่ยวกับบทบาทขององค์กรภาคประชาชนที่เกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น เช่น การศึกษาบทบาทขององค์กรพัฒนาเอกชนที่มีต่อประชาคมในการจัดการสิ่งแวดล้อมในจังหวัดน่าน : ศึกษากรณีมูลนิธิรักษ์เมืองน่าน โดยบัณฑิต เอื้อวัฒนภูกุล (2544, 125-126) ที่ได้ข้อสรุปว่า บทบาทของมูลนิธิรักษ์เมืองน่านประกอบไปด้วย 4 บทบาท คือ 1) บทบาทการเป็นผู้ประสานซึ่งเป็นบทบาทหลักในการสร้างเครือข่ายชาวบ้าน 2) บทบาทการเป็นผู้สนับสนุนส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม 3) บทบาทการเป็นสะพานเชื่อมโยงทรัพยากรจากแหล่งต่างๆ มาสู่องค์กรชาวบ้าน และ 4) บทบาทการเป็นผู้ผลิตซ้ำ โดยการนำพิธีกรรมการบวชป่าและสืบชะตาแม่น้ำไปทำซ้ำในพื้นที่ต่างๆ

นอกจากนี้ พยุภรณ์ นิยม (2545, 82) ได้ทำการศึกษาเรื่องบทบาทของผู้นำท้องถิ่นต่อการจัดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม : ศึกษาในพื้นที่กิ่งอำเภอกรงปินัง จังหวัดยะลา ที่ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ผู้นำท้องถิ่นจะต้องร่วมกันรณรงค์และร่วมมือกับประชาชนเพื่อการจัดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในกิจกรรมต่างๆ สนับสนุนให้ประชาชนได้ร่วมมือกับทุกองค์กรเอกชนที่เข้ามาเพื่อการรณรงค์ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และองค์การบริหารส่วนตำบลควรจัดให้มีเจ้าหน้าที่ให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกับประชาชน เพื่อการมีส่วนร่วมในทุกด้าน

สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวกับการศึกษาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมก็ได้มีผู้ทำการศึกษาไว้หลายท่าน อาทิเช่น ปัญญา จวงจรัสโรจน์ (2541, 67-70) ได้ทำการศึกษาเรื่องความรู้ ความเข้าใจและทัศนคติเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมของบุคลากร : ศึกษาเฉพาะกรณี บริษัท อุตสาหกรรมปิโตรเคมีกัลไทย จำกัด (มหาชน) พบว่า ความเข้าใจและทัศนคติเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมของบุคลากรส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง โดยสาขาวิชาที่จบการศึกษามีผลทำให้ความรู้ ความเข้าใจและทัศนคติเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมของบุคลากรแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในขณะที่การได้รับการฝึกอบรมมีผลทำให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมของบุคลากรเท่านั้นที่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ส่วนงานวิจัยของ อโณทัย สินมณี (2542, 50-52) ที่ได้ทำการศึกษาความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของนักศึกษาวิทยาลัยเทคนิคปราจีนบุรี อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี พบว่า นักศึกษามีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโดยส่วนรวมอยู่ในระดับดีมาก และมีทัศนคติเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโดยส่วนรวมอยู่ในระดับดี ซึ่งผู้ศึกษาได้สรุปว่าการที่นักศึกษามีความรู้ที่ดีมากและมีทัศนคติที่ดีมาจากการจัดการศึกษาตามหลักสูตรวิชาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีประสิทธิภาพสูง

นอกจากนี้ได้มีการทำวิจัยเกี่ยวกับการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของไทย โดยสามารถพิจารณาได้จากงานวิจัยเรื่องการวิเคราะห์รายวิชาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษาในหลักสูตรครุศึกษาของสถาบันราชภัฏ โดย ไพจิตร สายทอง (2540, 76-84) ซึ่งข้อมูลที่

รวบรวมได้จากมหาวิทยาลัย 22 แห่ง พบว่ายังไม่มีสถาบันราชภัฏแห่งใดเปิดสอนหลักสูตรหรือโปรแกรมเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษาโดยเฉพาะ มีเพียงรายวิชาที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเท่านั้น เช่น มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ หรือวิทยาศาสตร์กับสังคม เป็นต้น โดยการเรียนการสอนวิชาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมดังกล่าวมีวัตถุประสงค์ด้านการให้ความรู้มากที่สุด รองลงมาคือด้านทักษะ ด้านความตระหนัก และด้านการมีส่วนร่วม ตามลำดับ ซึ่งผู้ศึกษาได้มีข้อคิดเห็นว่าสถาบันราชภัฏนับเป็นองค์กรที่สำคัญที่มีหน้าที่ผลิตบุคลากรด้านสิ่งแวดล้อมให้แก่ท้องถิ่น และควรมีการพัฒนาหลักสูตรด้านสิ่งแวดล้อมทั้งระดับรายวิชา วิชาโท และโปรแกรมวิชาเอก ขึ้นในสถาบันราชภัฏ รวมทั้งควรมีการบูรณาการเนื้อหาความรู้สิ่งแวดล้อมเข้าด้วยกัน เพื่อให้มีความเป็นสหสาขาวิชามากขึ้นด้วย

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เป็นงานวิจัยในประเทศเห็นได้ว่ามีทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวกับบทบาทด้านสิ่งแวดล้อมในหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นบทบาทของบุคลากรทางการศึกษา บทบาทขององค์กรภาครัฐ บทบาทขององค์กรภาคประชาชน รวมไปถึงบทบาทของผู้นำท้องถิ่น ต่อการจัดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แต่พบว่างานวิจัยที่เกี่ยวกับบทบาทด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของสถาบันทางการศึกษาที่มีต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นยังมีอยู่ค่อนข้างน้อย แม้ว่าจะมีงานวิจัยที่เกี่ยวกับการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา แต่ก็ยังเป็นเพียงบทบาทในมิติเดียว ยังขาดงานที่เกี่ยวกับบทบาทด้านการสนับสนุนองค์กรที่เกี่ยวข้องในท้องถิ่นหรือบทบาทของการสร้างองค์ความรู้ เป็นต้น

2.7.2 งานวิจัยต่างประเทศ

การทบทวนวรรณกรรมในส่วนที่เป็นงานวิจัยต่างประเทศ พบว่า มีงานวิจัยหลายเรื่องที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของมหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษาในงานด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งงานวิจัยส่วนหนึ่งได้ทำการศึกษาบทบาทในมิติต่าง ๆ ผ่านกรณีศึกษาที่เป็นมหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษาในสถานที่ต่าง ๆ เช่น มีการนำเสนอประเด็นเกี่ยวกับบทบาทด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมภายในมหาวิทยาลัย จากกรณีศึกษาของมหาวิทยาลัย Middlesex ในประเทศอังกฤษ (Holt, Diane, 2003: 327) มหาวิทยาลัยดังกล่าวมีการผนวกนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมเข้าไปในการบริหารงาน ทำให้มหาวิทยาลัยมีการพัฒนาที่ค้ำึงถึงหลักการพัฒนายั่งยืน มีการลดของเสียและมีการนำสิ่งต่าง ๆ กลับมาใช้ใหม่ การกำหนดแนวทางการบำรุงรักษาอาคารสถานที่ค้ำึงถึงสิ่งแวดล้อม มีการสนับสนุนให้ศึกษาประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ภายในพื้นที่มหาวิทยาลัย การสนับสนุนให้มีการใช้จักรยานภายในบริเวณมหาวิทยาลัย รวมทั้งการฝึกอบรมบุคลากรในด้านสิ่งแวดล้อม เป็นต้น หรือการนำเสนอประเด็นเกี่ยวกับบทบาทความร่วมมือด้านสิ่งแวดล้อมกับองค์กรในท้องถิ่น จากกรณีศึกษาของมหาวิทยาลัย Northampton ในประเทศอังกฤษ (Barnes, N.J., 2000: 185-189) ซึ่งมหาวิทยาลัยดังกล่าวทำให้เกิดการพัฒนาบุคลากร

งานวิจัยเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าความร่วมมือในการทำงานระหว่างสถาบันอุดมศึกษากับองค์กรต่างๆ ในท้องถิ่นจะทำให้เกิดมูลค่าเพิ่มทางด้านสิ่งแวดล้อมและสนับสนุนความยั่งยืนของสังคม (Barnes, N.J., 2000: 189)

อย่างไรก็ตามงานวิจัยบางส่วนได้แสดงถึงอุปสรรคของสถาบันอุดมศึกษาในการนำสิ่งแวดล้อมศึกษาหรือการศึกษาเพื่อความยั่งยืนเข้าไปในหลักสูตรของสถาบัน พิจารณาได้จากงานวิจัยของ Thomas, Ian (2004, 33-47) ที่ระบุว่าสถาบันอุดมศึกษาในประเทศออสเตรเลียที่ลงนามในปฏิญญาแทลอรามีจำนวนน้อยที่ได้ปรับเปลี่ยนหลักสูตรของสถาบันให้เป็นการศึกษาเพื่อความยั่งยืน ทั้งนี้เนื่องจากขาดการให้ความสำคัญต่อค่านิยมเพื่อความยั่งยืนอย่างแท้จริง ขาดองค์กรและทรัพยากรมาสนับสนุน รวมทั้งขาดการพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้การจัดการศึกษาเพื่อให้เกิดความยั่งยืนนั้น หากเน้นแค่เพียงการลงโทษหรือการมีวิสัยทัศน์เพียงอย่างเดียวเป็นสิ่งที่ไม่เพียงพอ โดยเชื่อว่าการพัฒนาบุคลากรเป็นปัจจัยที่สำคัญในการแก้ไขอุปสรรคด้านต่างๆ

การสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมนับเป็นสิ่งสำคัญและเป็นบทบาทที่สำคัญของสถาบันอุดมศึกษา ประชาชนจะเกิดความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมและมีจิตสำนึกที่ดีนั้นเกิดจากปัจจัยหลายประการ โดยทั่วไปประชาชนจะได้รับการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมเบื้องต้นจากสถาบันการศึกษาขั้นพื้นฐาน ต่อมาก็จะได้รับความรู้ที่ลึกซึ้งมากยิ่งขึ้นจากการศึกษาในระดับอุดมศึกษา และสุดท้ายจะได้รับการพัฒนาความเชี่ยวชาญเมื่อได้เข้าไปปฏิบัติงานในองค์กรที่เกี่ยวข้อง โดยการรับรู้ข่าวสารผ่านสื่อต่างๆ หรือการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในสังคมก็นับเป็นส่วนสำคัญต่อการยกระดับความรู้และจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมเช่นกัน (Holt, Diane, 2003: 325) ทั้งนี้ปัจจัยที่ผลักดันให้เกิดบทบาทด้านการสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมของสถาบันการศึกษาก็คือ ครูผู้สอนที่มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องและจิตสำนึกที่เหมาะสมด้านสิ่งแวดล้อม จากงานวิจัยของ Said, A.M. และคณะ (2003: 305-313) ที่ทำการศึกษาข้อมูลของครู 285 คน จากโรงเรียนของรัฐบาลจำนวน 10 แห่ง ในมลรัฐสลังงอร์ของประเทศมาเลเซีย พบว่าส่วนใหญ่มีความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมอยู่ในเกณฑ์ดี แต่ขาดความเข้าใจถึงสาเหตุของปัญหาสิ่งแวดล้อม รวมทั้งพฤติกรรมที่แสดงถึงความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมก็ไม่ได้แปรผันตามระดับความรู้และจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม เนื่องจากหากพิจารณาถึงปัญหาด้านขยะมูลฝอยซึ่งนับเป็นปัญหาสำคัญของประเทศแต่กลับพบพฤติกรรมที่สนับสนุนการแก้ไขปัญหาเหล่านี้ค่อนข้างน้อย นอกจากนี้ งานวิจัยยังพบว่าการเรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อมส่วนใหญ่เกิดจากสื่อสารมวลชน แต่ขาดการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จากธรรมชาติหรือการได้ลงมือปฏิบัติจริง คณะผู้วิจัยถึงสรุปว่าหากต้องการให้การเรียนการสอนด้านสิ่งแวดล้อมให้กับคนรุ่นใหม่ประสบผลสำเร็จ ครูผู้สอนจะต้องเป็นแบบอย่างที่ดีและมีความรู้อย่างเพียงพอ รวมทั้งต้องมีทัศนคติและพฤติกรรมที่เหมาะสม ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้จากหลายแนวทาง เช่น การอบรมสัมมนา การทำกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม หรือ การศึกษาดูงาน เป็นต้น

งานทางด้านสิ่งแวดล้อมหลักเลียงไม่ได้ที่จะต้องการได้รับการตอบสนองที่รวดเร็วและการมีส่วนร่วมของภาคส่วนที่เป็นสถาบันทางการศึกษามากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน วิสัยทัศน์สูงสุดของการเป็นมหาวิทยาลัยที่มีความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อม คือ วิสัยทัศน์การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้และเป็นห้องปฏิบัติการที่มีชีวิต สำหรับการฝึกฝนและพัฒนาความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้จำเป็นต้องเป็นไปอย่างโปร่งใสและค่อยเป็นค่อยไป ต้องได้รับความจริงใจจากทุกฝ่ายในการเปิดเผยข้อมูลต่าง ๆ การดำเนินงานต้องได้รับความเห็นชอบร่วมกัน โดยต้องประสานวัฒนธรรมที่แตกต่างกันระหว่างผู้บริหาร อาจารย์ เจ้าหน้าที่และนักศึกษา พยายามลดความขัดแย้งระหว่างอาจารย์ นักวิจัย และผู้ปฏิบัติงานของมหาวิทยาลัย ซึ่งในอดีตแล้วการริเริ่มงานด้านสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัยต้องได้รับความเอาใจใส่ ลดภาระงานด้านอื่นลง ยกกระตือรือร้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในมหาวิทยาลัย และสุดท้ายผู้ที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงต้องมีการเพิ่มพูนความเข้าใจในองค์กรและความเข้าใจในบทบาทของตัวเอง เพื่อใช้เป็นกรอบในการเผชิญอุปสรรคต่าง ๆ ได้ (Sharp, Leith, 2002: 138-144)

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เป็นงานวิจัยต่างประเทศเห็นได้ว่ามีงานวิจัยหลายเรื่องที่เกี่ยวข้องกับบทบาทด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของสถาบันทางการศึกษาที่มีต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น แม้ว่าจะเป็นงานวิจัยในพื้นที่ที่มีความแตกต่างกับสภาพพื้นที่ของประเทศไทย แต่สามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อเป็นแนวทางประกอบการศึกษาได้ในหลายประเด็น

2.8 สรุปการทบทวนวรรณกรรม

การทบทวนวรรณกรรมในการศึกษานี้ ผู้ศึกษาได้ทบทวน หลักการ แนวคิด และองค์ความรู้ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม รวมถึงแนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อมเมือง เพื่อให้ทราบถึงกรอบแนวคิดและหลักการสำคัญด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน ทำการทบทวนบทบาทหน้าที่ขององค์กรที่เกี่ยวข้องในการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาล เพื่อทำความเข้าใจบทบาทและหน้าที่ตามกฎหมายขององค์กรที่มีความสำคัญต่องานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น ทบทวนแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อให้ทราบหลักการและภาพรวมของบทบาทด้านสิ่งแวดล้อมทั้งในมิติของบุคคลและมิติขององค์กร ทบทวนแนวคิดเกี่ยวกับความรู้และทัศนคติ เพื่อประกอบการศึกษาข้อมูลจากแหล่งปฐมภูมิโดยแบบสอบถาม และทบทวนองค์ความรู้ด้านการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับเป็นแนวทางการเสนอแนะบทบาทด้านการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัย รวมทั้งมีการทบทวน ผลงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศเพื่อพิจารณาองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง

จากการทบทวนวรรณกรรมแสดงให้เห็นว่า ในปัจจุบันหลักการจัดการสิ่งแวดล้อมและการจัดการสิ่งแวดล้อมเมือง นับเป็นองค์ความรู้ที่สำคัญในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและ

สิ่งแวดล้อมเพื่อให้เกิดความยั่งยืน และเป็นแนวทางการดำเนินงานที่เหมาะสมสำหรับองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสถาบันการศึกษาของท้องถิ่นนับเป็นองค์กรหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม จากการทบทวนวรรณกรรมทำให้ทราบว่าบทบาทของสถาบันการศึกษาของท้องถิ่นสามารถเป็นไปได้ในหลายรูปแบบ ทั้งบทบาทภายในและบทบาทภายนอก บทบาทด้านการเรียนการสอนและบทบาทการสนับสนุน บทบาทเชิงรับและบทบาทเชิงรุก เป็นต้น ซึ่งในภาพรวมสรุปได้ว่าการที่สถาบันอุดมศึกษาเข้ามามีบทบาทอย่างเหมาะสมย่อมจะทำให้เกิดผลดีต่องานด้านสิ่งแวดล้อมโดยรวม

อย่างไรก็ตามการศึกษบทบาทของมหาวิทยาลัยท้องถิ่นที่มีต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลนครยะลา : กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ผู้ศึกษามีความสนใจบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาในฐานะที่เป็นกลไกการขับเคลื่อนการจัดการสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นให้เป็นไปในทิศทางที่เหมาะสม ซึ่งบางบทบาทอาจเป็นไปได้ยากเมื่อพิจารณาข้อจำกัดด้านต่างๆ ที่มีอยู่ บางบทบาทจำเป็นต้องใช้เวลาและทรัพยากรจากภาคส่วนต่างๆ หรือแม้กระทั่งบางบทบาทก็ต้องขึ้นกับสถานการณ์ในพื้นที่ ดังนั้น การทบทวนวรรณกรรมที่มีจึงเป็นการทบทวนเพื่อให้ทราบหลักการเบื้องต้นเป็นสำคัญ เพื่อนำไปประกอบแนวคิดการนำเสนอบทบาทที่เหมาะสมต่อไป

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษา

3.1 รูปแบบของการศึกษา

การศึกษาบทบาทของมหาวิทยาลัยท้องถิ่นที่มีต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลนครยะลา : กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา มีวิธีดำเนินการศึกษาใน 2 ลักษณะ คือ

3.1.1 การศึกษาจากแหล่งทุติยภูมิ

ประกอบด้วยการศึกษาข้อมูลจากเอกสารและรายงานต่าง ๆ รวมทั้งการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมในเขตเทศบาลนครยะลาและองค์ความรู้ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม

3.1.2 การศึกษาจากแหล่งปฐมภูมิ

ประกอบด้วยการศึกษาใน 3 ลักษณะ คือ

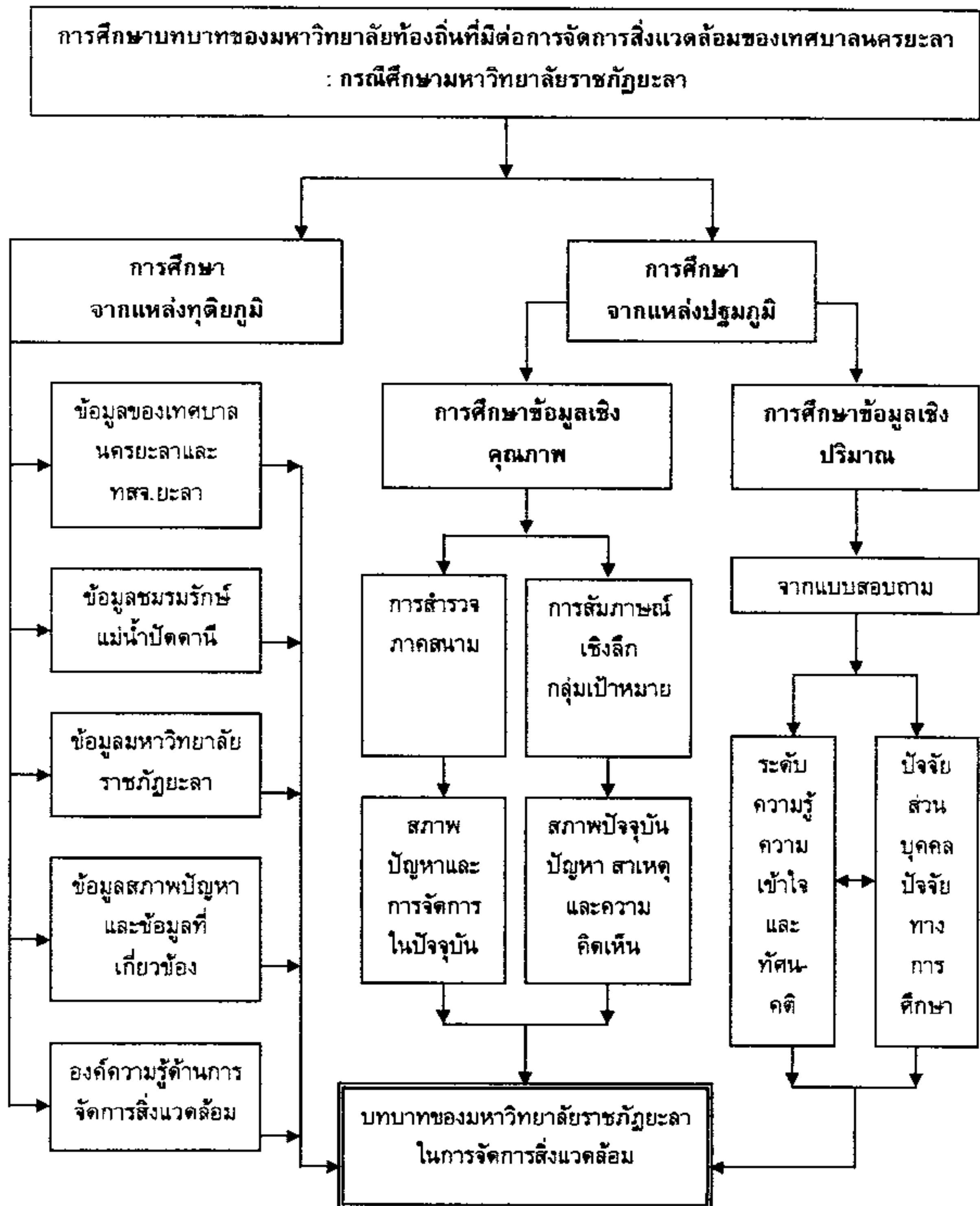
3.1.2.1 การสำรวจภาคสนาม เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของปัญหาสิ่งแวดล้อมในเขตเทศบาลนครยะลา และบทบาทการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรที่เกี่ยวข้อง

3.1.2.2 การสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งได้แก่ เจ้าหน้าที่ของเทศบาลนครยะลา เจ้าหน้าที่ของสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดยะลา ตัวแทนของชมรมรักษ์แม่น้ำปัตตานี รวมทั้งผู้บริหารและอาจารย์ผู้สอนในมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

3.1.2.3 การศึกษาจากแบบสอบถามที่สร้างขึ้นสำหรับตัวอย่างซึ่งเป็นนักศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

วิธีการศึกษาข้อมูลจากแหล่งปฐมภูมิเป็นการผสมกันระหว่างการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพและการศึกษาข้อมูลเชิงปริมาณ โดยการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพมีเป้าหมายเพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหา และสาเหตุของปัญหาเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยท้องถิ่นที่มีต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลนครยะลา เพื่อนำไปสู่การเสนอแนะบทบาทและแนวทางที่เหมาะสม ส่วนการศึกษาข้อมูลเชิงปริมาณมีเป้าหมายเพื่อหาระดับความรู้ความเข้าใจและทัศนคติด้านสิ่งแวดล้อมของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา รวมทั้ง

ทดสอบความแตกต่างที่มีจากปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยทางการศึกษา ซึ่งรูปแบบของการศึกษาสามารถสรุปได้ดังแผนภูมิที่ 3.1

แผนภูมิที่ 3.1 รูปแบบของการศึกษา

3.2 การศึกษาจากแหล่งทุติยภูมิ

การศึกษาจากแหล่งทุติยภูมิ ดำเนินการโดยมีวัตถุประสงค์ วิธีการ และเนื้อหาสาระ การศึกษาข้อมูล ดังนี้

3.2.1 วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาข้อมูลเบื้องต้น บทบาท อำนาจหน้าที่ และข้อมูลการจัดการสิ่งแวดล้อมของ องค์การที่เกี่ยวข้อง และศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมของเทศบาลนครยะลาในปัจจุบัน รวมทั้งองค์ความรู้ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมที่มี

3.2.2 วิธีการ

ศึกษาข้อมูลจากเอกสารและรายงานที่เกี่ยวข้องของเทศบาลนครยะลา สำนักงาน ทรพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดยะลา ชมรมรักษ์แม่น้ำปัตตานี และมหาวิทยาลัย ราชภัฏยะลา รวมทั้งศึกษาเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมอื่นๆ

3.2.3 เนื้อหาสาระการศึกษาข้อมูล ประกอบด้วย

3.2.3.1 ข้อมูลทั่วไป สภาพปัจจุบันของโครงสร้าง บทบาทอำนาจหน้าที่ และ การจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรต่อไปนี้

- 1) เทศบาลนครยะลา
- 2) สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดยะลา

3.2.3.2 ข้อมูลทั่วไป และบทบาทในการส่งเสริมการอนุรักษ์และสร้างจิตสำนึก ด้านสิ่งแวดล้อมของชมรมรักษ์แม่น้ำปัตตานี

3.2.3.3 ข้อมูลทั่วไป โครงสร้างการบริหารงาน หลักสูตรและการจัดการศึกษา รวมถึงข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

3.2.3.4 ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมของเทศบาลนครยะลา โดยเฉพาะปัญหาสิ่งแวดล้อมเมือง ข้อมูลจำนวนประชากรในเขตเทศบาลนครยะลา และข้อมูล สิ่งแวดล้อมด้านอื่นๆ ในปัจจุบันของเทศบาลนครยะลา

3.2.3.5 ข้อมูลองค์ความรู้ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมภายในเทศบาลนครยะลา ที่ได้มีการวิจัยหรือพัฒนาขึ้นโดยมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

3.3 การสำรวจภาคสนาม

การสำรวจภาคสนาม ดำเนินการโดยมีวัตถุประสงค์ วิธีการ ประเด็นการสำรวจภาคสนาม สถานที่ในการสำรวจภาคสนาม เครื่องมือที่ใช้ และการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

3.3.1 วัตถุประสงค์

3.3.1.1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของปัญหาสิ่งแวดล้อมเมืองภายในเขตเทศบาลนครยะลา ซึ่งได้แก่ ขยะมูลฝอย น้ำเสีย การจราจร มลพิษของเมือง และการขาดแคลนพื้นที่สีเขียว รวมถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการปัญหาเหล่านี้

3.3.1.2 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรที่เกี่ยวข้อง

3.3.1.3 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันเกี่ยวกับบทบาทด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

3.3.2 วิธีการ

การสำรวจสภาพปัญหา การบันทึกภาพและบันทึกข้อมูลที่ตรวจพบ เกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมในเขตเทศบาลนครยะลา รวมถึงปัจจัยอื่นๆ ที่ส่งผลต่อการจัดการสิ่งแวดล้อม รวมถึงการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องในประเด็นที่เกี่ยวกับการสำรวจภาคสนาม เพื่อให้ได้ข้อมูลประกอบที่ครบถ้วนมากขึ้น

3.3.3 ประเด็นการสำรวจภาคสนาม ประกอบด้วย

3.3.3.1 สภาพปัจจุบันของปัญหาสิ่งแวดล้อมเมืองของเทศบาลนครยะลา ได้แก่ ด้านขยะมูลฝอย ด้านน้ำเสีย ด้านการจราจร ปัญหาด้านมลพิษของเมือง และด้านการขาดแคลนพื้นที่สีเขียว

3.3.3.2 ภาพรวมการดำเนินงานและปัญหาที่พบจากการดำเนินงานที่ผ่านมาในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมเมืองขององค์กรที่เกี่ยวข้อง

3.3.3.3 การจัดการสภาพแวดล้อมภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา การสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนด้านสิ่งแวดล้อม และการสนับสนุนการมีส่วนร่วมของนักศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม

3.3.3.4 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมภายในเขตเทศบาลนครยะลา ซึ่งได้แก่ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

3.3.4 สถานที่ในการสำรวจภาคสนาม ได้แก่

3.3.4.1 พื้นที่ภายในเขตเทศบาลนครยะลา

3.3.4.2 พื้นที่ภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

3.3.5 เครื่องมือที่ใช้ ประกอบด้วย

3.3.5.1 อุปกรณ์บันทึกภาพการสำรวจภาคสนาม

3.3.5.2 อุปกรณ์บันทึกข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการสำรวจภาคสนาม

3.3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเป็นข้อมูลเชิงพรรณนาจากการสังเกต บันทึกภาพและการบันทึกรายละเอียดที่เกี่ยวข้องของการสำรวจภาคสนาม ซึ่งจะนำข้อมูลมาวิเคราะห์เชิงคุณภาพในแนวทางดังนี้

3.3.6.1 การจำแนกและจัดกลุ่มข้อมูล

3.3.6.2 การวิเคราะห์หาความสอดคล้องและเชื่อมโยง (ถ้ามี)

3.3.6.3 การสรุปประเด็นจากข้อมูลที่ได้รับ

3.4 การสัมภาษณ์เชิงลึก

การสัมภาษณ์เชิงลึก ดำเนินการโดยมีวัตถุประสงค์ วิธีการ ประเด็นการสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มเป้าหมาย เครื่องมือที่ใช้ และการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

3.4.1 วัตถุประสงค์

3.4.1.1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและสาเหตุของปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรที่เกี่ยวข้อง

3.4.1.2 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและสาเหตุของปัญหาเกี่ยวกับบทบาทด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

3.4.1.3 เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาในการสนับสนุนงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม

3.4.2 วิธีการ

3.4.2.1 นำข้อมูลจากการทบทวนวรรณกรรม การพิจารณาวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดของการศึกษาที่กำหนดไว้ มาสร้างเป็น Research Coordination Schema (ภาคผนวก ก) เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดประเด็นการสัมภาษณ์เชิงลึก

3.4.2.2 จากประเด็นการสัมภาษณ์ที่กำหนด นำไปดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มเป้าหมายเพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ โดยมีขั้นตอนการสัมภาษณ์เชิงลึกดังนี้ (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และ กรรณิการ์ สุขเกษม, 2547: 73-81)

1) การเตรียมตัวก่อนดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก ได้แก่ การเตรียมประเด็นการสัมภาษณ์ของกลุ่มเป้าหมาย จัดเตรียมอุปกรณ์เครื่องใช้ ได้แก่ สมุดจดบันทึก ดินสอหรือปากกา อุปกรณ์บันทึกเสียงการสัมภาษณ์และอุปกรณ์บันทึกภาพการสัมภาษณ์

2) การเข้าสู่สถานที่นัดหมายและแนะนำตนเองต่อผู้ให้สัมภาษณ์

3) การชี้แจงจุดมุ่งหมายและแนะนำสาระสังเขปของการศึกษาต่อผู้ให้สัมภาษณ์ เพื่อให้เกิดความเข้าใจในวัตถุประสงค์การศึกษา และการขออนุญาตบันทึกเสียงการสัมภาษณ์

4) ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกตามประเด็นที่เตรียมไว้

5) การปิดการสนทนา โดยการเปิดโอกาสให้ผู้สัมภาษณ์แสดงความคิดเห็นอย่างเปิดเผยและเป็นอิสระในประเด็นที่ศึกษาก่อนจะปิดการสนทนา

6) การสิ้นสุดการสัมภาษณ์และกล่าวคำขอบคุณ

7) การถอดเทปและประมวลผลของการสัมภาษณ์โดยเร็วที่สุด

3.4.3 ประเด็นการสัมภาษณ์เชิงลึก

ประเด็นการสัมภาษณ์เชิงลึกในการศึกษานี้ ประกอบด้วยประเด็นสำหรับ 3 กลุ่มเป้าหมาย ดังนี้ (ภาคผนวก ข)

3.4.3.1 ประเด็นสำหรับเจ้าหน้าที่ของเทศบาลนครยะลาและสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดยะลา

3.4.3.2 ประเด็นสำหรับตัวแทนของชมรมรักษ์แม่น้ำปัตตานี

3.4.3.3 ประเด็นสำหรับบุคลากรในมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

3.4.4 กลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย

3.4.4.1 เจ้าหน้าที่ของเทศบาลนครยะลา จำนวน 7 ท่าน ประกอบด้วย

- 1) ตัวแทนผู้บริหารของเทศบาลนครยะลา จำนวน 1 ท่าน
- 2) ผู้ปฏิบัติงานในสำนักการสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม จำนวน 3 ท่าน
- 3) ผู้ปฏิบัติงานในสำนักการช่าง จำนวน 3 ท่าน

3.4.4.2 เจ้าหน้าที่ของสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดยะลา จำนวน 3 ท่าน ประกอบด้วย

- 1) ตัวแทนผู้บริหารของสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดยะลา จำนวน 1 ท่าน
- 2) ผู้ปฏิบัติงานส่วนสิ่งแวดล้อม จำนวน 2 ท่าน

3.4.4.3 ตัวแทนของชมรมรักษ์แม่น้ำปัตตานี จำนวน 3 ท่าน

3.4.4.4 บุคลากรในมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา จำนวน 10 ท่าน ประกอบด้วย

- 1) ตัวแทนผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา จำนวน 3 ท่าน
- 2) อาจารย์ผู้สอนในมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา จำนวน 7 ท่าน

3.4.5 เครื่องมือที่ใช้

3.4.5.1 รายการประเด็นหลักสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึกในแต่ละกลุ่มเป้าหมาย (ภาคผนวก ข)

3.4.5.2 อุปกรณ์บันทึกเสียงการสัมภาษณ์

3.4.5.3 อุปกรณ์บันทึกภาพการสัมภาษณ์

3.4.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเป็นข้อมูลการจดบันทึกระหว่างการสัมภาษณ์และรายละเอียดที่ได้จากถอดเทปการสัมภาษณ์ ซึ่งจะนำข้อมูลมาวิเคราะห์เชิงคุณภาพในแนวทางดังนี้ (สุภางค์ จันทวานิช, 2546: 17-64)

3.4.6.1 การใช้แนวคิดทฤษฎีและการสร้างกรอบแนวคิดสำหรับการวิเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษานี้ ดำเนินการโดยมีการสร้างกรอบแนวคิดสำหรับการวิเคราะห์ โดยการผนวกรวมกันระหว่างกรอบแนวคิด 2 กรอบ คือ

- 1) กรอบแนวคิดในการศึกษา (แผนภูมิ 1.2 บทที่ 1) เพื่อเป็นการนำข้อสรุปเบื้องต้นที่ผู้ศึกษาได้สร้างขึ้นมาพิจารณาความสอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการศึกษา
- 2) กรอบแนวคิดจากทฤษฎีทางสังคม ซึ่งในการศึกษานี้อาศัยทฤษฎีโครงสร้าง-หน้าที่นิยม (Structural - Functional Theory) เพื่อนำมาประกอบในการวิเคราะห์ข้อมูล

3.4.6.2 การตรวจสอบข้อมูล

เพื่อตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูลและประเมินคุณภาพของข้อมูลก่อนการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งมีแนวทางการตรวจสอบข้อมูล ดังนี้

- 1) การนำเสนอข้อมูลเบื้องต้นอย่างละเอียดด้วยวิธีการพรรณนา
- 2) การให้กลุ่มเป้าหมายที่ให้สัมภาษณ์ทบทวนและรับรองความถูกต้องของข้อมูลพร้อมให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม
- 3) การตรวจสอบโดยการเปรียบเทียบข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์ที่อยู่ในองค์กรเดียวกัน หรือ มีความคิดเห็นในประเด็นที่เชื่อมโยงกัน

3.4.6.3 การทำดัชนีข้อมูล

คือ การเลือกคำบางคำมาใช้เพื่อจัดหมวดหมู่ข้อมูลและนำไปสู่การวิเคราะห์ข้อมูล โดยมีขั้นตอนคือ

- 1) การทำรายการนิยามที่ใช้ในการศึกษารวมทั้งนิยามเชิงปฏิบัติการที่ได้จากกรอบแนวคิดในการศึกษาและการทบทวนวรรณกรรม
- 2) การปรับปรุงรายการนิยามให้สอดคล้องกับการศึกษาในภาคสนามโดยปรับคำนิยามให้ตรงกับความเข้าใจผู้ให้สัมภาษณ์
- 3) เพิ่มเติมคำนิยามที่พบใหม่รวมทั้งตัดคำนิยามที่ไม่พบในการสัมภาษณ์ออกตามความเหมาะสม

4) เขียนรายการดัชนีที่ได้ทบทวนออกมา รวมทั้งการให้คำจำกัดความ เพื่อแสดงว่าดัชนีนั้นครอบคลุมเนื้อหาเรื่องใด

3.4.6.4 การทำข้อสรุปชั่วคราว

เป็นการนำความคิดที่ได้จากการศึกษามาประมวลกับการทำดัชนีข้อมูล โดยการเขียนประโยคซึ่งคาดว่าจะมีความเชื่อมโยงกัน และกำจัดข้อมูลที่ไม่ต้องการ

3.4.6.5 การสร้างบทสรุป

เป็นการนำข้อสรุปชั่วคราวที่ได้ทำไว้มาประมวลและปะติดปะต่อเข้าด้วยกัน ให้เป็นชุดของคำอธิบายที่ได้เรื่องราวและสามารถเข้าใจได้ ซึ่งข้อความนี้จะถือเป็นข้อค้นพบและข้อสรุปของการศึกษา

3.5 การศึกษาจากแบบสอบถาม

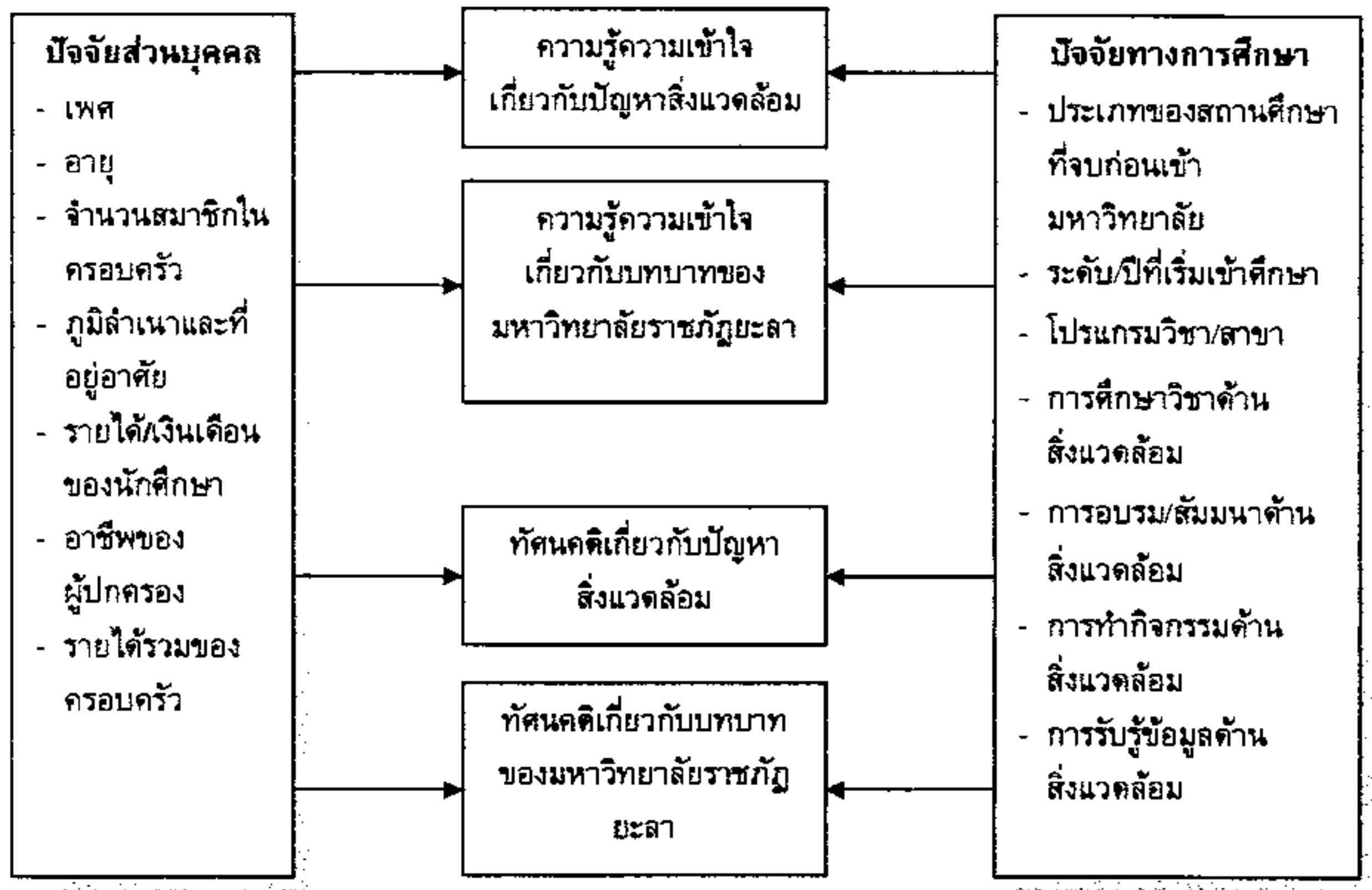
การศึกษาจากแบบสอบถาม ดำเนินการโดยมีวัตถุประสงค์ กรอบแนวคิด ตัวแปรในการศึกษา สมมติฐานการศึกษา ประชากรและตัวอย่าง การสุ่มตัวอย่าง วิธีการจัดทำและเก็บแบบสอบถาม และเนื้อหาของแบบสอบถาม รวมทั้งการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

3.5.1 วัตถุประสงค์

3.5.1.1 เพื่อศึกษาความรู้ความเข้าใจและทัศนคติของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมและบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาที่มีต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมภายในเทศบาลนครยะลา

3.5.1.2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความรู้ความเข้าใจและทัศนคติด้านสิ่งแวดล้อมของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

3.5.2 กรอบแนวคิดในการศึกษาจากแบบสอบถาม

แผนภูมิที่ 3.2 กรอบแนวคิดในการศึกษาจากแบบสอบถาม

3.5.3 ตัวแปรในการศึกษาจากแบบสอบถาม

3.5.3.1 ตัวแปรอิสระ ประกอบด้วย

1) ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ จำนวนสมาชิกในครอบครัว ภูมิฐานะและที่อยู่อาศัย รายได้/เงินเดือนของนักศึกษา อาชีพของผู้ปกครอง และรายได้รวมของครอบครัว

2) ปัจจัยทางการศึกษา ได้แก่ ประเภทของสถานศึกษาที่จบก่อนเข้ามหาวิทยาลัย ระดับ/ปีที่เริ่มเข้าศึกษา โปรแกรมวิชา/สาขา การศึกษาวิชาด้านสิ่งแวดล้อม การอบรม/สัมมนาด้านสิ่งแวดล้อม การทำกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม และการรับรู้ข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม

3.5.3.2 ตัวแปรตาม ประกอบด้วย ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ทักษะคิดเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม และทักษะคิดเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

3.5.4 สมมติฐานการศึกษา

3.5.4.1 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์กับปัจจัยส่วนบุคคล

3.5.4.2 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลามีความสัมพันธ์กับปัจจัยส่วนบุคคล

3.5.4.3 ทักษะคิดเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์กับปัจจัยส่วนบุคคล

3.5.4.4 ทักษะคิดเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลามีความสัมพันธ์กับปัจจัยส่วนบุคคล

3.5.4.5 ปัจจัยทางการศึกษาที่แตกต่างกันมีผลต่อความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน

3.5.4.6 ปัจจัยทางการศึกษาที่แตกต่างกันมีผลต่อความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาที่แตกต่างกัน

3.5.4.7 ปัจจัยทางการศึกษาที่แตกต่างกันมีผลต่อทักษะคิดเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน

3.5.4.8 ปัจจัยทางการศึกษาที่แตกต่างกันมีผลต่อทักษะคิดเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาที่แตกต่างกัน

3.5.5 ประชากรและตัวอย่าง

3.5.5.1 ประชากรในการศึกษาโดยใช้แบบสอบถามคือ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา (ดูคํานิยามเชิงปฏิบัติการ หน้า 11) จำนวน 4,225 คน (มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา. กองบริการการศึกษา, 2548: 1)

3.5.5.2 ขนาดตัวอย่างกำหนดขึ้นจากขนาดของประชากร โดยการพิจารณาจากการหาขนาดตัวอย่างสำหรับศึกษาสัดส่วนของประชากร ณ ระดับความเชื่อมั่น 95 เปอร์เซนต์ เมื่อยอมให้ความคลาดเคลื่อนของการประมาณค่าสัดส่วนเกิดขึ้นได้ในระดับ ± 10 เปอร์เซนต์ ของค่าสัดส่วนที่แท้จริง

ตามหลักการของ Cochran, William G. (1963: 75) สามารถหาขนาดตัวอย่างสำหรับการประมาณค่าสัดส่วนของประชากรจากสูตรต่อไปนี้

$$n = \frac{\frac{t^2 PQ}{d^2}}{1 + \frac{1}{N} \left(\frac{t^2 PQ}{d^2} - 1 \right)}$$

เมื่อ $P =$ สัดส่วนของประชากร กำหนดให้เท่ากับ 0.5
 $Q = 1 - P = 0.5$
 $d =$ ความคลาดเคลื่อนของการประมาณค่าสัดส่วน = 0.10
 $N =$ ขนาดประชากร = 4,225

และเมื่อ N มีขนาดใหญ่ สามารถใช้ค่า $Z_{\alpha/2}^2$ แทนค่า t^2 โดยที่ระดับความเชื่อมั่น 95 เปอร์เซนต์

จะได้ว่า $Z_{\alpha/2}^2 = 1.96^2 = 3.8416$

แทนค่าในสูตร

$$n = \frac{\frac{3.8416 \times 0.5 \times 0.5}{0.10^2}}{1 + \frac{1}{4225} \left(\frac{3.8416 \times 0.5 \times 0.5}{0.10^2} - 1 \right)}$$

$\therefore n = 93.93$

การศึกษานี้ใช้ขนาดตัวอย่างเท่ากับ 100 ราย

3.5.6 การสุ่มตัวอย่าง

การศึกษานี้ผู้ศึกษาใช้วิธีการเลือกตัวอย่างสุ่มอย่างง่ายแบบมีชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) จากประชากร เพื่อเลือกตัวอย่างให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ต้องการจำนวน 100 ราย การจัดแบ่งชั้นภูมิแบ่งตามสาขาได้ 4 ชั้นภูมิหลัก จากนั้นแบ่งเป็นชั้นภูมีย่อยตามปีที่เข้าศึกษาและระดับการศึกษาของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา รวมแล้วแบ่งได้ทั้งสิ้น 17 ชั้นภูมีย่อย และกำหนดขนาดตัวอย่างในแต่ละชั้นภูมิให้เป็นสัดส่วนกับขนาดประชากรของชั้นภูมิ (Proportional Allocation) รายละเอียดดังตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 การแบ่งชั้นภูมิและขนาดตัวอย่างในแต่ละชั้นภูมิ

ชั้น ภูมิ	ชั้นภูมิหลัก (สาขา)	ชั้นภูมีย่อยที่ 1 (ปีที่เข้าศึกษา)	ชั้นภูมีย่อยที่ 2 (ระดับการศึกษา)	ขนาดประชากร (นักศึกษา)	สัดส่วน	ขนาดตัวอย่าง (นักศึกษา)
1	การศึกษา	ปี 2547	ปริญญาตรี 2 ปี	65	0.02	2
2			ปริญญาตรี 4 ปี	166	0.04	4
3			ปริญญาตรี 5 ปี	330	0.08	8
4		ปี 2546	ปริญญาตรี 4 ปี	347	0.08	8
5		ปี 2545	ปริญญาตรี 4 ปี	228	0.05	5
6	ศิลปศาสตร์	ปี 2547	ปริญญาตรี 2 ปี	73	0.02	2
7			ปริญญาตรี 4 ปี	430	0.10	10
8		ปี 2546	ปริญญาตรี 4 ปี	320	0.07	7
9		ปี 2545	ปริญญาตรี 4 ปี	164	0.04	4
10	วิทยาศาสตร์	ปี 2547	ปริญญาตรี 2 ปี	24	0.01	1
11			ปริญญาตรี 4 ปี	496	0.12	12
12		ปี 2546	ปริญญาตรี 4 ปี	383	0.09	9
13		ปี 2545	ปริญญาตรี 4 ปี	215	0.05	5
14	บริหารธุรกิจ	ปี 2547	ปริญญาตรี 2 ปี	730	0.17	17
15			ปริญญาตรี 4 ปี	81	0.02	2
16		ปี 2546	ปริญญาตรี 4 ปี	116	0.03	3
17		ปี 2545	ปริญญาตรี 4 ปี	57	0.01	1
รวม				4,225		100

ในการเลือกตัวอย่างของประชากรในแต่ละชั้นภูมิจะทำการเลือกตัวอย่างสุ่มแบบง่ายโดยการจับสลาก โดยชั้นแรกทำการจับสลากเพื่อให้ได้รหัสโปรแกรมวิชาของนักศึกษาในแต่ละชั้นภูมีย่อย แล้วจึงจับสลากเพื่อให้ได้รหัสประจำตัวนักศึกษาในโปรแกรมวิชานั้นๆ จนกว่าจะได้หน่วยตัวอย่างครบตามขนาดตัวอย่างที่ต้องการ

3.5.7 วิธีการจัดทำแบบสอบถาม มีขั้นตอน ดังนี้

3.5.7.1 ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา

3.5.7.2 นำข้อมูลและแนวคิดที่เกี่ยวข้องมาสร้างเป็น Research Coordination Schema (ภาคผนวก ก) และจัดทำเป็นแบบสอบถาม (ภาคผนวก ค)

3.5.7.3 ผู้ศึกษาทำการตรวจสอบแบบสอบถามและนำเสนอแบบสอบถามที่สร้างขึ้นแก่อาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อทำการปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม

3.5.7.4 ทำการตรวจสอบแบบสอบถามโดยผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาคูณภาพของแบบสอบถาม โดยการส่งแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาถึงความสอดคล้องของเนื้อหาและให้คะแนนตามความคิดเห็น โดยพิจารณาแบบสอบถามแต่ละข้อด้วยดัชนีความสอดคล้องระหว่างเนื้อหาและคำถาม (Index of Item-objective Congruence: IOC) นำผลการพิจารณาปรับปรุงแบบสอบถามให้มีเหมาะสมมากยิ่งขึ้น (ภาคผนวก ง)

3.5.7.5 ทำการตรวจสอบแบบสอบถามด้วยการนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Pre-Test) เพื่อทดสอบค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยการเก็บแบบสอบถามกับตัวอย่างนอกประชากรที่ศึกษา ซึ่งเป็นนักศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา จำนวน 30 ราย หาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach' s Alpha Coefficient) ได้ผลการทดสอบดังนี้

ส่วนของแบบสอบถาม	ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา
ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม	0.6239
ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา	0.6058
ทัศนคติเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม	0.6525
ทัศนคติเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา	0.6140

ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของแบบสอบถามทั้ง 4 ส่วนมีค่ามากกว่า 0.6 แสดงว่าแบบสอบถามนี้มีความเชื่อมั่นเพียงพอสำหรับการนำไปใช้ในการศึกษานี้

3.5.7.6 นำแบบสอบถามที่ได้ทดลองใช้ มาตรวจสอบความสมบูรณ์ครั้งสุดท้าย ก่อนลงภาคสนามเก็บข้อมูลในมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา จำนวน 100 ราย

3.5.8 วิธีการเก็บแบบสอบถาม

นำแบบสอบถามที่จัดทำอย่างสมบูรณ์ไปสอบถามตัวอย่าง ซึ่งเป็นนักศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา จำนวน 100 ราย ที่ได้ทำการสุ่มตัวอย่างมาก่อนหน้านี้ จากนั้นนำแบบสอบถามที่เก็บได้มาลงรหัสและเก็บรวบรวมเพื่อนำไปวิเคราะห์ผลต่อไป

3.5.9 เนื้อหาสาระของแบบสอบถาม ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบ ได้แก่ เพศ อายุ จำนวนสมาชิกในครอบครัว ภูมิลำเนาและที่อยู่อาศัย รายได้/เงินเดือนของนักศึกษา อาชีพของผู้ปกครอง และรายได้รวมของครอบครัว

ส่วนที่ 2 ข้อมูลทางการศึกษาของผู้ตอบ ได้แก่ ประเภทของสถานศึกษาที่จบก่อนเข้ามหาวิทยาลัย ระดับ/ปีที่เริ่มเข้าศึกษา โปรแกรมวิชา/สาขา การศึกษาวิชาด้านสิ่งแวดล้อม การอบรม/สัมมนาด้านสิ่งแวดล้อม การทำกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม และการรับรู้ข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม

ส่วนที่ 3 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม โดยการใช้คำถามแบบมีคำตอบให้เลือก 4 ตัวเลือก จำนวน 10 ข้อ ข้อที่ตอบถูกต้องได้ 1 คะแนน ส่วนข้อที่ตอบผิดได้ 0 คะแนน สำหรับการประเมินกำหนด ดังนี้

ความรู้ดี	$\bar{X}$	=	0.67 – 1.00 (7 - 10 คะแนน)
ความรู้ปานกลาง	$\bar{X}$	=	0.34 – 0.66 (4 - 6 คะแนน)
ความรู้ไม่ดี	$\bar{X}$	=	0.00 – 0.33 (0 - 3 คะแนน)

ส่วนที่ 4 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา โดยการใช้คำถามแบบให้ทำเครื่องหมายในตารางที่กำหนดไว้ จำนวน 6 ข้อ ข้อที่ตอบถูกต้องได้ 1 คะแนน ส่วนข้อที่ตอบผิดได้ 0 คะแนน สำหรับการประเมินกำหนด ดังนี้

ความรู้ดี	$\bar{X}$	=	0.67 – 1.00 (5 - 6 คะแนน)
ความรู้ปานกลาง	$\bar{X}$	=	0.34 – 0.66 (2 - 4 คะแนน)
ความรู้ไม่ดี	$\bar{X}$	=	0.00 – 0.33 (0 - 1 คะแนน)

ส่วนที่ 5 ทศนคติเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม โดยการใช้คำถามแบบให้ทำเครื่องหมายในตารางที่กำหนดไว้ จำนวน 10 ข้อ สำหรับการให้คะแนนใช้วิธีการที่ดัดแปลงจาก Likert Scale (ภาคผนวก จ) โดยแบ่งเป็น 5 ระดับ ดังนี้

สำหรับคำถามเชิงบวก

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	=	5 คะแนน
เห็นด้วย	=	4 คะแนน
เฉยๆ	=	3 คะแนน
ไม่เห็นด้วย	=	2 คะแนน
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	=	1 คะแนน

สำหรับคำถามเชิงลบ

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	=	1 คะแนน
เห็นด้วย	=	2 คะแนน
เฉยๆ	=	3 คะแนน
ไม่เห็นด้วย	=	4 คะแนน
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	=	5 คะแนน

ทั้งนี้ คำถามด้านทัศนคติเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วยคำถามเชิงบวก ได้แก่ ข้อ 1 3 5 6 10 และ คำถามเชิงลบ ได้แก่ ข้อ 2 4 7 8 9 โดยการประเมินทัศนคติเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม ใช้เกณฑ์เฉลี่ยดังนี้

ทัศนคติดี	$\bar{X}$	=	3.67 – 5.00 (37 - 50 คะแนน)
ทัศนคติปานกลาง	$\bar{X}$	=	2.34 – 3.66 (24 - 36 คะแนน)
ทัศนคติไม่ดี	$\bar{X}$	=	1.00 – 2.33 (10 - 23 คะแนน)

ส่วนที่ 6 ทัศนคติเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา โดยการใช้คำถามแบบให้ทำเครื่องหมายในตารางที่กำหนดไว้ จำนวน 6 ข้อ สำหรับการให้คะแนนแบ่งเป็น 5 ระดับ เช่นเดียวกับส่วนที่ 5

ทั้งนี้ คำถามด้านทัศนคติเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ประกอบด้วยคำถามเชิงบวก ได้แก่ ข้อ 1 2 4 และ คำถามเชิงลบ ได้แก่ ข้อ 3 5 6 โดยการประเมินทัศนคติเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ใช้เกณฑ์เฉลี่ยดังนี้

ทัศนคติดี	$\bar{X}$	=	3.67 – 5.00 (23 - 30 คะแนน)
ทัศนคติปานกลาง	$\bar{X}$	=	2.34 – 3.66 (15 - 22 คะแนน)
ทัศนคติไม่ดี	$\bar{X}$	=	1.00 – 2.33 (6 - 14 คะแนน)

ส่วนที่ 7 ข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาที่มีต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมภายในเทศบาลนครยะลา โดยเป็นคำถามปลายเปิดให้เติมข้อความจำนวน 3 ข้อ

3.5.10 การวิเคราะห์ข้อมูล

ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) และ ดัชนีค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก (Weighted Average Index : WAI) ในการนำเสนอข้อมูลของตัวอย่าง เพื่อให้ได้ข้อสรุปตามวัตถุประสงค์การศึกษา และทำการทดสอบสมมติฐานการศึกษาโดยใช้สถิติเชิงอนุมาน คือ การทดสอบไคสแควร์ (Chi-square Test) และ การทดสอบแบบเอฟ (F-test) รายละเอียดการวิเคราะห์ข้อมูลมีดังนี้

3.5.10.1 สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic)

เป็นการสรุป จัดหมวดหมู่และอธิบายข้อมูลทั่วไปของตัวอย่างที่เป็นนักศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ทั้งส่วนที่เป็นข้อมูลส่วนบุคคลและข้อมูลทางการศึกษา รวมทั้งข้อมูลความรู้ความเข้าใจและทัศนคติ โดยใช้คำร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานตามลักษณะของข้อมูล

3.5.10.2 ดัชนีค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก (Weighted Average Index : WAI)

Miah, Md. Abdul Quader (1993: 315-317) ได้เสนอวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้ดัชนีค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก ซึ่งมีสูตรการคำนวณ ดังนี้

$$WAI = \frac{\sum s_i f_i}{N}$$

เมื่อ WAI = ดัชนีค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก (Weighted Average Index)
 s_i = น้ำหนักของอันดับที่ i
 f_i = ความถี่ของข้อมูลอันดับที่ i
 N = จำนวนรวมของข้อมูล
 $= \sum f_i$

จากข้อมูลการศึกษาสามารถสร้างสูตรในการคำนวณหาดัชนีค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของความรู้ความเข้าใจและทัศนคติได้ ดังนี้

1) ดัชนีค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักความรู้ความเข้าใจ หาจากสูตร

$$WAI = \frac{[L(0.00) + H(1.00)]}{N}$$

เมื่อ L = ความถี่ของคำตอบที่ตอบผิด
 H = ความถี่ของคำตอบที่ตอบถูก
 N = จำนวนรวมของข้อมูล

2) คำนวณค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักทัศนคติ สำหรับคำถามเชิงบวก หาจากสูตร

$$WAI = \frac{[VD(0.2) + D(0.4) + M(0.6) + A(0.8) + VA(1.0)]}{N}$$

เมื่อ	VD	=	ความถี่ของคำตอบที่ตอบไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
	D	=	ความถี่ของคำตอบที่ตอบไม่เห็นด้วย
	M	=	ความถี่ของคำตอบที่ตอบเฉยๆ
	A	=	ความถี่ของคำตอบที่ตอบเห็นด้วย
	VA	=	ความถี่ของคำตอบที่ตอบเห็นด้วยอย่างยิ่ง
	N	=	จำนวนรวมของข้อมูล

3) คำนวณค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักทัศนคติ สำหรับคำถามเชิงลบ หาจากสูตร

$$WAI = \frac{[VD(1.0) + D(0.8) + M(0.6) + A(0.4) + VA(0.2)]}{N}$$

เมื่อ	VD	=	ความถี่ของคำตอบที่ตอบไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
	D	=	ความถี่ของคำตอบที่ตอบไม่เห็นด้วย
	M	=	ความถี่ของคำตอบที่ตอบเฉยๆ
	A	=	ความถี่ของคำตอบที่ตอบเห็นด้วย
	VA	=	ความถี่ของคำตอบที่ตอบเห็นด้วยอย่างยิ่ง
	N	=	จำนวนรวมของข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยดัชนีค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก เป็นการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้ความเข้าใจและทัศนคติเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมและบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ในประเด็นของปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยทางการศึกษาที่แตกต่างกัน โดยปัจจัยส่วนบุคคลที่เลือกมาพิจารณา ได้แก่ เพศ ภูมิภาค ที่อยู่อาศัย ส่วนปัจจัยทางการศึกษาที่เลือกมาพิจารณา ได้แก่ การศึกษาวิชาด้านสิ่งแวดล้อม การอบรม/สัมมนา ด้านสิ่งแวดล้อม การทำกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม และการรับรู้ข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม

3.5.10.3 การทดสอบไคสแควร์ (Chi-square Test)

ใช้ในการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจและทัศนคติ ที่เกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมและบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา กับ ปัจจัยส่วนบุคคล (สมมติฐานข้อ 3.5.4.1 ถึง 3.5.4.4)

สูตรที่ใช้เป็นการทดสอบไคสแควร์แบบการทดสอบความเป็นอิสระ (Test of Independence) ดังนี้ (จันทนา อินทปัญญา, ม.ป.ป.: 84-86)

$$\chi^2 = \frac{\sum (O_{ij} - E_{ij})^2}{E_{ij}}$$

$$\text{d.f.} = (r - 1)(c - 1)$$

$$\text{ขอบเขตการปฏิเสธ } R: \chi^2 \geq \chi^2_{\alpha}$$

เมื่อ O_{ij} คือ ความถี่ที่นับได้จากตัวอย่างสุ่มของประชากรกลุ่มที่ i และมีคุณสมบัติที่ j หรือค่าสังเกตในเซลล์ (i,j)

E_{ij} คือ ความถี่คาดหวังของเซลล์ที่ (i,j)

และ r คือ จำนวนแถว และ c คือ จำนวนสดมภ์

3.5.10.4 การทดสอบแบบเอฟ (F-test)

ใช้ในการทดสอบความแตกต่างระหว่างความรู้ความเข้าใจและทัศนคติ ที่เกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมและบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา กับ ความแตกต่างกันของปัจจัยทางการศึกษา (สมมติฐานข้อ 3.5.4.5 ถึง 3.5.4.8)

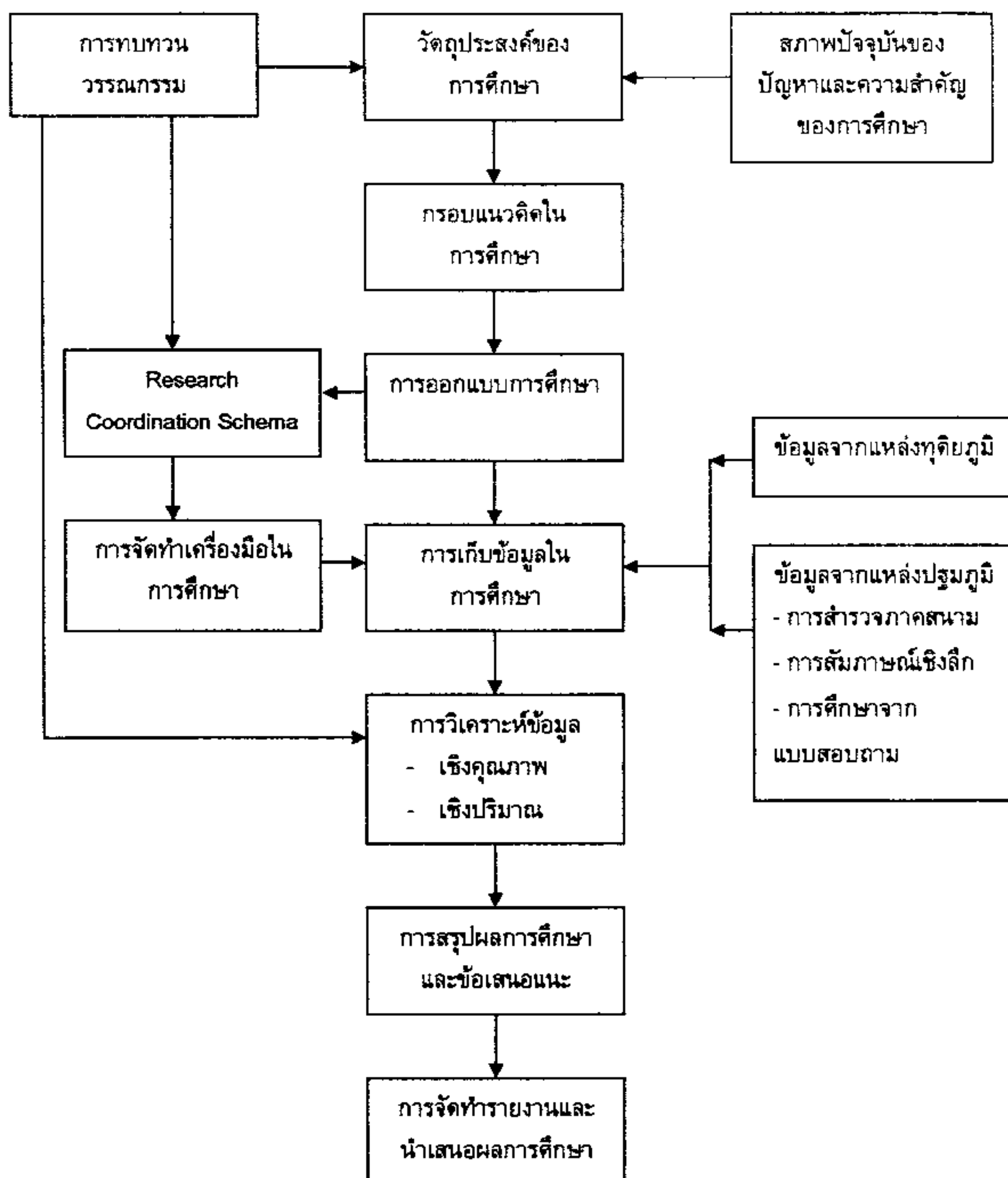
สูตรที่ใช้ในการทดสอบแบบเอฟ (F-test) ดังนี้ (จันทนา อินทปัญญา, ม.ป.ป.: 91)

$$\begin{aligned} F &= \frac{\text{ค่าเฉลี่ยกำลังสองของทรีทเมนต์}}{\text{ค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อน}} \\ &= \frac{MSTr}{MSE} \end{aligned}$$

$$\text{ขอบเขตการปฏิเสธ } R: F \geq F_{\alpha(m,k)}$$

เมื่อ m คือ d.f. ของ MSTr และ k คือ d.f. ของ MSE

3.6 สรุปกรอบวิธีดำเนินการศึกษา

แผนภูมิที่ 3.3 สรุปกรอบวิธีดำเนินการศึกษา

บทที่ 4

ผลการศึกษาจากแหล่งทุติยภูมิ

4.1 เทศบาลนครยะลา

เทศบาลนครยะลานั้นเป็นองค์กรที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการจัดการสิ่งแวดล้อมภายในเขตเทศบาลนครยะลา ซึ่งการศึกษาจากแหล่งทุติยภูมิทำให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับเทศบาลนครยะลา รวมถึงข้อมูลในส่วนที่เกี่ยวข้องกับงานด้านสิ่งแวดล้อม ดังนี้

4.1.1 ประวัติความเป็นมา

เทศบาลนครยะลา ได้รับการจัดตั้งตามพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งเทศบาลเมืองยะลา จังหวัดยะลา ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 53 หน้า 1223 ตราไว้ ณ วันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2479 จนถึงปัจจุบันเป็นระยะเวลา 70 ปี มีพื้นที่ตอนแรกเริ่มประมาณ 16 ตารางกิโลเมตร ต่อมา ในปี พ.ศ. 2509 ได้ขยายเขตเทศบาลออกไปเป็น 19 ตารางกิโลเมตร ซึ่งเป็นพื้นที่เทศบาลทุกวันนี้ ต่อมาได้เปลี่ยนแปลงฐานะจากเทศบาลเมืองยะลาเป็นเทศบาลนครยะลา ตามพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งเทศบาลนครยะลา จังหวัดยะลา ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 112 ตอนที่ 40ก. มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 25 กันยายน 2538

เทศบาลแห่งนี้มีนายกเทศมนตรีคนแรก คือ พระรัฐกิจวิจารณ์ (สวาสดี ณ นคร) โดยดำรงตำแหน่งเป็นนายกเทศมนตรีระหว่างปี พ.ศ. 2480-2488 ท่านได้ร่วมกับเจ้าหน้าที่กรมโยธาธิการออกแบบร่างผังเมือง โดยมีที่ปรึกษาเป็นชาวอังกฤษ และมีการตัดถนนสายต่างๆ เป็นโยแมงมูมและเป็นตารางหมากรุก มีการควบคุมใช้พื้นที่แบ่งเป็นโซน ย่านธุรกิจการค้า สถานที่ราชการ สถาบันการศึกษา และที่อยู่อาศัย ซึ่งคณะผู้บริหารยุคต่อๆ มา ได้สืบสานการพัฒนาเมืองให้คงความเป็นเอกลักษณ์จนกระทั่งได้ชื่อว่าเป็นเมืองที่มีผังเมืองดีที่สุดในประเทศไทย (เทศบาลนครยะลา. กองวิชาการและแผนงาน, 2545: 1)

4.1.2 ลักษณะทั่วไปของเทศบาลนครยะลา

เทศบาลนครยะลาตั้งอยู่ที่ตำบลสะเตง อำเภอเมือง จังหวัดยะลา เป็นพื้นที่บริเวณตอนเหนือของจังหวัดยะลา เขตเทศบาลทิศเหนือติดต่อกับอำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี และตำบล

การตั้งถิ่นฐานของชุมชนจะเกาะกลุ่มกันบริเวณใกล้สถานีรถไฟจังหวัดยะลา โดยปากเหนือจะเป็นชุมชนชาวมุสลิม ปากใต้เป็นบริเวณย่านการค้าและมีการขยายตัวไปทางถนนสี่โรส ถนนพิพิธภักดี ถนนเทศบาล 3 ถนนผังเมือง 4 ส่วนบริเวณถนนวงเวียน 3 เป็นบริเวณที่พักอาศัย สถานที่ราชการและสถาบันการศึกษาในรัศมี 2-3 กิโลเมตร ประชากรในเขตเทศบาลนครยะลาในปี 2544 มีจำนวนประมาณ 77,000 คน นับถือศาสนาพุทธประมาณร้อยละ 55 ศาสนาอิสลามประมาณร้อยละ 43 และอื่นๆ ประมาณร้อยละ 2 (เทศบาลนครยะลา. กองวิชาการและแผนงาน, 2545: 2-3)

4.1.3 โครงสร้างพื้นฐานของเทศบาลนครยะลา

ในเขตเทศบาลนครยะลามีถนนประมาณ 403 สาย ออกแบบเป็นรูปไข่แฉ่งมุม ถนนเกือบทุกสายปูผิวจราจรด้วยแอสฟัลต์คิกคอนกรีต มีสถานีขนส่ง 2 สถานี คือ บริเวณตลาดเมืองใหม่และบริเวณจารูพัฒนา มีการจัดแบ่งพื้นที่การจราจรสำหรับจอร์ดยนต์และรถจักรยานยนต์ตามแนวถนน มีการก่อสร้างทางเดินเท้าที่ได้มาตรฐานและสวยงาม

การให้บริการไฟฟ้าอยู่ในความรับผิดชอบของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดยะลา ให้บริการและจำหน่ายกระแสไฟฟ้าที่ใช้ในอาคารบ้านเรือนและไฟฟ้าส่องสว่างตามถนน มีประชาชนใช้ไฟฟ้าจำนวน 25,588 ราย (มิถุนายน 2547) มีไฟฟ้าสาธารณะติดตั้งตามถนนอย่างทั่วถึง

เทศบาลนครยะลามีระบบประปาเป็นของตนเอง โดยใช้แหล่งน้ำดิบจากแม่น้ำปัตตานี มีปริมาณน้ำเพียงพอกับการผลิตน้ำประปาได้ตลอดทั้งปี สามารถให้บริการน้ำประปาได้ครอบคลุมทั้งเขตเทศบาล มีระบบท่อคิดเป็นร้อยละ 75 ของพื้นที่บริการทั้งหมด

การใช้ที่ดินภายในพื้นที่ 19 ตารางกิโลเมตรหรือประมาณ 11,875 ไร่ สามารถจำแนกการใช้ที่ดินเป็นที่อยู่อาศัยร้อยละ 67 การเกษตรร้อยละ 3 การพาณิชย์กรรมและอุตสาหกรรมร้อยละ 3 สถานที่ราชการร้อยละ 9 ที่ว่างเปล่าร้อยละ 10 และที่สาธารณะประโยชน์ร้อยละ 8 (เทศบาลนครยะลา. กองวิชาการและแผนงาน, 2547 ก: 4-6)

4.1.4 ข้อมูลด้านเศรษฐกิจและสังคม

โครงสร้างทางเศรษฐกิจของเทศบาลนครยะลา ส่วนใหญ่ขึ้นกับการพาณิชย์ การบริการ การคมนาคมขนส่ง การอุตสาหกรรม การเกษตรและการก่อสร้างเป็นหลัก ประชากรในเขตเทศบาลนครยะลามีรายได้ต่อหัวประมาณ 49,475 บาท โดยผลิตภัณฑ์มวลรวมในเขตเทศบาลนครยะลาคิดเป็นประมาณร้อยละ 20 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมทั้งจังหวัด

การอุตสาหกรรมในเขตเทศบาลนครยะลา ส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมขนาดเล็ก เช่น อุตสาหกรรมแปรรูปไม้ยางพารา อุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม โรงงานเฟอร์นิเจอร์และ อุตสาหกรรมแปรรูปหินอ่อน เป็นต้น

เทศบาลได้ประกาศจัดตั้งชุมชนต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นรวมกลุ่มบริหารจัดการกันเองและเป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน โดยเทศบาลเป็นหน่วยงานสนับสนุนและอำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ ปัจจุบันมีจำนวนทั้งสิ้น 19 ชุมชน

ประชาชนส่วนใหญ่ในเขตเทศบาลนครยะลาเป็นไทยพุทธ ไทยอิสลาม และไทยจีน ทำให้มีขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมแตกต่างกันแต่สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข มีประเพณีท้องถิ่นที่สำคัญได้แก่ งานมหกรรมแข่งขันนกเขาชวาเสียงอาเซียน เทศกาลอาหารจานเด็ด งานสมโภชเจ้าพ่อหลักเมืองและงานกาชาด ประเพณีวันสงกรานต์ การเข้าสู่ันต์ เป็นต้น

เทศบาลนครยะลามีเป็นศูนย์รวมของสถาบันการศึกษาในภาคใต้อีกแห่งหนึ่ง เพราะมีสถาบันทางการศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาลไปจนถึงอุดมศึกษา ครอบคลุมทุกระดับการศึกษาตามนโยบายของรัฐบาล และสนองต่อความต้องการของท้องถิ่น โดยมีการจัดการศึกษาทั้งในระบบ และนอกระบบโรงเรียน (เทศบาลนครยะลา. กองวิชาการและแผนงาน, 2547 ก: 6-12)

4.1.5 โครงสร้างด้านการเมืองและการบริหาร

เทศบาลนครยะลา มีผู้บริหารงาน ซึ่งประกอบด้วยนายกเทศมนตรี รองนายกเทศมนตรี จำนวน 4 คน เลขานุการนายกเทศมนตรี และสมาชิกสภาเทศบาล จำนวน 24 คน โดยในส่วนการบริหารงานทั่วไปมีปลัดเทศบาลเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดของพนักงานซึ่งปฏิบัติงานประจำ มีการจัดส่วนการบริหารงาน เป็น 9 ส่วน คือ สำนักปลัดเทศบาล กองวิชาการและแผนงาน สำนักการคลัง กองสวัสดิการสังคม สำนักการสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม สำนักการศึกษา สำนักการช่าง กองการประปา และสถานธนาณบาล

สำหรับบุคลากรของเทศบาลนครยะลา ณ เดือนมิถุนายน 2547 มีอัตรากำลังรวมทั้งสิ้น 1,414 คน แบ่งเป็น พนักงานเทศบาล 170 คน ครูเทศบาล 190 คน ลูกจ้างประจำ 362 คน และ ลูกจ้างชั่วคราว 692 คน

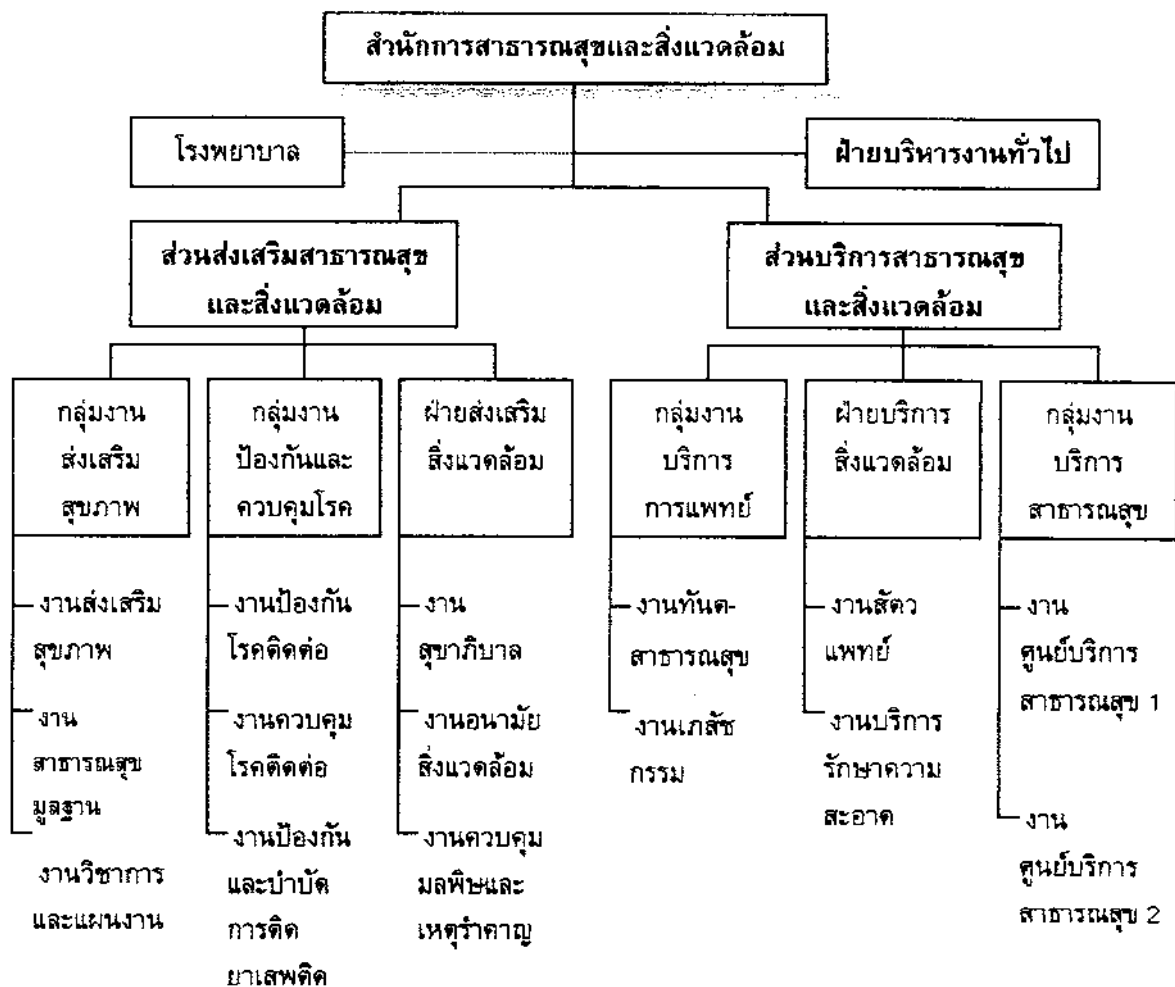
ในด้านการคลัง เทศบาลนครยะลาเป็นเทศบาลที่มีฐานะทางการคลังมั่นคง มีรายได้ในการบริหารพัฒนาท้องถิ่นอยู่ในอันดับ 1-3 ของเทศบาลทั้งประเทศตลอดมา โดยในปีงบประมาณ พ.ศ. 2546 เทศบาลมีรายรับจริงของงบประมาณรายจ่ายทั่วไปทั้งสิ้นประมาณ 425 ล้านบาท มีรายรับจริงของงบประมาณรายจ่ายทั่วไป (เงินนอกงบประมาณ) ทั้งสิ้นประมาณ 338 ล้านบาท (เทศบาลนครยะลา. กองวิชาการและแผนงาน, 2547 ก: 20-22)

4.1.6 ส่วนการบริหารงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสิ่งแวดล้อม

เทศบาลนครยะลามีส่วนการบริหารงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงในเรื่องการจัดการสิ่งแวดล้อมภายในเขตเทศบาลนครยะลา คือ (เทศบาลนครยะลา, กองวิชาการและแผนงาน, 2548: 19-26)

4.1.6.1 สำนักงานสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม

มีหน้าที่เกี่ยวกับสาธารณสุขชุมชนส่งเสริมสุขภาพและอนามัย การป้องกันโรคติดต่อ งานสุขภาพสิ่งแวดล้อม การให้บริการด้านสัตวแพทย์ งานด้านการรักษาพยาบาล ในเบื้องต้น ศูนย์บริการสาธารณสุขและทันตสาธารณสุข ซึ่งมีการแบ่งส่วนบริหารราชการภายใน ดังแสดงในแผนภูมิที่ 4.1

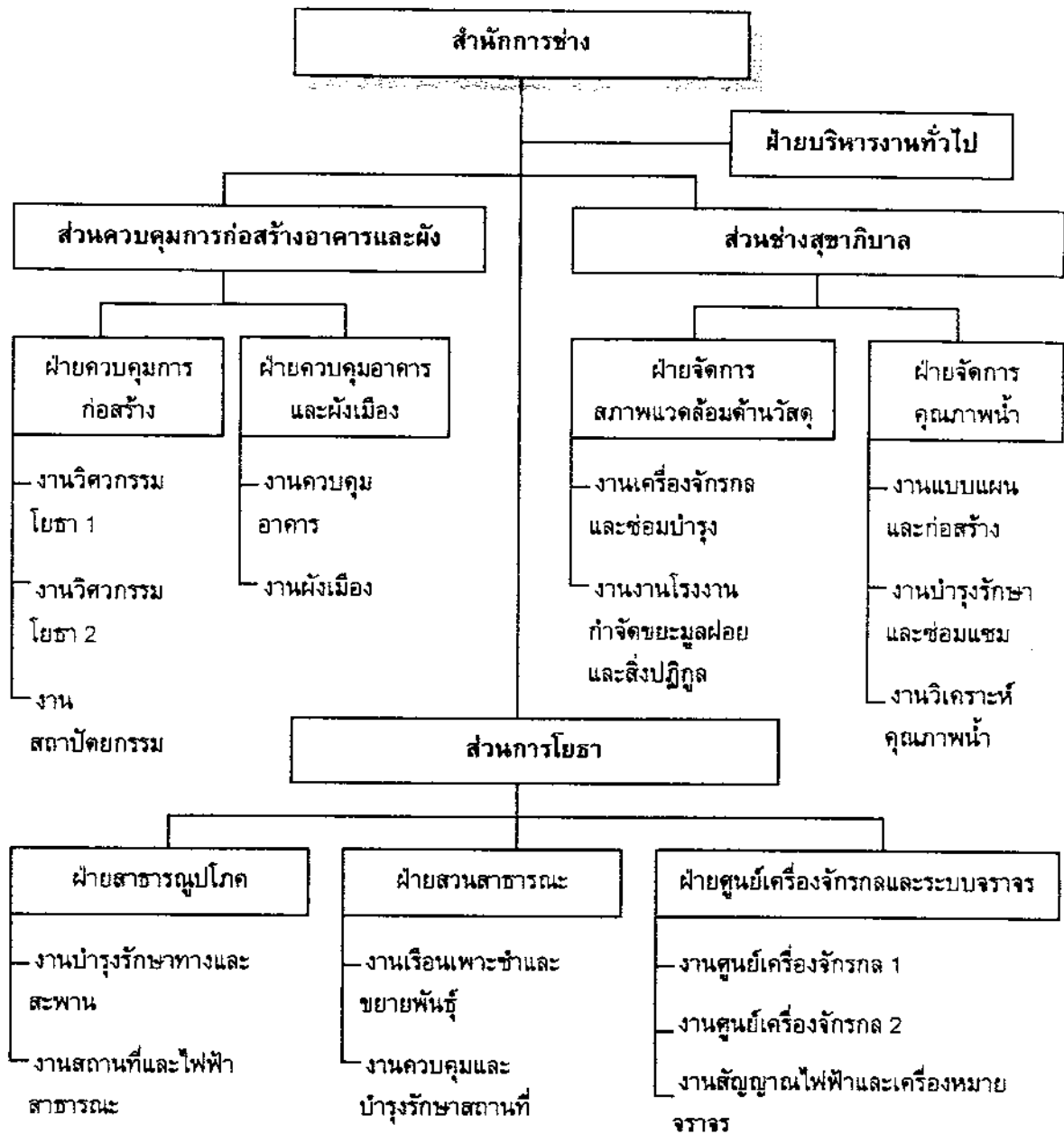

แผนภูมิที่ 4.1 การแบ่งส่วนราชการภายในสำนักงานสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม

แหล่งที่มา: เทศบาลนครยะลา, กองวิชาการและแผนงาน, 2548: 3

4.1.6.2 สำนักการช่าง

มีหน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวกับการสำรวจ ออกแบบ การจัดทำข้อมูลทางด้านวิศวกรรม การก่อสร้างและการควบคุมอาคาร งานเครื่องจักรกล งานบริการและสาธารณูปการ ด้านสาธารณูปโภค งานด้านจัดการสภาพแวดล้อมและการบำบัดน้ำเสีย งานสวนสาธารณะ ซึ่งมีการแบ่งส่วนบริหารราชการภายในดังแสดงในแผนภูมิที่ 4.2

แผนภูมิที่ 4.2 การแบ่งส่วนราชการภายในสำนักการช่าง

แหล่งที่มา: เทศบาลนครยะลา. กองวิชาการและแผนงาน, 2548: 3

4.1.7 ยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อม

เทศบาลนครยะลาได้คัดเลือกยุทธศาสตร์ที่มีทิศทางการพัฒนาที่สอดคล้องกับนโยบายของจังหวัด นโยบายของผู้บริหาร ปัญหาและความต้องการของประชาชน ซึ่งหนึ่งในยุทธศาสตร์ที่เลือกได้แก่ยุทธศาสตร์การพัฒนาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาที่มุ่งเน้นการอนุรักษ์และการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทุกประเภทให้อยู่ในสภาพที่ยั่งยืน สร้างจิตสำนึกให้กับเด็ก เยาวชน และประชาชนทั่วไปให้มีจิตสำนึกในการเข้าไปฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม พัฒนาภูมิทัศน์ของสวนสาธารณะเพื่อดำรงไว้ซึ่งความเป็นนครแห่งสวน (Garden City) เพื่อให้เป็นแหล่งการเรียนรู้และการพักผ่อนหย่อนใจ โดยมีแนวทางการพัฒนาและโครงการพัฒนาระยะ 3 ปี (พ.ศ.2548 – 2550) ที่รองรับแนวทางเหล่านั้น ดังนี้ (เทศบาลนครยะลา. กองวิชาการและแผนงาน, 2547 ข: 43-155)

4.1.7.1 แนวทางการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วยโครงการพัฒนาจำนวน 7 โครงการ งบประมาณรวม 3,621,000 บาท ได้แก่ โครงการจัดทำสื่อรณรงค์ด้านการรักษาสิ่งแวดล้อม โครงการอบรมเยาวชนอาสาสมัครพัฒนาเมืองยะลาให้น่าอยู่ โครงการประชาสัมพันธ์เมืองยะลาให้น่าอยู่ โครงการรณรงค์การประหยัดพลังงาน โครงการจัดการสิ่งแวดล้อมเมือง โครงการจัดประกวดบ้านน่าอยู่และหน้าบ้านน่ามอง และโครงการอบรมให้ความรู้ด้านการขยายพันธุ์พืชโดยการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ

4.1.7.2 แนวทางการพัฒนาการวางระบบบำบัดและการบำบัดฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วยโครงการพัฒนาจำนวน 32 โครงการ งบประมาณรวม 298,671,700 บาท เช่น โครงการบำบัดฟื้นฟูสถานที่กำจัดมูลฝอยเดิม โครงการรณรงค์จัดทำปอดรักไขมันในสถานประกอบการอาหาร โครงการรณรงค์เก็บฝายยะลาสะอาด โครงการเขตปลอดถังขยะ โครงการพัฒนากลยุทธ์การจัดการขยะมูลฝอย โครงการลดปริมาณมูลฝอยจากแหล่งกำเนิด โครงการก่อสร้างระบบกำจัดขยะมูลฝอยเทศบาลนครยะลา ระยะที่ 2 โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการฝังกลบอย่างถูกหลักสุขาภิบาล โครงการก่อสร้างเตาเผามูลฝอยติดเชื้อพร้อมอาคาร โครงการก่อสร้างระบบบำบัดน้ำเสียพื้นที่เทศบาลนครยะลา โครงการปรับปรุงระบบบำบัดน้ำเสียตลาดเมืองใหม่ โครงการก่อสร้างท่อลำเลียงน้ำบริเวณต่างๆ ในเทศบาล เป็นต้น

4.1.7.3 แนวทางการเฝ้าระวังและป้องกันทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วยโครงการพัฒนาจำนวน 3 โครงการ งบประมาณรวม 2,780,000 บาท ได้แก่ โครงการวิเคราะห์ตัวอย่างน้ำในแหล่งน้ำธรรมชาติ โครงการอบรมผู้ประกอบการค้าที่อาจก่อมลพิษทางสิ่งแวดล้อม และโครงการสำรวจจุดแลพื้นที่ที่รกร้างเสื่อมโทรมและมีน้ำขังในเขตเทศบาล

4.1.7.4 แนวทางส่งเสริมให้มีการศึกษาวิจัยในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วยจำนวน 3 โครงการพัฒนา งบประมาณรวม 850,000 บาท ได้แก่

โครงการสำรวจข้อมูลสารสนเทศด้านสิ่งแวดล้อมเทศบาลนครยะลา โครงการศึกษาความเหมาะสมการจัดการมูลฝอยเสี่ยงอันตราย และโครงการจัดทำประชาคมเพื่อพิจารณาปัญหาสิ่งแวดล้อมเมือง

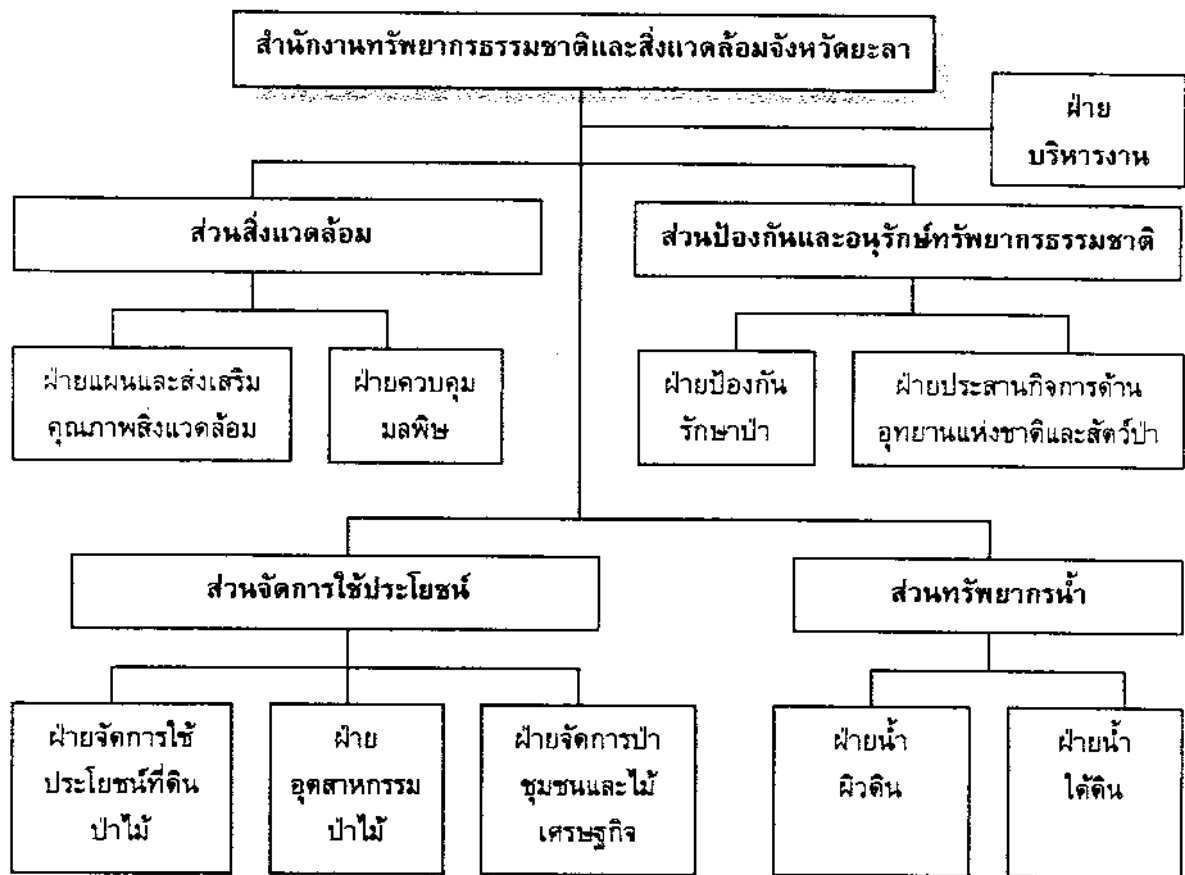
4.2 สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดยะลา

สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดยะลานั้นเป็นองค์กรหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมภายในจังหวัดยะลา ซึ่งการศึกษาจากแหล่งทุติยภูมิทำให้ทราบข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความเป็นมา โครงสร้างการบริหารงาน รวมถึงแผนงานและโครงการที่เกี่ยวข้องกับงานด้านสิ่งแวดล้อม ดังนี้

4.2.1 ความเป็นมาและโครงสร้างการบริหารงาน

ตามคำสั่งสำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ 182/2547 ลงวันที่ 25 มิถุนายน พ.ศ. 2547 กำหนดให้สำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดเป็นราชการส่วนภูมิภาค ที่จะต้องดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้ กฎหมายว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติ กฎหมายว่าด้วยสวนป่า กฎหมายว่าด้วยเชื้อเพลิงซากดึกดำบรรพ์ กฎหมายว่าด้วยการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า และกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ประกอบกับหนังสือสำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด่วนที่สุด ที่ ทส. 0201/3245 ลงวันที่ 30 กรกฎาคม พ.ศ. 2547 ให้จังหวัดพิจารณาดำเนินการมอบหมายให้ข้าราชการและลูกจ้างประจำ ที่ช่วยปฏิบัติราชการที่สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด ให้ปฏิบัติงานสอดคล้องกับภารกิจที่กำหนดไว้ในคำสั่งดังกล่าว จังหวัดยะลาจึงได้มีคำสั่งจังหวัดยะลาที่ 2383/2547 เรื่องให้ข้าราชการและลูกจ้างประจำปฏิบัติหน้าที่ราชการในสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดยะลา (จังหวัดยะลา, 2547: 1)

จากคำสั่งดังกล่าวสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดยะลาจึงมีการกำหนดโครงสร้างการบริหารงาน ดังแผนภูมิที่ 4.3

แผนภูมิที่ 4.3 โครงสร้างการบริหารงานสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
จังหวัดยะลา

แหล่งที่มา: จังหวัดยะลา, 2547: 1-5

ทั้งนี้หน้าที่รับผิดชอบของแต่ละส่วนราชการในสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดยะลา มีดังนี้ (จังหวัดยะลา, 2547: 1-5)

4.2.1.1 ฝ่ายบริหารทั่วไป

มีหน้าที่รับผิดชอบ คือ ดำเนินการด้านงานธุรการ งานบุคคลและการเจ้าหน้าที่ งานจัดระบบงาน งานการเงินและบัญชี งานพัสดุ งานพิมพ์ และงานสารบรรณทั่วไป รวมทั้งปฏิบัติงานอื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

4.2.1.2 ส่วนสิ่งแวดล้อม

มีหน้าที่รับผิดชอบ คือ จัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมในระดับจังหวัด ติดตามตรวจสอบสถานการณ์สิ่งแวดล้อมของจังหวัด ส่งเสริม

เผยแพร่ และสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม ตรวจสอบ ควบคุม กำกับ ดูแล แหล่งกำเนิดมลพิษ รวมทั้งปฏิบัติงานอื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

4.2.1.3 ส่วนป้องกันและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

มีหน้าที่รับผิดชอบ คือ การควบคุมกำกับและป้องกันการบุกรุกทำลายป่า และการกระทำผิดตามกฎหมายในพื้นที่รับผิดชอบ การอนุญาต ควบคุม กำกับและป้องกันเกี่ยวกับ สัตว์ป่า การอนุรักษ์ คุ่มครอง ดูแลรักษาทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า การส่งเสริม เผยแพร่ ความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า การสงวน อนุรักษ์ ป่าชุมชน และบริหารจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและและการเฝ้าระวังภัยธรรมชาติ การสงวน อนุรักษ์ ป่าชุมชน และบริหารจัดการ ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง การประสานกิจการด้านอุทยานแห่งชาติ รวมทั้งปฏิบัติงานอื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

4.2.1.4 ส่วนจัดการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติ

มีหน้าที่รับผิดชอบ คือ การตรวจสอบ ควบคุม ดูแล และจัดการการใช้ประโยชน์ ที่ดินป่าไม้ การอนุญาตเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากไม้ อุตสาหกรรมไม้ และผลิตผลป่าไม้ การ ส่งเสริมการปลูกป่า การจัดการป่าชุมชน และการปลูกสร้างสวนป่าเชิงเศรษฐกิจ การประสาน การแก้ไขปัญหา การบุกรุกที่ดินของรัฐในระดับจังหวัด รวมทั้งปฏิบัติงานอื่นๆ ตามที่ได้รับ มอบหมาย

4.2.1.5 ส่วนทรัพยากรน้ำ

มีหน้าที่รับผิดชอบ คือ จัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อจัดการทรัพยากรน้ำในระดับ จังหวัด เฝ้าระวัง กำกับ ดูแล ทรัพยากรน้ำและกิจการประปาสัมปทาน การควบคุม กำกับ ดูแล การประกอบกิจการน้ำบาดาล รวมทั้งปฏิบัติงานอื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

4.2.2 แผนงาน/โครงการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2548 ของสำนักงาน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดยะลา

สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดยะลา ได้กำหนดแผนงาน/โครงการ ภายใต้แผนปฏิบัติการในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม โดยจัดแบ่งตามลักษณะงานได้ 4 กลุ่ม ดังนี้ (สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดยะลา, 2548: 1-6)

4.2.2.1 กลุ่มบริหารจัดการ ประกอบด้วย 3 โครงการ และ 1 แผนงาน ประมาณการงบประมาณรวมทั้งสิ้น 589,900 บาท ได้แก่ โครงการรณรงค์การมีส่วนร่วมของ ชุมชนในการจัดการน้ำเสีย โครงการรณรงค์การจัดการขยะมูลฝอยชุมชนในครัวเรือนและ

โรงเรียน โครงการเสริมสร้างประสิทธิภาพการดำเนินงานจัดการสิ่งแวดล้อม จังหวัดยะลา และ แผนปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการบุกรุกทำลายทรัพยากรป่าไม้ จังหวัดยะลา

4.2.2.2 กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ แผนงานอนุรักษ์และพัฒนา ทรัพยากรธรรมชาติ งานบริหารจัดการและพัฒนาทรัพยากรป่าไม้ ประมาณการงบประมาณ 402,708 บาท

4.2.2.3 กลุ่มป้องกันและแก้ไขปัญหาภาวะมลพิษ ได้แก่ โครงการส่งเสริมการ พัฒนาวัดและมัสยิดเป็นศูนย์ตัวอย่างสิ่งแวดล้อมชุมชน ประมาณการงบประมาณ 2,081,600 บาท

4.2.2.4 กลุ่มติดตามเฝ้าระวัง ประกอบด้วย 2 โครงการ ประมาณ การงบประมาณรวมทั้งสิ้น 408,000 บาท ได้แก่ โครงการสิ่งแวดล้อมดี ชีวีรสติ ในเมืองน่ายู และโครงการศึกษาการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ป่าไม้ จังหวัดยะลา

4.3 ชมรมรักษ์แม่น้ำปัตตานี

ชมรมรักษ์แม่น้ำปัตตานีเป็นองค์กรที่มีบทบาทในการสร้างเสริมจิตสำนึกการอนุรักษ์ และพัฒนาแม่น้ำปัตตานี ซึ่งเป็นแม่น้ำสายสำคัญของเทศบาลนครยะลา การดำเนินงานของ ชมรมรักษ์แม่น้ำปัตตานีจึงเป็นการสนับสนุนงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมภายในเขตเทศบาล นครยะลาได้เป็นอย่างดี ซึ่งการศึกษาจากแหล่งทุติยภูมิทำให้ทราบข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความเป็นมา วัตถุประสงค์ กรอบแนวคิดและผลการดำเนินงานของชมรมรักษ์แม่น้ำปัตตานี ดังนี้

4.3.1 ความเป็นมา

ชมรมรักษ์แม่น้ำปัตตานีมีที่มาจากการที่สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ศูนย์ภาคใต้ จังหวัดยะลา ซึ่งได้จัดการศึกษาในระดับปริญญาโทภาคพิเศษ สาขาพัฒนาสังคม ได้สนับสนุน ให้มีการวิจัยและการบริการทางวิชาการเพื่อนำไปสู่ข้อสรุปและข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหา ต่าง ๆ ของพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางสังคมและวัฒนธรรม และในปี 2541-2542 ได้มี โครงการศึกษาปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab.) เพื่อให้คณะอาจารย์ นักศึกษา ได้มีส่วนร่วม ในการอนุรักษ์และพัฒนาแม่น้ำปัตตานี ทำให้เกิด “โครงการอนุรักษ์และพัฒนาแม่น้ำปัตตานี” จนนำไปสู่การก่อตั้งชมรมรักษ์แม่น้ำปัตตานีในปี 2543 เพื่อให้ชมรมเป็นกลไกในการขับเคลื่อน โครงการอนุรักษ์และพัฒนาแม่น้ำปัตตานีให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการ มีความ สอดคล้องกับแนวคิดและแผนการดำเนินงานที่กำหนดไว้ โดยในระยะที่ก่อตั้งชมรมมีนักศึกษา ภาคพิเศษ สาขาพัฒนาสังคม รุ่นที่ 3 เป็นสมาชิกชมรมและเป็นแกนนำในการดำเนินงาน ต่อมา

ทางชมรมได้ขยายเครือข่ายไปยังชุมชนและประชาชนทั่วไป จนกระทั่งปัจจุบันมีสมาชิกของชมรมรักษ์แม่น้ำปัตตานีรวมกันประมาณ 500 คน (ชมรมรักษ์แม่น้ำปัตตานี, 2546 ก: 5-6)

4.3.2 วัตถุประสงค์

ชมรมรักษ์แม่น้ำปัตตานี มีชื่อภาษาอังกฤษว่า Assembly of Pattani River Conservation ใช้อักษรย่อ A.P.C สำนักงานชมรมตั้งอยู่ที่ สำนักงานโครงการภาคพิเศษ คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ศูนย์ภาคใต้ จังหวัดยะลา ภายในตึกทันตกรรมวิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดยะลา 91/1 ถนนเทศบาล 1 ตำบลสะเตง อำเภอเมือง จังหวัดยะลา โดยมีวัตถุประสงค์ของชมรม คือ

4.3.2.1 เพื่อเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ ให้แก่ชุมชน องค์กร และประชาชนต่าง ๆ ให้เกิดความตระหนักในปัญหา และความสำคัญของการอนุรักษ์และพัฒนาแม่น้ำปัตตานี

4.3.2.2 เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการสร้างเครือข่ายไปสู่ประชาชนทั่วไป และเยาวชนในสถาบันการศึกษาเพื่อร่วมมือกันในการดำเนินกิจกรรมการอนุรักษ์และพัฒนาแม่น้ำปัตตานีให้ยั่งยืน

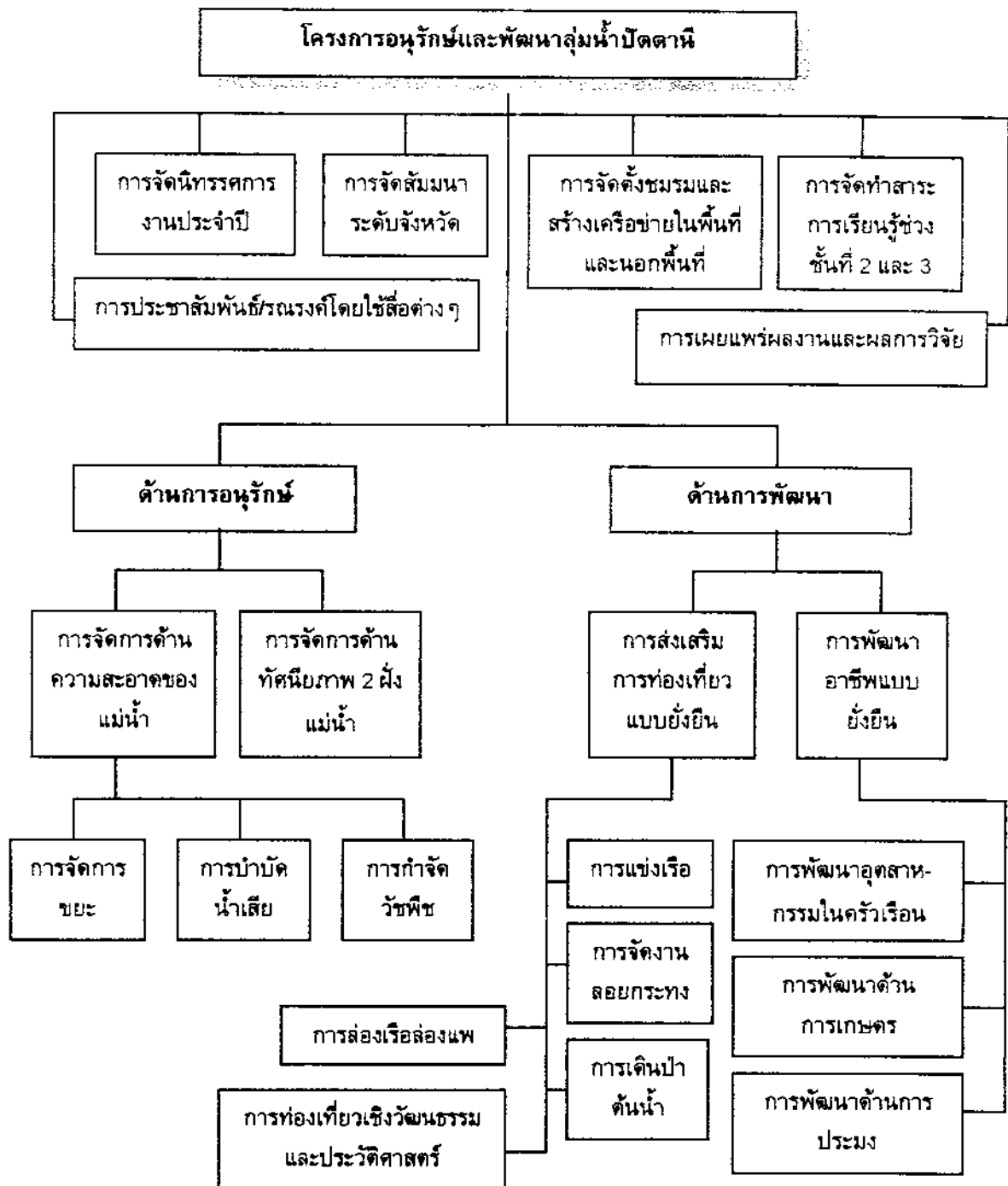
4.3.2.3 เพื่อร่วมมือกับทางราชการ องค์กร ชุมชน บุคคลหรือคณะบุคคล (ชมรมต่าง ๆ) ในอันที่ส่งเสริมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

4.3.2.4 เพื่อเสริมสร้างคุณธรรม ความสามัคคี ช่วยเหลือและสนับสนุนกันในหมู่สมาชิกและเผยแพร่ข่าวสารข้อมูล

4.3.2.5 เพื่อไม่ดำเนินการใดๆ ที่เกี่ยวกับการเมือง

4.3.3 แนวคิดในการอนุรักษ์และพัฒนาลุ่มน้ำปัตตานี

การดำเนินโครงการอนุรักษ์และพัฒนาลุ่มน้ำปัตตานี มีข้อตกลงพื้นฐานที่ว่าทรัพยากรธรรมชาติทั้งป่าไม้ ดิน และน้ำจะลดน้อยลงและถูกทำลายด้วยฝีมือของมนุษย์ หากแต่มนุษย์มีความตระหนักและใช้ทรัพยากรอย่างมีหลักการ ทรัพยากรที่มีจำกัดดังกล่าวสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อีกนาน ฉะนั้น แนวคิดในการอนุรักษ์จึงเป็นการใช้หลักในการจัดการ เพื่อรักษาคุณภาพน้ำให้อยู่ในสภาพที่ใช้ประโยชน์ได้มากที่สุด ในทำนองเดียวกันแนวคิดในการพัฒนาเป็นการใช้แนวคิดและหลักการในการจัดการเพื่อใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำอย่างคุ้มค่าจากแนวคิดดังกล่าว สามารถสรุปแนวคิดของโครงการได้ดังแผนภูมิที่ 4.4 (ชมรมรักษ์แม่น้ำปัตตานี, 2546 ก: 7-8)

แผนภูมิที่ 4.4 แนวคิดในการอนุรักษ์และพัฒนาลุ่มน้ำปัตตานี

แหล่งที่มา: ชมรมรักษ์แม่น้ำปัตตานี, 2546 ก: 8

4.3.4 สรุปผลการดำเนินงาน

ชมรมรักษ์แม่น้ำปัตตานีได้มีการดำเนินการในโครงการอนุรักษ์และพัฒนาแม่น้ำปัตตานี ระหว่างปี 2543-2546 สามารถสรุปได้ดังนี้ (ชมรมรักษ์แม่น้ำปัตตานี, 2546 ข: 1-3)

4.3.4.1 สัมมนาระดับจังหวัด จำนวน 2 ครั้ง

4.3.4.2 กิจกรรมสร้างเครือข่าย จำนวน 4 ครั้ง ได้แก่ การสร้างเครือข่ายอนุรักษ์และพัฒนาลุ่มน้ำภาคใต้กับชมรมรักษ์แม่น้ำตาปีมีผู้เข้าร่วม 40 คน การสร้างเครือข่ายกับเยาวชน ณ โรงเรียนบันนังสตาวิทยา จังหวัดยะลา มีผู้เข้าร่วม 285 คน การสร้างเครือข่ายกับประชาชน ณ ตำบลห้วยกระทิง กิ่งอำเภอกงหรา จังหวัดยะลา ร่วมกับหน่วยพัฒนาที่ 2 มีผู้เข้าร่วม 87 คน และการสร้างเครือข่ายกับประชาชน ณ โรงเรียนบ้านเยาะ อำเภอธารโต จังหวัดยะลา มีผู้เข้าร่วม 180 คน

4.3.4.3 การประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อจัดทำสาระการเรียนรู้ “การอนุรักษ์และพัฒนาลุ่มน้ำปัตตานี” ช่วงชั้นที่ 2 และช่วงชั้นที่ 3 ช่วงระหว่างเดือนมีนาคม 2545 ถึงเดือนเมษายน 2546 รวมถึงมีการประชุมเชิงปฏิบัติการ จำนวน 4 ครั้ง

4.3.4.4 กิจกรรมเสริมสร้างความรู้ โดยการจัดนิทรรศการเผยแพร่ความรู้และผลงานวิจัย ในงานต่างๆ เช่น งานประจำปีและงานกาชาดจังหวัดปัตตานี จำนวน 2 ครั้ง งานสมโภชหลักเมืองและงานกาชาดจังหวัดยะลา จำนวน 3 ครั้ง งานประกวดการอ่านคัมภีร์อัลกุรอานอาเซีย ในปี 2545 รวมทั้งมีการจัดทำแผ่นพับ สื่อการเรียนรู้อิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น

4.3.4.5 ผลงานวิจัย โดยนักศึกษาคณะพัฒนาสังคม ศูนย์ภาคใต้ จังหวัดยะลา ได้ดำเนินการปฏิบัติการทางสังคมในลักษณะการวิจัยเป็นกลุ่ม มีผลงานการวิจัยจำนวน 42 เรื่อง

4.4 มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลานั้นเป็นสถาบันการศึกษาที่สำคัญของท้องถิ่น ที่สามารถเข้ามาแสดงบทบาทเกี่ยวข้องกับงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมภายในเขตเทศบาลนครยะลาได้เป็นอย่างดี ทั้งในด้านการสนับสนุนองค์กรที่เกี่ยวข้อง การพัฒนาองค์ความรู้ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม และการจัดการเรียนการสอนด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งการศึกษาจากแหล่งทุติยภูมิทำให้ทราบข้อมูลของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ดังนี้

4.4.1 ประวัติความเป็นมา

มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา เดิมเป็นโรงเรียนอาชีพประจำจังหวัด ตั้งขึ้นเป็นโรงเรียนฝึกหัดครูเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 2477 ที่หมู่บ้านมาลาบูบางกอก ผู้ว่าราชการจังหวัดยะลาเป็นผู้

จัดตั้งโรงเรียนตามพระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ.2464 สอนชั้นประถมปีที่ 4 และประโยค ประถมบริบูรณ์ คือ ชั้นประถมปีที่ 6 ในสมัยนั้น ต่อมาย้ายโรงเรียนมาตั้งที่ข้างวัด พุทธภูมิ ก่อนย้ายไปตั้งที่สะเตง ที่ตั้งศาลากลางจังหวัดเดิม จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2504 ได้ย้าย มาจากศาลากลางเก่าที่สะเตง มาอยู่ที่ปัจจุบัน

ในปี พ.ศ. 2505 กรมการฝึกหัดครูประกาศยกฐานะโรงเรียนฝึกหัดครูยะลาเป็นวิทยาลัย ครูยะลา และในปีการศึกษา 2506 ได้เปิดชั้นประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูงเป็นรุ่นแรกและ ขยายการเปิดสอนวิชาเอกต่าง ๆ ต่อมา จนกระทั่งได้มีพระราชบัญญัติวิทยาลัยครู พ.ศ.2518 ทำให้วิทยาลัยทั่วประเทศสามารถเปิดสอนถึงระดับปริญญา วิทยาลัยครูยะลาได้เปิดสอนระดับ ปริญญาตรีรุ่นแรก บัณฑิตวิชาเอกภาษาอังกฤษและวิชาโทภาษาไทย และเริ่มเปิดสอนหลักสูตร อนุปริญญาสาขาวิทยาศาสตร์ (อ.วท.) โปรแกรมวิชาเคมีปฏิบัติ ในปี พ.ศ.2534

วันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2535 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้า พระราชทานนามสถาบันว่า "สถาบันราชภัฏ" แทนวิทยาลัยครู จึงถือเอาวันนี้ของทุกปีเป็น "วัน ราชภัฏ" เมื่อมีพระราชบัญญัติสถาบันราชภัฏ พ.ศ.2538 วิทยาลัยครูยะลาจึงได้มีนามใหม่ว่า "สถาบันราชภัฏยะลา" ซึ่งทำให้สถาบันสามารถเปิดสอนในระดับที่สูงกว่าปริญญาตรี และในปี พ.ศ.2543 จึงได้เปิดสอนหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา

จนกระทั่งได้มีประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 121 ตอนพิเศษ 23ก เรื่อง พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ.2547 สถาบันราชภัฏยะลาจึงได้มีนามใหม่ว่า "มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา" ตั้งแต่วันที่ 15 มิถุนายน 2547 เป็นต้นมา (มหาวิทยาลัยราชภัฏ ยะลา, 2548 ก: 5-7)

4.4.2 ปรัชญา วิสัยทัศน์ และพันธกิจ

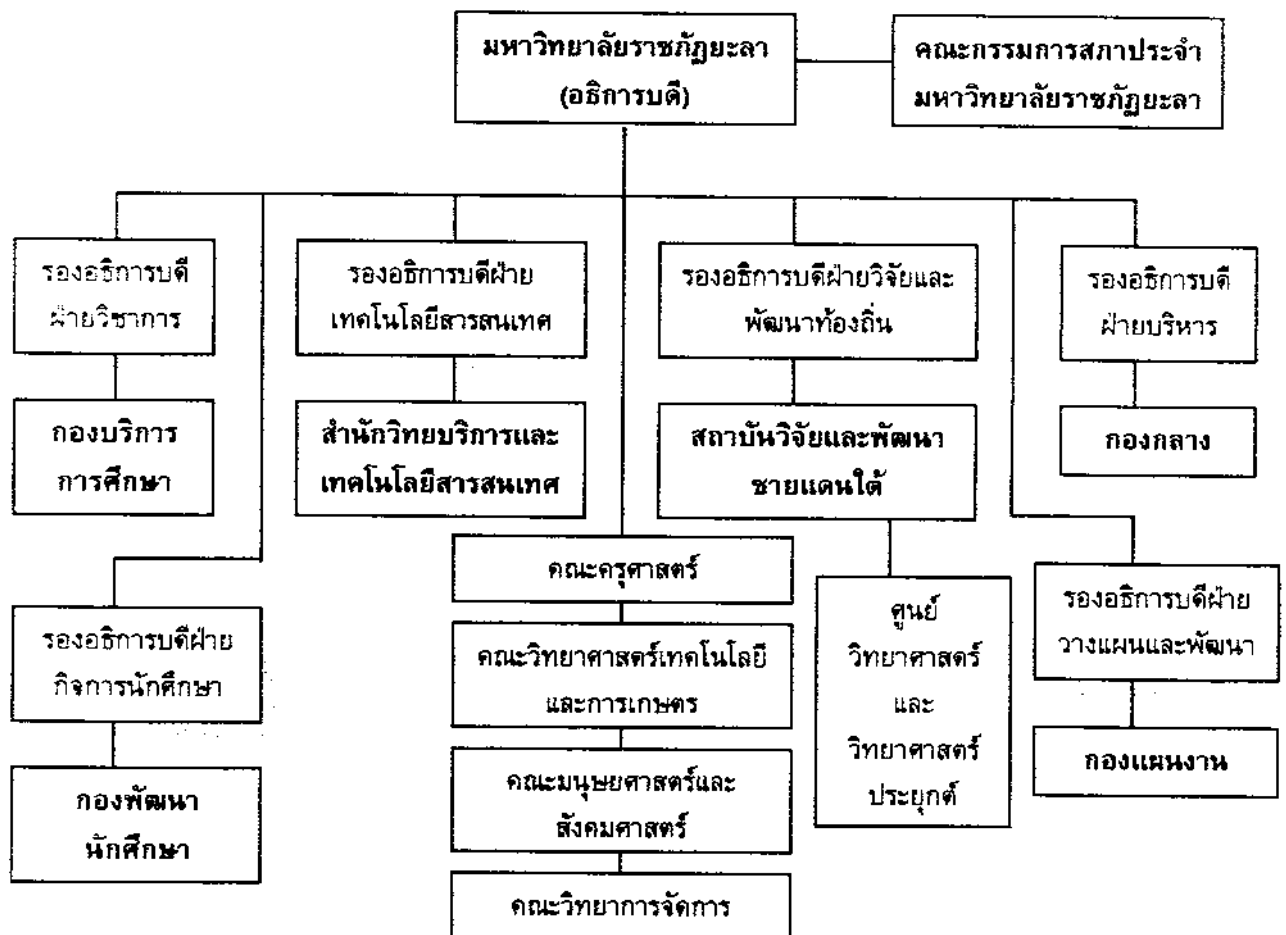
มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลามีปรัชญาว่าจะเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพชีวิตด้วย กระบวนการทางการศึกษากระบวนการพัฒนาองค์ความรู้บนพื้นฐานการบูรณาการศาสตร์สากล และภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยมีวิสัยทัศน์ว่าภายในปี พ.ศ.2559 จะเป็นมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงใน การผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพในทุกสาขาวิชาเป็นที่ยอมรับของสังคมทั้งในระดับประเทศและ ภูมิภาคเอเชีย และมีภูมิทัศน์ที่สวยงาม สะอาด ร่มรื่น ส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ และมี เอกลักษณ์แห่งความเป็นสถาบันอุดมศึกษาของท้องถิ่นภาคใต้ (มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, 2548 ก: 3)

ทั้งนี้ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลามีพันธกิจ คือ 1) การพัฒนาคุณภาพนักศึกษาให้เป็น บัณฑิตที่ทรงภูมิปัญญา ภูมิธรรม และภูมิฐาน 2) การพัฒนาระบบการจัดการศึกษาให้มีความ หลากหลายทั้งรูปแบบและหลักสูตร เพื่อรองรับความต้องการทางการศึกษา 3) การพัฒนา

หลักสูตรเพื่อผลิตบัณฑิต ทั้งระดับปริญญาตรี ปริญญาโทและปริญญาเอกที่สนองความต้องการ
ทรัพยากรมนุษย์ในการพัฒนาภาคใต้ตอนล่างและภูมิภาคอาเซียน 4) การสร้างองค์ความรู้ใหม่
โดยมุ่งเน้นการศึกษาวิจัยท้องถิ่น เพื่อเป็นพื้นฐานในการผลิตบัณฑิต การบริการวิชาการแก่
สังคม และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม 5) การปรับระบบการบริหารจัดการให้มีความพร้อม
เป็นนิติบุคคลและเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ และ 6) การพัฒนาคุณภาพอาจารย์ทั้ง
ทางด้านความสามารถทางวิชาการคุณวุฒิและการเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการ

4.4.3 โครงสร้างการบริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลามีโครงสร้างการบริหารมหาวิทยาลัย ณ ปีการศึกษา 2548
(ปัจจุบันอยู่ระหว่างการปรับปรุงโครงสร้าง) สามารถแสดงได้ดังแผนภูมิที่ 4.5

แผนภูมิที่ 4.5 แผนภูมิโครงสร้างการบริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

แหล่งที่มา: มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, 2548 ก: 8

4.4.4 ข้อมูลพื้นฐานมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

ข้อมูลพื้นฐานของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาประจำปี 2547 ในด้านบุคลากร นักศึกษา และอาคารต่าง ๆ มีดังนี้ (มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, 2548 ข: 9-17)

4.4.4.1 บุคลากร

บุคลากรของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ปีงบประมาณ 2547 (ข้อมูล ณ วันที่ 15 สิงหาคม 2547) ประกอบด้วยบุคลากรรวมทั้งสิ้น 336 คน โดยเป็นอาจารย์ 163 คน ข้าราชการพลเรือน 12 คน อาจารย์อัตราจ้าง 26 คน ลูกจ้างประจำ 36 คน และลูกจ้างชั่วคราว 99 คน

บุคลากรที่เป็นอาจารย์ 163 คน สามารถจำแนกตามตำแหน่ง คือ ตำแหน่งรองศาสตราจารย์จำนวน 2 คน ผู้ช่วยศาสตราจารย์จำนวน 37 คน อาจารย์ 2 จำนวน 45 คน และอาจารย์ 1 จำนวน 79 คน

บุคลากรที่เป็นอาจารย์ 163 คน สามารถจำแนกตามวุฒิการศึกษา คือ ปริญญาเอก 6 คน ปริญญาโท 129 คน ปริญญาเฉพาะ 1 คน และปริญญาตรี 27 คน

จำนวนอาจารย์จำแนกตามคณะ คือ คณะครุศาสตร์ 30 คน คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี 43 คน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ 36 คน คณะวิทยาการจัดการ 29 คน โครงการจัดตั้งคณะเทคโนโลยีการเกษตร 12 คน และโครงการจัดตั้งคณะศิลปกรรมศาสตร์ 13 คน

4.4.4.2 นักศึกษา

จำนวนนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ปีการศึกษา 2547 รวมทั้งสิ้น 9,387 คน แบ่งเป็น นักศึกษาภาคปกติ 5,502 คน นักศึกษาภาคโครงการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาบุคลากรประจำการ (กศ.บป.) จำนวน 1,453 คน และนักศึกษาภาคโครงการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาบุคลากรในท้องถิ่น (กศ.พท.) จำนวน 2,432 คน

จำนวนผู้สำเร็จการศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ปีการศึกษา 2547 รวมทั้งสิ้น 2,478 คน แบ่งเป็น นักศึกษาภาคปกติ 766 คน นักศึกษาภาคโครงการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาบุคลากรประจำการ (กศ.บป.) จำนวน 852 คน และนักศึกษาภาคโครงการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาบุคลากรในท้องถิ่น (กศ.พท.) จำนวน 860 คน

4.4.4.3 อาคาร

มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลามีอาคารรวมทั้งสิ้น 20 อาคาร เป็นอาคารสำนักงาน และจัดการเรียนการสอน 11 อาคาร อาคารสำหรับการบริการ 4 อาคาร และอาคารอื่นๆ เช่น อาคารละหมาด โรงอาหาร โรงยิมส์ สหกรณ์ และอาคารโรงเรียนสาธิตฯ เป็นต้น

4.4.5 หลักสูตรมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

หลักสูตรในปัจจุบันใช้หลักสูตรมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา พ.ศ.2548 โดยแบ่งเป็น 4 สาขา คือ สาขาวิชาการศึกษา สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ สาขาวิชาศิลปศาสตร์ และสาขาวิชาบริหารธุรกิจ โดยในแต่ละสาขาจะประกอบด้วย 3 หมวดวิชา คือ (มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, 2548 ก: 59-101)

4.4.5.1 หมวดวิชาการศึกษาทั่วไป (General Education)

หมายถึง วิชาการศึกษาที่นักศึกษาทุกคนต้องเรียน เพื่อให้มีความรู้อย่างกว้างขวาง และรอบรู้ในสิ่งที่จำเป็นเพื่อพัฒนาและเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นมนุษย์และเป็นพลเมืองดีให้แก่บัณฑิต ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่พึงต้องมีในยุคนี้ออนาคต ในการที่จะปรับตัวให้เข้ากับสภาพการเปลี่ยนแปลงและการแข่งขันอย่างรุนแรงในสังคมและให้ดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข ซึ่งในหมวดวิชานี้ประกอบด้วย 4 กลุ่มวิชา คือ 1) กลุ่มวิชาภาษาและการสื่อสาร 2) กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์ 3) กลุ่มวิชาสังคมศาสตร์ และ 4) กลุ่มวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

4.4.5.2 หมวดวิชาเฉพาะด้าน (Specialized Education)

หมายถึง วิชาเฉพาะทางใดทางหนึ่งที่นักศึกษาแต่ละคนจะเลือกเรียน เพื่อให้มีความรู้ ความสามารถ มีทักษะ รู้เทคนิควิธีและเข้าใจกระบวนการงานอาชีพ ตลอดจนมีเจตคติที่ดีต่องานอาชีพ ซึ่งในหมวดวิชานี้ประกอบด้วย 3 กลุ่มวิชา คือ 1) กลุ่มวิชาเนื้อหา 2) กลุ่มวิชาชีพครูหรือกลุ่มวิชาวิทยาการ และ 3) กลุ่มวิชาปฏิบัติการและฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

4.4.5.3 หมวดวิชาเลือกเสรี (Free Elective)

หมายถึง วิชาที่ให้นักศึกษาเลือกเรียนได้ตามความถนัดและมีความสนใจ เพื่อให้มีโลกทัศน์ที่กว้างขึ้น

ทั้งนี้ หลักสูตรมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา พ.ศ.2548 ระดับปริญญาตรี สาขาวิชาการศึกษามีจำนวนหน่วยกิตรวม 122 หน่วยกิต ส่วนสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ สาขาวิชาศิลปศาสตร์ และสาขาวิชาบริหารธุรกิจ มีจำนวนหน่วยกิตรวม 120-150 หน่วยกิต

4.4.6 คณะ สาขาวิชาและโปรแกรมวิชา

มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา มีการจัดการเรียนการสอนแยกตามคณะ ซึ่งในแต่ละคณะมีคณาจารย์ประจำสาขาวิชาต่าง ๆ โดยแต่ละคณะมีการผลิตบัณฑิตตามโปรแกรมวิชาที่กำหนด

ชั้น รายละเอียดคณะ สาขาวิชาและโปรแกรมวิชา สามารถสรุปได้ดังนี้ (มหาวิทยาลัยราชภัฏ ยะลา, 2548 ก: 17-55)

4.4.6.1 คณะครุศาสตร์

มีคณาจารย์ใน 7 สาขาวิชา คือ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน สาขาวิชาเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษา สาขาวิชาการประเมินผลและการวิจัยทางการศึกษา สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย และสาขาวิชาวิทยาศาสตร์การกีฬา

โดยมีการผลิตบัณฑิตใน 7 โปรแกรม คือ โปรแกรมวิชาการบริหารการศึกษา โปรแกรมวิชาจิตวิทยาและการแนะแนว โปรแกรมวิชาการประถมศึกษา โปรแกรมวิชาเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษา โปรแกรมวิชาการศึกษาปฐมวัย และโปรแกรมวิชาพลศึกษาและนันทนาการ

4.4.6.2 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มีคณาจารย์ใน 12 สาขาวิชา คือ สาขาวิชาปรัชญาและศาสนา สาขาวิชาภาษาไทย สาขาวิชาภาษาต่างประเทศ สาขาวิชาประวัติศาสตร์ สาขาวิชาภูมิศาสตร์ สาขาวิชาสังคมวิทยา สาขาวิชารัฐศาสตร์ สาขาวิชานิติศาสตร์ สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ สาขาวิชาศิลปกรรม สาขาวิชานาฏศิลป์ และ สาขาวิชาดนตรี

โดยมีการผลิตบัณฑิตใน 9 โปรแกรม คือ โปรแกรมวิชาการพัฒนาชุมชน โปรแกรมวิชารัฐประศาสนศาสตร์ โปรแกรมวิชาภาษาไทย โปรแกรมวิชาภาษาอังกฤษ โปรแกรมวิชาวัฒนธรรมศึกษา โปรแกรมวิชาภาษาจีน โปรแกรมวิชาออกแบบนิเทศศิลป์ โปรแกรมวิชาออกแบบประยุกต์ศิลป์ และโปรแกรมวิชาศิลปกรรม สายครุศาสตร์

4.4.6.3 คณะวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการเกษตร

มีคณาจารย์ใน 13 สาขาวิชา คือ สาขาวิชาฟิสิกส์ สาขาวิชาเคมี สาขาวิชาชีววิทยา สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ สาขาวิชาคณิตศาสตร์ สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ สาขาวิชาเทคโนโลยีอุตสาหกรรม สาขาวิชาเกษตรศาสตร์ สาขาวิชาเทคโนโลยีการเกษตร สาขาวิชาการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และสาขาวิชาวิทยาศาสตร์การอาหาร

โดยมีการผลิตบัณฑิตใน 11 โปรแกรม คือ โปรแกรมวิชาชีววิทยาประยุกต์ โปรแกรมวิชาเคมี/เคมีปฏิบัติ โปรแกรมวิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม โปรแกรมวิชาวิทยาการคอมพิวเตอร์ โปรแกรมวิชาฟิสิกส์ โปรแกรมวิชาสุขศึกษา โปรแกรมวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ

โปรแกรมวิชาเกษตรศาสตร์ โปรแกรมวิชาเทคโนโลยีการเกษตร โปรแกรมวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการอาหาร และโปรแกรมวิชาการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ

4.4.6.4 คณะวิทยาการจัดการ

มีคณาจารย์ใน 5 สาขาวิชา คือ สาขาวิชานิติศาสตร์ สาขาวิชาการเงินและการบัญชี สาขาวิชาบริหารธุรกิจและการจัดการ สาขาวิชาการตลาด และสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์

โดยมีการผลิตบัณฑิตใน 3 โปรแกรม คือ โปรแกรมวิชานิติศาสตร์ โปรแกรมวิชาบริหารธุรกิจ และโปรแกรมวิชาการจัดการทั่วไป

4.4.7 การจัดการเรียนการสอนด้านสิ่งแวดล้อม

มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา มีการจัดการเรียนการสอนที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในสองลักษณะ คือ ผ่านรายวิชาชีวิตกับสิ่งแวดล้อม กลุ่มวิชาสังคมศาสตร์ หมวดวิชาการศึกษาทั่วไป และ ผ่านโปรแกรมวิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม ดังนี้

4.4.7.1 รายวิชาชีวิตกับสิ่งแวดล้อม

กลุ่มวิชาสังคมศาสตร์ หมวดวิชาการศึกษาทั่วไป ประกอบด้วย 3 รายวิชา คือ รายวิชาวิถีไทย รายวิชาวิถีโลก และรายวิชาชีวิตกับสิ่งแวดล้อม ทั้งสามวิชาเป็นวิชาบรรยาย จำนวน 3 หน่วยกิต 3(3-0) โดยในกลุ่มวิชานี้หลักสูตรกำหนดให้เรียน 6 หน่วยกิต ทำให้นักศึกษาส่วนใหญ่มีการลงทะเบียนเรียนในรายวิชาชีวิตกับสิ่งแวดล้อม

รายวิชาชีวิตกับสิ่งแวดล้อม (Human being and Environment) มีคำอธิบายรายวิชา คือ ความหมาย ความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ความสัมพันธ์เชิงระบบระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม การพัฒนาและการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ การอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพในท้องถิ่น การดำเนินกิจกรรมโดยใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของสิ่งแวดล้อมและพลังงาน การส่งเสริมบำรุงรักษาและคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน (มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, 2548 ก: 93)

4.4.7.2 โปรแกรมวิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม

คณะวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการเกษตร เปิดสอนระดับปริญญาตรี หลักสูตร 4 ปี สาขาวิทยาศาสตร์ โปรแกรมวิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อมในปี พ.ศ.2540 โดยรับนักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสายวิทยาศาสตร์หรือเทียบเท่า มีจุดประสงค์เฉพาะโปรแกรมวิชา คือ 1) เพื่อผลิตบัณฑิตให้มีความรู้ความสามารถในการจัดการและปฏิบัติงานด้านสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีคุณภาพ 2) เพื่อให้บัณฑิตเกิดความตระหนักในการ

อนุรักษ์และแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม ทั้งในระดับบุคคล และชุมชนได้อย่างเหมาะสม 3) เพื่อให้บัณฑิตมีความสามารถในการเผยแพร่ความรู้ ข้อมูลและข่าวสารสิ่งแวดล้อมต่อสังคม 4) เพื่อพัฒนาบุคลากรที่มีคุณภาพตอบสนองความต้องการของหน่วยงานทั้งของรัฐและเอกชน (มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, 2548 ก: 307-309)

โครงสร้างหลักสูตรของโปรแกรมวิชานี้ประกอบด้วยหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตรไม่น้อยกว่า 150 หน่วยกิต แบ่งเป็น หมวดวิชาการศึกษาทั่วไป 33 หน่วยกิต หมวดวิชาเฉพาะด้าน 107 หน่วยกิต และหมวดวิชาเลือกเสรี 10 หน่วยกิต

ในหมวดวิชาเฉพาะด้าน 107 หน่วยกิต แบ่งเป็น 3 กลุ่มคือ กลุ่มวิชาเนื้อหา 85 หน่วยกิต (บังคับเรียน 60 หน่วยกิต บังคับเฉพาะแขนงวิชา 12 หน่วยกิต และเลือกไม่น้อยกว่า 13 หน่วยกิต) กลุ่มวิชาวิทยาการจัดการ 15 หน่วยกิต (บังคับเรียน 9 หน่วยกิตและเลือกเรียน 6 หน่วยกิต) และกลุ่มวิชาปฏิบัติการและฝึกประสบการณ์วิชาชีพ 7 หน่วยกิต

แขนงวิชาที่มีในโปรแกรมวิชานี้มีให้เลือก 5 แขนงวิชา คือ แขนงวิชาสิ่งแวดล้อมทั่วไป แขนงวิชาอนามัยสิ่งแวดล้อม แขนงวิชามลพิษสิ่งแวดล้อม แขนงวิชาการจัดการทรัพยากร และแขนงวิชาเทคโนโลยีสิ่งแวดล้อม

4.4.8 หน่วยงานภายในที่เกี่ยวข้องกับงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม

มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลามีหน่วยงานภายในหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ในการศึกษาเลือกพิจารณาหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

4.4.8.1 สำนักวิจัยและบริการวิชาการ

สำนักวิจัยและบริการวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา (ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นสถาบันวิจัยและพัฒนาชายแดนใต้) เป็นสำนักหนึ่งที่พัฒนามาจากศูนย์วิจัยและบริการการศึกษา ซึ่งตั้งขึ้นเป็นหน่วยงานเล็กๆ ตามภาระหน้าที่ของวิทยาลัยครูยะลา ก่อนมีพระราชบัญญัติสถาบันราชภัฏยะลา พ.ศ.2538 สำนักวิจัยและบริการวิชาการมีฐานะเป็นศูนย์วิจัยและบริการการศึกษา ต่อมาเมื่อรัฐบาลได้เสนอร่างพระราชบัญญัติสถาบันราชภัฏ พ.ศ.2538 ประกาศใช้จึงเปลี่ยนชื่อจากศูนย์วิจัยและบริการการศึกษา เป็นสำนักวิจัยและบริการวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลามีภารกิจเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น สำนักวิจัยและบริการวิชาการมีภารกิจส่งเสริมการวิจัย อาจารย์ บุคลากร และนักศึกษาจัดสรรทุนวิจัยให้แก่ผู้ที่สนใจ ในปัจจุบันการดำเนินงานได้รับความร่วมมือจากอาจารย์จากคณะต่างๆ แต่ยังไม่มียุทธศาสตร์กำลังเจ้าหน้าที่วิชาการมาช่วยงาน อีกทั้งยังขาดงบประมาณและเครื่องมือต่างๆ (มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา. สำนักวิจัยและบริการวิชาการ, 2547: 1-14)

วัตถุประสงค์ของสำนักวิจัยและบริการวิชาการ คือ 1) จัดหาทุนวิจัยและสนับสนุนเสริมสร้างนักวิจัยมืออาชีพให้นำผลการวิจัยมาใช้ 2) จัดตั้งฐานข้อมูลท้องถิ่นให้เป็นฐานข้อมูลในการทำวิจัย 3) นำโครงการพระราชดำริเป็นศูนย์สาธิต และอบรมบุคลากรในท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต 4) ส่งเสริมการวิจัยในสาขาต่าง ๆ ที่ส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาสถาบันและพัฒนาท้องถิ่น 5) ให้มีการประสานความร่วมมือระหว่างสถาบันกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งในและต่างประเทศในด้านการทำวิจัย และ 6) ส่งเสริมบุคลากรในท้องถิ่นให้มีศักยภาพในการทำวิจัยในระดับสูงจนสามารถเข้าสู่ระดับมืออาชีพ

ผลการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ 2547 มีทั้งด้านการส่งเสริมการวิจัย เช่น ให้บริการทุนวิจัยกับนักศึกษา เป็นแหล่งทุนวิจัยภายในสถาบัน (ได้รับการสนับสนุนจากมหาวิทยาลัย จำนวน 454,000 บาท ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา จำนวน 2,076,000 บาท และได้รับการสนับสนุนจากทบวงมหาวิทยาลัย จำนวน 363,500 บาท) และ การเข้าร่วมประชุม ประชุมเชิงปฏิบัติการ สัมมนา และอบรมเชิงปฏิบัติการต่าง ๆ รวมประมาณ 17 ครั้ง รวมทั้งผลการดำเนินงานด้านงานบริการวิชาการสังคม เช่น การจัดเสวนาเพื่อวิพากษ์เค้าโครงการวิจัย การจัดอบรมการเตรียมโจทย์วิจัย การจัดประชุมเสวนานักวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา การอบรมการพัฒนาโครงการวิจัยให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ และการอบรมการสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผลเพื่อพัฒนาหน่วยงาน เป็นต้น

4.4.8.2 ศูนย์วิทยาศาสตร์และวิทยาศาสตร์ประยุกต์

ศูนย์วิทยาศาสตร์และวิทยาศาสตร์ประยุกต์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา มุ่งมั่นให้เป็นหน่วยงานระดับแนวหน้า ที่ให้การสนับสนุนการเรียนการสอน การบริการทางวิชาการ การบริการวิเคราะห์ และการวิจัยทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ที่เกี่ยวข้องกับชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่นและสังคมระดับชาติ ตลอดจนพัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพ และมีห้องปฏิบัติการที่ได้มาตรฐานสากล มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และความรู้กับหน่วยงานอื่น ๆ ทั้งในและต่างประเทศ โดยมีพันธกิจหลัก คือ 1) บริการการใช้ห้องปฏิบัติการทดลอง อุปกรณ์และเครื่องมือวิทยาศาสตร์ขั้นสูง ในการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์แก่นักศึกษา 2) บริการและสนับสนุนการศึกษาค้นคว้า และวิจัยทางวิทยาศาสตร์ให้แก่อาจารย์ นักวิทยาศาสตร์และนักศึกษา โดยการจัดหาอุปกรณ์ ครุภัณฑ์ เครื่องมือวิทยาศาสตร์และ ดูแลรักษาให้พร้อมใช้งานตลอดเวลา 3) บริการทางด้านวิชาการให้แก่ชุมชนท้องถิ่น โดยการจัดอบรม สัมมนา จัดนิทรรศการเผยแพร่ความรู้โดยทำวารสาร แผ่นปลิว และเสนอผ่านเว็บไซต์ และ 4) บริการรับตรวจวิเคราะห์ ทางด้านวิทยาศาสตร์ในห้องปฏิบัติการ (มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, ศูนย์วิทยาศาสตร์และวิทยาศาสตร์ประยุกต์, 2548: 2)

ผลการดำเนินงานประจำปี 2547 มีทั้งงานด้านบริการวิชาการ เช่น การอบรม เรื่องการผลิตสื่อการสอนวิทยาศาสตร์ระดับประถมสำหรับครู การอบรมเรื่องการผลิตสื่อการสอนทางจุลชีววิทยา (วันมะพร้าว) หรือ การอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่องการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อไม้ดอก เป็นต้น รวมทั้งผลการดำเนินงานด้านงานบริการชุมชน เช่น วิเคราะห์คุณภาพน้ำให้แก่โรงพยาบาล หน่วยงานเอกชนและประชาชนทั่วไป สนับสนุนเครื่องมือและบุคลากรเพื่อบริการวิเคราะห์ดินร่วมกับคลินิกเทคโนโลยี บริการเครื่องมือและห้องปฏิบัติการแก่นักศึกษาในการทำวิจัยต่าง ๆ เป็นต้น (มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, 2548 ข: 23-29)

4.4.8.3 ศูนย์วิจัยความหลากหลายทางชีวภาพ เจริญพระเกียรติ 72 พรรษา บรมราชินีนาถ

สำนักงานสภาการศึกษาและสถาบันราชภัฏยะลาได้มีแนวคิดในการก่อตั้งศูนย์วิจัยความหลากหลายทางชีวภาพ เพื่อศึกษาวิจัยความหลากหลายของสิ่งมีชีวิต และพัฒนาการนำทรัพยากรที่พบในพื้นที่ไปใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด โดยความร่วมมือจากกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงวิทยาศาสตร์ สำนักงานส่งเสริมการวิจัย (สกว.) การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จังหวัดยะลา องค์การบริหารส่วนจังหวัดและองค์การบริหารส่วนตำบลลำพะยา จัดทำโครงการจัดตั้งศูนย์วิจัยความหลากหลายทางชีวภาพ หุบเขาลำพญา จังหวัดยะลา ซึ่งได้รับการคัดเลือกจากกระทรวงศึกษาธิการให้เป็นหนึ่งในโครงการเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ 12 สิงหาคม 2547 ศูนย์วิจัยมีการปฏิบัติงานวิจัย การอนุรักษ์ การพัฒนาเพื่อใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชีวภาพให้เต็มศักยภาพ รวมถึงการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านความหลากหลายทางชีวภาพในแถบภาคใต้ตอนล่างที่สำคัญอีกแห่งหนึ่ง (มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, ศูนย์วิจัยความหลากหลายทางชีวภาพ เจริญพระเกียรติ 72 พรรษา บรมราชินีนาถ, 2547: 5-7)

ทั้งนี้ศูนย์วิจัยฯ มีการดำเนินงานในหลายลักษณะ เช่น การอบรมนักศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาเพื่อทำการสำรวจพื้นที่ การทำวิจัยและการจัดทำเส้นทางศึกษาธรรมชาติ การจัดเวทีประชาคมรับฟังความคิดเห็นของประชาชนชาวลำพะยา การนำตัวแทนชุมชน อาจารย์ เจ้าหน้าที่ นักศึกษา ดูนานเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการพื้นที่หุบเขาลำพญาการสำรวจสิ่งมีชีวิตในพื้นที่หุบเขาลำพญา เบื้องต้นศึกษากลุ่มพืชและสัตว์ในพื้นที่ระดับความสูงจากระดับน้ำทะเลไม่เกิน 300 เมตร นำข้อมูลที่ได้มาจัดพิมพ์ในหนังสือ "พรรณไม้และพันธุ์สัตว์ในหุบเขาลำพญา" รวมถึงการจัดกิจกรรมเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เนื่องในโอกาส พระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ 12 สิงหาคม 2547 (มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, 2548 ข: 41-42)

4.5 ข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมในเขตเทศบาลนครยะลา

การศึกษาข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมในเขตเทศบาลนครยะลาจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ ทำให้ทราบถึงข้อมูลด้านประชากร สภาพทั่วไปของปัญหาสิ่งแวดล้อม และข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมอื่นๆ ในเขตเทศบาลนครยะลา ดังนี้

4.5.1 ข้อมูลด้านประชากรในเขตเทศบาลนครยะลา

ประชากรในเขตเทศบาลนครยะลาตามทะเบียนราษฎร ระหว่างปี 2537 ถึงปี 2547 แยกเป็นชายและหญิง ดังแสดงในตารางที่ 4.1 ซึ่งในปี 2547 สำนักทะเบียนกลาง จำหน่ายรายการบุคคลในทะเบียนบ้านกลาง จำนวน 6,154 คน ตามโครงการปรับปรุงแก้ไขรายการบุคคลในทะเบียนบ้านกลาง ตามหนังสือที่ มท 0309.1/ว 5 ลงวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2547 โดยดำเนินการจำหน่ายเมื่อวันที่ 18 ธันวาคม 2547 จึงมีผลให้จำนวนประชากรลดมากกว่าปกติ (เทศบาลนครยะลา. สำนักทะเบียนท้องถิ่น, 2548: 1-6)

ตารางที่ 4.1 สถิติข้อมูลทางทะเบียนราษฎร เทศบาลนครยะลา ปี 2537 - 2547

ปี	จำนวนประชากร (คน)			หมายเหตุ
	ชาย	หญิง	รวม	
2537	34,899	33,521	68,420	
2538	37,637	37,014	74,651	
2539	38,424	37,282	75,706	
2540	38,408	37,640	76,048	ข้อมูล ณ ตุลาคม 2540
2541	37,447	37,604	75,051	
2542	37,559	38,680	76,239	
2543	37,547	38,641	76,188	
2544	37,810	39,285	77,095	
2545	37,791	39,473	77,264	
2546	38,170	39,504	77,674	ข้อมูล ณ กุมภาพันธ์ 2546
2547	32,265	34,772	67,037	มีการปรับปรุงฐานข้อมูล

แหล่งที่มา: เทศบาลนครยะลา. สำนักทะเบียนท้องถิ่น, 2548: 1-6

การศึกษาโดยห้างหุ้นส่วนจำกัด เคแอลเค ธนวิถิ (2545 ก: 12-14) เมื่อเดือนมิถุนายน 2545 ได้คาดการณ์จำนวนประชากรของเทศบาลนครยะลาว่าจะเท่ากับ 100,000 คน ในปี 2565 อย่างไรก็ตามการคาดการณ์จำนวนดังกล่าวอาจไม่สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน แต่ข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าประชากรในเขตเทศบาลนครยะลามีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

4.5.2 สภาพทั่วไปของปัญหาสิ่งแวดล้อมในเทศบาลนครยะลา

ในปี 2544 งานวิชาการและแผนงาน สำนักการสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม ได้จัดทำแผนการจัดการคุณภาพทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เทศบาลนครยะลา พ.ศ.2545 ถึง พ.ศ.2549 ซึ่งมีการรวบรวมสภาพปัญหาสิ่งแวดล้อมในเทศบาลนครยะลาไว้หลายด้าน โดยสามารถสรุปสภาพปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวกับการศึกษา ได้ดังนี้ (เทศบาลนครยะลา, สำนักการสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม, 2544: 5-12)

4.5.2.1 มลพิษจากมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล

ในปัจจุบันปริมาณมูลฝอยเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งแหล่งกำเนิดมูลฝอยของเทศบาลนครยะลาทั่วไปที่สำคัญ ได้แก่ บ้านพักอาศัย ตลาด ย่านธุรกิจการค้า ส่วนราชการ และสถานศึกษาเป็นส่วนใหญ่ มีปริมาณที่จะต้องกำจัดประมาณ 60-80 ตันต่อวัน เทศบาลนครยะลา กำจัดมูลฝอยโดยวิธีฝังกลบ จึงจำเป็นต้องใช้ที่ดินจำนวนมาก ขณะนี้มีที่ดินอยู่ 113 ไร่ แต่อนาคตปัญหาปริมาณขยะที่เพิ่มขึ้นตลอดจนมลภาวะบริเวณที่กำจัดมูลฝอยเป็นสิ่งที่เทศบาลต้องหามาตรการป้องกันแก้ไขควบคู่กันไป ส่วนมูลฝอยติดเชื้อ แหล่งกำเนิดที่สำคัญคือสถานพยาบาลและคลินิกเอกชน มีปริมาณมูลฝอยที่จะต้องกำจัดประมาณ 30-40 กิโลกรัมต่อวัน โดยใช้วิธีเผาในเตาเผาความร้อนสูง

ระบบเก็บรวบรวมมูลฝอยของเทศบาลนครยะลา ได้แบ่งพื้นที่ในความรับผิดชอบออกเป็น 5 เขตการเก็บขน โดยแต่ละเขตจะมีพนักงานเก็บกวาดและจำนวนรถขนมูลฝอยแตกต่างกันตามสภาพพื้นที่และความหนาแน่นของชุมชน แบ่งการจัดเก็บวันละ 2 เที่ยว โดยมีเจ้าหน้าที่เป็นหัวหน้าควบคุมการปฏิบัติงาน และหัวหน้าเขตต่าง ๆ เป็นผู้ช่วยดูแลการปฏิบัติงาน มีพนักงานเก็บกวาดทั้งสิ้น 309 คน มีรถเก็บขนมูลฝอยทั้งสิ้น 31 คัน แบ่งเป็นรถเก็บขนรอบกลางวัน 29 คัน และรอบกลางคืน 2 คัน ซึ่งพนักงานเก็บกวาดจะเริ่มปฏิบัติงานเวลา 04.00 - 06.00 น. และเวลา 13.00 - 15.00 น. โดยแต่ละคนจะมีวันหยุดของตัวเองสัปดาห์ละ 1 วัน และนอกจากนี้จะมีพนักงานเก็บกวาดมูลฝอยในช่วงเวลากลางคืนตามถนนสายสำคัญเวลา 18.00 - 20.00 น. จำนวน 4 คน สำหรับวิธีการเก็บรวบรวมมูลฝอยของเทศบาลปัจจุบัน จะเป็นการเก็บรวบรวมมูลฝอยโดยพนักงานเก็บขนจะเข้าไปยกหรือถ่ายเทมูลฝอยจากถังรองรับที่ประชาชนนำมาวางไว้ริมสองฝั่งถนน เนื่องจากเทศบาลนครยะลามีนโยบายให้เขตเทศบาลเป็น

เขตปลอดภาชนะรองรับมูลฝอย ดังนั้นชุมชนจึงต้องจัดหาภาชนะรองรับมูลฝอยของแต่ละครัวเรือนเอง เพื่อรอให้พนักงานเก็บขนของเทศบาลนำไปกำจัดต่อไป นอกจากนี้เทศบาลนครยะลา ยังดำเนินโครงการขยะแลกไข่ โครงการหมักปุ๋ยชีวภาพ โดยจัดให้มีกิจกรรมการนำมูลฝอยที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ให้ประชาชนนำมาแลกกับไข่ไก่เป็นประจำทุกสัปดาห์ เพื่อเป็นการลดปริมาณมูลฝอยที่จะต้องกำจัดให้น้อยลงอีกทางหนึ่งด้วย

4.5.2.2 มลพิษจากแหล่งน้ำ

ปัจจุบันน้ำเสียจากอาคาร บ้านเรือน ที่พักอาศัย และสถานที่ประกอบการต่างๆ เช่น โรงแรม โรงงาน ร้านอาหาร ตลาดสด เป็นต้น ถูกปล่อยลงท่อระบายน้ำหรือรางระบายน้ำสาธารณะ โดยไม่มีการบำบัดก่อนปล่อยน้ำทิ้งลงสู่แม่น้ำปัตตานี ถึงแม้ว่าผลกระทบต่อน้ำเสียยังมีไม่มาก แต่ก็จำเป็นต้องเร่งดำเนินการ และเนื่องจากเทศบาลนครยะลา ยังคงไม่มีระบบรวบรวมและบำบัดน้ำเสีย จึงก่อให้เกิดสภาวะที่กระทบต่อสิ่งแวดล้อมและเป็นอันตรายต่อสุขภาพ การที่ไม่มีระบบบำบัดน้ำเสียแบบติดกันที่ ในขณะที่เทศบาลมีความเจริญทางการค้ามากขึ้น และการตรวจสอบดูแลการบังคับใช้กฎหมายยังคงไม่เพียงพอ น้ำเสียจากชุมชนจึงถูกระบายลงสู่ลำน้ำธรรมชาติที่ใกล้ที่สุด อาจเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดมลพิษทางน้ำที่รุนแรงมากขึ้นในอนาคต

4.5.2.3 ปัญหาด้านการจราจร

การจราจรและขนส่งในเขตเทศบาลนครยะลา โดยภาพรวมในปัจจุบันยังอยู่ในระดับปกติ เนื่องจากได้มีการวางแผนผังเมืองทั้งโครงข่ายระบบถนนและการใช้ที่ดินไว้ค่อนข้างเป็นระบบ แม้ปัจจุบันจะได้มีการวางแผนผังเมืองรวมและประกาศบังคับใช้ที่ดินแต่เป็นเพียงการบังคับใช้ตามกฎหมายเท่านั้น มิได้มีความสอดคล้องกับบทบาทและหน้าที่ในแต่ละย่านการใช้ที่ดิน อย่างไรก็ตามคาดว่าในอนาคตปัญหาด้านการจราจรของเทศบาลนครยะลาจะเกิดขึ้นและส่งผลกระทบต่ออย่างต่อเนื่องกับการเกิดมลพิษทางอากาศ มลพิษทางเสียง และความปลอดภัย เนื่องจากการคมนาคมทางรถไฟที่ทอดผ่านและมีสถานีรถไฟอยู่ในเขตศูนย์กลางชุมชน และมีจุดตัดกับโครงข่ายระบบถนนในเมือง เป็นการปิดกั้นจราจรในเขตเมืองเพื่อให้รถไฟวิ่งผ่านและโดยภาพรวมในอนาคตการเพิ่มขึ้นของปริมาณรถยนต์ รถจักรยานยนต์ จะส่งผลกระทบต่อระบบการจราจรและขนส่ง รวมทั้งทำให้เกิดปัญหาหมอกพิษในอากาศตามมาได้

4.5.2.4 ปัญหาด้านมลพิษของเมือง

ปัญหาด้านมลพิษที่เกิดขึ้นในเขตเทศบาลนครยะลาประกอบด้วยมลพิษด้านอาคารและสิ่งก่อสร้าง เนื่องจากกิจกรรมในเมืองต้องการใช้พื้นที่ใช้สอยทั้งภายในอาคารและภายนอกอาคาร ดังนั้นจึงมีการก่อสร้างอาคารในรูปแบบและประเภทต่างๆ ทำให้เกิดปัญหา

ความขัดแย้งกับอาคารสิ่งก่อสร้างรุ่นเก่า มีการตกแต่งอาคาร รูปทรงสีสันทันและวัสดุที่ทำให้ภูมิทัศน์ชุมชนมีความสับสนวุ่นวาย

มลพิษด้านระบบสาธารณูปโภค เช่น เสไฟฟ้า ไฟฟ้าแสงสว่าง ระบบประปา ป้ายสัญญาณ ระบบโทรศัพท์ที่สาธารณะ หากได้รับการออกแบบหรือดูแลรักษาจะช่วยลดปัญหามลพิษนี้ได้ แต่การออกแบบวางแผนดำเนินการโดยถือเอาความง่ายความสะดวกเฉพาะระบบล้วนสร้างปัญหาความสับสน รกรุงรังในทัศนียภาพของเมืองทั้งสิ้น

มลพิษด้านสื่อ ปัจจุบันป้ายโฆษณาประชาสัมพันธ์มีการพัฒนารูปแบบและวัสดุที่ใช้ทำอย่างมาก ซึ่งในส่วนของป้ายโฆษณาประชาสัมพันธ์ของทางราชการจะมีปัญหาที่เกิดขึ้นน้อยกว่าป้ายโฆษณาของเอกชน ที่มุ่งหวังผลประโยชน์ทางการค้า ทำให้ป้ายโฆษณามีปัญหาด้านความหลากหลายและปัญหาในด้านภาษาและภาพที่ขัดต่อศีลธรรม สิ่งเหล่านี้จะพบเห็นโดยทั่วไปในเขตชุมชนเมืองโดยเฉพาะในเขตชานเมืองของเทศบาลนครยะลาบริเวณตำบลสะเตงนอก ซึ่งจะทำให้สูญเสียสุนทรียภาพของเมือง

4.5.2.5 การขาดแคลนพื้นที่สีเขียว

สภาพในปัจจุบันของพื้นที่สีเขียวในเขตเทศบาลนครยะลาอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานที่กรมการผังเมืองกำหนดไว้ในลักษณะคล้ายคลึงกับ “เขตชั้นนอก” ของกรุงเทพมหานคร คือ การมีเนื้อที่สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ 1,000 คน ต่อ 10 ไร่ ซึ่งเทศบาลนครยะลามีส่วนที่เป็น “พื้นที่สีเขียวเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ” คิดเป็นสัดส่วนการให้บริการโดยภาพรวมประมาณ 42 คนต่อไร่ เมื่อเปรียบเทียบกับเมืองอื่นๆ เช่น กรุงเทพมหานคร เขตชั้นนอก ที่กำหนดให้มีพื้นที่เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ 100 คน ต่อไร่ ก็ยังอยู่ในสภาวะเบาบางสำหรับในส่วนของ “พื้นที่สีเขียวเพื่อการออกกำลังกายและการกีฬา” เทศบาลนครยะลามีสนามกีฬาศูนย์เยาวชน สนามกีฬาในสวนสาธารณะ เช่น สนามโรงพิธีช้างเผือก สวนขวัญเมือง และสนามกีฬาตามสถานบันการศึกษาต่างๆ ให้ประชาชนได้ใช้อย่างเพียงพอ

4.5.3 ข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องในปัจจุบัน

ประกอบด้วยข้อมูลปริมาณและองค์ประกอบของขยะมูลฝอย ข้อมูลคุณภาพน้ำในแม่น้ำปัตตานี ข้อมูลน้ำเสียในเขตเทศบาลนครยะลา การประเมินปริมาณน้ำเสียในอนาคต ข้อมูลเกี่ยวกับโรงงานและเรื่องร้องเรียนต่างๆ ดังนี้

4.5.3.1 ปริมาณและองค์ประกอบขยะมูลฝอยในปัจจุบัน

กรมควบคุมมลพิษ (2547 อ้างถึงใน สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดยะลา, 2548: 57) ได้แสดงข้อมูลปริมาณขยะมูลฝอยของเทศบาลนครยะลาว่า

เท่ากับ 80 คนต่อวัน คิดเป็นอัตราการเกิดขยะ 1.06 กิโลกรัมต่อคนต่อวัน โดยมีองค์ประกอบของขยะมูลฝอยคิดเป็นร้อยละโดยน้ำหนัก ดังแสดงในตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 องค์ประกอบของขยะมูลฝอย เทศบาลนครยะลา

ประเภทขยะ	ชนิดของขยะ	ร้อยละโดยน้ำหนัก
ขยะอินทรีย์	เศษอาหาร	53.18
	ไม้/ใบไม้	0.25
ขยะรีไซเคิล	กระดาษ	8.60
	พลาสติก	25.00
	แก้ว	5.18
	โลหะ	0.55
ขยะทั่วไป	ยาง/หนัง	1.62
	ผ้า	1.62
	หินกระเบื้อง	-
	อื่นๆ	4.00

แหล่งที่มา: กรมควบคุมมลพิษ, 2547 อ้างถึงใน สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
จังหวัดยะลา, 2548: 57

4.5.3.2 คุณภาพน้ำในแม่น้ำปัตตานี

แม่น้ำปัตตานีเป็นแม่น้ำสายสำคัญที่ไหลผ่านจังหวัดยะลา มีต้นน้ำอยู่บนเทือกเขาสันกาลาคีรีในเขตอำเภอเบตง บริเวณพรมแดนระหว่างไทยกับมาเลเซีย แม่น้ำนี้ไหลไปทางทิศเหนือ ผ่านอำเภอเบตง อำเภอธารโต อำเภอบันนังสตา อำเภอกรงปินัง อำเภอเมืองยะลา ไหลลงสู่ทะเลที่บ้านปากน้ำ อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี มีความยาวของลำน้ำรวมทั้งสิ้น 190 กิโลเมตร โดยจากผลการติดตามตรวจสอบคุณภาพน้ำแม่น้ำปัตตานีพบว่าคุณภาพน้ำอยู่ในเกณฑ์ดี ซึ่งข้อมูลคุณภาพน้ำที่ตรวจวัดจากตัวอย่างน้ำที่เก็บจากบริเวณสะพานรถไฟยะลา เขตเทศบาลนครยะลา เมื่อวันที่ 17-19 ธันวาคม 2546 ได้ค่าคุณภาพน้ำตามพารามิเตอร์บางประการดังแสดงในตารางที่ 4.3 (สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดยะลา, 2548: 41-44)

ตารางที่ 4.3 คุณภาพน้ำแม่ น้ำปัดตานีในเขตเทศบาลนครยะลา

พารามิเตอร์	ผลการตรวจวัด	หน่วย
อุณหภูมิ	26.9	องศาเซลเซียส
พีเอช	6.1	-
ความเค็ม	0	ppt
ค่าออกซิเจนละลาย	4.81	มิลลิกรัม/ลิตร
บีโอดี	1.7	มิลลิกรัม/ลิตร
ปริมาณสารแขวนลอย	11	มิลลิกรัม/ลิตร
แบคทีเรียกลุ่มฟิคอลโคลิฟอร์ม	1,720	MPN/100 มิลลิลิตร
ไนเตรท-ไนโตรเจน	0.98	มิลลิกรัม/ลิตร
แอมโมเนีย	0.005	มิลลิกรัม/ลิตร
ตะกั่ว	0.07	มิลลิกรัม/ลิตร

แหล่งที่มา: สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดยะลา, 2548: 42-43

4.5.3.3 ข้อมูลน้ำเสียในเขตเทศบาลนครยะลา

ผลการวิเคราะห์ ลักษณะสมบัติต่างๆ ของน้ำเสียจากแหล่งกำเนิดต่างๆ รวมทั้งบริเวณจุดที่จะระบายลงสู่แม่น้ำปัดตานี สามารถอธิบายได้ดังนี้ (ห้างหุ้นส่วนจำกัด เคแอลเค ธานี, 2545 ข: 22-23)

1) ย่านพาณิชยกรรมและอุตสาหกรรม บริเวณปลายถนนอุตสาหกรรม น้ำเสียที่ระบายลงสู่รางระบายน้ำจะมีความสกปรกค่อนข้างสูง วัดค่าบีโอดีได้ 86-88 มิลลิกรัมต่อลิตร น้ำเสียเหล่านี้จะถูกระบายลงสู่บึงหลังโรงยางและระบายลงสู่แม่น้ำปัดตานี

2) ย่านพาณิชยกรรมและที่พักอาศัย บริเวณตลาดเมืองใหม่ซึ่งแม้ว่าจะมีระบบบำบัดน้ำเสียส่วนกลางแต่ไม่สามารถเดินระบบได้เนื่องจากอยู่ระหว่างการปรับปรุง น้ำเสียจะไหลลงสู่คลองตาย วัดค่าบีโอดีได้ 42-59 มิลลิกรัมต่อลิตร

3) ย่านที่พักอาศัย บริเวณพื้นที่คลองรัชตะ ซึ่งมีประชากรอาศัยอยู่หนาแน่นปานกลาง น้ำเสียจากอาคารบ้านเรือนจะระบายลงสู่คลองรัชตะ และไหลต่อไปยังบึงแบะมาต่อไป น้ำเสียบริเวณต้นคลองมีความสกปรกค่อนข้างสูง วัดค่าบีโอดีได้ 80-100 มิลลิกรัมต่อลิตร และลดลงเรื่อยๆ ตามระยะทางจนเหลือ 32-39 มิลลิกรัมต่อลิตรที่ปลายคลอง

4) ย่านสถานที่ราชการและที่พักอาศัย บริเวณรอบๆ พระบาทไทย ซึ่งเป็นแหล่งที่ตั้งของสถานที่ราชการและที่อยู่อาศัยค่อนข้างเบาบาง น้ำเสียอยู่ในเกณฑ์ดี วัดค่าบีโอดีได้เพียง 10-11 มิลลิกรัมต่อลิตร

5) บ่อพักก่อนระบายน้ำลงสู่แม่น้ำปัดตานี บริเวณสถานีสูบน้ำและบริเวณประตูน้ำบึงหลังโรงยางปลายถนนอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นแหล่งน้ำสาธารณะที่รองรับน้ำเสียก่อนระบายลงสู่แม่น้ำปัดตานี ความสกปรกของน้ำเสียจะถูกย่อยสลายให้เหลือน้อยลงโดยวิธีธรรมชาติ วัดค่าบีโอดีได้ 5-20 มิลลิกรัมต่อลิตร น้ำที่ระบายสู่แม่น้ำปัดตานีจึงอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน

4.5.3.4 การประเมินปริมาณน้ำเสีย

การประเมินปริมาณน้ำเสียของเทศบาลนครยะลาใช้ฐานข้อมูลของค่าสมมูลประชากรในปี 2537 มีค่าเท่ากับ 24 กรัมต่อคนต่อวัน เป็นค่าฐานและกำหนดให้อัตราเพิ่มของค่าสมมูลประชากรร้อยละ 1 ต่อปี เพื่อนำมาประเมินปริมาณน้ำเสียและการบรรทุกในรูปบีโอดีพบว่า ในปี 2552 มีปริมาณน้ำเสีย 12,466 ลูกบาศก์เมตรต่อวัน และค่าการบรรทุกในรูปบีโอดีเท่ากับ 2,150 กิโลกรัมต่อวัน (เทศบาลนครยะลา. กองวิชาการและแผนงาน. 2547 ก: 19)

4.5.3.5 ข้อมูลโรงงานและเรื่องร้องเรียน

ในปี 2547 ข้อมูลจากศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดยะลา พบว่ามีเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม จำนวน 5 ครั้ง เป็นเรื่องในเขตเทศบาลนครยะลา 1 ครั้ง ร้องเรียนเกี่ยวกับฝุ่นซีเมนต์ของโรงงานบริษัทสหไทยยะลา จำกัด ตั้งอยู่เลขที่ 259 ถนนเวฬุวัน ตำบลสะเตง อำเภอเมืองยะลา ซึ่งแหล่งกำเนิดมลพิษประเภทโรงงานอุตสาหกรรมในเขตเทศบาลนครยะลา มีประมาณ 11 โรงงาน ส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมเกี่ยวเนื่องกับยางพารา (สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดยะลา, 2548: 55-56)

4.6 องค์ความรู้ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

ในการศึกษาองค์ความรู้ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา หมายถึงองค์ความรู้ที่เกิดจากการวิจัยของอาจารย์หรือนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ที่สามารถนำมาสนับสนุนงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมภายในเขตเทศบาลนครยะลาได้ โดยจากการศึกษาสามารถสรุปข้อมูลได้ดังนี้

4.6.1 ผลงานวิจัยของอาจารย์

อาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา มีการดำเนินงานวิจัยที่เสริมสร้างองค์ความรู้ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง ซึ่งงานวิจัยของอาจารย์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสิ่งแวดล้อม

ในปี 2546-2547 สามารถประมวลได้ดังนี้ (มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, 2547: 35-36 และ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, 2548 ข: 30-34)

4.6.1.1 การเปลี่ยนแปลงและความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพน้ำกับสัตว์หน้าดินในแม่น้ำปัตตานี กรณีศึกษาพื้นที่ผ่านเทศบาลนครยะลา (ปี 2546-47)

4.6.1.2 การพัฒนาโปรแกรมสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับเด็กวัยอนุบาล เพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน : กรณีศึกษาโรงเรียนในจังหวัดภาคใต้ตอนล่าง (ปี 2546-47)

4.6.1.3 บทบาทของสถาบันราชภัฏยะลาในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่นในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ปี 2546-47)

4.6.1.4 ศึกษาระดับความตึงเครียดในเขตเทศบาลนครยะลา (ปี 2547)

4.6.1.5 การสำรวจระดับรังสีภาคสนามในเขตเทศบาลนครยะลา (ปี 2547)

4.6.1.6 การสร้างบทเรียนทางวิทยาศาสตร์ เรื่อง การอนุรักษ์แม่น้ำปัตตานี ศึกษากรณีพื้นที่ผ่านเทศบาลนครยะลา (ปี 2547)

4.6.1.7 บทบาทและการพัฒนาองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน : ศึกษากรณีองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (ปี 2547)

4.6.1.8 การวิจัยและพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างความรู้เข้มแข็ง (ปี 2547)

4.6.1.9 ศึกษาองค์ประกอบทางเคมีของอินทรีย์วัตถุเหลือใช้จากกระบวนการผลิตทางเกษตรและอุตสาหกรรมในจังหวัดยะลา ปัตตานี และนราธิวาส (ปี 2547)

4.6.2 ผลงานวิจัยของนักศึกษา

งานวิจัยหลายๆ เรื่องของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา สามารถช่วยเสริมสร้างองค์ความรู้ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมได้ เฉพาะในปี 2546-2547 สามารถประมวลได้ดังนี้ (มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, 2547: 36-38 และ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, 2548 ข: 34-37)

4.6.2.1 ศึกษาเปรียบเทียบการเจริญและผลผลิตของผักกาดขาวโดยใช้น้ำทิ้งจากโรงงานผลิตยางเครพในอัตราที่แตกต่างกัน (ปี 2546)

4.6.2.2 ผลของการใช้ปุ๋ยคอกปริมาณต่างๆ เพื่อปรับปรุงดินในพื้นที่แม่ลานต่อการเจริญเติบโตและการให้ผลผลิตของกะหล่ำปลี (ปี 2546)

4.6.2.3 ผลการใช้น้ำเสียจากโรงงานอุตสาหกรรมแปรรูปน้ำยางต่อการเจริญเติบโตของดาวเรือง (ปี 2546)

4.6.2.4 ศึกษาการใช้น้ำสกัดชีวภาพจากวัสดุต่างชนิดกันต่อการเจริญเติบโต และผลผลิตของคะน้า (ปี 2547)

4.6.2.5 การวิเคราะห์ปริมาณธาตุอาหารในน้ำสกัดชีวภาพ (ปี 2547)

4.6.2.6 ผลกระทบจากการทำนาแก้งต่อสมบัติทางเคมีของดิน (ปี 2547)

4.6.2.7 ศึกษาสมบัติทางเคมีของดินนาในเขตอำเภอเมืองยะลา (ปี 2547)

4.6.2.8 การวิเคราะห์ปริมาณไนเตรทและไนไตรท์ในผักในเขตเทศบาลนคร ยะลา (ปี 2547)

4.6.2.9 งานวิจัยที่ศึกษาปัญหาพิเศษของนักศึกษาโปรแกรมวิชาวิทยาศาสตร์ สิ่งแวดล้อม ซึ่งผลงานวิจัยเหล่านี้สามารถเสริมสร้างองค์ความรู้ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมได้ โดยหากพิจารณาจากการรวบรวมของ สิริโสภา เดชเกตุ (2547: 44-47) พบว่างานวิจัยของ นักศึกษาโปรแกรมวิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม ปีการศึกษา 2546 มีจำนวน 22 เล่ม เช่น ผลกระทบจากการใช้ที่ดินต่อการเปลี่ยนแปลงชนิดของตะกอนท้องน้ำในแม่น้ำปัตตานี พื้นที่ ผ่านเทศบาลนครยะลา การศึกษาสัตว์ไม่มีกระดูกสันหลังหน้าดินในแม่น้ำปัตตานีพื้นที่ผ่าน เทศบาลนครยะลา การเปลี่ยนแปลงปริมาณออกซิเจนละลาย (DO) ความต้องการออกซิเจนของ แบคทีเรียในน้ำ (BOD) และฟอสเฟสในแม่น้ำปัตตานีบริเวณเขตเทศบาลนครยะลา การแปรผัน ของคุณภาพน้ำดิบและน้ำประปาเขตเทศบาลนครยะลา การเปลี่ยนแปลงปริมาณไนเตรท แอมโมเนีย และฟิเอช ในแม่น้ำปัตตานีบริเวณที่ไหลผ่านเทศบาลนครยะลา การตรวจวิเคราะห์ คุณภาพน้ำบาดาลในเขตเทศบาลนครยะลา การแปรผันของคุณลักษณะน้ำเสียชุมชนเขต เทศบาลนครยะลา การเปลี่ยนแปลงคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำรองรับน้ำทิ้งจากโรงงานอุตสาหกรรม บริเวณสวนส้ม ตำบลสะเตงนอก อำเภอเมือง จังหวัดยะลา การตรวจสอบคุณภาพน้ำผิวดินใน พื้นที่สาธารณะประโยชน์สวนขวัญเมือง อำเภอเมือง จังหวัดยะลา และ การแปรผันน้ำทิ้งจาก โรงฆ่าสัตว์เทศบาลนครยะลา เป็นต้น

บทที่ 5

ผลการสำรวจภาคสนาม

การสำรวจภาคสนามเป็นการศึกษาเพื่อให้ทราบถึงสภาพปัจจุบันของปัญหาสิ่งแวดล้อมเมืองของเทศบาลนครยะลา สภาพปัจจุบันของการดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรที่เกี่ยวข้องและบทบาทด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา รวมถึงปัจจัยอื่นๆ ที่ส่งผลต่อการจัดการสิ่งแวดล้อม ในการสำรวจภาคสนามผู้ศึกษาได้ดำเนินการสำรวจสภาพปัญหา ทำการบันทึกภาพและข้อมูลที่ตรวจพบ เพื่อนำมาสรุปและเรียบเรียงเป็นประเด็นต่างๆ ตามวัตถุประสงค์การศึกษา

การสำรวจภาคสนามนี้ดำเนินการในช่วงเดือนกรกฎาคม 2548 ซึ่งในช่วงเวลาดังกล่าวมีเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะวันที่ 14 กรกฎาคม 2548 มีเหตุการณ์ความไม่สงบในเขตเทศบาลนครยะลาเกิดขึ้นพร้อมกันหลายจุด สภาพดังกล่าวเป็นอุปสรรคประการสำคัญในการสำรวจภาคสนามของผู้ศึกษา ทำให้ผู้ศึกษาไม่สามารถเดินทางเข้าไปสำรวจในบางพื้นที่ได้ จึงมีความจำเป็นต้องใช้ข้อมูลบางส่วนจากแหล่งข้อมูลที่ได้มีการเก็บรวบรวมไว้โดยองค์กรที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ข้อมูลปัญหาสิ่งแวดล้อมบางส่วนและข้อมูลการจัดการขยะและน้ำเสียภายในเขตเทศบาลนครยะลาจากสำนักการช่างเทศบาลนครยะลา และข้อมูลการดำเนินงานส่งเสริมการอนุรักษ์และการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านสิ่งแวดล้อมจากชมรมรักษ์แม่น้ำปัตตานี

ผู้ศึกษาได้นำข้อมูลที่ได้จากการสนทนากับผู้คนในพื้นที่ และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มเป้าหมายในประเด็นที่เกี่ยวข้อง มาประกอบการนำเสนอผลการสำรวจภาคสนามควบคู่กันไปเพื่อให้เกิดความชัดเจนมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม รายชื่อของผู้ที่ให้ข้อมูลทั้งหมดที่ปรากฏในการศึกษานี้เป็นรายชื่อที่ได้มีการ “สมมุติ” ขึ้น

ผลการสำรวจภาคสนามสามารถสรุปได้เป็น 4 ส่วน คือ ปัญหาสิ่งแวดล้อมเมืองของเทศบาลนครยะลา การจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองขององค์กรที่เกี่ยวข้อง บทบาทด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา และปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมภายในเขตเทศบาลนครยะลา ทั้งนี้ในส่วนของปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมภายในเขตเทศบาลนครยะลา ผู้ศึกษาต้องการศึกษาปัจจัยเกี่ยวกับปัญหาความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นสำคัญ โดยการพิจารณาข้อมูลที่มาจากแหล่งทุติยภูมিরวมกับข้อมูลที่ผู้ศึกษาได้พบและได้สนทนาแลกเปลี่ยนกับผู้ที่เกี่ยวข้อง

5.1 ปัญหาสิ่งแวดล้อมเมืองของเทศบาลนครยะลา

ปัญหาสิ่งแวดล้อมของเทศบาลนครยะลามีลักษณะเช่นเดียวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมของเทศบาลทั่วประเทศ กล่าวคือ เป็นปัญหาด้านขยะมูลฝอย ด้านน้ำเสีย ด้านการจราจรและขนส่ง ด้านการขาดแคลนพื้นที่สีเขียว เป็นต้น อย่างไรก็ตาม แม้ว่าปัญหาสิ่งแวดล้อมเมืองของแต่ละเทศบาลจะมีความคล้ายคลึงกัน แต่จะมีความแตกต่างในรายละเอียดของสภาพปัญหาและการดำเนินงานจัดการปัญหาเหล่านี้

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้พิจารณาปัญหาสิ่งแวดล้อมเมืองของเทศบาลนครยะลาใน 5 ประเด็น คือ ด้านขยะมูลฝอย ด้านน้ำเสีย ด้านการจราจร ด้านมลพิษของเมือง และด้านการขาดแคลนพื้นที่สีเขียว

5.1.1 ด้านขยะมูลฝอย

ตั้งแต่ในอดีตมาจนถึงในปัจจุบัน เทศบาลนครยะลาได้รับการยอมรับว่าเป็นเทศบาลที่สะอาดและมีผังเมืองที่สวยงามที่สุดในประเทศ สิ่งนี้ถือเป็นความภาคภูมิใจของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเทศบาลนครยะลามาดลอด และนับเป็นภารกิจหลักที่ผู้บริหารเทศบาลทุกท่านที่เข้ามาบริหารต้องให้ความสำคัญและมีการจัดสรรงบประมาณจำนวนมากสำหรับการจัดการปัญหาด้านนี้ ผู้ที่ได้เดินทางเข้ามาเยี่ยมชมเทศบาลนครยะลาจึงมักจะได้พบกับสภาพถนนหนทาง อาคารสถานที่ที่มีความสะอาดเรียบร้อยดังภาพที่ 5.1

ภาพที่ 5.1 สภาพความสะอาดของถนนหนทางในเขตเทศบาลนครยะลา

อย่างไรก็ตาม จากการที่เทศบาลนครยะลาได้มีการพัฒนาเมืองขึ้นอย่างต่อเนื่อง กลายเป็นศูนย์ราชการ ศูนย์กลางทางการสาธารณสุข รวมถึงศูนย์กลางทางการศึกษาของพื้นที่ใกล้เคียง ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม โครงสร้างของประชากรมีการเปลี่ยนแปลงไป จากเดิมที่ประชาชนส่วนใหญ่เป็นคนที่อยู่อาศัยดั้งเดิมในเขตเทศบาลนครยะลา ก็เริ่มมีคนจากถิ่นอื่นย้ายเข้ามาอยู่อาศัยหรือประกอบอาชีพมากยิ่งขึ้น ความสะอาดที่ปรากฏต่อสายตาของประชาชนจึงเป็นผลจากความทุ่มเทในการดำเนินงานของเทศบาลนครยะลาเป็นหลัก คุณพิชัยซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของเทศบาลนครยะลากล่าวว่า

คนงานที่กวาดขยะเขารู้สึกว่าเขารักยะลาเพราะยะลาสะอาด แต่มาตอนหลัง คนภายนอกเข้ามาเยอะ คนภายในก็ออกมา เด็กของเราไปเรียนที่อื่น เด็กที่อื่นก็เข้ามา ทำให้ความรู้สึกรักยะลามันน้อยไปหน่อย ทั้งได้ตรงไหนก็ทิ้ง บางทีเมื่อกวาดแล้วพอลูกหลานเวียนกลับมาใหม่ก็มีขยะอีกแล้ว ผมเลยคิดว่ายังขาดจิตสำนึกอยู่มาก

แม้ว่าพื้นที่ส่วนใหญ่ในเขตเทศบาลนครยะลาจะมีความสะอาดเรียบร้อย แต่ในบางพื้นที่อาจพบเห็นสภาพปัญหาขยะมูลฝอยได้ เช่น บริเวณตลาดสดรถไฟ (ภาพที่ 5.2) ซึ่งสาเหตุส่วนหนึ่งมาจากบริเวณดังกล่าวเป็นตลาดสดดั้งเดิมที่มีพื้นที่ขนาดใหญ่ อีกทั้งเป็นพื้นที่ของการรถไฟแห่งประเทศไทย ทำให้เทศบาลนครยะลาไม่สามารถเข้าไปดำเนินการปรับปรุงได้

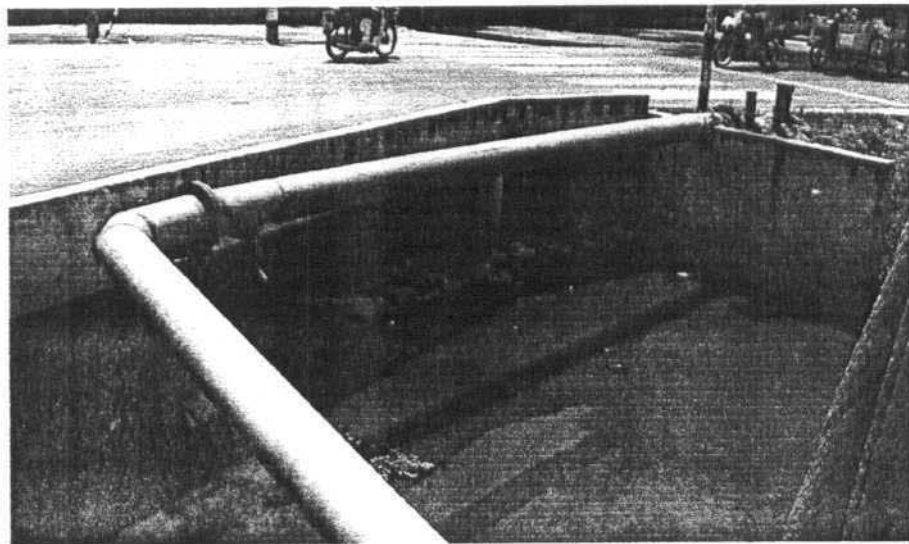

ภาพที่ 5.2 ปัญหาขยะมูลฝอยบริเวณตลาดสดรถไฟ

เรียบร้อยแล้วปัญหาขยะมูลฝอยในเทศบาลนครยะลายังไม่รุนแรงมากนัก เนื่องจากเทศบาลมีระบบการจัดการที่ดี มีบ่อฝังกลบขยะที่ถูกหลักสุขาภิบาล และมีงบประมาณสำหรับดำเนินงานในส่วนนี้ค่อนข้างมาก ดังนั้นปัญหาที่ต้องให้ความสำคัญในปัจจุบันจึงไม่ใช่ปัญหาด้านขยะตกค้าง ปัญหาด้านการจัดเก็บ ขนส่ง หรือการกำจัดขยะ แต่เป็นปัญหาด้านการขาดจิตสำนึกของประชาชนที่อยู่อาศัยในเทศบาลนครยะลา ไม่ว่าจะเป็นจิตสำนึกด้านการรักษาความสะอาดของบ้านเมือง จิตสำนึกด้านการลดปริมาณขยะในชีวิตประจำวัน หรือจิตสำนึกด้านการนำขยะกลับมาใช้ใหม่อย่างคุ้มค่า เป็นต้น หากสภาพปัญหาเช่นนี้ยังไม่ได้รับการแก้ไขอย่างเหมาะสม ในอนาคตปัญหาขยะก็ย่อมทวีความรุนแรงขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และเมื่อถึงเวลานั้นความภาคภูมิใจที่คนยะลาเคยมีอาจต้องเปลี่ยนแปลงไป

5.1.2 ด้านน้ำเสีย

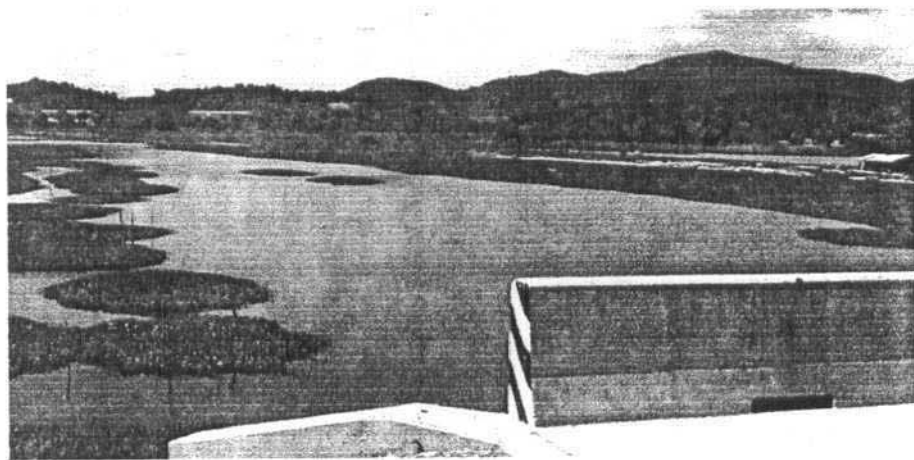
ปัญหาด้านน้ำเสียในเขตเทศบาลนครยะลา เป็นปัญหาหนึ่งที่มีความสำคัญไม่น้อยกว่าปัญหาด้านขยะมูลฝอย เนื่องจากปัจจุบันในเขตเทศบาลนครยะลา ยังไม่มีระบบบำบัดน้ำเสียที่มีประสิทธิภาพอย่างครบวงจร น้ำเสียจากครัวเรือนส่วนใหญ่ถูกปล่อยลงสู่ทางระบายน้ำสาธารณะและไหลไปรวมกันตามคลองสายต่างๆ ทำให้เกิดความเน่าเสียของคลองในเขตเทศบาลนครยะลาได้ เช่น คลองรัชตะที่รองรับน้ำเสียจากย่านชุมชนมีความสกปรกค่อนข้างมากโดยเฉพาะบริเวณต้นคลอง ดังภาพที่ 5.3

ภาพที่ 5.3 ปัญหาน้ำเสียบริเวณต้นคลองรัชตะ

แหล่งที่มา: เทศบาลนครยะลา. สำนักการช่าง, 2548

อย่างไรก็ตามความรุนแรงของปัญหาน้ำเสียในเขตเทศบาลยังมีค่อนข้างน้อย เนื่องจากปริมาณน้ำเสียที่เกิดขึ้นในแต่ละวันมีไม่มากนัก ประกอบกับในเขตเทศบาลนครยะลา ก็ได้มีแหล่งอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ที่ทำให้เกิดน้ำเสียจำนวนมาก รวมทั้งความสกปรกของน้ำเหล่านี้ จะถูกบำบัดโดยวิธีทางธรรมชาติระหว่างที่ไหลไปรวมกับที่ปลายคลอง เช่น บึงแบะมาะซึ่งเป็น บึงขนาดใหญ่รองรับน้ำจากคลองรัชตะก่อนระบายลงสู่แม่น้ำปัตตานีก็ยังคงมีคุณภาพที่ดี หรือ คลองตายบริเวณตลาดเมืองใหม่ที่คอยพักน้ำเสียจากย่านชุมชนและย่านการค้าก่อนระบายลง แม่น้ำปัตตานี เป็นต้น ดังแสดงในภาพที่ 5.4

บึงแบะมาะที่รองรับน้ำจากคลองรัชตะก่อนระบายสู่แม่น้ำปัตตานี

คลองตายบริเวณตลาดเมืองใหม่ที่พักน้ำก่อนระบายสู่แม่น้ำปัตตานี

ภาพที่ 5.4 สภาพแหล่งรองรับน้ำตามธรรมชาติ

แหล่งที่มา: เทศบาลนครยะลา. สำนักการช่าง, 2548

จากการตรวจวัดคุณภาพน้ำของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก็พบว่าคุณภาพน้ำในแม่น้ำปัตตานีที่ไหลผ่านเขตเทศบาลนครยะลาซึ่งรองรับน้ำที่ระบายจากคลองและบึงต่างๆ ในเขตเทศบาลนครยะลา ยังอยู่ในเกณฑ์ดี อย่างไรก็ตามปัญหาน้ำเสียเป็นปัญหาหนึ่งที่เทศบาลนครยะลาให้ความสำคัญ และอยู่ระหว่างการดำเนินโครงการก่อสร้างระบบรวบรวมและบำบัดน้ำเสีย

นอกจากประเด็นเกี่ยวกับคุณภาพน้ำในแม่น้ำปัตตานี บางพื้นที่ในเขตเทศบาลนครยะลา ยังพบปัญหาเกี่ยวกับยุงลาย หนู และแมลงสาบ เป็นต้น ปัญหาดังกล่าวส่วนหนึ่งมีสาเหตุมาจากสภาพการระบายน้ำในบางจุดที่ยังมีปัญหา เช่น ในทางระบายน้ำสาธารณะหรือพื้นที่ตลาดสด จนกลายเป็นแหล่งเพาะพันธุ์พาหะนำโรคต่างๆ ได้

5.1.3 ด้านการจราจร

ปัญหาด้านการจราจรในเขตเทศบาลนครยะลา เป็นปัญหาที่ประชาชนทั่วไปได้รับผลกระทบอยู่เป็นประจำ แม้ว่าในภาพรวมแล้วจะไม่ได้มีความรุนแรงมากนัก เพราะเกิดการติดขัดในเฉพาะบางจุดหรือบางช่วงเวลาเท่านั้น อีกทั้งเทศบาลนครยะลาก็มีผังเมืองที่ดีทำให้โครงข่ายถนนมีการเชื่อมโยงกันได้ อย่างไรก็ตามการที่ยวดยานบนท้องถนนมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ประกอบกับการที่ผู้ใช้รถใช้ถนนยังขาดการปฏิบัติตามกฎจราจรอย่างเคร่งครัด ทำให้เมื่อสอบถามถึงปัญหาด้านนี้ประชาชนส่วนใหญ่มักแสดงความคิดเห็นว่าเป็นปัญหาที่ต้องรีบแก้ไข ไม่ว่าจะเป็นปัญหาการจัดการจราจรในย่านการค้าและสถานศึกษา เช่น บริเวณหน้าโรงเรียนในช่วงเช้าและเย็น (ภาพที่ 5.5) รวมไปถึงปัญหาด้านโครงสร้างของระบบการจราจร เช่น จุดตัดระหว่างถนนกับทางรถไฟ หรือ บริเวณแยกสัญญาณไฟจราจรบางจุดที่มักพบปัญหาการจราจรติดขัดอยู่เป็นประจำ (ภาพที่ 5.6)

ภาพที่ 5.5 การจราจรติดขัดหน้าโรงเรียนนิบงชูปัทมภาในตอนเย็นเมื่อโรงเรียนเลิก

จุดตัดระหว่างถนนสีโรสกับทางรถไฟ

บริเวณแยกโคลิเซียมที่มีปัญหาการจราจรติดขัดอยู่เป็นประจำ

ภาพที่ 5.6 ปัญหาด้านโครงสร้างของระบบการจราจรในบางจุด

ทั้งนี้ ผู้ศึกษาพบว่าปัญหาการจราจรที่เกิดขึ้นเหล่านี้อาจจะมาจากสาเหตุสำคัญ คือ การขาดความรู้ความเข้าใจและจิตสำนึกในการใช้รถใช้ถนนของประชาชนเป็นหลัก เนื่องจากบางจุดประชาชนไม่เคารพกฎจราจรทำให้เกิดปัญหาการจราจร เช่น การจอดรถในที่ห้ามจอด การจอดรถซ้อนคันบนท้องถนน หรือการขับรถสวนเส้นทางการจราจร เป็นต้น พิจารณาได้จากคำกล่าวของคุณมานะ ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ท่านหนึ่งของเทศบาลนครยะลาที่กล่าวว่า “ถ้าพูดถึงปัญหาการจราจรก็เรื่องของคน ถ้าคนมีวินัย ถนนเส้นเมนและเส้นรองมีป้ายหยุดรถก็หยุด คนเคารพกฎหมาย บางแยกก็ไม่ต้องมีสัญญาณไฟเลย” หรือ คุณณรงค์ ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของเทศบาลอีก

งานหนึ่งก็กล่าวในทำนองเดียวกันว่า “เรื่องการจราจรผมว่าเคยสบาย อยู่อย่างสบายไม่ค่อยเคอะพวกจรรยาจรสักเท่าไร ชาติระเบียบวินัยไปสัคนิด พอมีการกวดขันก็จะมีปัญหา” นอกจากนี้พบว่าปัญหาการจราจรในบางจุดนั้นเป็นปัญหาที่มีความซับซ้อนเกินกว่าจะระบุได้อย่างชัดเจนว่ามีสาเหตุมาจากเรื่องใด เช่น ปัญหาการจราจรหน้าสถานีรถไฟและบริเวณคิวรถไปอำเภอต่างๆ ที่ยังไม่สามารถแก้ปัญหาได้มาจนถึงปัจจุบัน บางท่านคิดว่าเป็นเรื่องของการเมืองและมีไม่น้อยที่เชื่อว่าเป็นเรื่องของผลประโยชน์ต่างตอบแทน

อย่างไรก็ตามปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการจราจร ไม่ว่าจะเป็นปัญหาเสียงดังหรือฝุ่นควันยังมีน้อย ยกเว้นในบางเส้นทางที่มีการก่อสร้างก็อาจมีฝุ่นละอองได้ แต่ทางเทศบาลนครยะลา ก็ได้มีการควบคุมดูแลอย่างต่อเนื่อง โดยสรุปแล้วจึงเห็นว่าปัญหาการจราจรในเขตเทศบาลนครยะลา ยังไม่รุนแรงมากนัก แต่เป็นเรื่องที่มักส่งผลกระทบต่อความรู้สึกของประชาชน จึงควรให้ความสำคัญและหามาตรการจัดการปัญหาอย่างเหมาะสม

5.1.4 ด้านมลพิษของเมือง

ปัญหาด้านนี้ในเขตเทศบาลนครยะลา ยังไม่ค่อยได้รับการกวดขันอย่างเข้มงวด ส่วนหนึ่งเพราะเป็นปัญหาที่ยังไม่ส่งผลกระทบต่อประชาชนมากนัก คนส่วนใหญ่คิดว่าไม่ได้เป็นปัญหาสำคัญ อีกทั้งปัญหาด้านนี้ก็ยังไม่รุนแรงเมื่อเทียบกับปัญหาด้านอื่นๆ ปัญหาส่วนใหญ่ที่พบมักจะเป็นเรื่องของระบบสาธารณูปโภคที่มีการจัดวางอย่างไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย เช่น สายไฟฟ้าและสายโทรศัพท์ตามเสาไฟฟ้าในเขตเทศบาล (ภาพที่ 5.7)

ภาพที่ 5.7 สภาพสายไฟฟ้าและสายโทรศัพท์บริเวณตลาดเมืองใหม่

ปัญหาด้านมลพิษอีกส่วนหนึ่งมาจากการปฏิบัติของผู้ประกอบการต่างๆ ที่มีการติดตั้งป้ายโฆษณาในบางจุดที่ไม่เหมาะสมหรือมีการติดตั้งจนมากเกินไป เช่น ป้ายโฆษณาที่ติดตั้งบริเวณทางเข้าออกเมือง หรือ ป้ายผ้าโฆษณาที่ติดตามร้านค้าทั่วไป เป็นต้น ซึ่งบางส่วนมีสภาพชำรุดทรุดโทรมทำให้เกิดภาพที่ไม่สวยงามได้ ดังภาพที่ 5.8

ป้ายโฆษณาบริเวณทางเข้าเมือง

ป้ายผ้าโฆษณาที่ติดตามร้านค้า

ภาพที่ 5.8 ป้ายโฆษณาและป้ายผ้าในเขตเทศบาลนครยะลา

5.1.5 ด้านการขาดแคลนพื้นที่สีเขียว

ในภาพรวมเทศบาลนครยะลานั้นว่ายังไม่มีปัญหาการขาดแคลนพื้นที่สีเขียว โดยเฉพาะบริเวณสถานที่ราชการหรือสถานศึกษาต่างมีการปลูกและดูแลต้นไม้ไว้เป็นจำนวนมาก หากมองเทศบาลนครยะลาจากที่สูงก็จะพบเห็นสีเขียวของต้นไม้แซมอยู่ตามอาคารบ้านเรือนโดยทั่วไป (ภาพที่ 5.9) โดยเฉพาะในฤดูฝนด้วยแล้วเทศบาลนครยะลาจะมีความเขียวชอุ่มไปทั่ว

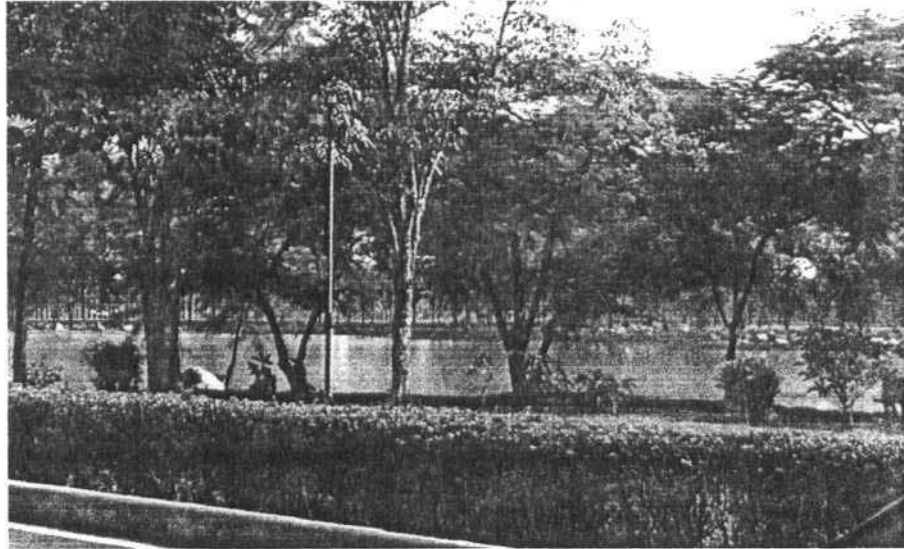
ภาพมุมสูงมองไปทางทิศตะวันตกมองเห็นที่ตั้งของเทศบาลนครยะลา

ภาพมุมสูงมองไปทางทิศเหนือเห็นย่านการค้าและตลาดเก่า

ภาพที่ 5.9 ภาพมุมสูงที่ถ่ายจากอาคารเรียนรวมและอำนวยการ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

นอกจากนี้เทศบาลนครยะลา ยังมีพื้นที่สีเขียวเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจและพื้นที่สีเขียวเพื่อการออกกำลังกายหลายแห่ง เช่น สวนขวัญเมือง สนามโรงพิธีช้างเผือก สนามกีฬาศูนย์เยาวชน รวมทั้งสวนริมแม่น้ำปัตตานีที่ได้ปรับปรุงขึ้นใหม่ เป็นต้น

มุมหนึ่งของสวนขวัญเมือง

สวนริมแม่น้ำปัตตานีที่มีการปรับปรุงขึ้นใหม่

ภาพที่ 5.10 พื้นที่สีเขียวเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจของเทศบาลนครยะลา

อย่างไรก็ตามประชาชนส่วนหนึ่งระบุว่าควรมีการเพิ่มเติมพื้นที่สีเขียวให้มากขึ้น โดยเฉพาะพื้นที่สีเขียวบริเวณทางเท้าและบริเวณเกาะกลางถนน อีกทั้งในปัจจุบันเนื่องจากเหตุการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้น ทำให้สวนสาธารณะที่กระจายอยู่ตามรอยต่อของเมือง เช่น สวนขวัญเมืองหรือสวนมิ่งเมือง จะมีประชาชนเข้าไปใช้บริการน้อยลง หรือ จะมีก็เฉพาะประชาชนที่อยู่อาศัยใกล้เคียงเท่านั้นที่ได้เข้าไปใช้บริการเป็นประจำ ส่วนประชาชนโดยทั่วไปมักจะไปใช้บริการสวนสาธารณะที่อยู่กลางเมืองหรือที่มีการดูแลรักษาความปลอดภัยมากกว่า เช่น สนามโรงพิธีช้างเผือก หรือ สนามกีฬาศูนย์เยาวชน เป็นต้น ทำให้สวนสาธารณะที่มีอยู่ยังไม่ได้มีการใช้ประโยชน์มากเท่าที่ควร

5.1.6 ภาพรวมของประเด็นปัญหาสิ่งแวดล้อมเมืองของเทศบาลนครยะลา

ในภาพรวมนับว่าประเด็นปัญหาสิ่งแวดล้อมเมืองของเทศบาลนครยะลายังไม่อยู่ในระดับที่รุนแรงมากนัก เนื่องจากปัจจัยด้านการวางแผนเมืองที่ดี การที่องค์กรที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินการจัดการปัญหาได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งผู้บริหารเทศบาลนครยะลาทุกสมัยต่างก็ให้ความสำคัญกับปัญหาสิ่งแวดล้อม แต่สิ่งเหล่านี้ไม่ได้เป็นการยืนยันว่าปัญหาสิ่งแวดล้อมจะไม่ทวีความรุนแรงขึ้นในอนาคต หากพิจารณาลักษณะปัญหาที่เกิดขึ้นแล้วจะพบว่าปัญหาด้านความรู้ความเข้าใจและจิตสำนึกของประชาชนที่มีต่อสิ่งแวดล้อม เป็นปัญหาที่ควรได้รับการแก้ไขและพัฒนาอย่างเร่งด่วน เพราะสิ่งนี้เป็นปัจจัยสำคัญที่จะชี้ว่าความรุนแรงของปัญหาสิ่งแวดล้อมจะเป็นไปในทิศทางใด โดยยืนยันได้จากคำกล่าวของคุณพิทักษ์ ซึ่งเป็นหนึ่งในผู้บริหารของเทศบาลนครยะลา ที่แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับภาพรวมของประเด็นปัญหาสิ่งแวดล้อมในเทศบาลนครยะลาไว้อย่างน่าสนใจว่า

...ปัญหาสิ่งแวดล้อมในเขตเทศบาลนครยะลา เท่าที่ผมดู คือปัญหวันนี้ถ้าเรา มาดูในเรื่องของโครงสร้าง ผมคิดว่าตรงนี้จะไม่มีปัญหามากนัก แต่สิ่งหนึ่งที่ผม คิดว่ากำลังจะมีปัญหาก็คือการสร้างจิตสำนึกของคน...ผมคิดว่ามันจะส่งผล ในเรื่องสิ่งแวดล้อมของเราว่ามันจะมีความยั่งยืนขนาดไหน เหมือนยะลาเราได้ ชื่อว่ามีความสะอาดและก็เป็นเมืองที่มีผังเมืองดีที่สุด เพราะฉะนั้นสิ่งเหล่านี้จะมี ความยั่งยืนมันต้องปลูกฝังเข้ามา ตอนนี้นั้นกลายมาเป็นปัญหาที่ว่าเด็กรุ่นใหม่ จะไม่ค่อยมีความตระหนักในสิ่งเหล่านี้มากนัก สิ่งนี้คือที่ผมมอง สำหรับในเรื่อง ของโครงสร้างต่าง ๆ นั้น ผมคิดว่าเราได้มีการวางพื้นฐานมาก่อนข้างดีแล้ว...

5.2 การจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองขององค์กรที่เกี่ยวข้อง

การศึกษานี้พิจารณาถึงองค์กรที่เกี่ยวข้องในการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลนครยะลา อันได้แก่ เทศบาลนครยะลา สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดยะลา และชมรมรักษามัน้ำปัดตานี ซึ่งแต่ละองค์กรมีบทบาทและการดำเนินงานที่แตกต่างกัน แต่ด้วยข้อจำกัดจากเหตุการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้น ทำให้ข้อมูลส่วนใหญ่ที่ผู้ศึกษาได้รับเป็นข้อมูลทุติยภูมิประกอบด้วยข้อมูลจากการสนทนากับผู้ที่เกี่ยวข้องเป็นสำคัญ อย่างไรก็ตามผู้ศึกษาไม่ได้เน้นศึกษารายละเอียดของการปฏิบัติงานแต่เน้นไปที่ปัญหาหรืออุปสรรคของการดำเนินงานเป็นสำคัญ เพื่อนำไปสู่การเสนอแนะแก้ไขผ่านบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ในบทต่อๆ ไป ดังนั้นในการนำเสนอเนื้อหาในแต่ละประเด็นจึงแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ภาพรวมการดำเนินงาน และ ปัญหาที่พบจากการดำเนินงาน

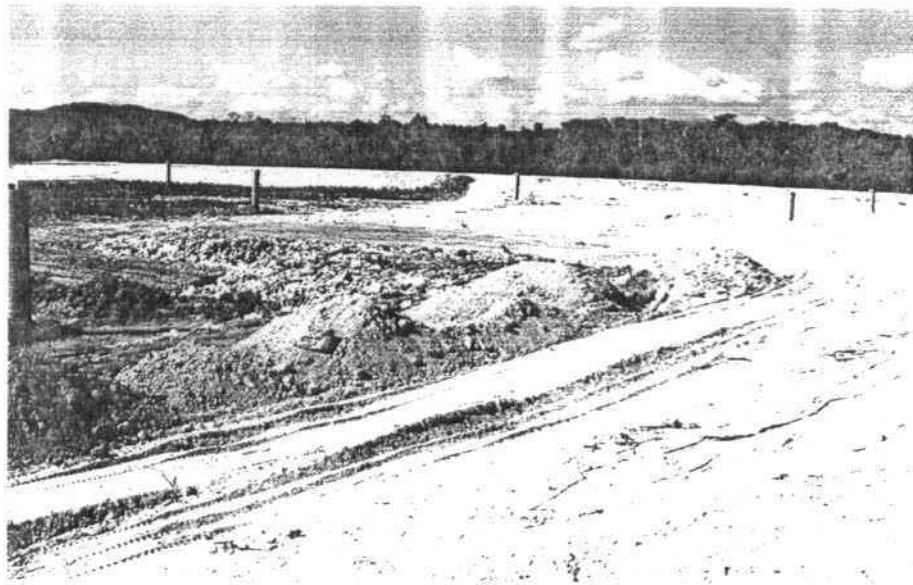
ทั้งนี้ การจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองขององค์กรที่เกี่ยวข้องได้พิจารณาใน 4 ประเด็น คือ การจัดการขยะมูลฝอย การจัดการน้ำเสีย การสร้างองค์ความรู้และจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม

5.2.1 การจัดการขยะมูลฝอย

5.2.1.1 ภาพรวมการดำเนินงาน

การจัดการขยะมูลฝอยเป็นการดำเนินงานร่วมกันระหว่างสำนักงานการสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม และสำนักงานช่าง เทศบาลนครยะลา โดยสำนักงานการสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมดูแลในเรื่องการรักษาความสะอาด การกวาดและจัดเก็บ การขนส่งขยะมูลฝอยไปกำจัด ส่วนสำนักงานช่างดูแลในเรื่องการกำจัดขยะที่ถูกต้องตามหลักสุขาภิบาล นอกจากนี้การจัดการด้านขยะมูลฝอยยังครอบคลุมไปถึงการดำเนินโครงการต่างๆ เช่น การอบรมความรู้ด้านการรักษาความสะอาดให้ผู้ประกอบการ การประชาสัมพันธ์และรณรงค์ลดขยะ โครงการถนนปลอดถังขยะ และโครงการสร้างเครือข่ายรักษาความสะอาดในโรงเรียน เป็นต้น ซึ่งจากการศึกษาพบว่าเทศบาลนครยะลามีขยะประมาณ 70 ตันต่อวัน ใช้งบประมาณสำหรับดำเนินงานเฉพาะในส่วนของการกวาดและการจัดเก็บเป็นเงินมากกว่าหนึ่งแสนบาทต่อวัน ใช้พนักงานในแต่ละวันประมาณ 300 คน

สำหรับการกำจัดขยะมูลฝอย เทศบาลนครยะลามีสถานที่ฝังกลบขยะอย่างถูกหลักสุขาภิบาล อยู่ที่บ้านปรางะ หมู่ที่ 13 ตำบลสะเตงนอก อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ห่างจากเทศบาลนครยะลา 10 กิโลเมตร มีพื้นที่ประมาณ 111 ไร่ โดยในระยะแรกสามารถฝังกลบขยะได้ประมาณ 92,000 ตัน คาดว่าจะฝังกลบได้จนถึงปี 2550 ต่อจากนั้นก็จะต้องก่อสร้างระยะที่สอง ซึ่งสามารถฝังกลบขยะได้อีกประมาณ 367,000 ตัน และจะฝังกลบได้ถึงปี 2559 (ภาพที่ 5.11)

ขยะมูลฝอยถูกนำมาทิ้งก่อนทำการฝังกลบ

สภาพหลังจากการฝังกลบขยะในแต่ละชั้น

ภาพที่ 5.11 บ่อฝังกลบขยะอย่างถูกหลักสุขาภิบาล ระยะที่ 1 เทศบาลนครยะลา

แหล่งที่มา: เทศบาลนครยะลา. สำนักการช่าง, 2548

5.2.1.2 ปัญหาที่พบจากการดำเนินงาน

การจัดการขยะมูลฝอยมีปัญหาที่พบหลายประการ ดังนี้

- 1) ปัญหาด้านการคัดแยกขยะ เนื่องจากในปัจจุบันขยะที่มาจากครัวเรือนยังไม่ได้มีการคัดแยกอย่างเหมาะสม ขยะบางส่วนสามารถนำกลับมาใช้ได้ก็ถูกทิ้งรวม

กับขยะสด ประกอบกับทางเทศบาลก็ยังไม่ได้มีการรณรงค์เรื่องการคัดแยกขยะอย่างทั่วถึง ทำให้ปริมาณขยะที่ไปสู่การกำจัดในแต่ละวันมีมากกว่าเป็นควรจะเป็น และเป็นการใช้ทรัพยากรต่างๆ อย่างไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

2) ปัญหาเกี่ยวกับขยะติดเชื้อ เนื่องจากในปัจจุบันขยะติดเชื้อทั้งหมดขนส่งไปกำจัดที่จังหวัดสงขลาซึ่งมีค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูง ทั้งนี้ทางเทศบาลนครยะลากำลังศึกษาโครงการสร้างเตาเผาขยะติดเชื้อเพื่อให้เป็นศูนย์กำจัดขยะในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ หากโครงการนี้เกิดขึ้นจริงก็ควรต้องพิจารณาเรื่องการจัดการให้เกิดประสิทธิภาพต่อไป

3) ปัญหาด้านความรู้และจิตสำนึกของประชาชนที่อยู่อาศัยในเทศบาลนครยะลา สังเกตได้จากพฤติกรรมการทำงานขยะไม่เป็นที่ เป็นภาระกับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานเก็บกวาด รวมทั้งยังมีการทิ้งขยะอันตรายหรือขยะพิษปะปนไปกับขยะทั่วไป ทำให้พนักงานเก็บขนต้องใช้เวลาและระมัดระวังในการเก็บขนมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ส่วนหนึ่งก็เป็นปัญหาพฤติกรรมของพนักงานกวาดและเก็บขนเอง ที่ไม่ได้มีการใช้อุปกรณ์ป้องกันอันตรายอย่างเหมาะสม โดยมักอ้างเหตุผลว่าทำงานไม่สะดวก เป็นต้น

4) เหตุการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นส่งผลกระทบต่อการทำงานของผู้ที่เกี่ยวข้อง ทำให้ต้องปรับเปลี่ยนเวลาการทำงานให้เหมาะสม ซึ่งในปัจจุบันหากไม่มีความจำเป็นเร่งด่วนทางเทศบาลจะพยายามไม่ให้มีการปฏิบัติงานในช่วงเช้าหรือช่วงค่ำจนเกินไป

5.2.2 การจัดการน้ำเสีย

5.2.2.1 ภาพรวมการดำเนินงาน

การจัดการน้ำเสียเป็นงานในความรับผิดชอบของสำนักการช่าง เทศบาลนครยะลา ซึ่งดูแลในเรื่องการก่อสร้างระบบรวบรวมน้ำเสีย การบำรุงรักษาและซ่อมแซมระบบระบายน้ำ การตรวจสอบคุณภาพน้ำ และการบำบัดน้ำเสียให้ได้มาตรฐานก่อนระบายลงสู่แหล่งน้ำธรรมชาติ อย่างไรก็ตามปัจจุบันเทศบาลนครยะลา ยังไม่มีระบบบำบัดน้ำเสียรวม ที่ผ่านมาน้ำเสียจะได้รับการบำบัดโดยธรรมชาติ กล่าวคือ น้ำเสียที่เกิดขึ้นจะไหลลงสู่ทางน้ำและถูกบำบัดโดยวิธีทางธรรมชาติมาเรื่อยๆ ค่าบีโอดีถูกบำบัดจนเหลือน้อยและเมื่อไหลมารวมกันที่แหล่งรับน้ำต่างๆ น้ำเสียเหล่านี้จะถูกกักไว้จนกว่ามีปริมาณมากพอที่จะส่งไปสู่แม่น้ำปัตตานีซึ่งต้องใช้ระยะเวลาช่วงหนึ่ง ทำให้เกิดการบำบัดโดยธรรมชาติและการตกตะกอน น้ำที่ล้นออกไปจึงค่อนข้างสะอาด ประกอบกับปริมาณน้ำเสียที่เกิดขึ้นยังไม่มากนัก ทำให้คุณภาพน้ำที่ระบายลงสู่แหล่งน้ำธรรมชาติโดยรวมอยู่ในเกณฑ์ดี

สำหรับระบบบำบัดน้ำเสียคาดว่าจะได้รับงบประมาณในปี 2548 โดยก่อสร้างเป็นระบบแบบแยกโซนการบำบัดตามแหล่งรวมน้ำ มีการพิจารณาก่อสร้างในจุดที่มีความเร่งด่วนก่อน เช่น มีค่าบีโอดีสูง แต่ในส่วนของการบำบัดที่ใช้รวบรวมน้ำเสียจะเป็นท่อรวม

กล่าวคือ ใช้ท่อระบายน้ำของเดิมเป็นทางรับน้ำเสีย ไม่ได้เป็นท่อแยกเนื่องจากมีข้อจำกัดด้านงบประมาณ

5.2.2.2 ปัญหาที่พบจากการดำเนินงาน

เนื่องจากยังไม่มีระบบบำบัดน้ำเสียรวม ทำให้ยังไม่มีปัญหาในเรื่องของระบบการจัดการ แต่มีปัญหที่พบในส่วนอื่นๆ ดังนี้

1) ปัญหาการวิเคราะห์คุณภาพน้ำ เนื่องจากในปัจจุบันเทศบาลนครยะลา ยังไม่มีห้องปฏิบัติการสำหรับการตรวจสอบคุณภาพน้ำ การตรวจวิเคราะห์คุณภาพน้ำในแต่ละครั้งจะทำการเก็บตัวอย่างน้ำแล้วส่งไปตรวจที่มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ซึ่งมีค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูง อีกทั้งการที่ต้องเสียเวลาในการส่งตัวอย่างน้ำ อาจมีผลให้ค่าที่ตรวจวัดมีความคลาดเคลื่อนไปจากความเป็นจริงได้

2) ปัญหาด้านความรู้และจิตสำนึกของประชาชนที่ยังมีพฤติกรรมการทิ้งขยะและเศษอาหารลงในแหล่งน้ำ รวมทั้งประชาชนยังไม่เห็นความสำคัญของการบำบัดน้ำเสียของบ้านเรือนก่อนปล่อยน้ำเสียลงสู่ทางระบายน้ำสาธารณะ เป็นต้น

5.2.3 การสร้างองค์ความรู้และจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม

5.2.3.1 ภาพรวมการดำเนินงาน

การสร้างองค์ความรู้และจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมเป็นบทบาทหนึ่งของทุกองค์กรที่เกี่ยวข้อง แต่จะมีเนื้อหาและรูปแบบการดำเนินงานที่แตกต่างกันไป ซึ่งในการศึกษาพบตัวอย่างของบทบาทด้านนี้ในหลายประการ คือ

1) เทศบาลนครยะลา ได้มีการอบรมความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมให้กับประชาชนในชุมชนต่างๆ โดยเฉพาะเรื่องขยะมูลฝอย การอบรมผู้ประกอบการร้านค้าให้ดำเนินการอย่างถูกหลักสุขาภิบาล การอบรมสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมให้กับนักเรียนในเขตเทศบาลนครยะลา การทำกิจกรรมรณรงค์ต่างๆ รวมทั้งการอบรมความรู้ในการปฏิบัติงานให้กับผู้ปฏิบัติงานของเทศบาลที่เกี่ยวข้อง

2) สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดยะลา ได้มีการประสานการดำเนินงานกับเทศบาลนครยะลา ในการจัดกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม เช่น การเป็นตัวแทนประสานจัดงานวันสิ่งแวดล้อมโลก หรือ ประสานจัดกิจกรรมรณรงค์ปลูกต้นไม้ เป็นต้น

3) ชมรมรักษ์แม่น้ำปัตตานีมีบทบาทในการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์และพัฒนาแม่น้ำปัตตานี โดยผ่านการดำเนินงานหลายประการ เช่น การจัดงานสัมมนา จัดนิทรรศการเผยแพร่ในโอกาสต่างๆ และจัดทำสารการเรียนรู้ด้านการอนุรักษ์และพัฒนาสู่แม่น้ำปัตตานีเพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษา เป็นต้น

5.2.3.2 ปัญหาที่พบจากการดำเนินงาน

การสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะความต้องการให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเป็นงานที่ค่อนข้างยากลำบาก สิ่งแรกที่ต้องดำเนินการคือทำให้ความรู้เหมาะสมและต้องเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง รวมถึงใช้ระยะเวลาค่อนข้างยาวนานในการทำให้ประชาชนเกิดการปรับเปลี่ยนจิตสำนึกและพฤติกรรมได้ จากการศึกษาพบปัญหาบางประการ ดังนี้

1) องค์กรต่าง ๆ มักขาดบุคลากรที่จะเข้ามาทำงานในด้านนี้อย่างจริงจัง หรือถ้ามีก็ไม่เพียงพอกับสภาพการทำงาน โดยเฉพาะขาดทีมงานลงไปสร้างความรู้และจิตสำนึกให้กับประชาชนในพื้นที่ นอกจากนี้ยังพบปัญหาที่ผู้ปฏิบัติงานอาจยังขาดความรู้ความชำนาญที่เหมาะสม ทำให้การดำเนินงานไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

2) บางองค์กรก็มีข้อจำกัดในเรื่องของงบประมาณในการดำเนินงาน ซึ่งปัญหาด้านนี้ต้องยอมรับว่าเป็นปัญหาสำคัญปัญหาหนึ่งของเกือบทุกองค์กรในประเทศไทย โดยเฉพาะองค์กรที่ต้องดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม

3) ปัญหาเกี่ยวกับเหตุการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นก็ส่งผลกระทบต่อการทำงานของผู้ที่เกี่ยวข้องอย่างมาก ทำให้ผู้ปฏิบัติงานไม่สามารถลงไปในพื้นที่ได้อย่างเต็มที่เหมือนเดิม ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนคือการดำเนินงานของชมรมรักแม่ น้ำบาดธานี เพราะตั้งแต่เหตุการณ์ความไม่สงบมีความรุนแรงมากขึ้น ทางชมรมก็จำเป็นต้องชะลอกิจกรรมต่าง ๆ ไว้ก่อน โดยเฉพาะกิจกรรมที่ต้องลงไปทำงานในพื้นที่

5.2.4 การส่งเสริมการมีส่วนร่วมด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม

5.2.4.1 ภาพรวมการดำเนินงาน

ในปัจจุบันองค์กรที่เกี่ยวข้องได้มีความพยายามในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านสิ่งแวดล้อมในหลายประการ ดังนี้

1) เทศบาลนครยะลาได้มีจัดตั้งคณะกรรมการชุมชนขึ้นมามีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านต่าง ๆ กับทางเทศบาล โดยเฉพาะด้านสิ่งแวดล้อม ปัจจุบันมีจำนวน 19 ชุมชน ทำให้ปัญหาทุกอย่างในชุมชนสามารถเสนอผ่านคณะกรรมการชุมชน และนำเสนอต่อผู้บริหารของเทศบาลนครยะลาได้ โดยผู้บริหารจะมีการออกไปพบปะกับคณะกรรมการชุมชนหรือประชาชนในชุมชน เพื่อคว้ามความเดือดร้อนเรื่องใดและอยากให้มีโครงการใด ทำให้โครงการต่าง ๆ ไม่ได้ออกมาจากเทศบาลเพียงฝ่ายเดียว นอกจากนี้หากเทศบาลมีเรื่องใดก็สามารถประสานผ่านคณะกรรมการชุมชนได้ เพราะประชาชนชุมชนจะมีการพบปะกับผู้บริหารอยู่เป็นประจำ ตัวอย่างที่เห็นได้อย่างชัดเจนคือการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการปัญหา

ชยะ โดยให้คณะกรรมการชุมชนคัดเลือกคนในชุมชนที่ยังไม่มีรายได้ มาเป็นพนักงานกวาดขยะ ชุมชนละประมาณ 2-3 คน ซึ่งเป็นการช่วยให้ผู้ที่ยังไม่มีรายได้ให้มีความรู้และส่งเสริมบทบาท การมีส่วนร่วมอีกทางหนึ่ง อีกทั้งการที่เป็นคนในชุมชนทำให้รู้จักคุ้นเคยกัน เมื่อพบปัญหาใน การดำเนินงานก็พูดจากันได้ง่าย

2) สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดยะลาได้มีการ สร้างเครือข่ายอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อมในแต่ละอำเภอและมีบทบาทหลักเป็นที่ปรึกษา ให้กับเครือข่ายเหล่านี้ โดยมีการจัดสรรงบประมาณให้แต่ละเครือข่ายไปบริหารจัดการเครือข่าย ประมาณ 15,000 บาทต่อปี

3) ชมรมรักษ์แม่น้ำปัตตานีมีบทบาทในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมใน การอนุรักษ์และพัฒนาแม่น้ำปัตตานี ผ่านการดำเนินงานหลายประการ เช่น การสร้างเครือข่าย กับชาวบ้านและเยาวชนในพื้นที่ รวมทั้งสร้างเครือข่ายกับชมรมรักษ์แม่น้ำอื่นๆ มีการส่งเสริมให้ ประชาชนชาวบ้านมีส่วนร่วม การนำดีเดียมาร่วมร้องเพลงในงานต่าง ๆ จนเกิดเป็นลีกกลุ่ม รักษ์บ้านเกิด เป็นต้น

5.2.4.2 ปัญหาที่พบจากการดำเนินงาน

การส่งเสริมการมีส่วนร่วมด้านสิ่งแวดล้อมเป็นบทบาทสำคัญที่ทำให้การจัดการ สิ่งแวดล้อมประสบความสำเร็จได้ ซึ่งการศึกษาพบปัญหาบางประการ ดังนี้

1) ผู้ปฏิบัติงานอาจยังขาดความชำนาญในการส่งเสริมให้เกิดการมี ส่วนร่วมของประชาชนที่มีความเหมาะสมกับชุมชนในแต่ละพื้นที่ ทำให้ในบางชุมชนกลุ่มคนที่ เข้ามามีส่วนร่วมอาจไม่ใช่ตัวแทนของประชาชนอย่างแท้จริง

2) องค์กรต่างๆ ที่สร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมอาจให้การอบรมหรือ พัฒนาความรู้ความเข้าใจในบทบาทการจัดการสิ่งแวดล้อมแก่เครือข่ายเหล่านั้นอยู่ในระดับที่ น้อย ทำให้เครือข่ายที่สร้างขึ้นไม่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสม

3) บางองค์กรก็มีข้อจำกัดในเรื่องของงบประมาณในการดำเนินงาน ทั้ง ในส่วนของงบประมาณกลางในการบริหารจัดการเครือข่ายและงบประมาณที่กระจายลงไปให้แก่ แต่ละเครือข่ายบริหารจัดการ

4) ปัญหาเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ก็นับเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบ ต่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมค่อนข้างมาก เพราะผู้ที่เป็นคนประสานงานไม่กล้าลงไปทำงานกับ คนในพื้นที่ ส่วนคนในพื้นที่เองก็ไม่กล้าดำเนินงานเท่าที่ควร

5.3 บทบาทด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลานั้นเป็นสถาบันอุดมศึกษาอันดับต้นๆ ของจังหวัดยะลา ซึ่งอยู่คู่กับเทศบาลนครยะลาอย่างยาวนาน จากบทบาทเดิมที่เป็นโรงเรียนฝึกหัดครู มาเป็นวิทยาลัยครู จนกระทั่งได้ยกระดับให้เป็นมหาวิทยาลัยในปัจจุบัน บทบาทที่เคยมุ่งเน้นไปที่การผลิตครูไปรับใช้สังคมก็ได้มีการเพิ่มเติมบทบาทด้านอื่นๆ ขึ้นมาอย่างต่อเนื่อง หนึ่งในหลายๆ บทบาทที่มีในปัจจุบันคือบทบาทด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม

การสำรวจจากสภานานี้พิจารณาบทบาทด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาใน 3 ประเด็น คือ การจัดการสภาพแวดล้อมภายในมหาวิทยาลัย การสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนด้านสิ่งแวดล้อม และการสนับสนุนการมีส่วนร่วมของนักศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม

5.3.1 การจัดการสภาพแวดล้อมภายในมหาวิทยาลัย

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาได้มีการปรับปรุงอาคารสถานที่และภูมิทัศน์ภายในมหาวิทยาลัยเป็นอย่างมาก มีการปรับปรุงสายไฟฟ้าบางส่วนให้ลงดิน ทำให้สภาพโดยรวมของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา มีความสวยงามและทันสมัย ดังภาพที่ 5.12

ภาพที่ 5.12 สภาพความสวยงามของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

นอกจากนี้ มหาวิทยาลัยได้มีการก่อสร้างปรับปรุงอาคารใหม่หลายหลัง เพื่อใช้เป็น อาคารอำนวยการ อาคารเรียนและใช้ประโยชน์อเนกประสงค์ ดังภาพที่ 5.13

อาคารหอประชุมใหญ่

ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม

อาคารเฉลิมพระเกียรติ 50 พรรษา มหาวชิราลงกรณ (อาคาร 20)

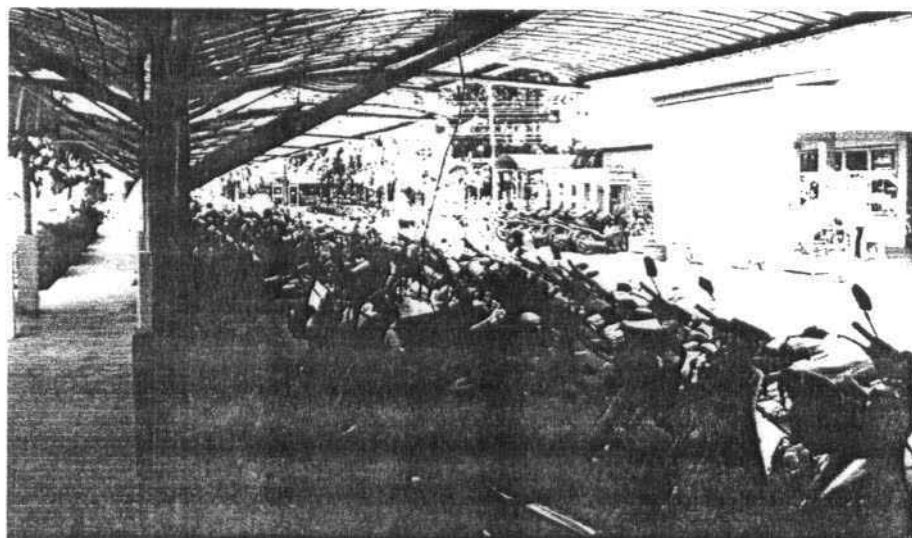
ภาพที่ 5.13 อาคารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาที่มีการก่อสร้างและปรับปรุงขึ้นใหม่

อย่างไรก็ตามการพัฒนาที่เกิดขึ้นเหล่านี้ ทำให้ต้องมีการตัดต้นไม้บางส่วนทิ้งไป สภาพความร่มรื่นที่เคยมีจึงลดน้อยลงไปบ้าง โดยในประเด็นนี้ทางผู้บริหารก็ระบุว่าได้พยายามตัดต้นไม้เท่าที่จำเป็นและปลูกทดแทนบางส่วน รวมทั้งยังคงอนุรักษ์ความร่มรื่นของบางพื้นที่ไว้เป็นอย่างดี เช่น บริเวณบ้านพักอาจารย์ หรือ ในบริเวณสวนหย่อมต่างๆ

หากมองโดยรวมแล้วสภาพอาคารและสถานที่ต่างๆ มีความสะอาดและเรียบร้อยดี มีการตกแต่งถนนและทางเท้าได้อย่างสวยงาม ส่วนหนึ่งเป็นเพราะช่วงที่ทำการสำรวจภาคสนาม ตรงกับการเตรียมงานพิธีพระราชทานปริญญาบัตร ทำให้ทางมหาวิทยาลัยมีการประดับตกแต่งอาคารสถานที่อย่างสวยงาม แต่จากการเดินสำรวจตามอาคารเรียนและโต๊ะพักผ่อนของนักศึกษาบางครั้งก็ยังพบเห็นขยะมูลฝอยถูกทิ้งอยู่บ้าง

สำหรับการจัดการขยะมูลฝอยของมหาวิทยาลัยนั้น เป็นหน้าที่ของเทศบาลนครยะลาในการเข้ามาเก็บรวบรวมและนำไปฝังกลบ แต่ปัญหาหนึ่งที่พบคือทางมหาวิทยาลัยยังไม่ได้มีการคัดแยกขยะอย่างเป็นระบบ ส่วนการจัดการน้ำเสียพบว่าในแต่ละอาคาร โดยเฉพาะอาคารใหม่ๆ มีระบบบำบัดน้ำเสียก่อนปล่อยลงสู่ทางน้ำสาธารณะ และอาคารห้องปฏิบัติการต่างๆ ก็ล้วนมีระบบบำบัดสารเคมีที่เกิดจากการทดลองอยู่แล้ว

จากการสำรวจภาคสนาม ปัญหาอีกประการที่อาจพบได้บ้าง คือ ปัญหาการจอดรถจักรยานยนต์ของนักศึกษา เนื่องจากในปัจจุบันนักศึกษามีการนำรถจักรยานยนต์เข้ามาใช้ในมหาวิทยาลัยเป็นจำนวนมาก แม้ว่าทางมหาวิทยาลัยได้จัดที่จอดไว้ให้แล้วแต่ไม่เพียงพอ ทำให้ในบางบริเวณที่ห้ามนักศึกษาจอดรถ เช่น ที่จอดรถอาจารย์ หรือหัวเลี้ยวของถนน ก็อาจพบเห็นว่ามีรถจักรยานยนต์ไปจอดอยู่ ดังภาพที่ 5.14

ภาพที่ 5.14 สภาพการจอดรถบริเวณที่จอดรถอาจารย์

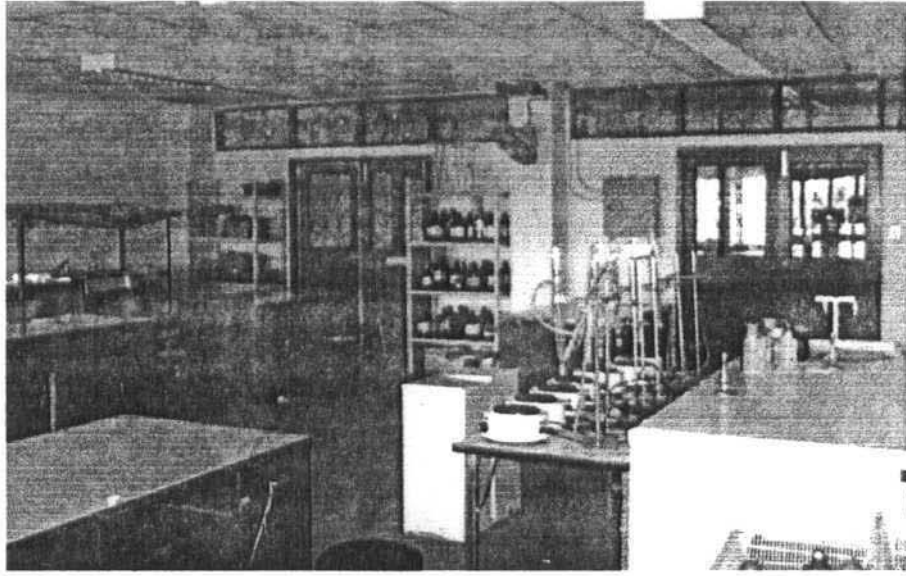
5.3.2 การสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนด้านสิ่งแวดล้อม

มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาได้จัดให้มีการเรียนการสอนด้านสิ่งแวดล้อมผ่านรายวิชาชีวิตกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นวิชาบรรยายจำนวน 3 หน่วยกิต โดยนักศึกษาส่วนใหญ่จะได้เรียนวิชานี้ แต่ด้วยลักษณะวิชาที่เป็นวิชาบรรยาย มีระยะเวลาในการศึกษา 3 คาบต่อสัปดาห์ และเนื้อหาวิชาเน้นให้นักศึกษาได้มีความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในภาพกว้างมากกว่าการลงลึกในรายละเอียด ทำให้อาจมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงจิตสำนึกและพฤติกรรมของนักศึกษาค่อนข้างน้อย นอกจากนี้พบว่าอาจารย์ที่ทำการสอนวิชานี้มาจากอาจารย์ต่างคณะต่างสาขา ทำให้รูปแบบการจัดการเรียนการสอนวิชาดังกล่าวในแต่ละโปรแกรมมีความแตกต่างกัน อย่างไรก็ตามผู้ศึกษาพบว่าอาจารย์ที่รับผิดชอบสอนรายวิชานี้ล้วนเห็นความสำคัญของการสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมให้แก่นักศึกษา ดังนั้นหากได้มีการปรับปรุงหลักสูตรให้นักศึกษาที่เรียนวิชาดังกล่าวมีโอกาสได้ลงมือปฏิบัติจริง ได้ศึกษาดูงานจากสถานที่จริง ก็จะส่งผลดีต่อการสร้างจิตสำนึกของนักศึกษาได้มากขึ้น

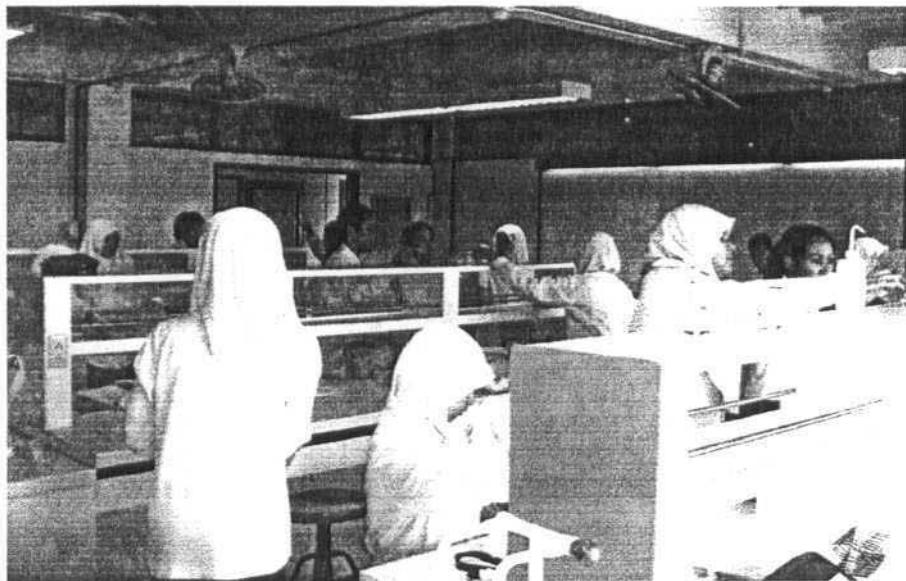
นอกจากนี้มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาได้เห็นความสำคัญของการจัดการเรียนการสอนด้านสิ่งแวดล้อมจนนำไปสู่การจัดตั้งโปรแกรมวิทยาศาสตรสิ่งแวดล้อมขึ้นมา เพื่อผลิตบัณฑิตที่เป็นนักวิชาการทางด้านสิ่งแวดล้อมให้กับท้องถิ่นและสังคม ปัจจุบันมีนักศึกษาจบจากโปรแกรมนี้แล้ว 6 รุ่น และปีการศึกษาปัจจุบันก็มีนักศึกษาให้ความสนใจมาเรียนเพิ่มมากขึ้น อย่างไรก็ตามพบว่าโปรแกรมหาดังกล่าวมีอาจารย์รับผิดชอบอยู่เพียง 2 ท่าน ทำให้ต้องมีการใช้อาจารย์อัตราจ้างและอาจารย์พิเศษจากภายนอกมาช่วยสอน

ในปัจจุบันโปรแกรมวิทยาศาสตรสิ่งแวดล้อมนอกจากมีการเรียนการสอนเกี่ยวกับหลักการด้านสิ่งแวดล้อมโดยทั่วไปแล้ว ทางโปรแกรมยังเน้นให้นักศึกษาสามารถใช้ห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์สำหรับเป็นเครื่องมือในการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม โดยมีการจัดตั้งห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม (ภาพที่ 5.15) ให้นักศึกษาได้ฝึกฝนปฏิบัติเรียนรู้ ควบคู่ไปกับการใช้บริการห้องปฏิบัติการด้านต่าง ๆ ของศูนย์วิทยาศาสตร์และวิทยาศาสตร์ประยุกต์ (ภาพที่ 5.16)

ทั้งนี้ ศูนย์วิทยาศาสตร์และวิทยาศาสตร์ประยุกต์ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาได้จัดตั้งขึ้น นับเป็นส่วนที่สำคัญประการหนึ่งในการสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนด้านสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะกับนักศึกษาที่อยู่ในโปรแกรมวิทยาศาสตรสิ่งแวดล้อม แต่สนับสนุนให้กับนักศึกษาโปรแกรมวิชาอื่นๆ เช่น โปรแกรมวิชาเคมี/เคมีปฏิบัติ โปรแกรมวิชาชีววิทยาประยุกต์ เป็นต้น รวมทั้งเป็นการสนับสนุนการทำวิจัยทางวิทยาศาสตร์ให้กับอาจารย์ นักวิทยาศาสตร์และนักศึกษาอีกทางหนึ่งด้วย

ภาพที่ 5.15 สภาพภายในห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม

ภาพที่ 5.16 การบริการห้องปฏิบัติการในการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ให้กับนักศึกษา

5.3.3 การสนับสนุนการมีส่วนร่วมของนักศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม

การมีส่วนร่วมของนักศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมนั้นโดยทั่วไปสามารถดำเนินการได้หลายรูปแบบ ตั้งแต่การทำกิจกรรมชมรมด้านสิ่งแวดล้อม การร่วมจัดนิทรรศการในงานวิชาการของมหาวิทยาลัย การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมรณรงค์ที่ร่วมกับเทศบาลหรือองค์กรอื่นๆ เช่น การเดินรณรงค์สร้างจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อม รวมไปถึงการมีส่วนร่วมในการทำวิจัยด้านสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น แต่จากการสำรวจภาคสนามพบว่าในภาพรวมการสนับสนุนกิจกรรมการมีส่วนร่วมเหล่านี้ยังมีอยู่ค่อนข้างน้อย เท่าที่ผู้ศึกษาทราบคือมีการสนับสนุนให้นักศึกษาโปรแกรมวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อมเข้ามามีบทบาทเป็นผู้ช่วยวิจัย (ภาพที่ 5.17) หรือการสนับสนุนให้นักศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในงานสัปดาห์วิทยาศาสตร์ เป็นต้น

ภาพที่ 5.17 การสนับสนุนให้นักศึกษาโปรแกรมวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อมเป็นผู้ช่วยวิจัย

ทั้งนี้ ผู้ศึกษาพบว่าบรรยากาศการทำกิจกรรมของนักศึกษาค่อนข้างแตกต่างจากมหาวิทยาลัยอื่น จึงมีข้อสังเกตในประเด็นต่างๆ ดังนี้

5.3.3.1 บทบาทของมหาวิทยาลัยในการสนับสนุนให้นักศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมทำกิจกรรมต่างๆ อาจยังมีน้อย เนื่องจากมหาวิทยาลัยกำลังอยู่ในช่วงของการพัฒนาศักยภาพของตนเองจึงมีบทบาทที่ต้องดำเนินการหลายด้าน อีกทั้งบุคลากรที่เป็นอาจารย์หรือเจ้าหน้าที่ต่างก็มีความรับผิดชอบค่อนข้างมาก อาจแบ่งเวลามาให้กับสิ่งเหล่านี้ได้น้อย

5.3.3.2 ในปัจจุบันการทำกิจกรรมมักเป็นไปในลักษณะของต่างคนต่างทำตาม คณะของตน ขาดการทำกิจกรรมร่วมกัน ทำให้บรรยากาศของกิจกรรมนักศึกษายังไม่ชัดเจน ทั้งนี้ส่วนหนึ่งอาจมาจากการที่ยังไม่มีสถานที่สำหรับนักศึกษามาทำกิจกรรมร่วมกันได้

5.3.3.3 ภาระด้านการศึกษาเล่าเรียนที่มีอยู่ในปัจจุบันของนักศึกษาก็อาจเป็นสาเหตุประการหนึ่ง เนื่องจากพบว่านักศึกษาหลายคนต้องใช้เวลากับการศึกษาเล่าเรียนค่อนข้างมาก ทำให้เหลือเวลาทำกิจกรรมน้อย

5.3.3.4 ธรรมชาติของมหาวิทยาลัยที่ปรับตัวมาจากวิทยาลัยครู ทำให้ประเพณี และรูปแบบกิจกรรมต่างๆ แตกต่างจากมหาวิทยาลัยในส่วนกลาง อีกทั้งมีความแตกต่างระหว่าง คณะและภาควิชาค่อนข้างน้อย นักศึกษาที่เข้ามาทำกิจกรรมจึงไม่หลากหลาย

5.3.3.5 การที่มหาวิทยาลัยมีหอพักนักศึกษาทั้งชายและหญิงจำนวนไม่มากนัก ทำให้บรรยากาศการรวมตัวของนักศึกษาเพื่อทำกิจกรรมนอกเวลาเรียนลดน้อยลงไป

5.3.3.6 พื้นฐานการแสดงออกของนักศึกษาในมหาวิทยาลัย โดยเฉพาะ นักศึกษาหญิงที่นับถือศาสนาอิสลามค่อนข้างจะเรียบร้อยและขี้อาย อีกทั้งมีข้อจำกัดในการแสดงออกด้านต่างๆ พอสมควร

5.3.3.7 ค่านิยมของนักศึกษาที่เปลี่ยนไป นักศึกษาในปัจจุบันมีความรู้สึก รับผิดชอบต่องานน้อยลง ซึ่งก็ต้องยอมรับว่าเกิดกับนักศึกษาในมหาวิทยาลัยอื่นๆ เช่นกัน

5.3.3.8 เหตุการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นทำให้หลายๆ ฝ่ายต้องระมัดระวังในการจัดกิจกรรม โดยต้องคำนึงถึงความปลอดภัยและพยายามไม่ให้เกิดการต่อต้านหรือเกิดเสียงคัดค้านจากฝ่ายต่างๆ ได้

5.4 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการสิ่งแวดล้อม : เหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่

จากการที่ได้ลงไปทำการศึกษาในพื้นที่ ได้ร่วมรับรู้สภาพการดำเนินงานขององค์กรต่างๆ ได้เห็นปัญหาที่เกิดขึ้น ต้องยอมรับว่าเหตุการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นผลการศึกษาในส่วนนี้ จึงเป็นการนำเสนอประเด็นที่เกี่ยวข้องบางประการ ประกอบกับการอ้างอิงเอกสารทางวิชาการและเอกสารเผยแพร่ต่างๆ ให้เห็นความเชื่อมโยงของเหตุการณ์ดังกล่าวกับบทบาทด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา เพื่อที่ว่าถึงที่สุดแล้วสามารถนำไปสู่การนำเสนอแนวทางเสริมสร้างบทบาทที่เหมาะสมต่อไปได้ ดังนี้

5.4.1 เหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ : จากอดีตสู่ปัจจุบัน

หากมองย้อนกลับไปในอดีต เมืองยะลาเป็นเมืองที่น่าอยู่ ผู้คนอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ผู้ศึกษาเองก็ได้เกิดและเติบโตในพื้นที่ ได้เข้ารับการศึกษาดังแต่ระดับชั้นอนุบาลมาจนกระทั่งจบการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย ได้มีเพื่อนนักเรียนที่ทั้งนับถือศาสนาพุทธ อิสลามและคริสต์ ในอดีตนั้นไม่ปรากฏว่ามีความขัดแย้งที่รุนแรงเกิดขึ้นแต่ประการใด จนกระทั่งมีโอกาสได้เข้ามาศึกษาต่อที่กรุงเทพมหานคร เหตุการณ์ความไม่สงบก็เริ่มปรากฏให้เห็นเป็นระยะ ตั้งแต่การเผาโรงเรียนพร้อมกันรวม 36 แห่งเมื่อเดือนสิงหาคม 2536 จนมาถึงเหตุการณ์ระเบิดที่สถานีรถไฟหาดใหญ่ในวันที่ 7 เมษายน 2544 และต่อจากนั้นมาก็มีเหตุการณ์ความรุนแรงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องไม่ว่าจะเป็นการเผาโรงเรียน การลอบวางระเบิด การลอบยิงเจ้าหน้าที่ตำรวจและทหาร การปล้นปืน เป็นต้น จนกระทั่งเหตุการณ์ได้รุนแรงจนถึงที่สุดเมื่อวันที่ 4 มกราคม 2547 เมื่อเกิดเหตุการณ์ปล้นอาวุธปืนในฐานะปฏิบัติการทักษิณพัฒนาที่ 34 กองพันทหารพัฒนาที่ 4 ค่ายกรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ จังหวัดนราธิวาส ทำให้ทหารเสียชีวิต 4 นาย อาวุธปืนถูกปล้นไปเกือบ 400 กระบอก นำไปสู่การประกาศกฎอัยการศึกในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2547)

นับจากเหตุการณ์ปล้นปืนวันที่ 4 มกราคม 2547 เป็นต้นมา สภาพการดำเนินชีวิตประจำวันของประชาชนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ก็ต้องเปลี่ยนแปลงไป สภาพเศรษฐกิจการค้าการลงทุนต้องซบเซาลง ประชาชนดำรงชีวิตด้วยความหวาดกลัว กิจกรรมต่างๆ ที่เคยปฏิบัติก็ต้องชะลอหรือหยุดชะงักลง ทั้งกิจกรรมในส่วนของภาครัฐ ภาคเอกชน รวมทั้งกิจกรรมของสถานศึกษาต่างๆ โดยเฉพาะกิจกรรมทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม

จากสภาพความไม่สงบนี้ทำให้ปัญหาประการหนึ่งก่อตัวขึ้น เรียกว่า “มลภาวะทางใจ” ซึ่งเป็นสภาพของความหวาดกลัว ความระแวงแคลงใจซึ่งกันและกัน และความไม่มั่นใจในชีวิต และทรัพย์สินของประชาชนที่อยู่อาศัยในพื้นที่เหล่านี้ ปัญหานี้ได้บั่นทอนสุขภาพกายและใจของประชาชนอย่างมาก ผลผลิตของความระแวงแคลงใจก็แสดงออกมาในหลายลักษณะ เริ่มตั้งแต่ความรู้สึกเป็นปรีดิ์พ้อที่ก่อตัวขึ้นในสังคม บ่อยครั้งที่ผู้ศึกษาได้สนทนากับประชาชนที่นับถือศาสนาพุทธ โดยเฉพาะกับผู้ที่อยู่ในครอบครัวของทหารหรือตำรวจ จะพบว่าความคิดเห็นที่บุคคลเหล่านี้มีต่อผู้ก่อการร้ายจะเป็นไปในทางรุนแรงและมักจะมีอคติกับประชาชนอีกกลุ่มอย่างเห็นได้ชัด ในขณะเดียวกันเมื่อได้สนทนากับประชาชนที่นับถือศาสนาอิสลาม ก็พบว่าส่วนใหญ่มีความเชื่อว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เป็นการรู้เห็นเป็นใจของเจ้าหน้าที่ภาครัฐ เป็นต้น ความไม่เข้าใจเหล่านี้ ถูกตอกย้ำด้วยกระบวนการทางสังคมหลายด้าน เช่น การเผยแพร่เอกสารโจมตีซึ่งกันและกัน ไปปลิวปลุกกระดมและข่าวลือต่างๆ มากมาย ทำให้สภาพความขัดแย้งของคนในสังคมมีความรุนแรงขึ้นอย่างมาก สิ่งเหล่านี้ผู้ศึกษาคิดว่าบางครั้งเป็นปัญหาที่หนักยิ่งกว่าปัญหาสิ่งแวดล้อมอื่นๆ ที่เกิดขึ้นเสียอีก

จากการได้สนทนากับสาเหตุความขัดแย้ง สิ่งหนึ่งที่มักถูกหยิบยกขึ้นมาถกเถียงเสมอๆ คือ เหตุผลเกี่ยวกับศาสนา จนเสมือนว่าศาสนาเป็นสาเหตุของการห้ามกระทำและต้องกระทำสิ่งต่าง ๆ ที่ล่อแหลมต่อความเข้าใจผิดของผู้คนในศาสนาอื่น ผู้ศึกษาได้มีโอกาสสนทนากับนักวิชาการท่านหนึ่งที่นับถือศาสนาอิสลาม ทำให้ทราบว่าศาสนาอิสลามเป็นมากกว่าศาสนา เพราะศาสนาอิสลามได้เข้ามาอยู่ในทุกอณูของชีวิตมุสลิม เป็นรูปแบบการดำเนินชีวิตและเป็นวัฒนธรรม ทั้งนี้ศาสนาอิสลามก็เปรียบเสมือนกรอบให้ชาวมุสลิมเดินตาม แต่เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เพราะมีคนบางกลุ่มพยายามบิดเบือนและกลายเป็นต้องการขีดเส้นให้เดิน แทนที่จะมองเป็นกรอบ ความขัดแย้งจึงเกิดขึ้น

ประเด็นเกี่ยวกับรัฐปัตตานีก็เป็นประเด็นสำคัญอีกประการที่ได้มีการหยิบยกขึ้นมาว่ากันว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเพื่อเรียกร้องการกลับไปเป็นรัฐที่เคยรุ่งเรืองในอดีต ทั้งที่ปัจจุบันได้มีการสืบค้นประวัติศาสตร์จนเชื่อได้ว่าจังหวัดปัตตานีในปัจจุบัน หากย้อนกลับไปในพุทธศตวรรษที่ 7 เคยเป็นรัฐโบราณที่ชื่อลังกาสุกะ ซึ่งเป็นวัฒนธรรมฮินดู-พุทธ มีการนับถือพุทธศาสนาเป็นหลัก จนกระทั่งมาถึงปี พ.ศ. 2043 จึงได้เปลี่ยนมาเป็นปัตตานีดารุสสะลาม ซึ่งเป็นราชอาณาจักรมลายู-อิสลาม มีการนับถือศาสนาและนิยมวัฒนธรรมอิสลาม และได้แยกเป็นเจ็ดหัวเมืองในปี พ.ศ. 2351 และกลายเป็นมณฑลปัตตานีในปี พ.ศ. 2449 จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2475 จึงได้กลายมาเป็นจังหวัดปัตตานีในปัจจุบัน (รัตติยา สาและ, 2547: 240-256) หากพิจารณาข้อเท็จจริงดังกล่าวแล้ว ก็แสดงว่ารัฐปัตตานีในอดีตได้เป็นแหล่งรวมของผู้คนที่นับถือศาสนาอันหลากหลายมาก่อน รวมทั้งหากย้อนไปกว่านั้นอีกก็อาจพบว่าพื้นที่แห่งนี้อาจเคยเป็นของกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ อีกก็เป็นได้ ดังนั้นประเด็นที่ว่าพื้นที่ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เคยเป็นของใครนั้นไม่น่าจะเป็นเรื่องที่ต้องมาตัดสินกัน รวมทั้งก็ไม่น่าจะสำคัญเท่ากับการเรียนรู้ประวัติศาสตร์และทำความเข้าใจอย่างเหมาะสม

เหตุการณ์ความไม่สงบเมื่อคืนวันที่ 14 กรกฎาคม 2548 ที่กลุ่มผู้ก่อการร้ายได้มีการวางระเบิดเสาไฟฟ้าจนทำให้กระแสไฟฟ้าดับไปทั่วเมือง และได้ทำการวางระเบิด ชุมยิงโจมตี ไปรษณีย์และตึกสูง และขว้างระเบิดเพลิงหลายแห่งในย่านการค้ากลางเมือง เป็นเหตุให้เกิดเพลิงไหม้ และมีผู้ได้รับบาดเจ็บล้มตายจำนวนหลายคนนั้น เป็นเหตุการณ์รุนแรงที่เกิดขึ้นในเขตเทศบาลนครยะลาโดยเฉพาะ (ผู้ศึกษาอยู่ในพื้นที่ในช่วงที่เกิดเหตุการณ์ด้วย) ถือเป็นเหตุการณ์สำคัญที่กระทบต่อความรู้สึกของประชาชนในเขตเทศบาลเป็นอย่างมาก เพราะก่อนหน้านี้แม้ว่าจะมีความรุนแรงเกิดขึ้น แต่มักเกิดกับพื้นที่นอกเขตเทศบาล และไม่ได้เกิดการลุกลาม ผู้ให้สัมภาษณ์หลายท่านกล่าวว่าในทำนองเดียวกันว่าเหตุการณ์นี้เป็นจุดเปลี่ยนความรู้สึกของคนในเทศบาลนครยะลา ทำให้กิจกรรมต่างๆ ในชีวิตประจำวันเปลี่ยนแปลงไปค่อนข้างมาก องค์กรต่างๆ มีความยากลำบากในการทำงานมากขึ้น หลายฝ่ายต้องมุ่งความสนใจไปในเรื่องของความปลอดภัย ทำให้บทบาทของงานด้านสิ่งแวดล้อมถูกลดความสำคัญลง

อย่างไรก็ตามหากได้พิจารณากันอย่างลึกซึ้งแล้วปัญหาความไม่สงบที่เกิดขึ้นอาจไม่ได้เกิดจากความขัดแย้งทางศาสนาหรือประวัติศาสตร์รัฐปัตตานี แต่อาจมีสาเหตุมาจากวิกฤติความขัดแย้งด้านทรัพยากรธรรมชาติก็เป็นได้ พิจารณาได้จาก นุกุล รัตนากุล (2548: 18-21) ซึ่งเป็นนักวิชาการในพื้นที่ได้กล่าวไว้ว่า

...ผลจากการเข้าไปพัฒนาโดยขาดความเข้าใจมันได้เข้าไปทำลายวัฒนธรรมและจารีตที่ดั้งเดิมซึ่งเป็นการจัดการทรัพยากรแบบยั่งยืนของชาวบ้าน เป็นภูมิปัญญาที่ลึกซึ้งมาก...เมื่อฐานทรัพยากรเสื่อมทรัพยากรก็ลดน้อยลง อาชีพก็หายไป ทางออกของชาวบ้านก็มีทางเลือกไม่มากนัก ทางเลือกแรกก็คือหนีไปหาฐานทรัพยากรยังแหล่งอื่นที่พอพึ่งพาได้ เช่น ไปประเทศมาเลเซีย หรือไปที่ไหนก็ได้ที่ทำให้เขายังสามารถรักษาศักดิ์ศรีของตนเองและเคารพนับถือตนเองอยู่...ปัญหาทั้งหมดใน 3 จังหวัดภาคใต้คืออยู่ที่เราไปพัฒนาจนฐานทรัพยากรของเขาพังจนกระทบกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรม ทำให้สะสมความเกลียดชังขึ้นมา จนเป็นเงื่อนไขให้เกิดเหตุการณ์รุนแรงขึ้นมาได้

5.4.2 ศาสนาอิสลามกับสิ่งแวดล้อม

การสำรวจภาคสนาม พบว่าประชาชนส่วนหนึ่งขาดความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับบทบาทของชาวมุสลิมกับการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หลายครั้งที่ได้ทำการสอบถามประเด็นความเชื่อมโยงระหว่างวัฒนธรรมอิสลามกับสิ่งแวดล้อม คำตอบที่ได้รับส่วนหนึ่งจะคิดว่าไม่เกี่ยวข้องกัน ทั้งที่ในความเป็นจริงแล้วศาสนาอิสลามเป็นศาสนาที่มีการพูดถึงเรื่องสิ่งแวดล้อมไว้อย่างมากมาย ซึ่งสามารถพิจารณาได้จาก Ahmad, Hashim and Hachim (2547: 212) ที่กล่าวว่า “พวกเราหลายคน แม้แต่นักวิชาการศาสนา (อุละมาอ์) ผู้มีชื่อเสียงไม่รู้ว่าการกัมบ์อัลกุรอานมีประมาณ 100 ประโยคที่ได้ถูกประทานมาเกี่ยวกับเรื่องสิ่งแวดล้อมและมีการพูดถึงเรื่องนี้ไว้อีกมากมายกว่านั้นในแบบอย่างคำสอนของท่านศาสดามุฮัมมัด” ดังนั้นวัฒนธรรมอิสลามจึงเป็นวัฒนธรรมที่มีความเชื่อมโยงกับสิ่งแวดล้อม

ทั้งนี้ เสาวนีย์ จิตต์หมวด (2535: 374) ได้กล่าวถึงวัฒนธรรมอิสลามไว้ว่า

...สำหรับมุสลิมผู้ศรัทธา ทุกรูปแบบของพฤติกรรมในวิถีแห่งการดำเนินชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย ตั้งแต่ตื่นจนหลับ จะอยู่บนครรลองของวัฒนธรรมอิสลาม ซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่มีความเป็นสากล สามารถใช้เป็นบรรทัดฐานได้กับมุสลิมทั่วโลก ดังนั้นอิสลามจึงไม่ใช่ส่วนหนึ่งของชีวิตมุสลิม หากแต่อิสลามคือ ชีวิตของมุสลิม...

นอกจากนี้ เสาวนีย์ จิตต์หมวด (2535, 461) ยังได้ระบุไว้ด้วยว่าชาวมุสลิมมีภาระหน้าที่ 3 ประการที่ต้องปฏิบัติอันได้แก่หน้าที่ต่อพระเจ้า หน้าที่ต่อตนเอง และหน้าที่ต่อเพื่อนมนุษย์ หรือสังคม รวมทั้งสามารถพิจารณาได้จากคำกล่าวของ Ahmad, Hashim and Hachim (2547: 210) ที่ว่า “จงคิดถึงอิสลามและคำสอนเรื่องความรับผิดชอบ (อะมานะฮ์) ทางด้านสิ่งแวดล้อมและความสมดุล (มิชาน) อิสลามเป็นพลังเคลื่อนไหวอันทรงอำนาจที่สุดในการต่อสู้มลภาวะ โดยรอบที่กำลังข่มขู่คุกคามการดำรงอยู่ของเราในทุกด้านและทุกระดับ” ซึ่งตัวอย่างของข้อความในคำภีร์อัลกุรอานที่แสดงถึงประเด็นด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ (แผนงานสร้างเสริมสุขภาพมุสลิมไทย, 2548: 74)

سَاءَ ظَرَأَ اسْفَاخًا يَبِيءُ فَالْيَرْوَا لِيَجْزِيَكَ كَذِبَتِ أَيْدِي الْعَالَمِ
لِيَذْبَحَ قُرْبَانًا بِمَنْحَرٍ يَدْعُو لِيَذْبَحَ قُرْبَانًا بِمَنْحَرٍ يَدْعُو

การบ่อนทำลายได้เกิดขึ้นทั้งทางบกและทางน้ำ เนื่องจากฝีมือของมนุษย์ได้
ขวานขวายไว้ เพื่อที่พระองค์จะให้พวกเขาลิ้มรสบางส่วนที่พวกเขากระทำไว้
โดยหวังจะให้พวกเขากลับเนื้อกลับตัว (30:41)

ดังนั้นความเข้าใจที่ว่าไม่มีความเชื่อมโยงระหว่างวัฒนธรรมอิสลามกับสิ่งแวดล้อมจึง
เป็นความเข้าใจที่ค่อนข้างคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง ทำให้เห็นว่าการให้ความรู้ที่ถูกต้อง
และเหมาะสมกับฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม จะเป็นการเสริมสร้างความเข้าใจ
ที่ถูกต้องระหว่างกันในการร่วมแก้ปัญหาต่างๆ ได้

5.4.3 ผลกระทบของปัญหา : เสี่ยงสะท้อนจากคนในพื้นที่

เหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้ส่งผลกระทบอย่าง
มากมายต่อวิถีชีวิต เศรษฐกิจและสังคมของคนในพื้นที่ การสำรวจภาคสนามทำให้ทราบข้อมูล
ผลกระทบต่างๆ จากผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้

5.4.3.1 มิติการจัดการสิ่งแวดล้อม

ในภาพรวมแล้วเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่
ภาครัฐ ส่งผลต่อขวัญและกำลังใจในการทำงาน การลงไปทำงานในพื้นที่ที่มีความยากลำบากมาก
ขึ้น คนที่มาจากที่อื่นก็ไม่กล้าเข้ามาทำงานในพื้นที่ อีกทั้งผู้ที่ต้องปฏิบัติงานในพื้นที่เสี่ยง
อันตรายก็ต้องมีการพกพาอาวุธติดตัว ในด้านการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ก็ทำให้เจ้าหน้าที่ไม่
กล้าที่จะทำงานส่วเวลา หรือไม่กล้ามาทำงานตั้งแต่เช้ามืด ต้องปรับเปลี่ยนเวลาทำงาน ซึ่ง
บางครั้งก็ไปกระทบกับประชาชน เช่น ต้องทำงานในช่วงเย็นทำให้เกิดการจราจรติดขัด เป็นต้น

ส่วนในด้านทรัพยากรทำให้ไม่สามารถควบคุมอย่างเต็มที่ในบางพื้นที่ ขาดไม่ถูกบุกรุกมากขึ้น แต่ในอีกมุมหนึ่งคุณสันติซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของภาครัฐทํานหนึ่งกลับคิดว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นประโยชน์ต่องานด้านสิ่งแวดล้อม โดยกล่าวว่า "ในบางครั้งเหมือนกับการที่มีผู้ก่อการร้ายอยู่ คนไม่กล้าที่จะตัดป่าเท่าไร"

อย่างไรก็ตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นไม่ได้เป็นผลดีต่อการจัดการสิ่งแวดล้อม เพราะสภาพดังกล่าวทำให้ประชาชนต้องห่วงใยความปลอดภัยของตนเองมากกว่าเรื่องอื่นๆ สอดคล้องกับที่อาจารย์อิสระ ซึ่งเป็นผู้ที่ทำงานร่วมกับชุมชน ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบของเหตุการณ์ดังกล่าวต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมไว้ว่า

...คือจะทำให้เราคิดเรื่องนี้ผมเข้าใจว่าคงจะหยุดไปเลย เราจะต้องดูถึงเรื่องความปลอดภัยก่อน ทำอย่างไรให้ตัวเองปลอดภัย ตามหลักของมาสโลว์ ถ้าเกิดว่าเมื่อไหร่ที่มีความปลอดภัยคนเราจะดูถึงเรื่องรอบๆ แต่ตอนนี้ต้องดูแลความปลอดภัยก่อน...

5.4.3.2 มิติการจัดการเรียนการสอน

ผลกระทบที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนก็มีความคิดเห็นที่หลากหลาย บางท่านก็บอกว่าไม่มีผลกระทบ บางท่านก็บอกว่ามีผลกระทบน้อย และบางท่านก็บอกว่ามีผลกระทบอย่างมาก แต่โดยภาพรวมแล้วถือว่าค่อนข้างมีผลกระทบ โดยฝ่ายที่คิดว่ามีผลกระทบน้อยก็พิจารณาจากจำนวนผู้ที่สมัครเข้าเรียนในมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาที่มีแต่จะเพิ่มขึ้นทุกปี เพียงแต่นักศึกษาที่อื่นอาจจะเลือกมาเรียนที่ยะลาลดลง แต่ว่าในขณะเดียวกันนักศึกษาของยะลาเองก็จะมีโอกาสได้เรียนมากขึ้น ส่วนฝ่ายที่คิดว่ามีผลกระทบมากก็มีหลายท่าน ซึ่งอาจารย์องอาจก็เป็นท่านหนึ่งที่ได้แสดงความคิดเห็นไว้อย่างน่าสนใจว่า

...สถานการณ์เป็นแบบนี้ไม่มีใครกล้าพูด มีข้อกําลังในการเรียนการสอน...วันก่อนก็โดนระเบิดไปคน ซึ่งถูกมองไปเรื่องกิจการนักศึกษาและเรื่องให้ข้อมูล ก็กลายเป็นเป้า...สิ่งที่จะเจอกับอาจารย์ในอนาคต คือ อาจารย์จะเป็นโรคความดัน อาจารย์เป็นโรคหัวใจ เพราะต้องเครียดกับสิ่งนี้...แต่น่ากลัวนะ น่ากลัวเพราะอะไร เห็นภาพข่าวเมื่อวานอาจารย์ลาออกแล้วเอาครูอัตราจ้างมาแทน คุณได้คัดคุณภาพของครูอัตราจ้างแล้วยังที่จะไปสอนเด็กในอนาคต...ฉะนั้นวันหลังวัดคุณูปการที่เข้ามาราชภัฏคุณต้องยอมรับว่าวัดคุณูปการมันไม่ดี...อีกสองสามปีอาจารย์ราชภัฏเกษียณ เกือบ 40 คน คนรุ่นเก่าและเป็นคนรุ่นที่มากด้วยประสบการณ์ มากด้วยความรู้ แล้วจะเกิดอะไรขึ้น...เมื่อก่อนผมบอกว่าต่อไปมีปัญหาแน่เพราะเด็กถูกปล่อยปละละเลย...ผมเคยถามเด็กว่ารู้มั้ยทำไมอาจารย์

ไม่อยากพูดเรื่องของปัญหา ก็เพราะของว่างในการสอนบางอย่างมันหายไป แต่ก่อนสามารถคุยเรื่องในพื้นที่หรือเรื่องล้อแหลมได้ แต่ปัจจุบันคุยไม่ได้...

จากข้อมูลดังกล่าวจึงน่าเป็นห่วงว่าต่อไประบบการจัดการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา แม้กระทั่งการเรียนการสอนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จะพบกับปัญหาการขาดแคลนบุคลากรที่มีคุณภาพ สุดท้ายผลกระทบก็จะย้อนกลับไปที่ตัวนักเรียนและนักศึกษาได้

5.4.3.3 มติการวิจัยองค์ความรู้ของมหาวิทยาลัย

ในส่วนนี้สามารถพิจารณาเป็นสองประเด็นด้วยกัน ประเด็นแรกเกี่ยวกับงบประมาณการทำวิจัย อีกประเด็นเกี่ยวกับกระบวนการทำวิจัย โดยประเด็นแรกนั้นมีผู้ให้ข้อสังเกตว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นผลดีกับงบประมาณสำหรับการวิจัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ซึ่งอาจารย์อารีย์ ได้ให้ความคิดเห็นในส่วนนี้ว่า

ถ้าปัญหาความไม่สงบ บอกตรงๆ เลยว่ามีในด้านดี ด้านดีในตรงนี้คือมีงานวิจัยค่อนข้างเยอะมากที่ลงมา ไม่ว่าจะเป็นจาก กอ.สสส.จชต. หรือ หน่วยงานอื่นๆ ...เดี๋ยวนี้ทหารจะมาทางเราค่อนข้างมาก บางครั้งเขียนโครงการมาบอกว่า อาจารย์ช่วยรับหน่อยนะ พอมาก็เห็นผู้รับผิดชอบคือมหาวิทยาลัยอื่น เขาก็อีกอีก เรารู้ว่าทางนั้นไม่กล้าลงมาทำแน่นอน ของเราโชคดีเป็นเด็กใน 3 จังหวัด สามารถรับเด็กในพื้นที่และระบุได้เลย ผลดีทำให้เด็กมีรายได้เพิ่มขึ้น และเด็กได้ลงปฏิบัติ...

ส่วนประเด็นที่เกี่ยวกับกระบวนการทำวิจัยนั้นก็พบปัญหาความยากลำบากในการเก็บข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยบางท่านต้องดูจังหวะในการเข้าพื้นที่ จะไม่มีการกำหนดเวลาไว้ล่วงหน้านานๆ และจำเป็นต้องอาศัยผู้ช่วยเก็บข้อมูลการวิจัยที่เป็นคนในพื้นที่ แต่ในอีกมิติหนึ่งก็ถือเป็นการเปิดโอกาสให้คนในพื้นที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมกับงานวิจัยมากขึ้นด้วยเช่นกัน

สรุปได้ว่าเสียงสะท้อนที่มาจากคนในพื้นที่ต่างมีความกังวลต่อปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งย่อมส่งผลกระทบต่อขวัญและกำลังใจของผู้ปฏิบัติงานอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ สิ่งเหล่านี้สะท้อนได้จากคำกล่าวของอาจารย์ประเสริฐที่ว่า “ตอนนี้ผมภาวนาอย่างเดียวว่าให้มันอยู่ได้สัก 3 ถึง 4 ปีข้างหน้าก็พอ เพราะว่าไม่รู้อะไรจะเกิดขึ้น”

บทที่ 6

ผลการสัมภาษณ์เชิงลึก

การสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นวิธีการเพื่อให้ทราบถึงข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหาและสาเหตุของปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรที่เกี่ยวข้องและบทบาทด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา รวมถึงเพื่อให้ทราบถึงความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาในการสนับสนุนงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมในมุมมองขององค์กรที่เกี่ยวข้องและมุมมองของบุคลากรภายในมหาวิทยาลัย

ผู้ศึกษาได้ดำเนินการกำหนดประเด็นการสัมภาษณ์ที่สอดคล้องกับกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ของการศึกษาแล้วจึงไปทำการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายในภาคสนาม ซึ่งกลุ่มเป้าหมายประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ของเทศบาลนครยะลา เจ้าหน้าที่ของสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดยะลา ตัวแทนของชมรมรักษ์แม่น้ำปัตตานี และบุคลากรในมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา รวมทั้งสิ้น 23 ท่าน ใช้ระยะเวลาการสัมภาษณ์ระหว่างวันที่ 17 มิถุนายน 2548 ถึง วันที่ 14 กรกฎาคม 2548

การนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ศึกษาได้ทำการเรียบเรียงเนื้อหาที่ได้จากการสัมภาษณ์ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกัน รวมทั้งมีการตัดตอนคำพูดบางส่วนที่มีความสำคัญมาประกอบเพื่อให้เกิดความชัดเจนมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม รายชื่อของผู้ที่ให้ข้อมูลทั้งหมดที่ปรากฏในการศึกษานี้เป็นรายชื่อที่ได้มีการ “สมมุติ” ขึ้น โดยใช้คำว่าอาจารย์นำหน้ารายชื่อเพื่อแสดงว่าเป็นบุคลากรของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

ผลการสัมภาษณ์เชิงลึก แบ่งการนำเสนอออกเป็น 6 ส่วนด้วยกัน ส่วนที่ 1 เป็นการเสนอให้เห็นถึงสภาพปัจจุบันและปัญหาขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม ส่วนที่ 2 เป็นการประมวลสภาพปัจจุบันของความร่วมมือระหว่างองค์กรต่างๆ กับมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ส่วนที่ 3 เป็นข้อเสนอแนะและมุมมองเกี่ยวกับบทบาทด้านสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาจากองค์กรที่เกี่ยวข้อง ส่วนที่ 4 เป็นการแสดงให้เห็นถึงสภาพของบทบาทด้านสิ่งแวดล้อมที่เป็นอยู่ในปัจจุบันของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ส่วนที่ 5 เป็นข้อเสนอแนะและมุมมองเกี่ยวกับบทบาทด้านสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาที่มาจากบุคลากรภายในมหาวิทยาลัยเอง ส่วนที่ 6 ซึ่งเป็นส่วนสุดท้ายเป็นการนำเสนอความคาดหวังในภาพรวมเกี่ยวกับบทบาทด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

6.1 องค์การที่เกี่ยวข้อง : สภาพและปัญหาการจัดการสิ่งแวดล้อมเมือง

การสัมภาษณ์เชิงลึกทำให้ทราบถึงรายละเอียดเกี่ยวกับสภาพและปัญหาในการจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองขององค์กรที่เกี่ยวข้องในปัจจุบัน มีรายละเอียดดังนี้

6.1.1 สภาพการดำเนินงานขององค์กรที่เกี่ยวข้อง

การดำเนินงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมในเขตเทศบาลนครยะลาเมืององค์กรที่เกี่ยวข้องหลายองค์กร แต่องค์กรที่เป็นกลไกสำคัญและมีบทบาทอย่างสูงต่อการดำเนินงานได้แก่ เทศบาลนครยะลา การดำเนินงานของเทศบาลนครยะลาในปัจจุบันเป็นไปตามอำนาจหน้าที่ที่ระบุไว้ในกฎหมาย ซึ่งหน้าที่ด้านสิ่งแวดล้อมของเทศบาลนครยะลาก็เป็นเช่นเดียวกับเทศบาลทั่วไป เช่น การให้มีและบำรุงทางบกและทางน้ำ การรักษาความสะอาดของถนนหรือทางเดิน และที่สาธารณะรวมทั้งการกำจัดขยะมูลฝอยสิ่งปฏิกูล เป็นต้น อย่างไรก็ตามจากการสัมภาษณ์พบว่าเทศบาลนครยะลาให้ความสำคัญกับ “คน” ก่อนข้างมาก กล่าวคือ ในปัจจุบันผู้บริหารของเทศบาลนครยะลาให้ความสำคัญไม่ใช่เรื่องทางโครงสร้าง แต่เป็นเรื่องการสร้างจิตสำนึกและพฤติกรรมที่เหมาะสมด้านสิ่งแวดล้อม พิจารณาได้จากการที่คุณสมศักดิ์ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของเทศบาลนครยะลาได้กล่าวถึงแนวโน้มการดำเนินงานที่ผ่านมาว่า “เป็นนโยบายของผู้บริหาร โดยเฉพาะเรื่องสิ่งแวดล้อมจะเน้นเรื่องการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ โดยเฉพาะเด็กรุ่นใหม่ให้มีความรับผิดชอบด้านสิ่งแวดล้อม” และคุณเสาวลักษณ์ ซึ่งดูแลงานด้านความสะอาดในเขตเทศบาลก็ได้กล่าวถึงลักษณะการดำเนินงานในปัจจุบันว่า

...คือว่ายังไม้มันต้องเริ่มที่เด็ก เริ่มที่การเสริมสร้างจิตสำนึก ซึ่งเราจะมาทำงานเน้นแก้ปัญหาอย่างเดียวนั้นไม่ได้ มันต้องไปด้วยกัน ต้องมีการปลูกจิตสำนึกในเด็ก ซึ่งเรื่องของการศึกษามีบทบาทมากในโรงเรียน ดังนั้นคิดว่าที่เราต้องทำคือโรงเรียน...เราจะเริ่มที่ประถมศึกษาก่อน เพราะว่าเราที่จะปลูกฝังสร้างจิตสำนึกในเรื่องความสะอาดนี้มันต้องใช้เวลา แต่ถ้าเราไม่เริ่ม ไม่นับหนึ่งมันก็ไม่มีสองสาม

ทั้งนี้ จากการสัมภาษณ์ยังพบอีกว่าในปัจจุบันผู้บริหารของเทศบาลนครยะลาค่อนข้างให้ความสำคัญกับงานด้านวิชาการ เพราะมีการนำงานวิจัยมาใช้สำหรับประเมินและปรับปรุงโครงการที่ดำเนินการโดยเทศบาล มีการจัดตั้งทีมวิจัยไปสำรวจความพึงพอใจของประชาชนต่อบริการต่าง ๆ ที่ประชาชนได้รับ มีการสร้างชุมชนขึ้นมาเป็นตัวแทนสะท้อนปัญหาในพื้นที่เพื่อมาปรึกษาหารือกับเจ้าหน้าที่ของเทศบาล เป็นต้น

นอกจากเทศบาลนครยะลาที่ถือว่าเป็นหัวใจของการจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองแล้ว องค์กรที่สำคัญอีกองค์กรหนึ่งคือสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดยะลา ซึ่งที่ผ่านมานั้นจะเป็นการดำเนินงานในลักษณะเป็นหน่วยประสานงานด้านสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ เน้นการบริหารจัดการมากกว่าการลงไปปฏิบัติ งานส่วนใหญ่จึงเป็นเหมือนตัวแทนด้านวิชาการของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งคอยเป็นที่ปรึกษาให้กับองค์กรต่าง ๆ

ในเทศบาลนครยะลายังมีองค์กรภาคประชาชนที่เข้ามามีบทบาทในการสร้างจิตสำนึกและส่งเสริมการมีส่วนร่วมด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ชมรมรักษ์แม่น้ำปัตตานี โดยชมรมนี้มีการดำเนินงานในหลายลักษณะ ไม่ว่าจะเป็นการจัดทำหลักสูตรเกี่ยวกับการอนุรักษ์แม่น้ำปัตตานี สำหรับการเรียนการสอนชั้นพื้นฐาน การสร้างเครือข่ายกับกลุ่มอนุรักษ์ลุ่มน้ำตาปีและกลุ่มอื่นๆ เช่น ดิเกฮูลู การจัดนิทรรศการในงานต่างๆ การจัดประชุมสัมมนา การนำเสนอผลงานวันน้ำโลก ซึ่งการดำเนินงานของชมรมได้มีมาอย่างต่อเนื่องทุกปี ยกเว้นในปี 2548 ที่ไม่สามารถเข้าไปดำเนินการในพื้นที่ได้เพราะเหตุการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้น ปัจจุบันชมรมรักษ์แม่น้ำปัตตานีมีจำนวนสมาชิกประมาณ 500 คน เป็นนักศึกษาของสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ประมาณร้อยละ 30 นอกจากนั้นจะเป็นประชาชนและบุคลากรจากองค์กรต่างๆ อาจารย์จากโรงเรียนในจังหวัดยะลา รวมทั้งอาจารย์จากมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา แต่กลุ่มคนที่เป็นแกนนำยังคงเป็นนักศึกษาของสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

แม้ว่าการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลนครยะลาจะมีหลายองค์กรที่เข้ามาร่วมดำเนินงาน แต่องค์กรเหล่านี้ต่างก็มีข้อจำกัดและปัญหาในการดำเนินงานหลายประการ ซึ่งส่งผลกระทบต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมในเขตเทศบาลนครยะลา

6.1.2 งบประมาณและบุคลากร : ปัญหาที่พบได้ในทุกองค์กร

ข้อสังเกตประการหนึ่งคือไม่ว่าจะเข้าไปศึกษาการดำเนินงานขององค์กรที่เกี่ยวข้องใด ๆ ก็ตาม สภาพปัญหาที่พบมักไม่แตกต่างกัน ถ้าไม่เป็นเรื่องของงบประมาณก็เป็นเรื่องของบุคลากร จนดูราวกับว่าปัญหาทั้งสองยังคงเป็นปัญหาสำคัญของทุกองค์กร อีกทั้งปัญหาทั้งสองประการก็จะนำไปสู่ปัญหาในด้านต่าง ๆ อีกหลายประการ ยกตัวอย่างเช่น จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของเทศบาลนครยะลาพบว่า ปัญหาที่พบในการดำเนินงานของเทศบาลนครยะลาส่วนใหญ่เป็นปัญหาเกี่ยวกับงบประมาณและปัญหาด้านบุคลากร โดยในประเด็นปัญหาด้านงบประมาณ คุณมานะได้อธิบายไว้ว่า “ข้อจำกัดมีอยู่อย่างเดียวในการดำเนินการคืองบประมาณ ...ท้องถิ่นเองไม่มีกำลังทรัพย์พอที่จะไปแก้ปัญหาดังนั้น นอกจากว่าได้รับการสนับสนุนจากส่วนกลาง ส่วนกลางเราก็เห็นใจว่าให้ทำทุกท้องถิ่นก็ไม่ไหว ก็ต้องเลือกทำแบบคนจน” การขาดแคลนงบประมาณดังกล่าวนำไปสู่ปัญหาการขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ที่มาสนับสนุนการดำเนินงาน เช่น เครื่องมือตรวจวัดคุณภาพสิ่งแวดล้อม ยานพาหนะที่ใช้ปฏิบัติงาน เป็นต้น

จากสภาพการดำเนินการและปัญหาที่มีในปัจจุบันขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสิ่งแวดล้อมในเขตเทศบาลนครยะลา จึงนำไปสู่การตั้งคำถามที่ว่า การแก้ไขควรเป็นไปในแนวทางใด ซึ่งหนึ่งในหลาย ๆ คำตอบที่ได้รับก็คือการสร้างความร่วมมือระหว่างองค์กรเพื่อสนับสนุนการดำเนินงาน โดยเฉพาะประเด็นความร่วมมือระหว่างองค์กรที่เป็นฝ่ายปฏิบัติ เช่น เทศบาลนครยะลา กับองค์กรทางวิชาการ เช่น มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา แต่ความร่วมมือระหว่างองค์กรที่ผ่านมายังมีอยู่น้อย คำถามที่ตามมาคือเพราะเหตุใด?

6.2 ไม่รู้จัก ไม่มั่นใจ ไม่คุ้นเคย : ภาพสะท้อนของความร่วมมือ

ความร่วมมือระหว่างองค์กรนับเป็นแนวทางที่มีการกล่าวถึงมานาน และได้รับการยอมรับว่าเป็นแนวทางสำคัญในการจัดการงานด้านต่าง ๆ รวมถึงการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม แต่ในอดีตที่ผ่านมาความร่วมมือระหว่างองค์กรที่เกี่ยวข้องกับมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ยังไม่มีความเด่นชัดด้วยเหตุผลหลายประการ

6.2.1 ปัญหาการสื่อสารข้อมูลระหว่างกัน

การสื่อสารข้อมูลจากมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลามายังองค์กรในเทศบาลนครยะลาที่ผ่านมายังไม่เด่นชัดมากนัก สังเกตได้จากเมื่อสอบถามเจ้าหน้าที่ของเทศบาลนครยะลาถึงการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ก็มักได้รับคำตอบว่ายังไม่ค่อยรู้ เช่น คุณเสาวลักษณ์กล่าวว่า “มันไม่เคยได้มาคุยกันนะ เราไม่รู้ว่าจะมีอะไรอยู่บ้างที่สามารถจะเข้ามาสนับสนุนเราได้” หรือ คุณภาวิณีที่กล่าวว่า “ไม่ค่อยได้เกี่ยวข้องกัน...อย่างคณะที่เกี่ยวข้องกับงานในหน้าที่ของเรา ก็ยังไม่ค่อยรู้...อย่างคณะวิทยาศาสตร์เราก็ไม่รู้อีกว่าเขามีความพร้อมแค่ไหน คือเขาไม่ได้ประชาสัมพันธ์ให้เรา รู้ ไม่เคยมาเสนอตัวให้เราทราบว่าเขามีอะไรบ้าง” หรือ คุณมานะก็ได้กล่าวไว้ว่า “...เราไม่ได้สื่อสารเขา แต่เราต้องยอมรับจริงๆ บอกตรงๆ เลยว่า เรายังไม่รู้ว่าเขามีคณะอะไร เขาก็อาจจะคิดแบบที่เราคิด เขาไม่รู้ว่าเรามีหน้าที่ต้องทำอะไร ก็ถือว่าถ้าเขาคิดตรงนี้ขึ้นมา ก็คิดว่าเทศบาลก็พร้อมที่จะให้ความร่วมมือ” รวมทั้งสามารถพิจารณาได้จากเมื่อสอบถามถึงความต้องการรับการสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ก็มักได้รับคำตอบว่ายังไม่ทราบว่าจะให้มาช่วยในด้านใด หรือที่ คุณศิลาปชัย ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดยะลา ได้ตอบกลับมาน่าว่า “ก็ต้องถามกลับไปว่าราชภัฏมีความชำนาญอะไรบ้าง”

คุณอิสระซึ่งเป็นตัวแทนของชมรมรักษ์แม่น้ำปัตตานีก็แสดงความคิดเห็นในประเด็นดังกล่าวที่สอดคล้องกันว่า “ราชภัฏอาจจะทำเรื่องบางเรื่องในพื้นที่แล้วก็ได้ แต่เราไม่รู้ เพราะ

ไม่ได้ประชาสัมพันธ์...แต่ถ้ายังมีพระราชบัญญัติกำหนดไว้เขาก็น่าจะมีรูปแบบความชัดเจน มีแผนงานที่ชัดเจนมากกว่านี้ จะเชิญชมรมเราไปร่วม เราก็ยินดีที่จะไปร่วมกับเขาอยู่แล้ว”

ทั้งนี้เหตุผลที่ยังไม่เกิดการสื่อสารข้อมูลกันอย่างชัดเจนนั้น มีความคิดเห็นที่หลากหลาย เช่น คุณพิทักษ์ ผู้บริหารของเทศบาลนครยะลา กล่าวไว้อย่างน่าสนใจว่า “คือ จริงๆ ราชภัฏเอง ในยะลา ก็เพิ่งเริ่มขยับตัว เปิดตัวมาไม่นาน ที่จะมาทำงานออกมาข้างนอกมากขึ้น เพราะว่าตอนหลังมีอาจารย์รุ่นใหม่ๆ ที่เขาพยายามดันตัวเขาเองออกมาข้างนอก...” หรือจากคำกล่าวของคุณ เสาวลักษณ์ ที่ได้อธิบายไว้ว่า “บางครั้งเขาอาจมีภารกิจของเขา การเรียนของเขาที่จะต้องจัดการ ทำให้เรารบกวนเขาได้ไม่มาก...ก็อยากให้มาช่วย แต่เราก็เหมือนกับเราเกรงใจเขาเพราะเขาก็อยู่ในสถาบันการศึกษาซึ่งเขามีงานของเขาอยู่แล้ว” ในอีกมุมหนึ่งบางท่านก็มีความเห็นว่าทางองค์กรที่เกี่ยวข้องเองก็ไม่ได้เข้าไปใช้ประโยชน์จากแหล่งวิชาการที่มีอยู่มากเท่าที่ควร

เจ้าหน้าที่ของเทศบาลนครยะลาส่วนใหญ่มีความเห็นว่ามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ยังขาดการประชาสัมพันธ์ที่ดีพอ ไม่มีหน่วยงานที่คล้ายๆ ฝ่ายขายของมหาวิทยาลัยสำหรับการเข้าไปยังองค์กรต่างๆ เพื่อสอบถามความต้องการและดำเนินการจัดหาให้สอดคล้องกัน มีบางท่านบอกว่าเคยเห็นการประชาสัมพันธ์ของทางมหาวิทยาลัย เช่น การติดประกาศเรื่องการประชุมวิชาการ แต่มักจะไม่ทราบรายละเอียดเพิ่มเติม นอกจากนี้บางท่านก็มีความเห็นว่ามหาวิทยาลัยอาจมีข้อจำกัดหรือความไม่พร้อมในบางประการ เช่น คุณพิชัย ได้ยกตัวอย่างถึงเรื่องที่ครั้งหนึ่งเคยเห็นมหาวิทยาลัยติดประกาศว่าจะเปิดให้มีการอบรมเกี่ยวกับการทำวิจัย คุณพิชัยจึงไปลงชื่อสมัครไว้ ปรากฏว่าในภายหลังมาแจ้งว่าต้องยกเลิกการอบรมเพราะคนสมัครเรียนน้อย ซึ่งคุณพิชัยได้กล่าวถึงความรู้สึกในเรื่องนี้ว่า “การที่เขาไปตั้งเป้าว่าจะต้องได้ 10-20 คนจึงจะทำ ทำให้คนที่ตั้งใจเข้าไป 5 คน เสียความรู้สึก พอติดอีกผมก็ไม่ไปแล้ว เพราะกลัวเขายกเลิกอีก” ซึ่งก็เป็นการสะท้อนความคิดเห็นอีกแง่หนึ่งที่น่าสนใจ

นั่นคือสภาพที่เกิดขึ้นในช่วงที่ผ่านมาคือการที่ “เราไม่รู้เขาและเขาไม่รู้เรา” ซึ่งเมื่อถามถึงแนวทางการแก้ไขเพื่อให้เกิดการสื่อสารข้อมูลระหว่างกัน หลายๆ ท่านแสดงความคิดเห็นว่า มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาควรมีการประชาสัมพันธ์มากกว่านี้ อาจจัดทำเป็นเอกสารแจ้งไปยังองค์กรต่างๆ ถึงประเด็นที่มหาวิทยาลัยสามารถเข้าไปช่วยสนับสนุนงานได้ และเมื่อองค์กรต่างๆ ได้รับรู้ข้อมูล องค์กรเหล่านั้นก็มีความยินดีที่จะใช้บริการจากมหาวิทยาลัย พิจารณาได้จากคำกล่าวของคุณภาวิณีที่ว่า

...จริง ๆ ถ้าเราทราบว่าราชภัฏมีอะไรบ้างตอนนี้ เราอาจมีเรื่องที่จะขอความช่วยเหลือจากเขาหรือช่วยเหลือกันได้บ้าง อย่างการตรวจสอบคุณภาพน้ำที่ผ่านมามีเราก็จ้างมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์เป็นคนตรวจ เพราะเราไม่รู้ว่ราชภัฏยะลามีศักยภาพมากแค่ไหน มีความพร้อมแค่ไหน อีกอย่างทางเราก็

คุ้นเคยกับทางมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์อยู่แล้วด้วย และทางเราก็ให้ความเชื่อถือ แต่ถ้าราชภัฏยะลาเสนอหรือทำให้เรารู้จักมากขึ้น เราก็ไม่ไปไกลอยู่แล้ว เราก็ยินดีที่จะไปที่เขา และเราก็มีความเชื่อมั่นในมาตรฐานของเขาด้วย แต่ที่ผ่านมาคือไม่รู้ จึงไม่ได้ขอความช่วยเหลือ

เมื่อสอบถามอาจารย์ในมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาเกี่ยวกับโอกาสในการรับรู้ข้อมูลการดำเนินงานของเทศบาลนครยะลานั้น พบว่าอาจารย์บางท่านมีการรับรู้ผ่านเอกสารประชาสัมพันธ์ที่เทศบาลแจกจ่ายเดือน อาจารย์บางท่านก็ได้เข้าไปร่วมงานกับทางเทศบาล และอาจารย์บางท่านก็ได้รับรู้จากข้อมูลที่นักศึกษานำมาเสนอในห้องเรียน หรืออาจารย์บางท่านก็มีความสนใจติดตามข่าวสารเป็นการส่วนตัว

จากการสัมภาษณ์อาจารย์ส่วนใหญ่ยอมรับว่าที่ผ่านมามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาอาจจะขาดการประชาสัมพันธ์ที่ดีพอ บางท่านก็บอกว่าการพูดคุยสื่อสารกันในระดับองค์กรยังไม่เป็นรูปธรรม เนื่องจากมหาวิทยาลัยเองก็ยังอยู่ในช่วงของการเปลี่ยนแปลง มีภารกิจที่ต้องพัฒนาภายในองค์กรค่อนข้างมาก ผลงานที่เกี่ยวกับด้านสิ่งแวดล้อมจึงยังมีไม่มากนัก ทำให้บทบาทที่ปรากฏต่อสายตาบุคคลภายนอกยังไม่เด่นชัด อีกทั้งหากพิจารณาจากศักยภาพที่มีในปัจจุบัน ถ้ามหาวิทยาลัยเข้าไปเสนอตัวรับงานจากองค์กรภายนอกอย่างเต็มรูปแบบก็คงไม่สามารถดำเนินการตามภาระงานที่เพิ่มมากขึ้นได้ อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันทางมหาวิทยาลัยก็มีความพยายามที่จะประชาสัมพันธ์ตัวเองให้มากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการมีเครือข่ายกับโรงเรียนในท้องถิ่น การพยายามกระจายข่าวไปยังองค์กรต่าง ๆ การนำเสนอข้อมูลผ่านรายการวิทยุ เป็นต้น ซึ่งก็เริ่มมีผู้สนใจเข้ามาติดต่อมากขึ้น

6.2.2 สภาพความร่วมมือบนข้อจำกัด

จากการที่แต่ละฝ่ายไม่ค่อยได้พูดคุยสื่อสารกัน ทำให้สภาพความร่วมมือที่มีเป็นไปอย่างจำกัด เช่น ในช่วงที่ผ่านมามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ต้องมีการตรวจวิเคราะห์คุณภาพน้ำก็เลือกที่จะส่งไปตรวจวิเคราะห์ที่มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ แม้จะต้องเสียค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูง หรือถ้ามีการฝึกอบรมก็จะดำเนินการกันเองภายในองค์กร เพราะคิดว่าเนื้อหาที่อบรมไม่จำเป็นต้องใช้วิชาการมากนัก พิจารณาได้จากความคิดเห็นของ คุณสันติ ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดยะลา ที่ได้ให้กล่าวถึงประเด็นนี้ว่า “ผมว่าถ้าจะเชิญ...เชิญเจ้าหน้าที่สิ่งแวดล้อมภาคหรือสิ่งแวดล้อมจังหวัดจะดีกว่าทางอาจารย์ เพราะเขาจะมีประสบการณ์ ได้ไปเห็นหลายๆ ที่ รู้ว่าควรจะทำอย่างไร ดังนั้นโดยปกติเวลามีการจัดอบรมด้านสิ่งแวดล้อมจึงไม่ค่อยได้เชิญอาจารย์มาเป็นวิทยากรสักเท่าไร...”

สอดคล้องกับความคิดเห็นจากเจ้าหน้าที่บางส่วนของเทศบาลนครยะลาที่ระบุว่าโอกาสที่จะเชิญบุคลากรของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลามาเป็นวิทยากรค่อนข้างมีน้อย เพราะถ้าเป็นการอบรมเกี่ยวกับการดำเนินงานในภาคสนามผู้ที่ปฏิบัติงานจะมีความรู้และข้อมูลที่ดีกว่า ดังนั้นการเชิญอาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาก็จะได้เฉพาะหลักการจัดการทั่วไป

คุณอิสระซึ่งเป็นตัวแทนจากชมรมรักษ์แม่น้ำปัตตานีก็ได้กล่าวเสริมว่า “ที่ผ่านมาอาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาไม่ได้ลงมาอย่างชัดเจน โดยสรุปก็คือไม่ได้แสดงบทบาทชัดเจนเท่าที่เราเห็นอยู่นะ” ส่วนประเด็นการเข้ามาช่วยตรวจวิเคราะห์คุณภาพน้ำที่ยังมีน้อยเมื่อเทียบกับการที่ชมรมได้รับความร่วมมือจากวิทยาลัยสาธารณสุขนั้น คุณมงคลซึ่งเป็นตัวแทนของชมรมอีกท่านหนึ่งแสดงความคิดเห็นว่า “วิทยาลัยการสาธารณสุขเขาจะมีสาขาวิชาน้อยอยู่ในโครงสร้างหลักสูตรของเขา...เพราะสาธารณสุขต้องการรู้ทั่วทั้งไหนมีเชื้อโรค...เขาจะแก้ปัญหาได้ถูกจุด...แต่ราชภัฏอาจไม่จำเป็นจะต้องรู้เรื่องนี้เขาก็เลยอาจไม่ให้ความสำคัญ”

ทั้งนี้ พบว่าหน่วยงานราชการส่วนใหญ่มักจะขอความร่วมมือจากหน่วยงานราชการด้วยกันเองมากกว่าขอความร่วมมือจากมหาวิทยาลัย และจากการสัมภาษณ์ทำให้ทราบว่าสาเหตุอีกส่วนหนึ่งเกิดจากการขาดโอกาสเข้าไปร่วมพูดคุยกับสถาบันทางการศึกษา รวมทั้งบางท่านมีความเห็นว่าหากไปขอรับการสนับสนุนจากสถาบันทางการศึกษาก็ต้องหางบประมาณไปรองรับ จึงเป็นอุปสรรคทำให้ความร่วมมือเกิดขึ้นได้น้อย นอกจากนี้ยังพบปัญหาเรื่องของค่านิยม กล่าวคือ การบรรยายทางวิชาการหากมีการเชิญนักวิชาการที่มีชื่อเสียงจากส่วนกลางมาบรรยายคนฟังจะให้ความสนใจ แต่ถ้าเป็นนักวิชาการในพื้นที่จะไม่ค่อยได้รับความเชื่อถือ ซึ่งส่วนหนึ่งต้องยอมรับว่าบางเรื่องนักวิชาการในพื้นที่อาจไม่มีความรู้ความชำนาญเท่ากับนักวิชาการจากส่วนกลาง บางสาขาวิชาก็ไม่มีการเปิดสอนในสถาบันการศึกษาของท้องถิ่น จึงจำเป็นต้องใช้นักวิชาการจากที่อื่นๆ อย่างไรก็ตาม หลายท่านมีความเห็นว่าหากเป็นเรื่องของท้องถิ่นแล้วมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาควรที่จะต้องสร้างบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญขึ้นมารองรับ ซึ่งคุณพิชัยได้แสดงความคิดเห็นในเรื่องนี้ไว้ว่า

ถ้าเรามองเรื่องสิ่งแวดล้อมเราจะไปมองศูนย์สิ่งแวดล้อม หรือสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดว่ามีหรือไม่ สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดยะลามีหรือไม่ คนจะไปมองทางนั้นก่อนแต่เราไม่มองมาทางราชภัฏ เพราะว่าผลงานวิจัยที่เขาเผยแพร่มาทางเราไม่ค่อยมี ไม่ได้รับรู้ว่ามีอาจารย์แบบนั้นนะ ทำให้เราไม่ใช่ประโยชน์ อย่างการจัดอบรมด้านสิ่งแวดล้อมเราทำอยู่แล้ว แต่ต้องเชิญคนนอกเข้ามาบรรยาย ทั้งๆ ที่คนของเราก็ทำได้เพราะเป็นเรื่องของเรา

ส่วนความคิดเห็นจากอาจารย์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา บางท่านเห็นว่าในเทศบาลมีหลายองค์กรที่เกี่ยวข้องกับงานด้านสิ่งแวดล้อมอยู่แล้ว และบางท่านก็เห็นว่าองค์กรเหล่านี้อาจให้ความเชื่อถือต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลามากกว่ามหาวิทยาลัยจากส่วนกลางหรือมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงในภูมิภาค เนื่องจากคิดว่ามหาวิทยาลัยเหล่านั้นมีศักยภาพสูงกว่ามหาวิทยาลัยในท้องถิ่น ยกตัวอย่างเช่น ในอดีตเทศบาลนครยะลาได้จ้างให้มหาวิทยาลัยจากส่วนกลางแห่งหนึ่งเข้ามาศึกษาและจัดทำแผนแม่บทเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อม โดยที่มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมจัดทำแผนแม่บทดังกล่าว ซึ่งในประเด็นนี้อาจารย์ท่านหนึ่งให้เหตุผลว่าน่าจะเป็นเพราะในช่วงที่เทศบาลจัดทำแผนแม่บทนั้นมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลายังไม่เข้มแข็งพอจึงไม่สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมได้มากกว่า

อย่างไรก็ตามในปัจจุบันความร่วมมือระหว่างเทศบาลนครยะลากับมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลามีแนวโน้มที่ดีขึ้น ผู้บริหารของเทศบาลนครยะลามีนโยบายให้มหาวิทยาลัยเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น มีการว่าจ้างให้ทำวิจัยเกี่ยวกับการประเมินความเสี่ยงและการวิจัยความพึงพอใจของประชาชนต่อการทำงานของเทศบาล รวมทั้งมีการนำเอางานวิจัยของอาจารย์ในมหาวิทยาลัยเกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัยแบบพหุปัญญาในพหุวัฒนธรรม ซึ่งเป็นงานวิจัยที่ได้รับรางวัลชนะเลิศ ให้มาปรับใช้กับโรงเรียนของเทศบาลนครยะลา นับเป็นปรากฏการณ์ที่สนับสนุนความร่วมมือระหว่างกัน และเกิดการกระตุ้นบรรยากาศทางวิชาการภายในท้องถิ่น คุณพิทักษ์ได้อธิบายเพิ่มเติมในประเด็นนี้ว่า “ราชภัฏเข้าใจในบริบทของสิ่งแวดล้อมยะลาดี อาจจะมีความเข้าใจที่ลึกซึ้งมากกว่าคนที่มาจากส่วนกลาง ในขณะที่เดียวกันเวลาที่เขาใช้ก็สามารถทุ่มเทได้มากกว่า และเป็นกระตุ้นความเป็นวิชาการให้เกิดในราชภัฏด้วย” นอกจากนี้ นักศึกษาในมหาวิทยาลัยส่วนหนึ่งก็มีการไปฝึกงานในเทศบาลนครยะลา ทำให้ได้เข้าไปมีส่วนร่วมรับรู้บทบาทของเทศบาล ซึ่งทางเทศบาลก็ให้การสนับสนุนเป็นอย่างดี แต่ที่ผ่านมามีนักศึกษาเข้าไปฝึกงานในสายงานด้านสิ่งแวดล้อมค่อนข้างน้อย

สอดคล้องกับที่อาจารย์ในมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็นว่าในปัจจุบันหากองค์กรต่าง ๆ ขอความร่วมมือมาทางมหาวิทยาลัยก็มีความพร้อมที่จะให้การสนับสนุน เช่น หากต้องการทราบว่าคุณภาพสิ่งแวดล้อมในพื้นที่นั้น ๆ เกินเกณฑ์มาตรฐานหรือไม่ ทางมหาวิทยาลัยก็สามารถเข้าไปตรวจสอบให้ได้ หรือ ถ้าต้องการให้เป็นที่พักพิงใน เรื่องที่เป็นปัญหาก็ยินดีให้ความช่วยเหลือ ซึ่งที่ผ่านมาได้มีการประสานงานและพูดคุยกันมากขึ้น เช่น การที่มหาวิทยาลัยได้แต่งตั้งให้นายกเทศมนตรีเทศบาลนครยะลา ดำรงตำแหน่ง กรรมการสภามหาวิทยาลัย ทำให้ในระดับผู้บริหารเกิดการประสานงานได้ดีขึ้น แต่ทั้งนี้ยอมรับว่าในระดับปฏิบัติงานก็ยังคงขาดการประสานงานกันอยู่บ้าง

สำหรับข้อเสนอแนะที่ต้องการเห็นมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลามีบทบาทในเชิงรุกเข้าไปหาองค์กรต่าง ๆ นั้น อาจารย์หลายท่านก็มีความเห็นว่าในปัจจุบันมหาวิทยาลัยยังไม่มี ความ

พร้อม อาจารย์สมมาตรได้กล่าวถึงประเด็นนี้ว่า “บทบาทเชิงรุก...เป็นสิ่งที่ควรทำถ้าทำได้ แต่ผมมองว่าศักยภาพในขณะนี้ เรายังไม่มีความพร้อม ในเรื่องบุคลากรเรามีไม่มากพอที่จะไปทำ... อีกอย่างหนึ่งในการที่เราจะเข้าไปกับสิ่งที่เขาต้องการมันอาจไม่เป็นเรื่องที่สอดคล้องกัน”

สรุปได้ว่าที่ผ่านมาเพราะความไม่รู้กัน ทำให้เกิดความไม่มั่นใจในศักยภาพของแต่ละฝ่าย และเมื่อไม่ได้มาทำงานร่วมกันความคุ้นเคยจึงยังไม่เกิดขึ้น ดังนั้นสิ่งที่ควรดำเนินการ คือ การเปิดช่องทางให้แต่ละฝ่ายได้เข้ามาพบปะพูดคุยกัน สื่อสารความต้องการและข้อจำกัดให้แต่ละฝ่ายรับรู้ เพื่อนำไปสู่ความร่วมมือระหว่างกันในอนาคต จากประเด็นนี้ผู้ศึกษาจึงได้เข้าไปทำการสัมภาษณ์องค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ทราบถึงบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาที่องค์กรเหล่านี้มีความต้องการ

6.3 บทบาทของมหาวิทยาลัย : ข้อเสนอแนะจากภายนอก

การสัมภาษณ์องค์กรที่เกี่ยวข้องในการจัดการสิ่งแวดล้อมทำให้ทราบถึงข้อเสนอแนะและมุมมองเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาที่จะเข้ามาสนับสนุนงานขององค์กรเหล่านี้ในหลายประเด็น ดังนี้

6.3.1 ข้อเสนอแนะด้านการจัดการเรียนการสอน

มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาสามารถจัดการเรียนการสอนเพื่อสนับสนุนงานขององค์กรที่เกี่ยวข้องได้ เช่น คุณมงคลซึ่งเป็นตัวแทนชมรมรักษ์แม่น้ำปัตตานีเสนอให้มีการเรียนการสอนโดยปรับใช้หลักสูตรที่ชมรมได้จัดทำขึ้น การถ่ายทอดข้อมูลระดับอุดมศึกษามายังการศึกษาขั้นพื้นฐานผ่านบุคลากรครูที่มหาวิทยาลัยได้ผลิตขึ้น เช่น การส่งเสริมให้นักศึกษาที่จบออกมาเป็นครูที่จัดการเรียนการสอนโดยใช้แม่น้ำเป็นพื้นที่ศึกษา โดยอาศัยชมรมรักษ์แม่น้ำปัตตานีหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วม “เมื่อไหร่ที่มีการปรับปรุงหรือการทำสาระตรงนี้ อยากอาศัยบุคลากรของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลามีส่วนร่วมในการทำสาระการเรียนรู้ ในฐานะที่เป็นสถาบันระดับอุดมศึกษาที่ผลิตทางด้านครู และอาจจะมียุทธศาสตร์มาทำหน้าที่ครูในพื้นที่นี้” เป็นข้อเสนอแนะอีกประการหนึ่งของคุณมงคลในประเด็นนี้

คุณมงคลยังกล่าวอีกว่า “สำหรับหลักสูตรที่มีการจัดการเรียนการสอน ก็สามารถใส่รายวิชาที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่เข้าไปได้...ส่วนพอจบออกไปแล้วเขาจะไปทำมากน้อยเท่าไรก็ขึ้นอยู่กับบทบาทของเขา” อย่างไรก็ตามคุณจันทร์เพ็ญตัวแทนชมรมรักษ์แม่น้ำปัตตานีอีกท่านหนึ่งก็แสดงความเห็นใจว่าบทบาทของสถาบันการศึกษาในปัจจุบันมีมากมายหลายประการ การจัดการศึกษาต้องมุ่งไปในหลาย ๆ ด้าน อีกทั้งต้อง

พยายามทำให้ได้ตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ ทำให้สถาบันการศึกษาไม่สามารถดำเนินงานด้านใดด้านหนึ่งโดยเฉพาะได้

ส่วนในมุมมองของบุคลากรที่อยู่ในเทศบาลนครยะลาได้แสดงความคิดเห็นว่า มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาสามารถเข้ามาสนับสนุนงานของเทศบาลโดยการดำเนินการจัดทำหลักสูตรการเรียนการสอนของท้องถิ่นเกี่ยวกับการปลูกจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม การสร้างให้เกิดความรู้สึกเพื่อสาธารณะและการปลูกจิตสำนึกรักบ้านเกิด เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นมีความภาคภูมิใจกับการเป็นคนยะลา

6.3.2 ข้อเสนอแนะด้านการบริการวิชาการ

เกี่ยวกับประเด็นด้านการบริการวิชาการของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลานั้น เจ้าหน้าที่ของเทศบาลนครยะลาได้แสดงถึงความพร้อมที่จะสนับสนุนงบประมาณ หากเป็นเรื่องที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงาน เช่น การจัดหลักสูตรอบรมความรู้ที่นำมาใช้ในการปฏิบัติงาน หากมหาวิทยาลัยทำโครงการเสนอมาทางเทศบาลก็พร้อมที่จะเข้าร่วม รวมถึงพร้อมที่จะให้มหาวิทยาลัยใช้ห้องประชุมสัมมนาของเทศบาลเป็นที่จัดอบรมด้วยเช่นกัน และจากการที่ในปัจจุบันเจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ก็ยังมีความต้องการพัฒนาความรู้ความชำนาญ ประกอบกับการมีภาระหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติจำนวนมากทำให้มีโอกาสไปแสวงหาความรู้ความชำนาญเพิ่มเติมค่อนข้างน้อย ดังนั้นการที่มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาแสดงบทบาทในด้านการเข้ามาช่วยจัดอบรมจึงเป็นสิ่งที่ดี ทั้งนี้หัวข้อที่จัดอบรมควรเป็นหัวข้อที่เป็นไปตามต้องการขององค์กรที่เกี่ยวข้องเป็นสำคัญ ซึ่งคุณศิลปชัยได้แสดงความเห็นในประเด็นนี้ว่า “การสนับสนุนทุกอย่างเราก็ควรมาคุยกันว่าเราอยากให้ช่วยด้านนี้ ไม่ใช่เป็นความต้องการของเขาแต่เป็นความต้องการของเรา ถึงจะเหมาะสม”

สำหรับหัวข้อการอบรมที่องค์กรต่าง ๆ มีความต้องการ เช่น การวางแผนงาน การบริหารจัดการ การพัฒนาบุคลากร การทำงานเป็นทีม การสร้างวิสัยทัศน์ในการทำงาน เทคนิคการปรับปรุงพัฒนางาน เทคโนโลยีสารสนเทศด้านสิ่งแวดล้อม ความรู้เฉพาะด้านที่สามารถสนับสนุนการดำเนินงาน รวมถึงการอบรมเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น อย่างไรก็ตามการจัดอบรมควรมีลักษณะที่เปิดกว้างให้กับทุกองค์กรในท้องถิ่นและค่าใช้จ่ายสำหรับการเข้ารับการอบรมก็ไม่ควรที่จะสูงจนเกินไป

นอกจากนี้มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลายังสามารถเข้ามามีบทบาทในการสนับสนุนงานด้านการประเมินผลโครงการหรือประเมินผลความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการให้บริการขององค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำผลการประเมินที่ได้มาปรับปรุงการดำเนินงาน หากอาจารย์ท่านใดมีความรู้ความสามารถเฉพาะทางก็สามารถเป็นคณะกรรมการขององค์กรที่เกี่ยวข้อง หรือเข้าร่วมมาประชุมเพื่อให้ข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะในเรื่องต่าง ๆ ได้

สำหรับการให้บริการห้องปฏิบัติการตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อม ทางเทศบาลนครยะลาอาจทำข้อตกลงให้มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาเข้ามารับผิดชอบดำเนินการตรวจสอบคุณภาพน้ำของระบบบำบัดน้ำเสียรวมที่กำลังจะก่อสร้างขึ้น ซึ่งจะเป็นการช่วยให้เทศบาลสามารถประหยัดงบประมาณสำหรับการสร้างห้องปฏิบัติการ หรือการให้บริการห้องปฏิบัติการ สำหรับการสนับสนุนงานด้านต่าง ๆ เช่น การพัฒนาพันธุ์พืช การเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ การพัฒนาเทคโนโลยีทางอาหาร การติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อมเพื่อจัดทำเป็นฐานข้อมูลสถานการณ์สิ่งแวดล้อมของเทศบาลเสนอให้กับองค์กรที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

6.3.3 ข้อเสนอแนะด้านการวิจัย

เจ้าหน้าที่ของเทศบาลนครยะลาส่วนใหญ่เชื่อว่างานวิจัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาสามารถนำมาสนับสนุนการดำเนินงานได้ เนื่องจากมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลามีความเข้าใจกับสภาพปัญหาของท้องถิ่น และจากการที่เป็นมหาวิทยาลัยแห่งแรกในจังหวัดยะลา ทำให้ผลงานศึกษาวิจัยที่เกิดขึ้นย่อมจะได้รับการยอมรับจากสถาบันการศึกษาอื่นๆ ที่อยู่ในท้องถิ่น นอกจากนี้คุณพิชัยเสนอว่าการทำวิจัยควรเน้นการมีส่วนร่วม กล่าวคือ ควรให้ผู้ปฏิบัติงานในองค์กรที่เกี่ยวข้องเข้าไปมีส่วนร่วมในการทำวิจัยเพราะจะทำให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นการทำให้ผู้ปฏิบัติงานได้เรียนรู้กระบวนการวิจัยไปพร้อมกัน สำหรับบทบาทด้านการวิจัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลานั้น คุณพิทักษ์ได้ให้ข้อคิดเห็นว่า

ผมมองว่าบางครั้งงานวิจัยไม่จำเป็นที่จะต้องเกิดขึ้นจากองค์กรต่าง ๆ ในท้องถิ่น ผมคิดว่าความเป็นนักวิชาการนี้ มันจะต้องคิดไปข้างหน้าว่าสังคมที่ควรจะเป็นหรืออนาคตที่ควรจะเป็น เป็นยังไง น่าจะสร้างงานวิจัยเพื่อให้คำตอบกับเรา คือทำงานในเชิงรุก แบบไม่ใช่ว่าต้องว่าจ้างทำงานวิจัย นั่นคือ หากมองเห็นว่าในบริบทของสังคมนี้มันไม่ดียังไง ในเรื่องต่างๆ เช่น เรื่องสิ่งแวดล้อม เพราะฉะนั้นความที่เป็นมหาวิทยาลัยของท้องถิ่นก็ต้องมองต่อไปว่าเราจะทำอย่างไร ให้เกิดจากมุมมองของมหาวิทยาลัยเองและอาจจะนำมาเสนอให้ทางเรา

สำหรับหัวข้องานวิจัยที่สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดยะลามีความสนใจ เช่น งานวิจัยเกี่ยวกับน้ำ ซึ่งคุณสันติเสนอว่าควรทำการวิจัยติดตามคุณภาพแม่น้ำปัตตานี โดยอาจให้เป็นงานวิจัยของนักศึกษา ทำการตรวจติดตามคุณภาพน้ำตั้งแต่ต้นน้ำไปจนถึงปลายน้ำเป็นประจำทุกเดือน แล้วจัดทำเป็นรายงานนำเสนอองค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้องค์กรเหล่านี้นำข้อมูลที่ได้รับไปประกอบการตัดสินใจดำเนินการจัดการที่เหมาะสมต่อไป นอกจากนี้อาจทำงานวิจัยในเรื่องอื่นๆ เช่น งานวิจัยเกี่ยวกับความเหมาะสมและความเป็นไปได้

ของโครงการด้านสิ่งแวดล้อม งานวิจัยเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ผู้ปฏิบัติงานส่วนหนึ่งมีความเห็นว่างานวิจัยที่ผลิตออกมาบางครั้งค่อนข้างทำความเข้าใจได้ยากและไม่สามารถนำไปใช้กับการปฏิบัติงานในภาคสนามได้ ผู้ปฏิบัติงานต้องนำงานวิจัยมาประยุกต์ให้เข้ากับลักษณะงานก่อนการนำมาใช้งาน ซึ่งสาเหตุส่วนหนึ่งอาจเกิดจากการที่อาจารย์ที่ทำวิจัยบางท่านไม่ได้ลงไปสัมผัสกับสภาพพื้นที่จริงอย่างเพียงพอ นอกจากนี้ยังมีข้อเสนอแนะว่าก่อนที่จะทำงานวิจัยใดๆ ควรกำหนดโจทย์วิจัยที่มีความเหมาะสมเสียก่อน เป็นโจทย์วิจัยที่มาจากสภาพปัญหาที่แท้จริง เพราะการวางโจทย์วิจัยที่ผิดตั้งแต่แรกนั้นแม้ว่าผู้วิจัยจะไปดำเนินการวิจัยให้ดีเพียงใด ผลงานวิจัยที่ออกมาก็อาจไม่เกิดประโยชน์เท่าที่ควร นอกจากนี้คุณสันติระบุนว่าการทำวิจัยควรทำในเรื่องที่เกี่ยวกับท้องถิ่นมากกว่าการทำวิจัยในเรื่องที่ค่อนข้างไกลตัว เช่น การวิจัยเรื่องสภาพบรรยากาศโลก การวิจัยเกี่ยวกับสถานการณ์การเมืองระหว่างประเทศ เป็นต้น

6.3.4 ข้อเสนอแนะด้านบทบาทของนักศึกษา

นักศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาสามารถเข้ามาช่วยสนับสนุนการทำงานขององค์กรที่เกี่ยวข้องได้เป็นอย่างดี เช่น เจ้าหน้าที่ของเทศบาลนครยะลาเชื่อว่านักศึกษาสามารถช่วยงานด้านต่าง ๆ เช่น ร่วมเป็นทีมงานในการเข้าไปช่วยปฏิบัติงานในภาคสนาม การเข้ามาช่วยงานอบรมเด็กนักเรียนหรือเป็นพี่เลี้ยงในกิจกรรมต่าง ๆ เป็นต้น แต่ทั้งนี้มหาวิทยาลัยควรทำความเข้าใจว่าการให้นักศึกษาเข้ามามีบทบาทในการสนับสนุนการทำงาน ต้องเป็นไปในลักษณะการลงมือปฏิบัติจริงและปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง นักศึกษาเหล่านี้ต้องมีความพร้อมที่จะปฏิบัติงาน ไม่ใช่การมาศึกษางานเพียงเล็กน้อยแล้วสลายตัวไป

นอกจากนี้คุณศิลปชัยเสนอให้มีการสนับสนุนนักศึกษามาฝึกงานและใช้ความรู้เกี่ยวกับภูมิศาสตร์สารสนเทศ การสำรวจระยะไกล นำมาจัดทำเป็นฐานข้อมูลทรัพยากรให้อยู่ในรูปแบบที่สะดวกต่อการใช้งานขององค์กรต่าง ๆ เช่น จัดทำเป็นฐานข้อมูลออนไลน์เชื่อมโยงกันภายในจังหวัดยะลา ซึ่งจะช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานรู้ถึงสภาพของทรัพยากรธรรมชาติในปัจจุบัน รวมถึงรับรู้การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

จากข้อเสนอแนะต่าง ๆ ทั้งในบทบาทด้านการจัดการเรียนการสอน การบริการวิชาการ การวิจัย และบทบาทของนักศึกษา แสดงให้เห็นว่าองค์กรที่เกี่ยวข้องต่างให้ความสำคัญต่อบทบาทด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา อย่างไรก็ตามข้อเสนอแนะดังกล่าวเป็นข้อเสนอแนะจากมุมมองขององค์กรภายนอก ซึ่งอาจยังไม่ได้พิจารณาถึงศักยภาพที่แท้จริงของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา จึงมีความจำเป็นที่ต้องศึกษาสภาพปัจจุบันและข้อจำกัดในด้านต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาที่จะส่งผลต่อการแสดงบทบาทเหล่านี้

6.4 ราชภัฏยะลาในวันนี้ : องค์กรกับความเปลี่ยนแปลง

ในปัจจุบันมหาวิทยาลัยราชภัฏทั่วประเทศกำลังอยู่ในช่วงของการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาศักยภาพของตัวเองครั้งใหญ่ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาก็มีสภาพเช่นเดียวกัน ดังนั้นการพิจารณาบทบาทด้านสิ่งแวดล้อมจึงควรต้องทำความเข้าใจกับสภาพที่เปลี่ยนแปลงไป รวมถึงต้องพิจารณาศักยภาพและข้อจำกัดที่มีในปัจจุบัน

6.4.1 บุคลากรงบประมาณ นักศึกษา : ข้อจำกัดของศักยภาพ

ในช่วงเวลาที่ผ่านมามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาอาจประสบปัญหาหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านบุคลากร ปัญหาด้านงบประมาณ ประเด็นเกี่ยวกับโครงสร้างองค์กร รวมถึงปัญหาที่มาจากคุณลักษณะของนักศึกษา สิ่งเหล่านี้ย่อมมีผลต่อศักยภาพในด้านต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัย โดยเฉพาะศักยภาพที่เกี่ยวกับบทบาทด้านสิ่งแวดล้อม

ปัญหาในด้านบุคลากรส่วนใหญ่เกิดจากการขาดบุคลากรในบางสาขาวิชาอย่างพอเพียง เช่น โปรแกรมวิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อมมีอาจารย์ประจำเพียง 2 ท่าน หรือ ศูนย์วิทยาศาสตร์และวิทยาศาสตร์ประยุกต์ที่ยังขาดแคลนนักวิทยาศาสตร์หรือนักวิจัยเฉพาะทาง ทำให้ไม่สามารถออกไปรับงานจากภายนอกได้อย่างเต็มที่ ซึ่งอาจารย์ประเสริฐกล่าวถึงปัญหาในประเด็นนี้ว่า “เราไม่มีเวลาเลย คนเราน้อยมาก เท่าที่เราทำตอนนี้ก็เต็มกลืน ถ้าออกไปไม่มีทางทำได้เลย...ถ้าจะทำได้ต้องใช้คนเพิ่ม ต้องจ้างเจ้าหน้าที่เพิ่ม เพราะถ้าใช้กำลังจากที่มีอยู่ตอนนี้เต็มมือแล้ว” ทั้งนี้การเพิ่มอัตรากำลังของบุคลากรในมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาเป็นไปได้ยากเนื่องจากนโยบายของรัฐบาลที่กำหนดไม่ให้มีการเพิ่มอัตรากำลังและให้มหาวิทยาลัยพยายามลดอัตรากำลังลงด้วย ดังนั้นการแก้ไขปัญหขาดแคลนอาจารย์ผู้สอนมักดำเนินการจ้างอาจารย์พิเศษมาทดแทน แต่ก็ทำได้ในระดับหนึ่งเท่านั้นเพราะมีข้อจำกัดด้านงบประมาณ อาจารย์พงษ์พัฒน์ได้ยกตัวอย่างกรณีของศูนย์วิทยาศาสตร์และวิทยาศาสตร์ประยุกต์ที่ได้ก่อตั้งในปี 2538 และจัดหาเครื่องมือเข้ามาติดตั้งจนครบในปี 2540 แต่ไม่สามารถเปิดให้บริการในปีนั้นได้ เพราะไม่มีนักวิทยาศาสตร์ แม้ในปัจจุบันศูนย์วิทยาศาสตร์และวิทยาศาสตร์ประยุกต์จะสามารถเปิดให้บริการอย่างสมบูรณ์แต่ก็ยังขาดนักวิทยาศาสตร์ด้านฟิสิกส์ ส่วนนักวิทยาศาสตร์ด้านชีววิทยาและเคมีที่มีอยู่ก็เป็นเพียงลูกจ้างชั่วคราว ไม่สามารถบรรจุเข้าเป็นบุคลากรของมหาวิทยาลัยได้ ทำให้นักวิทยาศาสตร์เหล่านั้นรู้สึกว่าการทำงานยังไม่มั่นคง และถ้ามีตำแหน่งงานในที่อื่นที่ดีกว่าก็อาจย้ายออกไปได้ ดังนั้นศูนย์จึงไม่พร้อมที่จะออกไปรับงานจากภายนอก เพราะเกรงว่าหากรับงานมาแล้วปรากฏว่าไม่มีนักวิทยาศาสตร์ก็จะเกิดปัญหาได้ และการให้

สวยงาม การพยายามไม่เบียดบังพื้นที่สีเขียวนอกจากในกรณีที่เป็น การรณรงค์เรื่องการปลูกต้นไม้ขึ้นทดแทน การพยายามจัดสัดส่วนการใช้พื้นที่ให้เหมาะสม การอนุรักษ์อาคารที่เป็นศิลปกรรมเก่าแก่ นอกจากนี้ก็พยายามสนองนโยบายของรัฐบาล เช่น ลดการใช้เครื่องปรับอากาศ ลดการเผาขยะในที่โล่งโดยกำลังดำเนินการจัดซื้อเครื่องย่อยขยะมาทำเป็นปุ๋ย รวมถึงการนำขยะมารีไซเคิล เป็นต้น ซึ่งผู้บริหารของมหาวิทยาลัยบางท่านให้ความเห็นว่าการจัดการภายในมีความจำเป็นเร่งด่วนกว่า แต่ทั้งนี้ก็ไม่ได้ละเลยการออกไปมีบทบาทกับภายนอก เพียงแต่ขึ้นอยู่กับความเหมาะสม

นอกจากบทบาทการจัดการสิ่งแวดล้อมภายในมหาวิทยาลัย บทบาทด้านอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการบริการวิชาการ ด้านการวิจัย และกิจกรรมของนักศึกษาที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมก็มีสภาพของการดำเนินงานที่แตกต่างกัน

6.4.2 สภาพการจัดการเรียนการสอนด้านสิ่งแวดล้อม

การจัดการเรียนการสอนด้านสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันมีในสองลักษณะ ลักษณะแรกผ่านโปรแกรมวิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม ซึ่งการเปิดโปรแกรมวิชานี้เป็นการแสดงให้เห็นว่ามหาวิทยาลัยค่อนข้างให้ความสำคัญกับประเด็นด้านสิ่งแวดล้อม และ ลักษณะที่สองผ่านรายวิชาชีวิตกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งรายวิชานี้มีเนื้อหาที่เน้นการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม โดยเป็นวิชาที่เน้นการบรรยายในห้องเรียนเป็นหลัก ส่วนแนวทางการสอนและกิจกรรมเสริมหลักสูตรอาจจะแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับอาจารย์ผู้สอนแต่ละท่าน อาจารย์วิทยาได้อธิบายถึงกิจกรรมส่วนใหญ่ที่มาเสริมการจัดการเรียนการสอนด้านสิ่งแวดล้อมว่าเป็นกิจกรรมการเข้าไปศึกษาดูงานของเทศบาลนครยะลา หรือการเชิญวิทยากรจากองค์กรต่าง ๆ มาบรรยายในวิชาการสัมมนา เป็นต้น “เนื้อหาการสัมมนาส่วนใหญ่ก็เป็นเรื่องปัญหาสิ่งแวดล้อมในห้องถิ่น แต่ว่าไม่ลึกถึงขนาดหยิบประเด็นขึ้นมาแล้วขยายผลหาสาเหตุหาปัญหาอะไร” เป็นคำกล่าวของอาจารย์วิทยาในช่วงหนึ่งของการสัมภาษณ์ ก่อนที่จะสรุปว่าการจัดการเรียนการสอนในระยะหลังจะไปเน้นทางด้านคุณภาพสิ่งแวดล้อมหรือมลพิษสิ่งแวดล้อมเป็นหลัก เช่น การเข้าไปตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะคุณภาพน้ำ

อาจารย์บางท่านกล่าวว่าที่ผ่านมาการเรียนการสอนยังไม่มีปัญหา เพราะมีอาจารย์ที่จบปริญญาโททางด้านสิ่งแวดล้อม มีห้องปฏิบัติการสิ่งแวดล้อม มีอุปกรณ์และเครื่องมือต่าง ๆ อย่างพอเพียง แต่อาจารย์วันชัยกลับมีความเห็นว่าในปัจจุบันมีปัญหาเรื่องการผลิตบัณฑิตให้ได้ตามคุณสมบัติของโปรแกรมวิชา และปัญหาเรื่องแหล่งงานที่มารองรับนักศึกษาที่จบออกไป โดยกล่าวว่า “เท่าที่ผมฟัง ๆ มา พบว่าเด็กเพียงส่วนน้อยที่เรียนต่อ ส่วนหนึ่งผลิตให้เขาเป็นนักสิ่งแวดล้อมแต่ไปเป็นครูสอนวิทยาศาสตร์ตามโรงเรียน มันก็ไม่คุ้มกับงบประมาณที่ให้มาตรงนี้

และจุดหนึ่งคือแหล่งงานไม่รองรับด้วย” แต่เป็นที่น่าสังเกตว่านักศึกษาในปัจจุบันกลับมีความต้องการเรียนโปรแกรมวิทยาศาตร์สิ่งแวดล้อม ซึ่งอาจารย์วันชัยได้แสดงความคิดเห็นในเรื่องนี้ไว้อย่างน่าสนใจว่า “คือพุดง่าย ๆ ที่นี้ตลาดยังไม่ค่อยใช้นักวิชาการทางสิ่งแวดล้อม...แต่เด็กกลับอยากเรียนทั้งที่จบออกไปแล้วอาจไม่มีงานรองรับ...แสดงให้เห็นว่าคนอยากเรียน ขอให้เรียนอะไรก็ได้”

ทั้งนี้ อาจารย์สมมาตรได้กล่าวถึงผลที่ได้รับจากการจัดการเรียนการสอนด้านสิ่งแวดล้อมไว้ว่า “การจะบรรลุผลเพียงใดคงเป็นเรื่องที่วัดยาก แต่เท่าที่ผ่านมาก็พบว่านักศึกษาที่เป็นผลผลิตจากการเรียนการสอน ก็มีความตื่นตัวในเรื่องสิ่งแวดล้อมมากขึ้นกว่าเมื่อก่อน แต่ก็อาจเกิดจากปัจจัยอื่นก็เป็นไปได้ อาจจะไม่ได้เป็นเพราะว่าการเรียนเพียงอย่างเดียว”

6.4.3 สภาพการบริการวิชาการด้านสิ่งแวดล้อม

ในปัจจุบันมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา มีการบริการวิชาการด้านสิ่งแวดล้อมแก่ท้องถิ่นผ่านศูนย์วิทยาศาสตร์และวิทยาศาสตร์ประยุกต์ และคลินิกเทคโนโลยี โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือประชาชนที่มีปัญหาสามารถเข้ามาใช้บริการได้ เช่น มีปัญหาคุณภาพน้ำ คุณภาพดิน ก็สามารถนำตัวอย่างมาให้ตรวจวิเคราะห์ หรือจะให้ทางมหาวิทยาลัยส่งบุคลากรไปเก็บข้อมูลมาวิเคราะห์ก็ได้ และที่ผ่านมาได้มีการร้องขอมาจากหลายองค์กร เช่น โรงพยาบาล โรงงานอุตสาหกรรม รวมทั้งประชาชนทั่วไป ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นการบริการโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย ยกเว้นโครงการที่มีขนาดใหญ่ อาจารย์พงษ์พัฒน์ได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่าในปีงบประมาณ 2549 มีแผนงานที่จะเสนอโครงการตรวจติดตามสถานการณ์น้ำในแม่น้ำปัตตานี ถ้าโครงการได้รับการอนุมัติก็จะทำการตรวจวิเคราะห์ค่าต่าง ๆ เช่น โลหะหนัก เป็นประจำทุกกระยะเวลา 3 ถึง 6 เดือน เป็นต้น อย่างไรก็ตาม จากงบประมาณที่ได้รับในปัจจุบันก็สามารถให้บริการตรวจวิเคราะห์คุณภาพสิ่งแวดล้อมให้กับผู้ที่มาร้องขอได้ในระดับหนึ่ง

นอกจากนี้ทางมหาวิทยาลัยได้มีการบริการวิชาการในด้านอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นการจัดอบรมความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมให้กับองค์กรภายนอก เช่น อบรมการทำเครื่องกรองน้ำ การเข้าไปเป็นกรรมการหรือที่ปรึกษาให้กับองค์กรต่างๆ เช่น ที่ปรึกษาด้านผังเมือง รวมถึงการได้รับเชิญไปเป็นวิทยากรให้กับหลายองค์กร ซึ่งในปัจจุบันมหาวิทยาลัยก็มีวิทยากรที่เกี่ยวกับงานด้านสิ่งแวดล้อม เพียงแต่อาจไม่หลากหลายสาขาเท่ากับมหาวิทยาลัยบางแห่ง

อย่างไรก็ตามบทบาทการสนับสนุนองค์กรต่างๆ ในปัจจุบันยังไม่ได้อยู่ในรูปแบบที่ชัดเจนเท่าที่ควร กล่าวคือ ไม่ได้มีการลงนามในข้อตกลงร่วมกันอย่างเป็นทางการ เป็นแต่เพียงบทบาทที่ไปเกี่ยวข้องเป็นครั้งคราว เหมือนกับที่อาจารย์วิทยาได้กล่าวไว้ว่า “มันไม่ใช่เป็นลักษณะปฏิสัมพันธ์เพื่อการปฏิบัติ”

6.4.4 สภาพการวิจัยด้านสิ่งแวดล้อม

การวิจัยด้านสิ่งแวดล้อมในช่วงที่ผ่านมา มีการดำเนินการอยู่ในระดับหนึ่ง ส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยในเรื่องที่เกี่ยวกับคุณภาพน้ำในแม่น้ำปาดานีและเรื่องคุณภาพน้ำที่เทศบาลปล่อยลงแม่น้ำปาดานี ซึ่งในปัจจุบันงานวิจัยด้านสิ่งแวดล้อมก็ได้รับงบประมาณสนับสนุนทั้งจากมหาวิทยาลัยและจากองค์กรภายนอกพอสมควร แต่ปัญหาที่พบคือมีการนำงานวิจัยที่ได้จัดทำขึ้นไปใช้ประโยชน์ค่อนข้างน้อย ประกอบกับจำนวนงานวิจัยด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในแต่ละปี ยังมีไม่มากนัก องค์ความรู้ด้านนี้จึงไม่แพร่หลายเท่าที่ควร

อาจารย์อารีย์ ซึ่งมีประสบการณ์การทำวิจัยในพื้นที่ ได้แสดงความคิดเห็นในประเด็นเกี่ยวกับการทำวิจัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาไว้อย่างน่าสนใจ ดังนี้

...การวิจัยส่วนใหญ่จะเกี่ยวกับสังคม เป็นการเก็บข้อมูลแบบรากหญ้าที่จะเอาข้อมูลไปสู่เบื้องบน แต่ว่าในบางครั้งเบื้องบนก็อาจไม่ได้เอาไปใช้เท่าที่ควร... บางงานของเราที่ขึ้นหิ้ง ไม่ได้เอามาปฏิบัติจริง ส่วนใหญ่ถ้าไปสำรวจแล้วพบว่า เป็นปัญหา ก็ยังไม่ค่อยมีหน่วยงานมาจับไปแก้ปัญหาอย่างจริงจัง... ในบางครั้งสาเหตุที่งานวิจัยขึ้นหิ้งเพราะงานวิจัยนั้นอาจยังมีข้อบกพร่อง หรือไม่ก็งานวิจัยทำออกมาดีแต่คนยังไม่มองไม่เห็นว่าจะเอาไปใช้อะไร... บางครั้งเราทำวิจัยเรารู้หมดทุกอย่างแต่ในขณะเดียวกันพอเราเสนอไปบางหน่วยงานก็ไม่ได้เอาไปใช้ รู้สึกน้อยใจเหมือนกัน... ว่ามันน่าจะเอาไปใช้ซะคุณหยิบเอาไปได้เลย...

...อาจารย์ของเราตอนนี้บางสาขามีการขอทุนไปทำวิจัยกันน้อย... ในส่วนของผู้บริหารเองก็อยากให้อาจารย์ทำงานวิจัยกันเยอะๆ และก็มาปรับการคิดภาระให้กับอาจารย์ที่ทำวิจัยด้วย... ที่ผ่านมา ปัญหาที่มองคือเรื่องงบประมาณ และการเบิกจ่ายที่ค่อนข้างไม่อำนวยความสะดวกกับนักวิจัย... และอีกส่วนคือนักวิจัยมือใหม่ที่กระโดดขึ้นไปในสนามใหญ่ บางครั้งเขาทำผิดพลาด อย่างกระบวนการยังไม่แม่น หรือ ภาษายังเขียนไม่ดี... ทางมหาวิทยาลัยเองก็พยายามอบรมการวิจัยให้อาจารย์ แต่ท่านก็ว่ามีภาระงานมาก...

...คือเราต้องยอมรับถ้าเขาเรียงศักยภาพเราคงไม่ได้อยู่อันดับต้นๆ บางเรื่องเขาอาจไม่ได้มองเราเลย ก็เจอหลายเหตุการณ์ที่ต้องประกวดข้อเสนองานวิจัย เขาจะไม่จ้างเรา... ราชภัฏเมื่อเอาไปเปรียบเทียบกับมหาวิทยาลัยอื่น ห้องปฏิบัติการก็น้อยกว่า คนเราก็น้อย ถ้าเกษียณหมายถึงเกษียณไปนอกจากลาออกแล้วจะมีคนมาแทน ตำแหน่งไม่เพิ่ม ไม่อะไรทุกอย่าง... ตอนนี้เราก็พยายามอย่างเต็มที่แล้วนะ... ตอนนี้เรายังแค่เดิน แต่มหาวิทยาลัยอื่นอาจจะวิ่งหรือขับรถแล้ว... ถ้าเรามีความพร้อม มีการสนับสนุนอาจารย์ที่ดี จะเป็นวงจร

หมดเลย เวลาที่มีหน่วยงานอื่นเข้ามาเราก็พร้อมที่จะทำให้อะไรดี แต่ในปัจจุบันมีหลายงานที่ต้องปฏิเสธไปเพราะคนเราไม่พอ หากรับไปก็กลัวคุณภาพงานจะไม่ดี...

สภาพปัญหาการวิจัยที่อาจารย์อารีย์สะท้อนออกมาสอดคล้องกับความคิดเห็นของอาจารย์วันชัยที่สรุปว่าองค์กรของนักวิชาการด้านสิ่งแวดล้อมยังไม่เข้มแข็ง บุคลากรไม่เพียงพอ อย่างไรก็ตามที่ผ่านมาอาจารย์ทางด้านสิ่งแวดล้อมก็ได้มีความพยายามสร้างทีมงาน พยายามขอรับทุนสนับสนุนจากองค์กรต่าง ๆ พยายามสร้างผลงานวิจัยออกมาอย่างต่อเนื่องจนกระทั่งเริ่มได้รับการยอมรับมากขึ้นในปัจจุบัน

6.4.5 สภาพการทำกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมของนักศึกษา

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกอาจารย์ส่วนใหญ่มีความเห็นว่าการทำกิจกรรมของนักศึกษาโดยทั่วไปยังไม่เด่นชัดมากนัก ประกอบกับเหตุการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้น ทำให้การทำกิจกรรมมีน้อย เช่น มีการทำกิจกรรมของชมรมด้านสิ่งแวดล้อมอยู่บ้างแต่อาจไม่ต่อเนื่อง มีการรณรงค์เรื่องกระดาษ เรื่องการประหยัดพลังงานบ้างตามช่วงที่มีปัญหา สำหรับกิจกรรมอื่นๆ เช่น กิจกรรมในวันสำคัญทางสิ่งแวดล้อมก็ลดน้อยลง ยกเว้นกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมที่จัดขึ้นภายในงานสัปดาห์วิทยาศาสตร์ที่ค่อนข้างจะมีความเด่นชัด เนื่องจากงานสัปดาห์วิทยาศาสตร์ที่จัดโดยมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาเป็นกิจกรรมที่ได้รับการยอมรับจากองค์กรต่างๆ ค่อนข้างมาก

นอกจากนี้อาจารย์ส่วนหนึ่งมีความเห็นว่าการทำกิจกรรมของนักศึกษาไม่มีความเด่นชัดเกิดจากข้อจำกัดด้านพื้นฐานของนักศึกษา กล่าวคือ นักศึกษาบางส่วนโดยเฉพาะที่เป็นนักศึกษาหญิงไม่ค่อยกล้าแสดงออก ประกอบกับการมีข้อจำกัดด้านศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้องทำให้กิจกรรมต่างๆ เกิดขึ้นได้ยาก และอาจารย์บางท่านมีความเห็นว่าการทำกิจกรรมของนักศึกษาที่เปลี่ยนแปลงไปด้วย เช่น อาจารย์เองอาจได้กล่าวว่า “มันหายไปเยอะ ตอนปี 2535 ยังมีการรวมตัว มีกิจกรรมนักศึกษา นักศึกษาอยากทำกิจกรรม แต่หลังๆ ถ้าไม่เป็นการบังคับจะไม่ไป ต้องคอยเอาคะแนนมาดึงดูดใจ ผมมองว่าจิตสำนึกด้านนี้จะหายไปเรื่อยๆ” นอกจากนี้ในส่วน of อาจารย์เองก็ไม่สามารถเข้าไปสนับสนุนการทำกิจกรรมของนักศึกษาได้อย่างเต็มที่ ซึ่งอาจารย์วิทยาได้สะท้อนปัญหาออกมาว่า “เราก็มีความคิดที่จะทำ แต่การทำได้เราต้องไปคลุกคลีกับเด็กในชมรม ต้องติดต่อกับหน่วยงานภายนอกเพื่อให้ได้งบมา แต่การวิ่งตรงนี้ค่อนข้างขาดตอน และเป็นภาระที่นอกเหนือจากงานปกติ แค่ว่าพาเด็กไปดูงานต้องติดต่อว่านาย”

สำหรับในส่วนของการทำกิจกรรมนักศึกษานั้นเดิมทีใช้อาคาร 4 เป็นอาคารของฝ่ายกิจการนักศึกษา แต่ในอนาคตมีโครงการก่อสร้างอาคารสำหรับให้นักศึกษารวมตัวกันเพื่อทำกิจกรรมโดยเฉพาะ ซึ่งอยู่ในช่วงของการทำประชาพิจารณ์ระหว่างอาจารย์และบุคลากรว่ามีความต้องการให้อาคารดังกล่าวใช้ประโยชน์ด้านใดบ้าง

จากสภาพการดำเนินงานที่เป็นอยู่ในปัจจุบันทำให้เห็นว่ามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ยังมีข้อจำกัดในการแสดงบทบาทด้านสิ่งแวดล้อมหลายประการ แต่จากการสัมภาษณ์อาจารย์ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเป็นไปในแนวทางเดียวกันว่า บทบาทเหล่านี้จะต้องมีการพัฒนามากขึ้นในอนาคต และทุกฝ่ายต่างก็เห็นความสำคัญของการเข้าไปสนับสนุนองค์กรภายนอกในงานด้านสิ่งแวดล้อม อย่างไรก็ตาม อาจารย์แต่ละท่านก็มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยที่แตกต่างกันไปตามมุมมองและประสบการณ์ที่เกี่ยวข้อง

6.5 บทบาทของมหาวิทยาลัย : มุมมองจากภายใน

การสัมภาษณ์อาจารย์ในมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาหลาย ๆ ท่าน ทำให้ทราบถึงแนวทางการปรับปรุงบทบาทด้านสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างหลากหลาย ซึ่งล้วนเป็นมุมมองที่มีความน่าสนใจ สามารถสรุปได้ดังนี้

6.5.1 มุมมองด้านการจัดการเรียนการสอน

จากการที่รายวิชาด้านสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นวิชาพื้นฐานเน้นการบรรยายเป็นหลัก การเพิ่มเติมกระบวนการเรียนรู้ขึ้นอยู่กับอาจารย์ผู้สอนเป็นสำคัญ อาจารย์หลายท่านจึงมีความเห็นว่าควรปรับปรุงให้กระบวนการเรียนรู้ได้มีการลงมือปฏิบัติมากขึ้น เปิดโอกาสให้นักศึกษาไปปฏิบัติงานในพื้นที่จริงให้มากขึ้น เนื่องจากการศึกษาแต่ทางทฤษฎีจะทำให้เกิดจิตสำนึกได้ค่อนข้างยาก แต่หลายท่านก็ยอมรับว่าในปัจจุบันยังมีข้อจำกัดด้านเวลาและปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ อย่างไรก็ตาม ในประเด็นเกี่ยวกับจำนวนหน่วยกิตของรายวิชาด้านสิ่งแวดล้อม ส่วนใหญ่ระบุว่าค่อนข้างเพียงพอ อีกทั้งการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างที่จะทำได้ยาก เพราะมีการผูกติดอยู่กับโครงสร้างของหลักสูตรสถานศึกษา การเปลี่ยนแปลงจึงต้องเป็นไปพร้อมกันกับการปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา ทั้งนี้ในอนาคตก็ได้มีแนวทางการปรับปรุงหลักสูตรให้มีจำนวนหน่วยกิตรวมลดลง ลดเนื้อหาวิชาที่ซ้ำซ้อนและเพิ่มเวลาให้นักศึกษาได้ทำกิจกรรมมากขึ้น

สำหรับการจัดการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อมนั้น ต้องมีการปรับปรุงให้ตรงกับความต้องการของผู้เรียน และให้สอดคล้องกับสภาพของปัญหาในท้องถิ่นให้มากขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับความมุ่งหวังขององค์กรที่เกี่ยวข้องที่ต้องการเห็นมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาเป็นกลไกสำคัญสำหรับการพัฒนาท้องถิ่น อาจารย์บางท่านเสนอว่าควรเน้นไปที่กระบวนการนำของเสียกลับมาใช้ใหม่ เน้นการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ทั้งนี้ในอนาคตมหาวิทยาลัยควรสร้างความสัมพันธ์กับท้องถิ่นให้มากขึ้น เช่น การเข้าไปศึกษาเรียนรู้

วิถีชีวิต การไปร่วมฝึกงานในท้องถิ่น การไปเก็บข้อมูลเพื่อมาวิเคราะห์ หรือการเข้าไปร่วมศึกษาชุมชนให้มากขึ้น เป็นต้น

6.5.2 มุมมองด้านการบริการวิชาการ

การแสดงผลบทบาทสนับสนุนองค์กรภายในท้องถิ่นนั้น อาจารย์หลายๆ ท่านมีความเห็นว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและมีแนวโน้มที่จะเพิ่มมากขึ้นในอนาคต อาจารย์เสนอแนะกล่าวไว้ว่า “มหาวิทยาลัยเราตั้งเป้าว่าจะเป็นองค์กรของท้องถิ่น เราจะไม่ไปทำตัวเป็นมหาวิทยาลัยที่อยู่ในหอคอยงาช้าง เราจะพยายามผูกติดกับท้องถิ่นให้มาก เราคงจะไม่ไปทำเรื่องดาวเทียม แต่ว่าเราจะทำเรื่องการใช้วัสดุหรือทรัพยากรท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุดได้อย่างไร”

อย่างไรก็ตามที่ผ่านมาแม้ว่าในระดับนโยบายจะเปิดโอกาสให้เกิดความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยกับองค์กรที่เกี่ยวข้อง แต่ในทางปฏิบัติผู้ที่เกี่ยวข้องยังคงเป็นฝ่ายดำเนินการและติดต่อประสานด้วยตนเอง เพราะยังไม่ได้มีการกำหนดให้เป็นความร่วมมือระดับองค์กรอย่างแท้จริง ดังนั้นอาจารย์หลายท่านเสนอว่าควรมีการจัดทำข้อตกลงระดับองค์กรถึงบทบาทที่จะเข้าไปสนับสนุนกันให้ชัดเจน นอกจากนี้มีข้อเสนอแนะที่หลากหลายเกี่ยวกับบทบาทการสนับสนุนงานขององค์กรภายนอก ดังนี้

6.5.2.1 การเข้าไปจัดอบรมหรือจัดกิจกรรมให้กับนักเรียนในโรงเรียนของเทศบาลนครยะลา ซึ่งบทบาทด้านนี้อาจารย์เสนอแนะมีความเห็นว่าเป็นบทบาทที่มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลามีศักยภาพ เพราะมีพื้นฐานจากการเป็นสถาบันการผลิตครูมาก่อน สามารถนำองค์ความรู้ที่มีมาจัดกิจกรรมได้อย่างเหมาะสม อาจารย์เสนอแนะแสดงถึงความเชื่อมั่นโดยกล่าวว่า “หน่วยงานไหนก็ทำได้ไม่เท่าราชภัฏ”

6.5.2.2 การแสดงผลบทบาทด้านวิชาการในเรื่องต่างๆ เช่น การเป็นที่ปรึกษาในการจัดโซนนิ่งพื้นที่ในเขตเทศบาลนครยะลา หรือ การเข้าไปทำงานในเชิงรุกด้วยการนำเสนอแนวคิดต่างๆ ให้กับองค์กรภายนอก ซึ่งการที่จะแสดงผลบทบาทด้านนี้ มหาวิทยาลัยจะต้องเตรียมความพร้อมในด้านต่างๆ พอสมควร ไม่ว่าจะเป็นด้านบุคลากร เครื่องมือและอุปกรณ์ หรือ ห้องปฏิบัติการ เป็นต้น

6.5.2.3 การเป็นตัวกลางช่วยประสานองค์กรในท้องถิ่น เช่น เข้าไปรับทราบปัญหาจากในพื้นที่และนำเสนอต่อองค์กรที่รับผิดชอบเพื่อหาแนวทางแก้ไข การเป็นตัวกลางเปิดเวทีชุมชนเพื่อสะท้อนความคิดเห็นของประชาชนในท้องถิ่น เป็นต้น ซึ่งอาจารย์วิทยาได้ยกตัวอย่างว่า “ระหว่างเรากับท้องถิ่นควรมีแผนงานที่ประสานกันแน่น มีปฏิสัมพันธ์กัน เอาวิชาการเชื่อมกัน เอาวิชาการไปใส่ในท้องถิ่น ท้องถิ่นมีปัญหาเราช่วยแก้ไขและส่งกลับไป”

6.5.2.4 การให้บริการห้องปฏิบัติการตรวจวิเคราะห์ให้กับท้องถิ่น ซึ่งอาจารย์ฤทธิให้ข้อเสนอแนะว่า “เราต้องดูว่าเรามีเครื่องมือตัวไหน และก็ต้องดูว่าท้องถิ่นเรามีปัญหาอะไร นำมาปรับให้สอดคล้องกัน” โดยอาจารย์ฤทธิยกตัวอย่างการนำเสนอผลการตรวจวิเคราะห์ในรูปแบบของการทำเป็นป้ายอิเล็กทรอนิกส์แสดงสถานการณ์ของคุณภาพสิ่งแวดล้อมในด้านต่าง ๆ ติดตั้งตามจุดสำคัญในเขตเทศบาล เพื่อเป็นการแจ้งข้อมูลให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องและประชาชนทั่วไปได้รับทราบ

6.5.3 มุมมองด้านการวิจัย

บทบาทด้านการวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ให้กับท้องถิ่น มหาวิทยาลัยสามารถดำเนินการได้หลายรูปแบบ เช่น หากเทศบาลนครยะลาต้องการงานวิจัยเพื่อนำไปใช้แก้ปัญหาในการดำเนินงานก็สามารถประสานมาทางมหาวิทยาลัยได้ หากเป็นงานวิจัยที่ซับซ้อนและมหาวิทยาลัยไม่สามารถดำเนินการได้เพียงลำพัง ทางมหาวิทยาลัยก็พร้อมที่จะเป็นตัวกลางประสานงานกับผู้เชี่ยวชาญในสาขานั้นๆ ให้เข้ามาสนับสนุนได้ อาจารย์สุขุมได้กล่าวถึงบทบาทการทำวิจัยเพื่อท้องถิ่นว่า “มหาวิทยาลัยกับเทศบาลสามารถร่วมมือได้เต็มที่เลย หมายถึงว่าอาจจะต้องมีการคุยกันว่าเทศบาลต้องการจะแก้ปัญหาอะไร ก็วิจัยในเรื่องนั้น ขณะเดียวกันถ้ามหาวิทยาลัยเห็นว่าเรื่องไหนน่าจะแก้ไข ก็ต้องเอากการวิจัยไปเสริม เพื่อจะได้พัฒนาให้ถูกทาง”

ทั้งนี้ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาต้องสร้างทีมวิจัยที่มีศักยภาพมารองรับ โดยเฉพาะการวิจัยด้านสิ่งแวดล้อม ควรต้องเพิ่มเติมบุคลากรอาจารย์และนักวิจัยทางด้านนี้ให้มากขึ้น ประกอบกับด้วยเหตุการณ์ความไม่สงบทำให้นักวิจัยจากที่อื่นลงมาทำงานในพื้นที่น้อยลง จึงมีความจำเป็นต้องสร้างนักวิจัยในพื้นที่ขึ้นมาทดแทน

6.5.4 มุมมองด้านกิจกรรมนักศึกษา

ในส่วนของกิจกรรมนักศึกษา อาจารย์สุขุมเสนอว่า “การดำเนินการควรออกมาในลักษณะของจิ๊กซอร์” กล่าวคือ ไม่ว่าจะดำเนินการสิ่งใดต้องมีเป้าหมายที่ความเป็นหนึ่งขององค์กร สามารถใช้หลักการจุดใจมาส่งเสริมกิจกรรมของนักศึกษา เช่น จากเดิมที่เคยให้ทุนการศึกษาเฉพาะกับนักศึกษาที่เรียนดีแต่ยากจนเพียงอย่างเดียว ก็อาจจัดให้มีทุนการศึกษาสำหรับนักศึกษาที่ทำกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ให้กับสังคมและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ก็จะเป็นแรงจูงใจให้นักศึกษาเข้าร่วมทำกิจกรรมเพื่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้นและจะนำไปสู่การยกระดับบทบาทด้านสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัยได้ในที่สุด โดยอาจารย์สุขุมได้ยกตัวอย่างด้านอื่นๆ เช่น การให้นักศึกษาที่เรียนเกี่ยวกับต้นไม้หรือการเกษตรเข้าไปดูแลสวนหย่อมของบ้านพักอาจารย์ เพื่อให้นักศึกษาได้ฝึกปฏิบัติและเป็นการช่วยอาจารย์ดูแลสวนในบริเวณบ้านพักได้อีก

ทางหนึ่ง หรือ การให้นักศึกษาในสาขาต่าง ๆ เช่น เอกการอาหาร เอกการบัญชี เอกการบริหาร ให้เข้ามามีบทบาทในการดูแลกิจการโรงแรมของมหาวิทยาลัย เป็นต้น

สำหรับข้อจำกัดเกี่ยวกับศาสนานั้น อาจารย์สุขุมมีความเห็นว่าอาจเป็นปัญหาต่อการทำกิจกรรมของนักศึกษาบ้างแต่ไม่ใช่อุปสรรคสำคัญ เพราะศาสนาไม่ได้ห้ามการทำกิจกรรมต่าง ๆ แต่ให้ทำกิจกรรมด้วยความสำรวม และการที่มหาวิทยาลัยไม่เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ทำกิจกรรมก็จะเป็นผลเสียกับตัวนักศึกษา โดยอาจารย์สุขุมเชื่อว่าการสนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรมย่อมจะทำให้นักศึกษาสามารถเรียนรู้ที่จะปรับตัวได้มากยิ่งขึ้น และได้กล่าวสรุปทิ้งท้ายไว้ว่า "มันอยู่ที่แนวคิด ถ้าเรามองว่าทุกคนมีโอกาสดพัฒนา เราก็ไม่ต้องมองว่าอดีตเขาทำอะไร เราถือว่าเด็กพร้อม ก็ต้องถามเราเท่านั้นเอง ว่าเราพร้อมแล้วหรือยัง ถ้าเราพร้อมก็ไม่มีปัญหา"

6.6 ภาพแห่งความคาดหวัง : บทบาทการจัดการสิ่งแวดล้อม

จากการศึกษาทำให้เห็นได้ว่าฝ่ายองค์กรที่เกี่ยวข้องต่างรับรู้การมีอยู่ของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาและมีความคาดหวังกับบทบาทการเข้ามาสนับสนุนการดำเนินงานในท้องถิ่น ส่วนในฝ่ายของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาเองก็เห็นความสำคัญของการเข้าไปร่วมมือกับองค์กรที่เกี่ยวข้องและมีความคาดหวังที่จะยกระดับศักยภาพของตนเองเพื่อให้สามารถเป็นที่พึ่งของท้องถิ่นได้ แม้สิ่งเหล่านี้อาจยังไม่เกิดขึ้นในปัจจุบันแต่ในอนาคตก็สามารถที่จะเกิดขึ้นได้

6.6.1 ความคาดหวังขององค์กรที่เกี่ยวข้อง : ควรเริ่มต้นจากมหาวิทยาลัย

ในมุมมองขององค์กรที่เกี่ยวข้อง การที่มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาจะเข้ามามีบทบาทในด้านต่าง ๆ นั้น สิ่งที่สำคัญประการแรกคือมหาวิทยาลัยควรต้องมีการพัฒนาตัวเองให้มีความเข้มแข็งทางด้านวิชาการ เพิ่มศักยภาพของเครื่องมือและอุปกรณ์ต่าง ๆ หรือพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศภายในมหาวิทยาลัย เป็นต้น คุณติลปชัย ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดยะลาแสดงความคิดเห็นว่าการที่มหาวิทยาลัยจะมาช่วยสนับสนุนงานขององค์กรต่าง ๆ ควรตั้งอยู่บนพื้นฐานความจริงใจในการช่วยเหลือกัน โดยกล่าวในช่วงหนึ่งของการให้สัมภาษณ์ว่า "ผมก็ไม่มีอะไร คุณก็ไม่มีอะไร มาช่วยกัน" เพราะบางองค์กรไม่มีงบประมาณมารองรับ ดังนั้นการเข้ามาสนับสนุนอาจเป็นไปในรูปแบบที่มหาวิทยาลัยได้ดำเนินการตามปกติไม่จำเป็นต้องทำเป็นลักษณะพิเศษ

คุณวิวัฒน์ ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดยะลาอีกท่านหนึ่ง ได้แสดงความคิดเห็นว่ามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาเป็นสถาบันอุดมศึกษาที่ควรมีบทบาทอย่างมากในจังหวัดยะลา เพราะมีความพร้อมทางด้านวิชาการ และมีการผลิต

บุคลากรที่สามารถสนับสนุนแรงงานที่มีฝีมือให้กับองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนในพื้นที่ได้ โดยเฉพาะในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีเงื่อนไขไม่เหมือนกับพื้นที่อื่น การอาศัยบุคลากรที่มาจากที่อื่นค่อนข้างเป็นไปได้ยาก และนักศึกษาส่วนใหญ่ก็เป็นคนในพื้นที่ที่สามารถทำงานในพื้นที่ได้ "ถ้าพัฒนามหาวิทยาลัยให้เข้มแข็งมากขึ้นเท่าไรก็จะเป็นประโยชน์ต่อท้องถิ่นมากขึ้นเท่านั้น จริงๆ ผมว่าอยู่ยะลาและมีมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาอยู่ ถ้าอะไรที่มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาสามารถรองรับได้หรือสามารถบริการได้เราก็ไม่ควรจะไปที่อื่น" เป็นคำกล่าวสรุปของคุณวิวัฒน์

คุณอิสระซึ่งเป็นตัวแทนของชมรมรักษ์แม่น้ำปัตตานีต้องการเห็นมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาแสดงเจตนารมณ์ที่ชัดเจนในบทบาทเพื่อท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของการวิจัยด้านการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อมให้เกิดขึ้น หรือ การกระตุ้นให้คนในชุมชนมีจิตสำนึกที่ดี เป็นต้น และเชื่อว่ามหาวิทยาลัยสามารถจัดทำหลักสูตรที่เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพการจัดการสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ รวมทั้งสามารถแสดงบทบาทการเป็นแกนนำในการดำเนินการเรื่องต่างๆ ซึ่งบุคลากรทั้งระดับอาจารย์หรือนักศึกษาคงมีการแสดงบทบาทที่ชัดเจน เช่นเดียวกับคุณจันทร์เพ็ญตัวแทนของชมรมรักษ์แม่น้ำปัตตานีอีกท่านหนึ่งที่มีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันว่า "ในฐานะที่เป็นองค์กรที่จัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา ก็น่าจะเป็นแบบอย่างให้กับนักเรียนรุ่นน้อง...ให้น้องๆ ประถมมัธยมได้ปฏิบัติ"

ทั้งนี้ ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนหนึ่งอยากให้บทบาทที่เกิดขึ้นเป็นบทบาทในเชิงบูรณาการ อาจให้มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาเป็นแกนนำในการเปิดเวทีเพื่อบูรณาการการจัดการสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์และการพัฒนาในพื้นที่กับองค์กรอื่นๆ ซึ่งอาจเป็นไปได้ในลักษณะของคณะกรรมการประจำจังหวัดก็ได้

โดยสรุปแล้ว ในความคิดเห็นของผู้ปฏิบัติงานส่วนใหญ่ยอมรับว่ามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาสามารถเข้ามามีบทบาทในการสนับสนุนการดำเนินงานขององค์กรต่างๆ ได้ คุณมานะเจ้าหน้าที่ของเทศบาลนครยะลากล่าวว่า "จริงๆ แล้วตัวมหาวิทยาลัยเองจะต้องเป็นจุดเริ่มต้นควรมีบทบาทอย่างมากในท้องถิ่น ถ้ามีการให้ความสำคัญตรงนี้ เพราะว่าตัวสถาบันการศึกษาจะเป็นตัวชี้นำสังคมได้ดีที่สุด" หลายท่านมีความเห็นว่ามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลานั้นเป็นแหล่งทางวิชาการของท้องถิ่น อย่างไรก็ตามมหาวิทยาลัยก็ต้องพัฒนาองค์กรภายในเพื่อให้มีศักยภาพในการเข้ามามีส่วนร่วมกับองค์กรภายนอก ซึ่งในสภาพปัจจุบันนี้องค์กรที่เกี่ยวข้องต่างๆ ก็มีพร้อมที่จะให้ความร่วมมือ และส่วนใหญ่ระบุว่าสิ่งเหล่านี้ต้องเริ่มในระดับผู้บริหารก่อนและทุกฝ่ายต้องรับรู้ว่าจะสามารถพึ่งพากันและกันอย่างไรได้บ้าง เช่น เจ้าหน้าที่ของเทศบาลนครยะลาก็ต้องทราบว่าขอความร่วมมือในประเด็นใดได้บ้างจากมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาในทางกลับกันบุคลากรในมหาวิทยาลัยเองก็ต้องทราบว่าสามารถเข้าไปช่วยสนับสนุนได้อย่างไร

คุณพิทักษ์ผู้บริหารของเทศบาลนครยะลา กล่าวไว้อย่างน่าสนใจว่า หากต้องการให้เกิดความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อมภายในเทศบาลนครยะลา ต้องเริ่มที่การสร้างจิตสำนึกของคนให้เกิดขึ้นก่อน ซึ่งการสร้างจิตสำนึกเหล่านี้ต้องผ่านกระบวนการขัดเกลาทางสังคมซึ่งก็คือการให้การศึกษา คุณพิทักษ์ยังกล่าวด้วยว่า “กระบวนการกล่อมเกลாதองสังคม เทศบาลทำคนเดียวไม่ได้ ทั่วราชอาณาจักรซึ่งถือเป็นสถาบันอุดมศึกษาของท้องถิ่นต้องมาทำตรงนี้ด้วยกับเรา... เราต้องให้เป็นเป้าหมายเดียวกันว่านำไปสู่ความยั่งยืนสิ่งแวดล้อมโดยผ่านกระบวนการศึกษา”

6.6.2 ความคาดหวังของมหาวิทยาลัย : องค์กรที่เกี่ยวข้องต้องมารับ

สำหรับบุคลากรภายในมหาวิทยาลัยมีความคาดหวังว่าองค์กรที่เกี่ยวข้องภายนอกควรมารับความร่วมมือต่าง ๆ และให้การสนับสนุนอย่างเหมาะสม พิจารณาได้จากความคิดเห็นของอาจารย์หลาย ๆ ท่านที่เป็นไปในแนวทางเดียวกัน เช่น อาจารย์เสนาะกล่าวว่า “ผมว่าเราควรจะร่วมมือกับเทศบาลอย่างใกล้ชิดให้มากเพราะเราก็เป็นองค์กรในพื้นที่ของเทศบาล... ถ้าเขาให้เครดิตเราและเราสามารถจะเป็นหน่วยวิชาการให้กับเขาได้ เราก็ควรจะทำ” หรือคำกล่าวของอาจารย์ประเสริฐที่ว่า “ที่อยากจะเห็นคือความร่วมมือ เริ่มต้นจากจังหวัดจะต้องรับเป็นตัวประสาน เป็นตัวจัดการให้ทุกส่วนที่มีกำลังปัญญา มึงบประมาณ มาร่วมมือกันทำ เพื่อให้ตรงนี้ชัดเจน” รวมทั้งความเห็นของอาจารย์ฤดีที่ว่า “อยากให้ทุกคนได้รับรู้วาระราชภัฏมิตักยภาพด้านสิ่งแวดล้อมแค่ไหน และหน่วยงานต่าง ๆ ต้องร่วมกับราชภัฏ ร่วมมือกันทุกอย่าง มีการบูรณาการกันทั้งจังหวัด ช่วยเหลือประสานกันหมด”

อาจารย์วิทยาได้เน้นย้ำเรื่องความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยกับเทศบาลว่าควรกำหนดให้เป็นนโยบายที่มีความชัดเจน สำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นความร่วมมือจะเกิดขึ้นได้ต้องให้ส่วนที่รับผิดชอบมาประชุมวางแผนร่วมกัน โดยอธิบายเพิ่มเติมว่า “ถ้าสมมุติว่า จะทำให้เกิดความร่วมมือกันมากขึ้นและมีปฏิสัมพันธ์กันมากขึ้นก็ต้องมีกิจกรรมร่วมกัน กิจกรรมในที่นี้ก็คือการวางแผน การวางแผนนโยบายร่วมกัน”

6.6.3 ความคาดหวังที่จะเป็นจริง : ทุกคนต้องช่วยกัน

ถึงที่สุดแล้วไม่ว่าจะเป็นความคาดหวังขององค์กรที่เกี่ยวข้องหรือความคาดหวังของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ย่อมจะเกิดขึ้นไม่ได้หากต่างฝ่ายต่างคาดหวังกับอีกฝ่ายหนึ่งเพียงอย่างเดียว โดยไม่พยายามที่จะปรับตัวเข้าหากัน ซึ่งในประเด็นนี้ อาจารย์หลาย ๆ ท่านก็เห็นความสำคัญของการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เพื่อนำไปสู่การช่วยเหลือกัน เช่น อาจารย์เสนาะกล่าวไว้ว่า “คือมันต้องมีวิชาที่เรียนรู้ร่วมกันให้เข้าใจซึ่งกันและกันให้มากขึ้น ในเรื่องของวิถีชีวิต

ประเพณี วัฒนธรรมของกันและกัน ทำอย่างไรให้มันเป็นของกันและกัน ต่างฝ่ายต่างเรียนรู้” หรือที่อาจารย์พงษ์พัฒน์ได้อธิบายว่ามหาวิทยาลัยราชภัฏถือเป็นนวัตกรรมใหม่ที่แตกต่างจากมหาวิทยาลัยอื่นๆ สำหรับมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาแม้ว่าจะก่อตั้งมา 70 กว่าปี แต่ก็ยังเป็นสถาบันสำหรับผลิตครูมาตลอด จึงขาดความพร้อมในการแสดงบทบาททางด้านสิ่งแวดล้อม ดังนั้นในปัจจุบันมหาวิทยาลัยก็จำเป็นต้องพึ่งพาองค์กรอื่นๆ ในบางประเด็น อย่างไรก็ตาม อาจารย์พงษ์พัฒน์ได้สรุปมุมมองไว้อย่างชัดเจนว่า “ปรัชญาเราก็ไม่ทิ้ง เรื่องของราชภัฏเพื่อท้องถิ่น ทุกอย่างเราก็ทำอยู่ จะได้มากน้อยแค่ไหน เราก็จะยืนหยัดเพื่อท้องถิ่น”

ดังนั้นหากต่างฝ่ายต่างพยายามปรับตัวเข้าหากัน มีความร่วมมือร่วมใจเพื่อไปสู่เป้าหมายเดียวกัน ก็ย่อมจะเป็นแรงผลักดันให้ความคาดหวังที่เกี่ยวกับงานด้านสิ่งแวดล้อมเป็นจริงขึ้นมาได้ โดยอาจารย์สุขุมได้สรุปแนวคิดที่น่าสนใจไว้ว่าดังนี้

เริ่มจากตัวเลขการจะนับ 1 2 3 4 มันมีความหมายอยู่ในตัว ทุกอย่างการนับเลข

1 ยากที่สุด ตามที่เราจะทำได้อย่างไร เมื่อไหร่ ปัญหาก็คือเราจะนับหนึ่ง เมื่อไหร่เท่านั้นเอง...พูดอีกภาษาหนึ่งคือว่าผมมองอย่างนี้ เราก็เหมือนมีเฟืองอยู่หลายๆ ตัว นักศึกษา ครู บุคลากร คนภายนอก หรือหน่วยงานต่าง ๆ ก็เหมือนเฟือง ถ้าทำให้เฟืองทุกตัวหมุนพร้อมกันงานก็จะเดิน คุณตัวเล็กคุณก็หมุนเร็ว คุณตัวใหญ่คุณก็หมุนช้า แต่ไปพร้อมกัน ตัวใหญ่ตัวเล็กหมุนเท่ากันก็เป็นไปไม่ได้ แต่ถ้ามีตัวไหนหยุดหรือหมุนคนละทาง การหมุนก็จะฝืดลง หรือเรียกว่า ทฤษฎีเฟือง ทำอย่างไรก็ได้ให้เฟืองทุกตัวหมุนและหมุนด้วยความเหมาะสม

บทที่ 7

ผลการศึกษาจากแบบสอบถาม

การศึกษาจากแบบสอบถามเป็นดำเนินงานเพื่อศึกษาความรู้ความเข้าใจและทัศนคติของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมและบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาที่มีต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมภายในเทศบาลนครยะลา รวมทั้งศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความรู้ความเข้าใจและทัศนคติด้านสิ่งแวดล้อมของนักศึกษา การศึกษาจากแบบสอบถามผู้ศึกษาได้ดำเนินการกำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษา ระบุตัวแปรที่ต้องการศึกษา ตั้งสมมติฐานการศึกษา กำหนดประชากรและตัวอย่าง ทำการสุ่มตัวอย่าง จัดทำแบบสอบถาม และนำแบบสอบถามที่ได้ไปเก็บข้อมูลในภาคสนาม เพื่อนำมาสรุปและวิเคราะห์เป็นประเด็นต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์การศึกษา

การเก็บข้อมูลภาคสนามได้ดำเนินการในช่วงเดือนมิถุนายน 2548 ถึง เดือนกรกฎาคม 2548 ซึ่งช่วงเวลาดังกล่าวเป็นช่วงเวลาของการเปิดเรียนภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2548 ผลการศึกษาจากแบบสอบถามสามารถสรุปได้เป็น 4 ส่วน คือ การสรุปข้อมูลเชิงพรรณนา การวิเคราะห์ข้อมูลโดยดัชนีค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก การทดสอบสมมติฐาน และสรุปข้อคิดเห็นจากแบบสอบถาม

7.1 การสรุปข้อมูลเชิงพรรณนา

ประชากรในการศึกษาจากแบบสอบถามคือ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา จำนวน 4,225 คน โดยผู้ศึกษาใช้วิธีการเลือกตัวอย่างสุ่มอย่างง่ายแบบมีชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) จากประชากรเพื่อเลือกตัวอย่างจำนวน 100 ราย ผลจากการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามในภาคสนามจากนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาจำนวน 100 ราย สามารถนำมาสรุปรายละเอียดในแต่ละประเด็นด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานตามลักษณะของข้อมูลได้ดังตารางที่ 7.1

ตารางที่ 7.1 สรุปข้อมูลเชิงพรรณนาจากการศึกษาจากแบบสอบถาม

ประเด็นที่ศึกษา	จำนวนผู้ให้ข้อมูล	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย
ข้อมูลส่วนบุคคล			
1. เพศ	100 ราย		
1.1 เพศชาย		22.0	-
1.2 เพศหญิง		78.0	-
2. อายุเฉลี่ย (ปี)	100 ราย	-	20.9
3. จำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย	100 ราย	-	5.7
4. ภูมิลำเนาและที่อยู่อาศัย			
4.1 ภูมิลำเนา (ตามทะเบียนบ้าน)	99 ราย		
4.1.1 ในเขตเทศบาลนครยะลา		13.1	-
4.1.2 นอกเขตเทศบาลนครยะลา		86.9	-
4.2 ที่อยู่อาศัยระหว่างที่ศึกษา	98 ราย		
4.2.1 ในเขตเทศบาลนครยะลา		72.4	-
4.2.2 นอกเขตเทศบาลนครยะลา		27.6	-
4.3 ประเภทที่อยู่อาศัย	100 ราย		
4.3.1 ที่อยู่อาศัยของครอบครัว		36.0	-
4.3.2 ที่อยู่อาศัยของญาติ/คนรู้จัก		5.0	-
4.3.3 หอพัก/ห้องเช่า/บ้านเช่า		58.0	-
4.3.3 อื่นๆ		1.0	-
5. รายได้หรือเงินเดือนที่ได้รับเฉลี่ยต่อเดือน	99 ราย		
5.1 ต่ำกว่า 2,000 บาท		34.3	-
5.2 2,001 – 4,000 บาท		59.6	-
5.3 4,001 – 6,000 บาท		5.1	-
5.4 6,001 – 8,000 บาท		1.0	-
5.5 8,001 – 10,000 บาท		0.0	-
5.6 อื่นๆ		0.0	-
6. อาชีพหลักของผู้ปกครองนักศึกษา	100 ราย		
6.1 รับราชการ/วิสาหกิจ		9.0	-
6.2 พนักงานบริษัทเอกชน		0.0	-
6.3 ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว		13.0	-
6.4 รับจ้างทั่วไป		23.0	-
6.5 เกษตรกรรม/กสิกรรม		48.0	-
6.6 อาชีพอิสระ		3.0	-
6.7 เกษียณอายุ		0.0	-
6.8 อื่นๆ		4.0	-

ตารางที่ 7.1 (ต่อ)

ประเด็นที่ศึกษา	จำนวนผู้ให้ข้อมูล	ร้อยละ
7. รายได้รวมของครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือน	99 ราย	
7.1 ต่ำกว่า 8,000 บาท		56.6
7.2 8,001 – 16,000 บาท		26.3
7.3 16,001 – 24,000 บาท		14.1
7.4 24,001 – 32,000 บาท		2.0
7.5 32,001 – 40,000 บาท		1.0
7.6 อื่นๆ		0.0
ข้อมูลทางการศึกษา		
8. ประเภทของสถานศึกษาที่จบก่อนสมัครเข้าเรียน	100 ราย	
8.1 โรงเรียนสอนศาสนา		45.0
8.2 โรงเรียนสายสามัญ		36.0
8.3 โรงเรียนสายอาชีพ		15.0
8.4 การศึกษานอกโรงเรียน		1.0
8.5 อื่นๆ		3.0
9. ระดับและปีที่เริ่มเข้าศึกษา		
9.1 ระดับการศึกษา	100 ราย	
9.1.1 ระดับปริญญาตรี 4 ปี		70.0
9.1.2 ระดับปริญญาตรี 2 ปี (หลังอนุฯ)		22.0
9.1.3 ระดับปริญญาตรี 5 ปี		8.0
9.2 ปีที่เริ่มเข้าศึกษา	100 ราย	
9.2.1 ปี 2545		10.0
9.2.2 ปี 2546		33.0
9.2.3 ปี 2547		57.0
10. โปรแกรมวิชาและสาขา		
10.1 โปรแกรมวิชา	100 ราย	
10.1.1 พลศึกษา		2.0
10.1.2 จิตวิทยาและการแนะแนว		4.0
10.1.3 การศึกษาปฐมวัย		8.0
10.1.4 เทคโนโลยีและนวัตกรรมการศึกษา		8.0
10.1.5 ภาษาไทย		5.0
10.1.6 การพัฒนาชุมชน		2.0
10.1.7 รัฐประศาสนศาสตร์		10.0
10.1.8 นิเทศศาสตร์		7.0

ตารางที่ 7.1 (ต่อ)

ประเด็นที่ศึกษา	จำนวนผู้ให้ข้อมูล	ร้อยละ
10. โปรแกรมวิชาและสาขา (ต่อ)		
10.1 โปรแกรมวิชา (ต่อ)	100 ราย	
10.1.9 ภาษาอังกฤษ		4.0
10.1.10 เทคโนโลยีการเกษตร		1.0
10.1.11 เคมี		12.0
10.1.12 วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม		9.0
10.1.13 วิทยาการคอมพิวเตอร์		5.0
10.1.14 การบริหารธุรกิจ (การบัญชี)		20.0
10.1.15 การบริหารธุรกิจ (การตลาด)		3.0
10.2 สาขา	100 ราย	
10.2.1 การศึกษา		27.0
10.2.2 ศิลปศาสตร์		23.0
10.2.3 วิทยาศาสตร์		27.0
10.2.4 บริหารธุรกิจ		23.0
11. การศึกษาวิชาด้านสิ่งแวดล้อม	100 ราย	
11.1 ไม่เคยเรียน		25.0
11.2 เคยเรียน		75.0
12. การอบรม/สัมมนาด้านสิ่งแวดล้อม	100 ราย	
12.1 ไม่เคยอบรม		87.0
12.2 เคยอบรม		13.0
13. การทำกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม	98 ราย	
13.1 ไม่เคยทำกิจกรรม		73.5
13.2 เคยทำกิจกรรม		26.5
14. การรับรู้ข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม		
14.1 สื่อโทรทัศน์	100 ราย	
14.1.1 ไม่เคย		3.0
14.1.2 เคย (ถ้าเคย มีความถี่การรับรู้)		97.0
- น้อยกว่า 2 ครั้งต่อเดือน		14.0
- มากกว่า 2 ครั้งต่อเดือน		86.0
14.2 สื่อวิทยุ	100 ราย	
14.2.1 ไม่เคย		19.0
14.2.2 เคย (ถ้าเคย มีความถี่การรับรู้)		81.0
- น้อยกว่า 2 ครั้งต่อเดือน		30.4
- มากกว่า 2 ครั้งต่อเดือน		69.6

ตารางที่ 7.1 (ต่อ)

ประเด็นที่ศึกษา	จำนวนผู้ให้ข้อมูล	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย
14. การรับรู้ข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม (ต่อ)			
14.3 หนังสือพิมพ์/นิตยสาร/วารสาร/หนังสือวิชาการ	100 ราย		
14.3.1 ไม่เคย		5.0	-
14.3.2 เคย (ถ้าเคย มีความถี่การรับรู้)		95.0	-
- น้อยกว่า 2 ครั้งต่อเดือน		28.9	-
- มากกว่า 2 ครั้งต่อเดือน		71.1	-
14.4 การสนทนาพูดคุย	99 ราย		
14.4.1 ไม่เคย		21.2	-
14.4.2 เคย (ถ้าเคย มีความถี่การรับรู้)		78.8	-
- น้อยกว่า 2 ครั้งต่อเดือน		32.1	-
- มากกว่า 2 ครั้งต่อเดือน		67.9	-
14.5 สื่ออื่นๆ	3 ราย		
14.5.1 ไม่เคย		0.0	-
14.5.2 เคย (ถ้าเคย มีความถี่การรับรู้)		100.0	-
- น้อยกว่า 2 ครั้งต่อเดือน		0.0	-
- มากกว่า 2 ครั้งต่อเดือน		100.0	-
ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม	100 ราย		
15. คะแนนรวม 10 ข้อ (อยู่ระหว่าง 0 - 10 คะแนน)		-	6.6
			(ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.6)
ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา	100 ราย		
16. คะแนนรวม 6 ข้อ (อยู่ระหว่าง 0 - 6 คะแนน)		-	5.0
			(ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.1)
ทัศนคติเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม	100 ราย		
17. คะแนนรวม 10 ข้อ (อยู่ระหว่าง 10 - 50 คะแนน)		-	36.4
			(ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 4.3)
ทัศนคติเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา	100 ราย		
18. คะแนนรวม 6 ข้อ (อยู่ระหว่าง 6 - 30 คะแนน)		-	21.2
			(ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 2.1)
การแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับ			
19. ปัญหาสิ่งแวดล้อมในเทศบาลนครยะลา	93 ราย	93.0	-
20. ความพร้อมของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา	91 ราย	91.0	-
21. บทบาทด้านสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม	91 ราย	91.0	-

7.1.1 สรุปข้อมูลส่วนบุคคล

จากการเก็บข้อมูลโดยแบบสอบถามจากนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาจำนวน 100 ราย พบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 78.0) มากกว่าเพศชาย (ร้อยละ 22.0) มีอายุโดยเฉลี่ย 20.9 ปี มีสมาชิกในครอบครัวประมาณ 6 คน ส่วนใหญ่ร้อยละ 86.9 มีภูมิลำเนาตามทะเบียนบ้านอยู่นอกเขตเทศบาลนครยะลา และมาศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาส่วนใหญ่มาอยู่ในเขตเทศบาลนครยะลา (ร้อยละ 72.4) ซึ่งที่อยู่อาศัยระหว่างศึกษาร้อยละ 58.0 เป็นที่อยู่อาศัยประเภทหอพัก หอเช่าหรือบ้านเช่า

นักศึกษาส่วนใหญ่ร้อยละ 93.9 ได้รับเงินเดือนน้อยกว่า 4,000 บาท โดยในจำนวนนี้กว่าร้อยละ 60 ได้เงินเดือนอยู่ในช่วง 2,001 ถึง 4,000 บาทต่อเดือน อาชีพส่วนใหญ่ของผู้ปกครองของนักศึกษาคือ เกษตรกรรมและกสิกรรม (ร้อยละ 48.0) รองลงมาคือ รับจ้างทั่วไป ค้าขายหรือธุรกิจส่วนตัว รับราชการหรือวิสาหกิจ และอื่นๆ เช่น ตามลำดับ ซึ่งส่วนใหญ่ร้อยละ 56.6 มีรายได้เฉลี่ยทั้งครอบครัวต่ำกว่า 8,000 บาทต่อเดือน

ข้อมูลส่วนบุคคลที่ได้รับแสดงให้เห็นถึงโครงสร้างของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาว่ามีสัดส่วนของนักศึกษาหญิงมากกว่านักศึกษาชายประมาณสามเท่า และเป็นนักศึกษาที่มาจากภายนอกเขตเทศบาลนครยะลาเป็นหลัก มีการโยกย้ายเข้ามาเรียนและอยู่อาศัยโดยการเช่าหอพักหรือห้องเช่าอยู่ในบริเวณใกล้เคียงมหาวิทยาลัย นักศึกษาส่วนใหญ่มาจากครอบครัวเกษตรกรรมมีฐานะทางเศรษฐกิจอยู่ในระดับปานกลาง แต่ได้รับค่าใช้จ่ายในแต่ละเดือนค่อนข้างมากเมื่อเทียบกับรายได้รวมของครอบครัว

7.1.2 สรุปข้อมูลทางการศึกษา

นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาส่วนมากจบจากโรงเรียนสอนศาสนา ร้อยละ 45.0 รองลงมาคือ โรงเรียนสายสามัญ ร้อยละ 36.0 โรงเรียนสายอาชีพ ร้อยละ 15.0 และอื่นๆ เช่น จบการศึกษานอกโรงเรียน วิทยาลัยชุมชน วิทยาลัยพลศึกษา อีกร้อยละ 4.0 ดังนั้นนักศึกษาส่วนใหญ่ในมหาวิทยาลัยเป็นนักศึกษาที่นับถือศาสนาอิสลาม

การแบ่งชั้นภูมิเพื่อสู่มตัวอย่างนักศึกษาจากประชากร ทำให้ได้สัดส่วนของนักศึกษาที่ทำการเก็บข้อมูล ประกอบด้วยนักศึกษาสาขาการศึกษา ร้อยละ 27.0 สาขาศิลปศาสตร์ ร้อยละ 23.0 สาขาวิทยาศาสตร์ ร้อยละ 27.0 และสาขาบริหารธุรกิจ ร้อยละ 23.0 ซึ่งส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาในระดับปริญญาตรี 4 ปี ที่เริ่มเข้าศึกษาในปี 2547

นักศึกษาร้อยละ 75.0 เคยเรียนวิชาด้านสิ่งแวดล้อม แต่ไม่เคยอบรมหรือสัมมนาด้านสิ่งแวดล้อมมากถึงร้อยละ 87.0 และส่วนใหญ่ร้อยละ 73.5 ก็ไม่เคยทำกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม และเมื่อถามถึงการรับรู้ข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม กลับพบว่านักศึกษามีการรับรู้ข้อมูลด้านนี้

ค่อนข้างมาก โดยสื่อที่ได้รับรู้มากที่สุดคือ สื่อโทรทัศน์ (ร้อยละ 97.0) รองลงมาคือการได้รับข้อมูลจากหนังสือพิมพ์/นิตยสาร/วารสาร/หนังสือวิชาการ ได้รับจากสื่อวิทยุ และ ได้รับการสนทนาพูดคุย ความสำคัญในการรับรู้เหล่านี้ส่วนใหญ่มีความถี่ของการรับรู้โดยเฉลี่ยมากกว่า 2 ครั้งต่อเดือน และการรับรู้ผ่านสื่ออื่นๆ เช่น สื่ออินเทอร์เน็ต มีค่อนข้างน้อย (ร้อยละ 3.0)

ข้อมูลทางการศึกษาที่ได้รับแสดงให้เห็นถึงโครงสร้างของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาว่า นักศึกษาที่เข้ามาศึกษาเพิ่มมากขึ้นทุกปี (จากร้อยละ 10.0 ในปี 2545 เป็นร้อยละ 57.0 ในปี 2547) โดยมีนักศึกษากระจายไปเรียนในสาขาต่างๆ ใกล้เคียงกัน และส่วนใหญ่ไม่ค่อยได้รับการอบรมหรือสัมมนาด้านสิ่งแวดล้อม รวมทั้งมีการทำกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมค่อนข้างน้อย

7.1.3 สรุปความรู้ความเข้าใจและทัศนคติของนักศึกษา

จากเกณฑ์ที่กำหนดในการศึกษา (รายละเอียดในบทที่ 3) พบว่าในภาพรวมนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับปานกลาง (คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 6.6 คะแนน) มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาอยู่ในระดับดี (คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 5.0 คะแนน) มีทัศนคติเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับปานกลาง (คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 36.4) และมีทัศนคติเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาอยู่ในระดับปานกลาง (คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 21.2 คะแนน)

นั่นคือส่วนใหญ่นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา มีความรู้ความเข้าใจและทัศนคติอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างดี

7.2 การวิเคราะห์ข้อมูลโดยดัชนีค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยดัชนีค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก (Weighted Average Index :WAI) เป็นการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้ความเข้าใจและทัศนคติเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมและบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ในประเด็นของปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยทางการศึกษาที่แตกต่างกัน โดยปัจจัยส่วนบุคคลที่เลือกมาพิจารณา ได้แก่ เพศ ภูมิลำเนา ที่อยู่อาศัย ส่วนปัจจัยทางการศึกษาที่เลือกมาพิจารณา ได้แก่ การศึกษาวิชาด้านสิ่งแวดล้อม การอบรม/สัมมนาด้านสิ่งแวดล้อม การทำกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม และการรับรู้ข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม

ผลการวิเคราะห์สรุปได้ดังนี้

7.2.1 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้ความเข้าใจและทัศนคติเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมและบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาระหว่างนักศึกษาเพศชายและเพศหญิง

การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้ความเข้าใจและทัศนคติเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมและบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาระหว่างนักศึกษาเพศชายและเพศหญิง ปรากฏผลการวิเคราะห์ดังแสดงในตารางที่ 7.2

ตารางที่ 7.2 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้ความเข้าใจและทัศนคติเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมและบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาระหว่างนักศึกษาเพศชายและเพศหญิง

ประเด็นที่เปรียบเทียบ	ค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก (WAI)	
	เพศชาย	เพศหญิง
ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม	0.645	0.663
ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา	0.841	0.835
ทัศนคติเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม	0.710	0.733
ทัศนคติเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา	0.716	0.702

จากตารางที่ 7.2 พบว่านักศึกษาเพศหญิงมีค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักด้านความรู้ความเข้าใจและทัศนคติเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมสูงกว่านักศึกษาเพศชาย ในทางกลับกันนักศึกษาเพศชายมีค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักด้านความรู้ความเข้าใจและทัศนคติเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาสูงกว่านักศึกษาเพศหญิง แสดงให้เห็นถึงแนวโน้มที่ว่านักศึกษาเพศหญิงมีความรู้ความเข้าใจและทัศนคติในประเด็นปัญหาสิ่งแวดล้อมดีกว่านักศึกษาเพศชาย แต่ในประเด็นบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลานั้น นักศึกษาเพศชายมีแนวโน้มว่ามีความรู้ความเข้าใจและทัศนคติดีกว่านักศึกษาเพศหญิง

7.2.2 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้ความเข้าใจและทัศนคติเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมและบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาระหว่างนักศึกษาที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตและนอกเขตเทศบาลนครยะลา

การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้ความเข้าใจและทัศนคติเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมและบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาระหว่างนักศึกษาที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตและนอกเขตเทศบาลนครยะลา ปรากฏผลการวิเคราะห์ดังแสดงในตารางที่ 7.3

ตารางที่ 7.3 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้ความเข้าใจและทัศนคติเกี่ยวกับ
ปัญหาสิ่งแวดล้อมและบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาระหว่างนักศึกษาที่มี
ภูมิลำเนาอยู่ในเขตและนอกเขตเทศบาลนครยะลา

ประเด็นที่เปรียบเทียบ	ค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก (WAI)	
	ภูมิลำเนาอยู่ใน เขตเทศบาล	ภูมิลำเนาอยู่นอก เขตเทศบาล
ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม	0.600	0.669
ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา	0.781	0.844
ทัศนคติเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม	0.714	0.729
ทัศนคติเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา	0.700	0.706

จากตารางที่ 7.3 พบว่า นักศึกษาที่มีภูมิลำเนาอยู่นอกเขตเทศบาลนครยะลามีค่าเฉลี่ย
ถ่วงน้ำหนักสูงกว่าในทุกประเด็น แสดงให้เห็นถึงแนวโน้มที่ว่านักศึกษาที่มีภูมิลำเนาอยู่นอกเขต
เทศบาลนครยะลามีความรู้ความเข้าใจและทัศนคติเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมและบทบาทของ
มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาดีกว่านักศึกษาที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตเทศบาลนครยะลา

7.2.3 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้ความเข้าใจและทัศนคติ เกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมและบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาระหว่างนักศึกษาที่ มีที่อยู่อาศัยอยู่ในเขตและนอกเขตเทศบาลนครยะลา

การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนระหว่างนักศึกษาที่มีที่อยู่อาศัยอยู่ในเขตและนอก
เขตเทศบาลนครยะลา ปรากฏผลการวิเคราะห์ดังแสดงในตารางที่ 7.4

ตารางที่ 7.4 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้ความเข้าใจและทัศนคติเกี่ยวกับ
ปัญหาสิ่งแวดล้อมและบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาระหว่างนักศึกษาที่มี
ที่อยู่อาศัยอยู่ในเขตและนอกเขตเทศบาลนครยะลา

ประเด็นที่เปรียบเทียบ	ค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก (WAI)	
	ที่อยู่อาศัยอยู่ใน เขตเทศบาล	ที่อยู่อาศัยอยู่นอก เขตเทศบาล
ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม	0.639	0.711
ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา	0.833	0.851
ทัศนคติเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม	0.723	0.742
ทัศนคติเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา	0.705	0.712

จากตารางที่ 7.4 พบว่า นักศึกษาที่มีที่อยู่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาลนครยะลา มีค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักสูงกว่าในทุกประเด็น แสดงให้เห็นถึงแนวโน้มที่ว่านักศึกษาที่มีที่อยู่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาลนครยะลา มีความรู้ความเข้าใจและทัศนคติเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมและบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาดีกว่านักศึกษาที่มีที่อยู่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลนครยะลา

7.2.4 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้ความเข้าใจและทัศนคติเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมและบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาระหว่างนักศึกษาที่ไม่เคยและเคยศึกษาวิชาด้านสิ่งแวดล้อม

การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนระหว่างนักศึกษาที่ไม่เคยและเคยศึกษาวิชาด้านสิ่งแวดล้อม ปรากฏผลการวิเคราะห์ดังแสดงในตารางที่ 7.5

ตารางที่ 7.5 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้ความเข้าใจและทัศนคติเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมและบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาระหว่างนักศึกษาที่ไม่เคยและเคยศึกษาวิชาด้านสิ่งแวดล้อม

ประเด็นที่เปรียบเทียบ	ค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก (WAI)	
	ไม่เคยศึกษาวิชาด้านสิ่งแวดล้อม	เคยศึกษาวิชาด้านสิ่งแวดล้อม
ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม	0.616	0.673
ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา	0.859	0.828
ทัศนคติเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม	0.722	0.730
ทัศนคติเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา	0.698	0.708

จากตารางที่ 7.5 พบว่า นักศึกษาที่เคยศึกษาวิชาด้านสิ่งแวดล้อมมีค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักสูงกว่าเกือบทุกประเด็น ยกเว้นประเด็นความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา แสดงให้เห็นถึงแนวโน้มที่ว่านักศึกษาที่เคยศึกษาวิชาด้านสิ่งแวดล้อมมีความรู้ความเข้าใจและทัศนคติเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมรวมถึงทัศนคติเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาดีกว่านักศึกษาที่ไม่เคยศึกษาวิชาด้านสิ่งแวดล้อม ส่วนประเด็นความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลานั้น นักศึกษาที่ไม่เคยศึกษาวิชาด้านสิ่งแวดล้อมมีแนวโน้มว่ามีความรู้ความเข้าใจที่ดีกว่า

7.2.5 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้ความเข้าใจและทัศนคติเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมและบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาระหว่างนักศึกษาที่ไม่เคยและเคยอบรม/สัมมนา ด้านสิ่งแวดล้อม

การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนระหว่างนักศึกษาที่ไม่เคยและเคยอบรม/สัมมนา ด้านสิ่งแวดล้อม ปรากฏผลการวิเคราะห์ดังแสดงในตารางที่ 7.6

ตารางที่ 7.6 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้ความเข้าใจและทัศนคติเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมและบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาระหว่างนักศึกษาที่ไม่เคยและเคยอบรม/สัมมนา ด้านสิ่งแวดล้อม

ประเด็นที่เปรียบเทียบ	ค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก (WAI)	
	ไม่เคยอบรม/ สัมมนาด้าน สิ่งแวดล้อม	เคยอบรม/ สัมมนาด้าน สิ่งแวดล้อม
ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม	0.660	0.654
ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา	0.833	0.858
ทัศนคติเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม	0.726	0.745
ทัศนคติเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา	0.703	0.726

จากตารางที่ 7.6 พบว่า นักศึกษาที่เคยอบรม/สัมมนาด้านสิ่งแวดล้อมมีค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักสูงกว่าเกือบทุกประเด็น ยกเว้นประเด็นความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม แสดงให้เห็นถึงแนวโน้มที่ว่านักศึกษาที่เคยอบรม/สัมมนาด้านสิ่งแวดล้อมมีความรู้ความเข้าใจและทัศนคติเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลารวมถึงทัศนคติเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมดีกว่านักศึกษาที่ไม่เคยอบรม/สัมมนาด้านสิ่งแวดล้อม ส่วนประเด็นความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม นักศึกษาที่ไม่เคยอบรม/สัมมนาด้านสิ่งแวดล้อมมีแนวโน้มว่ามีความรู้ความเข้าใจที่ต่ำกว่า

7.2.6 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้ความเข้าใจและทัศนคติเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมและบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาระหว่างนักศึกษาที่ไม่เคยและเคยทำกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม

การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนระหว่างนักศึกษาที่ไม่เคยและเคยทำกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม ปรากฏผลการวิเคราะห์ดังแสดงในตารางที่ 7.7

ตารางที่ 7.7 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้ความเข้าใจและทัศนคติเกี่ยวกับ
ปัญหาสิ่งแวดล้อมและบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาระหว่างนักศึกษาที่
ไม่เคยและเคยทำกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม

ประเด็นที่เปรียบเทียบ	ค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก (WAI)	
	ไม่เคยทำ กิจกรรมด้าน สิ่งแวดล้อม	เคยทำ กิจกรรมด้าน สิ่งแวดล้อม
ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม	0.657	0.669
ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา	0.819	0.870
ทัศนคติเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม	0.717	0.754
ทัศนคติเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา	0.698	0.728

จากตารางที่ 7.7 พบว่า นักศึกษาที่เคยทำกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมมีค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักสูงกว่าในทุกประเด็น แสดงให้เห็นถึงแนวโน้มที่ว่านักศึกษาที่เคยทำกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมมีความรู้ความเข้าใจและทัศนคติเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมและบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลามากกว่านักศึกษาที่ไม่เคยทำกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม

7.2.7 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้ความเข้าใจและทัศนคติเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมและบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาระหว่างนักศึกษาที่ไม่เคยและเคยรับรู้ข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม

การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนระหว่างนักศึกษาที่ไม่เคยและเคยรับรู้ข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม ปรากฏผลการวิเคราะห์ดังแสดงในตารางที่ 7.8

ตารางที่ 7.8 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้ความเข้าใจและทัศนคติเกี่ยวกับ
ปัญหาสิ่งแวดล้อมและบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาระหว่างนักศึกษาที่
ไม่เคยและเคยรับรู้ข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม

ประเด็นที่เปรียบเทียบ	ค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก (WAI)	
	ไม่เคยรับรู้ ข้อมูลด้าน สิ่งแวดล้อม	เคยรับรู้ ข้อมูลด้าน สิ่งแวดล้อม
สื่อโทรทัศน์		
ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม	0.567	0.662
ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา	0.667	0.841
ทัศนคติเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม	0.660	0.730
ทัศนคติเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา	0.667	0.707
สื่อวิทยุ		
ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม	0.637	0.664
ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา	0.807	0.843
ทัศนคติเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม	0.717	0.731
ทัศนคติเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา	0.714	0.704
หนังสือพิมพ์/นิตยสาร/วารสาร/หนังสือวิชาการ		
ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม	0.640	0.660
ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา	0.866	0.834
ทัศนคติเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม	0.760	0.726
ทัศนคติเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา	0.707	0.706
การสนทนาพูดคุย		
ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม	0.662	0.658
ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา	0.810	0.850
ทัศนคติเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม	0.701	0.734
ทัศนคติเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา	0.695	0.707

จากตารางที่ 7.8 พบว่า ส่วนใหญ่นักศึกษาที่เคยรับรู้ข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมมีค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักที่สูงกว่า แสดงให้เห็นว่าโดยทั่วไปนักศึกษาที่เคยรับรู้ข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมมีแนวโน้มว่าจะมีความรู้ความเข้าใจและทัศนคติเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมและบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาดีกว่านักศึกษาที่ไม่เคยรับรู้ข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม

7.2.8 สรุปผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนน

จากการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้ความเข้าใจและทัศนคติเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมและบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาในประเด็นของปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยทางการศึกษาที่แตกต่างกัน สามารถแสดงถึงแนวโน้มที่ว่านักศึกษาที่เป็นเพศหญิง มีภูมิลำเนาอยู่นอกเขตเทศบาลนครยะลา มีที่อยู่อาศัยระหว่างการเรียนอยู่นอกเขตเทศบาลนครยะลา เคยได้รับการศึกษาวิชาด้านสิ่งแวดล้อม เคยเข้ารับการอบรม/สัมมนาด้านสิ่งแวดล้อม เคยทำกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม และเคยได้รับรู้ข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม จะมีความรู้ความเข้าใจและทัศนคติเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมและบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาดีกว่านักศึกษาที่มีลักษณะในทางตรงข้าม

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยดัชนีค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก ทำให้สามารถอนุมานได้ว่านักศึกษาที่มาจากพื้นที่ที่ไม่ได้เป็นเมืองค่อนข้างเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจและทัศนคติที่ดีต่อสิ่งแวดล้อม ส่วนหนึ่งอาจมาจากการได้อยู่ในสภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติและได้ดำเนินชีวิตอยู่ใกล้ชิดธรรมชาติมากกว่าผู้ที่อยู่ในเมือง และทำให้ทราบอีกว่ากระบวนการเพิ่มองค์ความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมไม่ว่าจะเป็นการเรียนการสอนในห้องเรียน การอบรมหรือสัมมนา การทำกิจกรรม และการให้ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้อง ล้วนเป็นปัจจัยที่เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจและทัศนคติที่ดีด้านสิ่งแวดล้อมให้กับนักศึกษาได้

7.3 การทดสอบสมมติฐาน

การทดสอบสมมติฐานในการศึกษานี้ เป็นการวิเคราะห์เพื่อทดสอบถึงคุณลักษณะเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยทางการศึกษาที่มีอิทธิพลต่อความรู้ความเข้าใจและทัศนคติที่เกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมและบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ซึ่งการทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล กับ ระดับความรู้ความเข้าใจและทัศนคติที่เกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมและบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ใช้การทดสอบไคสแควร์ (Chi-square test) ส่วนการทดสอบเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างปัจจัยทางการศึกษา ที่ส่งผลถึงความแตกต่างของความรู้ความเข้าใจและทัศนคติ ที่เกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมและบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ใช้การทดสอบแบบเอฟ (F-test)

ผลการทดสอบสมมติฐาน มีดังนี้

7.3.1 สมมติฐานข้อที่ 1 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์กับปัจจัยส่วนบุคคล

การทดสอบสมมติฐานข้อที่ 1 ใช้การทดสอบไคสแควร์ ซึ่งผลจากการวิเคราะห์สามารถแสดงข้อมูลจำนวนนักศึกษาที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมในระดับไม่ดีถึงปานกลางและระดับดี แยกตามปัจจัยส่วนบุคคลในด้านประเภทที่อยู่อาศัย รายได้/เงินเดือนของนักศึกษา อาชีพของผู้ปกครอง และรายได้รวมของครอบครัว รวมถึงผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลด้านนั้นๆ กับระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม ได้ดังตารางที่ 7.9

ตารางที่ 7.9 การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวนนักศึกษาตามระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม (ราย)			χ^2	นัยสำคัญ
	ระดับไม่ดี-ปานกลาง	ระดับดี	รวม		
ประเภทที่อยู่อาศัย				0.051	0.822
ที่อยู่ของครอบครัว/ญาติ	19	22	41		
หอพัก/บ้านเช่า/อื่นๆ	26	33	59		
รวม	45	55	100		
รายได้/เงินเดือนของนักศึกษา				5.556	0.018*
ต่ำกว่า 2,000	21	13	34		
มากกว่า 2,000	24	41	65		
รวม	45	54	99		
อาชีพของผู้ปกครอง				8.326	0.016*
รับราชการ/วิสาหกิจ/ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	7	15	22		
เกษตรกรรม/กสิกรรม	18	30	48		
รับจ้างทั่วไป/อาชีพอิสระ/อื่นๆ	20	10	30		
รวม	45	55	100		
รายได้รวมของครอบครัว				4.282	0.118
ต่ำกว่า 8,000	29	27	56		
8,001-16,000	11	15	26		
มากกว่า 16,001	4	13	17		
รวม	44	55	99		

หมายเหตุ : * มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ $\alpha = .05$

จากตารางที่ 7.9 แสดงว่าปัจจัยส่วนบุคคลด้านที่อยู่อาศัยและรายได้รวมของครอบครัว ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ใช้ระดับนัยสำคัญ $\alpha = .05$) แต่ปัจจัยส่วนบุคคลด้านรายได้/เงินเดือนของนักศึกษาและอาชีพของผู้ปกครองมีความสัมพันธ์ทางสถิติกับระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมอย่างมีนัยสำคัญ (มีนัยสำคัญที่ $\alpha = .05$)

นอกจากนี้สังเกตได้ว่ารายได้/เงินเดือนของนักศึกษาที่สูงขึ้นมีแนวโน้มที่จะทำให้มีระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมมากขึ้นด้วย และนักศึกษาที่มีผู้ปกครองประกอบอาชีพที่ค่อนข้างมั่นคง เช่น รับราชการ วิสาหกิจ หรืออาชีพที่อาจต้องใช้ความรู้ทางการค้า เช่น ค้าขาย ธุรกิจส่วนตัว รวมทั้งอาชีพเกษตรกรรมและกสิกรรม จะเป็นกลุ่มที่มีระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมค่อนข้างดี ส่วนนักศึกษาที่มีผู้ปกครองประกอบอาชีพที่ไม่ค่อยมั่นคง เช่น อาชีพอิสระ หรือ รับจ้างทั่วไป จะเป็นกลุ่มที่มีระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ต่ำกว่า

7.3.2 สมมติฐานข้อที่ 2 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา มีความสัมพันธ์กับปัจจัยส่วนบุคคล

การทดสอบสมมติฐานข้อที่ 2 ใช้การทดสอบไคสแควร์ ซึ่งผลจากการวิเคราะห์สามารถแสดงข้อมูลจำนวนนักศึกษาที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาในระดับไม่ดีถึงปานกลางและระดับดี แยกตามปัจจัยส่วนบุคคลในด้านประเภทที่อยู่อาศัย รายได้/เงินเดือนของนักศึกษา อาชีพของผู้ปกครอง และรายได้รวมของครอบครัว รวมถึงผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลด้านนั้นๆ กับระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาได้ดังตารางที่ 7.10

ตารางที่ 7.10 การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวนนักศึกษาตามระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา (ราย)			χ^2	นัยสำคัญ
	ระดับไม่ดี-ปานกลาง	ระดับดี	รวม		
ประเภทที่อยู่อาศัย				0.899	0.343
ที่อยู่ของครอบครัว/ญาติ	9	32	41		
หอพัก/บ้านเช่า/อื่นๆ	18	41	59		
รวม	27	73	100		
รายได้/เงินเดือนของนักศึกษา				1.167	0.280
ต่ำกว่า 2,000	7	27	34		
มากกว่า 2,000	20	45	65		
รวม	27	72	99		
อาชีพของผู้ปกครอง				0.912	0.634
รับราชการ/วิสาหกิจ/ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	5	17	22		
เกษตรกรรม/กสิกรรม	12	36	48		
รับจ้างทั่วไป/อาชีพอิสระ/อื่นๆ	10	20	30		
รวม	27	73	100		
รายได้รวมของครอบครัว				3.543	0.170
ต่ำกว่า 8,000	19	37	56		
8,001-16,000	6	20	26		
มากกว่า 16,001	2	15	17		
รวม	27	72	99		

จากตารางที่ 7.10 แสดงว่าปัจจัยส่วนบุคคลทั้งด้านที่อยู่อาศัย รายได้/เงินเดือนของนักศึกษา อาชีพของผู้ปกครอง และรายได้รวมของครอบครัวไม่มีความสัมพันธ์กับระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

7.3.3 สมมติฐานข้อที่ 3 ทศนคติเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์กับปัจจัยส่วนบุคคล

การทดสอบสมมติฐานข้อที่ 3 ใช้การทดสอบไคสแควร์ ซึ่งผลจากการวิเคราะห์สามารถแสดงได้ดังตารางที่ 7.11

ตารางที่ 7.11 การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับทศนคติเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวนนักศึกษาตามระดับทศนคติเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม (ราย)			χ^2	นัยสำคัญ
	ระดับไม่ดี-ปานกลาง	ระดับดี	รวม		
ประเภทที่อยู่อาศัย				0.401	0.526
ที่อยู่ของครอบครัว/ญาติ	20	21	41		
หอพักบ้านเช่า/อื่นๆ	25	34	59		
รวม	45	55	100		
รายได้/เงินเดือนของนักศึกษา				0.143	0.705
ต่ำกว่า 2,000	16	18	34		
มากกว่า 2,000	28	37	65		
รวม	44	55	99		
อาชีพของผู้ปกครอง				3.959	0.138
รับราชการ/วิสาหกิจ/ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	8	14	22		
เกษตรกรรม/กสิกรรม	19	29	48		
รับจ้างทั่วไป/อาชีพอิสระ/อื่นๆ	18	12	30		
รวม	45	55	100		
รายได้รวมของครอบครัว				2.774	0.250
ต่ำกว่า 8,000	29	27	56		
8,001-16,000	11	15	26		
มากกว่า 16,001	5	12	17		
รวม	45	54	99		

จากตารางที่ 7.11 แสดงว่าปัจจัยส่วนบุคคลทั้งด้านที่อยู่อาศัย รายได้/เงินเดือนของนักศึกษา อาชีพของผู้ปกครอง และรายได้รวมของครอบครัวไม่มีความสัมพันธ์กับระดับทศนคติเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

7.3.4 สมมติฐานข้อที่ 4 ทศนคติเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา มีความสัมพันธ์กับปัจจัยส่วนบุคคล

การทดสอบสมมติฐานข้อที่ 4 ใช้การทดสอบไคสแควร์ ซึ่งผลจากการวิเคราะห์สามารถแสดงได้ดังตารางที่ 7.12

ตารางที่ 7.12 การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับทศนคติเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวนนักศึกษาตามระดับทศนคติ เกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัย ราชภัฏยะลา (ราย)			χ^2	นัยสำคัญ
	ระดับไม่ดี- ปานกลาง	ระดับดี	รวม		
ประเภทที่อยู่อาศัย				1.057	0.304
ที่อยู่ของครอบครัว/ญาติ	29	12	41		
หอพัก/บ้านเช่า/อื่นๆ	47	12	59		
รวม	76	24	100		
รายได้/เงินเดือนของนักศึกษา				1.227	0.268
ต่ำกว่า 2,000	28	6	34		
มากกว่า 2,000	47	18	65		
รวม	75	24	99		
อาชีพของผู้ปกครอง				2.859	0.239
รับราชการ/วิสาหกิจ/ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	15	7	22		
เกษตรกรรม/กสิกรรม	35	13	48		
รับจ้างทั่วไป/อาชีพอิสระ/อื่นๆ	26	4	30		
รวม	76	24	100		
รายได้รวมของครอบครัว				3.863	0.145
ต่ำกว่า 8,000	47	9	56		
8,001-16,000	17	9	26		
มากกว่า 16,001	12	5	17		
รวม	76	23	99		

จากตารางที่ 7.12 แสดงว่าปัจจัยส่วนบุคคลทั้งด้านที่อยู่อาศัย รายได้/เงินเดือนของนักศึกษา อาชีพของผู้ปกครอง และรายได้รวมของครอบครัวไม่มีความสัมพันธ์กับระดับทศนคติเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

7.3.5 สมมติฐานข้อที่ 5 ปัจจัยทางการศึกษาที่แตกต่างกันมีผลต่อความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน

การทดสอบสมมติฐานข้อที่ 5 ใช้การทดสอบแบบเอฟ ซึ่งผลจากการวิเคราะห์สามารถแสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม แยกตามปัจจัยทางการศึกษาในด้านประเภทสถานศึกษาที่จบ ระดับการศึกษา ปีที่เริ่มเข้าศึกษา และสาขาของนักศึกษา รวมถึงผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างปัจจัยทางการศึกษาด้านนั้นๆ กับคะแนนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม ได้ดังตารางที่ 7.13

ตารางที่ 7.13 การทดสอบความแตกต่างระหว่างปัจจัยทางการศึกษากับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม

ปัจจัยทางการศึกษา	คะแนนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ ปัญหาสิ่งแวดล้อม		F	นัยสำคัญ
	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน		
ประเภทสถานศึกษาที่จบ			0.325	0.723
โรงเรียนสอนศาสนา	6.733	1.789		
โรงเรียนสายสามัญ	6.472	1.521		
โรงเรียนสายอาชีพ/กศน./อื่นๆ	6.474	1.264		
รวม	6.590	1.596		
ระดับการศึกษา			0.564	0.571
ปริญญาตรี 4 ปี	6.700	1.772		
ปริญญา 2 ปี (หลังอนุฯ)	6.364	1.177		
ปริญญาตรี 5 ปี	6.250	0.707		
รวม	6.590	1.596		
ปีที่เริ่มเข้าศึกษา			4.726	0.011*
ปี 2545	7.900	2.025		
ปี 2546	6.697	1.794		
ปี 2547	6.298	1.267		
รวม	6.590	1.596		
สาขา			6.604	0.000**
สาขาการศึกษา	6.370	1.305		
สาขาศิลปศาสตร์	5.739	1.936		
สาขาวิทยาศาสตร์	7.556	1.476		
สาขามนุษยศาสตร์	6.565	1.080		
รวม	6.590	1.596		

หมายเหตุ : * มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ $\alpha = .05$

** มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ $\alpha = .01$

จากตารางที่ 7.13 แสดงว่าปัจจัยทางการศึกษาด้านประเภท สถานศึกษาที่จบและระดับ การศึกษาที่แตกต่างกันไม่ได้ทำให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน ทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญ (ใช้ระดับนัยสำคัญ $\alpha = .05$) แต่ปัจจัยทางการศึกษาด้านปีที่เริ่มเข้า ศึกษาที่แตกต่างกันทำให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกันทางสถิติ อย่างมีนัยสำคัญ (มีนัยสำคัญที่ $\alpha = .05$) และปัจจัยทางการศึกษาด้านสาขาที่แตกต่างกันทำให้ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกันทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญสูง (มี นัยสำคัญที่ $\alpha = .01$)

เมื่อทราบว่าปัจจัยทางการศึกษาด้านปีที่เริ่มเข้าศึกษาที่แตกต่างกันทำให้มีความรู้ความ เข้าใจเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกันทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญ จึงได้ทำการทดสอบ ต่อไปอีกว่าปีที่เริ่มเข้าศึกษาปีใดที่แตกต่างกันบ้างอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งเมื่อใช้วิธี Duncan's Multiple Range Test ได้ผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 7.14

ตารางที่ 7.14 การทดสอบความแตกต่างระหว่างปีที่เริ่มเข้าศึกษากับความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม

ปีที่เริ่มเข้าศึกษา	จำนวน ข้อมูล	กลุ่มของค่าเฉลี่ย	
		กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2
ปี 2547	57	6.298	
ปี 2546	33	6.697	
ปี 2545	10		7.900
นัยสำคัญ		0.411	1.000

ข้อมูลในตารางที่ 7.14 แสดงการจำแนกความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้ความ เข้าใจเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมออกเป็น 2 กลุ่ม นักศึกษาที่เริ่มเข้าศึกษาในปีที่อยู่ในกลุ่ม เดียวกันแสดงว่าไม่มีความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหา สิ่งแวดล้อมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (มีนัยสำคัญที่ $\alpha = .05$) ซึ่งพบว่า นักศึกษาที่เริ่มเข้า ศึกษาในปี 2545 มีค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมสูงที่สุดและมี ความแตกต่างจากนักศึกษาที่เริ่มเข้าศึกษาในปี 2546 และ ปี 2547 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนนักศึกษาที่เริ่มเข้าศึกษาในปี 2547 มีค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหา สิ่งแวดล้อมน้อยที่สุดแต่ไม่แตกต่างจากนักศึกษาที่เริ่มเข้าศึกษาในปี 2546 อย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติ ดังนั้นสามารถอนุมานได้ว่าการที่นักศึกษาได้ศึกษาเล่าเรียนในระยะเวลาที่ยาวนานกว่าทำ ให้มีความรู้ดีกว่า

สวนการพิจารณาปัจจัยทางการศึกษาด้านสาขาที่แตกต่างกันทำให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกันทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญสูง เมื่อทำการทดสอบต่อไปอีกว่าสาขาใดที่แตกต่างกันบ้างอย่างมีนัยสำคัญ โดยใช้วิธี Duncan's Multiple Range Test ได้ผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 7.15

ตารางที่ 7.15 การทดสอบความแตกต่างระหว่างสาขาของนักศึกษาเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม

สาขาของนักศึกษา	จำนวน ข้อมูล	กลุ่มของค่าเฉลี่ย	
		กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2
สาขาศิลปศาสตร์	23	5.739	
สาขาการศึกษา	27	6.370	
สาขาบริหารธุรกิจ	23	6.565	
สาขาวิทยาศาสตร์	27		7.556
นัยสำคัญ		0.064	1.000

ข้อมูลในตารางที่ 7.15 แสดงการจำแนกความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมออกเป็น 2 กลุ่ม นักศึกษาที่เรียนสาขาที่อยู่ในกลุ่มเดียวกันแสดงว่าไม่มีความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (มีนัยสำคัญที่ $\alpha = .05$) ซึ่งพบว่า นักศึกษาที่เรียนสาขาวิทยาศาสตร์มีค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมสูงที่สุดและมีความแตกต่างจากนักศึกษาที่เรียนสาขาอื่นๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนนักศึกษาที่เรียนสาขาศิลปศาสตร์มีค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุดแต่ไม่แตกต่างจากนักศึกษาที่เรียนสาขาการศึกษาและสาขาบริหารธุรกิจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้นสามารถอนุมานได้ว่าการที่นักศึกษาได้ศึกษาเล่าเรียนมาทางด้านวิทยาศาสตร์ทำให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมดีกว่าการศึกษาเล่าเรียนในด้านอื่นๆ

7.3.6 สมมติฐานข้อที่ 6 ปัจจัยทางการศึกษาที่แตกต่างกันมีผลต่อความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาที่แตกต่างกัน

การทดสอบสมมติฐานข้อที่ 6 ใช้การทดสอบแบบเอฟ ซึ่งผลจากการวิเคราะห์สามารถแสดงได้ดังตารางที่ 7.16

ตารางที่ 7.16 การทดสอบความแตกต่างระหว่างปัจจัยทางการศึกษากับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

ปัจจัยทางการศึกษา	คะแนนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาท ของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา		F	นัยสำคัญ
	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน		
ประเภทสถานศึกษาที่จบ			0.846	0.432
โรงเรียนสอนศาสนา	5.156	0.976		
โรงเรียนสายสามัญ	4.972	1.108		
โรงเรียนสายอาชีพ/กศน./อื่นๆ	4.789	1.182		
รวม	5.020	1.063		
ระดับการศึกษา			4.722	0.011*
ปริญญาตรี 4 ปี	5.143	1.011		
ปริญญา 2 ปี (หลังอนุช)	4.455	1.143		
ปริญญาตรี 5 ปี	5.500	0.756		
รวม	5.020	1.063		
ปีที่เริ่มเข้าศึกษา			3.453	0.036*
ปี 2545	5.500	0.972		
ปี 2546	5.273	1.039		
ปี 2547	4.789	1.048		
รวม	5.020	1.063		
สาขา			5.314	0.002**
สาขาการศึกษา	5.222	0.892		
สาขาศิลปศาสตร์	4.522	0.994		
สาขาวิทยาศาสตร์	5.519	0.893		
สาขการบริหารธุรกิจ	4.696	1.222		
รวม	5.020	1.063		

หมายเหตุ : * มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ $\alpha = .05$

** มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ $\alpha = .01$

จากตารางที่ 7.16 แสดงว่าปัจจัยทางการศึกษาด้านประเภทสถานศึกษาที่จบที่แตกต่างกันไม่ได้ทำให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาที่แตกต่างกันทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญ แต่ปัจจัยทางการศึกษาด้านระดับการศึกษาและปีที่เริ่มเข้าศึกษาที่แตกต่างกันทำให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาที่แตกต่างกันทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญ และปัจจัยทางการศึกษาด้านสาขาที่แตกต่างกันทำให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาที่แตกต่างกันทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญสูง

เมื่อทราบปัจจัยทางการศึกษาด้านระดับการศึกษาที่แตกต่างกันทำให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาที่แตกต่างกันทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญ จึงได้ทำการทดสอบต่อไปอีกว่าระดับการศึกษาใดที่แตกต่างกันบ้างอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งได้ผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 7.17

ตารางที่ 7.17 การทดสอบความแตกต่างระหว่างระดับการศึกษากับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

ระดับการศึกษา	จำนวน ข้อมูล	กลุ่มของค่าเฉลี่ย	
		กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2
ระดับปริญญา 2 ปี (หลังอนุฯ)	22	4.455	
ระดับปริญญาตรี 4 ปี	70	5.143	5.143
ระดับปริญญาตรี 5 ปี	8		5.500
นัยสำคัญ		0.059	0.324

จากตารางที่ 7.17 พบว่าเฉพาะนักศึกษาระดับปริญญาตรี 5 ปี ที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาสุงกว่านักศึกษาระดับปริญญา 2 ปี (หลังอนุฯ) อย่างมีนัยสำคัญ

ส่วนการพิจารณาปัจจัยทางการศึกษาด้านปีที่เริ่มเข้าศึกษาที่แตกต่างกันทำให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาที่แตกต่างกันทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญ เมื่อทำการทดสอบต่อไปอีกว่าปีที่เริ่มเข้าศึกษาใดที่แตกต่างกันบ้างอย่างมีนัยสำคัญ ได้ผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 7.18

ตารางที่ 7.18 การทดสอบความแตกต่างระหว่างปีที่เริ่มเข้าศึกษากับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

ปีที่เริ่มเข้าศึกษา	จำนวน ข้อมูล	กลุ่มของค่าเฉลี่ย	
		กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2
ปี 2547	57	4.789	
ปี 2546	33	5.273	5.273
ปี 2545	10		5.500
นัยสำคัญ		0.141	0.487

จากตารางที่ 7.18 พบว่านักศึกษาที่เริ่มเข้าศึกษาในปี 2545 มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาสูงกว่านักศึกษาที่เริ่มเข้าศึกษาในปี 2547 อย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้นสามารถอนุมานได้ว่าการที่นักศึกษาได้ศึกษาเล่าเรียนในระยะเวลาานกว่าทำให้มีความรู้ดีกว่าเช่นกัน

สำหรับการพิจารณาปัจจัยทางการศึกษาด้านสาขาที่แตกต่างกันทำให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาที่แตกต่างกันทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญสูง เมื่อทำการทดสอบต่อไปอีกว่าสาขาใดที่แตกต่างกันบ้างอย่างมีนัยสำคัญ ได้ผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 7.19

ตารางที่ 7.19 การทดสอบความแตกต่างระหว่างสาขาของนักศึกษาเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

สาขาของนักศึกษา	จำนวน ข้อมูล	กลุ่มของค่าเฉลี่ย		
		กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2	กลุ่มที่ 3
สาขาศิลปศาสตร์	23	4.522		
สาขาบริหารธุรกิจ	23	4.696	4.696	
สาขาการศึกษา	27		5.222	5.222
สาขาวิทยาศาสตร์	27			5.519
นัยสำคัญ		0.541	0.067	0.299

จากตารางที่ 7.19 พบว่านักศึกษาที่เรียนสาขาวิทยาศาสตร์ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาสูงที่สุด และแตกต่างจากนักศึกษาที่เรียนสาขาบริหารธุรกิจและสาขาศิลปศาสตร์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนนักศึกษาที่เรียนในสาขาศิลปศาสตร์มีความรู้ต่ำที่สุดแต่ไม่แตกต่างจากนักศึกษาที่เรียนในสาขาบริหารธุรกิจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

7.3.7 สมมติฐานข้อที่ 7 ปัจจัยทางการศึกษาที่แตกต่างกันมีผลต่อทัศนคติเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน

การทดสอบสมมติฐานข้อที่ 7 ใช้การทดสอบแบบเอฟ ซึ่งผลจากการวิเคราะห์สามารถแสดงได้ดังตารางที่ 7.20

ตารางที่ 7.20 การทดสอบความแตกต่างระหว่างปัจจัยทางการศึกษากับทัศนคติเกี่ยวกับ
ปัญหาสิ่งแวดล้อม

ปัจจัยทางการศึกษา	คะแนนทัศนคติเกี่ยวกับปัญหา		F	นัยสำคัญ
	สิ่งแวดล้อม			
	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน		
ประเภทสถานศึกษาที่จบ			1.863	0.161
โรงเรียนสอนศาสนา	35.667	3.931		
โรงเรียนสายสามัญ	37.444	4.443		
โรงเรียนสายอาชีพ/กศน./อื่นๆ	36.000	4.460		
รวม	36.370	4.258		
ระดับการศึกษา			1.595	0.208
ปริญญาตรี 4 ปี	36.800	4.088		
ปริญญา 2 ปี (หลังอนุฯ)	34.955	5.094		
ปริญญาตรี 5 ปี	36.500	2.390		
รวม	36.370	4.258		
ปีที่เริ่มเข้าศึกษา			6.382	0.002**
ปี 2545	38.800	1.989		
ปี 2546	37.758	3.783		
ปี 2547	35.140	4.418		
รวม	36.370	4.258		
สาขา			3.341	0.022*
สาขาการศึกษา	36.481	4.228		
สาขาศิลปศาสตร์	34.739	3.840		
สาขาวิทยาศาสตร์	38.259	3.706		
สาขามนุษยศาสตร์	35.652	4.667		
รวม	36.370	4.258		

หมายเหตุ : * มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ $\alpha = .05$

** มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ $\alpha = .01$

จากตารางที่ 7.20 แสดงว่าปัจจัยทางการศึกษาด้านประเภทสถานศึกษาที่จบและระดับการศึกษาที่แตกต่างกันไม่ได้ทำให้มีทัศนคติเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกันทางสถิติ แต่ปัจจัยทางการศึกษาด้านปีที่เริ่มเข้าศึกษาที่แตกต่างกันทำให้มีทัศนคติเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกันทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญสูง และปัจจัยทางการศึกษาด้านสาขาที่แตกต่างกันทำให้มีทัศนคติเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกันทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญ

เมื่อทำการทดสอบต่อไปอีกว่านักศึกษาที่เริ่มเข้าศึกษาในปีใดบ้างที่มีทัศนคติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ได้ผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 7.21

ตารางที่ 7.21 การทดสอบความแตกต่างระหว่างปีที่เริ่มเข้าศึกษากับทัศนคติเกี่ยวกับ
ปัญหาสิ่งแวดล้อม

ปีที่เริ่มเข้าศึกษา	จำนวน ข้อมูล	กลุ่มของค่าเฉลี่ย	
		กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2
ปี 2547	57	35.140	
ปี 2546	33		37.758
ปี 2545	10		38.800
นัยสำคัญ		1.000	0.414

จากตารางที่ 7.21 พบว่านักศึกษาที่เริ่มเข้าศึกษาในปี 2547 มีคะแนนเฉลี่ยด้านทัศนคติเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมต่ำกว่านักศึกษาที่เริ่มเข้าศึกษาในปี 2546 และปี 2545 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้นสามารถอนุมานได้ว่านักศึกษาที่เข้าศึกษาในปีปัจจุบันมีทัศนคติเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมด้อยกว่านักศึกษาที่ได้เข้ามาศึกษาก่อนหน้า

ส่วนการพิจารณาปัจจัยทางการศึกษาด้านสาขาที่แตกต่างกันทำให้มีทัศนคติเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกันทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญ เมื่อทำการทดสอบต่อไปอีกว่าสาขาใดที่แตกต่างกันบ้างอย่างมีนัยสำคัญ ได้ผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 7.22

ตารางที่ 7.22 การทดสอบความแตกต่างระหว่างสาขาของนักศึกษากับทัศนคติเกี่ยวกับ
ปัญหาสิ่งแวดล้อม

สาขาของนักศึกษา	จำนวน ข้อมูล	กลุ่มของค่าเฉลี่ย	
		กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2
สาขาศิลปศาสตร์	23	34.739	
สาขบริหารธุรกิจ	23	35.652	
สาขาการศึกษา	27	36.481	36.481
สาขาวิทยาศาสตร์	27		38.259
นัยสำคัญ		0.163	0.131

จากตารางที่ 7.22 พบว่านักศึกษาที่เรียนสาขาวิทยาศาสตร์ มีคะแนนเฉลี่ยด้านทัศนคติเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมสูงกว่านักศึกษาที่เรียนในสาขบริหารธุรกิจและสาขาศิลปศาสตร์อย่างมีนัยสำคัญ แต่ไม่แตกต่างจากสาขาการศึกษา จึงพออนุมานได้ว่าการที่นักศึกษาได้ศึกษาเล่าเรียนมาทางด้านวิทยาศาสตร์ทำให้มีทัศนคติที่ค่อนข้างดีเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม

7.3.8 สมมติฐานข้อที่ 8 ปัจจัยทางการศึกษาที่แตกต่างกันมีผลต่อทัศนคติเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาที่แตกต่างกัน

การทดสอบสมมติฐานข้อที่ 8 ใช้การทดสอบแบบเอฟ ซึ่งผลจากการวิเคราะห์สามารถแสดงได้ดังตารางที่ 7.23

ตารางที่ 7.23 การทดสอบความแตกต่างระหว่างปัจจัยทางการศึกษากับทัศนคติเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

ปัจจัยทางการศึกษา	คะแนนทัศนคติเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา		F	นัยสำคัญ
	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน		
ประเภทสถานศึกษาที่จบ			1.122	0.330
โรงเรียนสอนศาสนา	21.111	1.824		
โรงเรียนสายสามัญ	21.528	2.249		
โรงเรียนสายอาชีพ/กศน./อื่นๆ	20.632	2.587		
รวม	21.170	2.142		
ระดับการศึกษา			3.169	0.051
ปริญญาตรี 4 ปี	21.514	2.083		
ปริญญา 2 ปี (หลังอนุฯ)	20.318	2.255		
ปริญญาตรี 5 ปี	20.500	1.690		
รวม	21.170	2.142		
ปีที่เริ่มเข้าศึกษา			10.014	0.000**
ปี 2545	23.200	1.687		
ปี 2546	21.727	1.925		
ปี 2547	20.491	2.036		
รวม	21.170	2.142		
สาขา			0.302	0.824
สาขาการศึกษา	21.370	1.864		
สาขาศิลปศาสตร์	21.043	2.458		
สาขาวิทยาศาสตร์	21.333	2.000		
สาขาบริหารธุรกิจ	20.870	2.361		
รวม	21.170	2.142		

หมายเหตุ : ** มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ $\alpha = .01$

จากตารางที่ 7.23 แสดงว่าปัจจัยทางการศึกษาทั้งในด้านประเภทสถานศึกษาที่จบ ระดับการศึกษา และสาขาของนักศึกษาที่แตกต่างกันไม่ได้ทำให้มีทัศนคติเกี่ยวกับบทบาทของ

มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาที่แตกต่างกันทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญ ยกเว้นแต่เฉพาะปัจจัยทางการศึกษาด้านปีที่เริ่มเข้าศึกษาเท่านั้นที่แตกต่างกันแล้วทำให้มีทัศนคติแตกต่างกันทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญสูง

เมื่อทำการทดสอบต่อไปอีกว่าปีที่เริ่มเข้าศึกษาใดที่แตกต่างกันบ้างอย่างมีนัยสำคัญ ได้ผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 7.24

ตารางที่ 7.24 การทดสอบความแตกต่างระหว่างปีที่เริ่มเข้าศึกษากับทัศนคติเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

ปีที่เริ่มเข้าศึกษา	จำนวน ข้อมูล	กลุ่มของค่าเฉลี่ย		
		กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2	กลุ่มที่ 3
ปี 2547	57	20.491		
ปี 2546	33		21.727	
ปี 2545	10			23.200
นัยสำคัญ		1.000	1.000	1.000

จากตารางที่ 7.24 พบว่านักศึกษาที่เริ่มเข้าศึกษาในปี 2545 มีทัศนคติเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาดีที่สุดในอย่างมีนัยสำคัญ อันดับสองได้แก่นักศึกษาที่เข้าศึกษาในปี 2546 ส่วนนักศึกษาที่เข้าศึกษาในปี 2547 มีทัศนคติเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาน้อยที่สุดและแตกต่างจากปีอื่นๆ อย่างมีนัยสำคัญ

7.3.9 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

จากการทดสอบสมมติฐานทั้ง 8 ข้อ สามารถนำมาสรุปผลแยกตามประเด็นของปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยทางการศึกษา ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความรู้ความเข้าใจและทัศนคติที่เกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมและบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ได้ดังตารางที่ 7.25

ตารางที่ 7.25 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

ปัจจัยที่พิจารณา	ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ		ทัศนคติเกี่ยวกับ	
	ปัญหา สิ่งแวดล้อม	บทบาทของ มหาวิทยาลัย ราชภัฏยะลา	ปัญหา สิ่งแวดล้อม	บทบาทของ มหาวิทยาลัย ราชภัฏยะลา
ปัจจัยส่วนบุคคล*				
ประเภทที่อยู่อาศัย	-	-	-	-
รายได้/เงินเดือนของนักศึกษา	มีนัยสำคัญ	-	-	-
อาชีพของผู้ปกครอง	มีนัยสำคัญ	-	-	-
รายได้รวมของครอบครัว	-	-	-	-
ปัจจัยทางการศึกษา**				
ประเภทสถานศึกษาที่จบ	-	-	-	-
ระดับการศึกษา	-	มีนัยสำคัญ	-	-
ปีที่เริ่มเข้าศึกษา	มีนัยสำคัญ	มีนัยสำคัญ	มีนัยสำคัญสูง	มีนัยสำคัญสูง
สาขาของนักศึกษา	มีนัยสำคัญสูง	มีนัยสำคัญสูง	มีนัยสำคัญ	-

หมายเหตุ * ปัจจัยส่วนบุคคลใช้การทดสอบไคสแควร์ (Chi-square test)

** ปัจจัยทางการศึกษาใช้การทดสอบแบบเอฟ (F-test)

- ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

จากตารางที่ 7.25 สรุปได้ว่าในประเด็นปัจจัยส่วนบุคคลมีเฉพาะด้านรายได้/เงินเดือนของนักศึกษาและอาชีพของผู้ปกครองเท่านั้นที่มีความสัมพันธ์กับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม ส่วนปัจจัยส่วนบุคคลด้านอื่นๆ ไม่มีความสัมพันธ์ทางสถิติ

สำหรับประเด็นปัจจัยทางการศึกษา พบว่า ปีที่เริ่มเข้าศึกษาและสาขาของนักศึกษามีผลทำให้ความรู้ความเข้าใจและทัศนคติที่เกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมและบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเฉพาะปีที่เริ่มเข้าศึกษาที่ค่อนข้างมีผลอย่างยิ่ง แสดงให้เห็นว่าระยะเวลาในการศึกษาเล่าเรียนที่มากขึ้นทำให้นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจและทัศนคติที่ดีขึ้น นอกจากนี้ค่อนข้างชัดเจนว่านักศึกษาในสาขาวิทยาศาสตร์มีความรู้ความเข้าใจและทัศนคติที่ดีกว่านักศึกษาในสาขาอื่นๆ

7.4 สรุปข้อคิดเห็นจากแบบสอบถาม

จากข้อมูลในส่วนที่ 7 ของแบบสอบถาม นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาที่กรอกแบบสอบถามส่วนใหญ่กว่าร้อยละ 90 ได้มีการแสดงความคิดเห็นในประเด็นต่าง ๆ ซึ่งความคิดเห็นเหล่านี้มีความหลากหลายและมีประเด็นที่น่าสนใจหลายประการ สรุปได้ดังนี้

7.4.1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมในเทศบาลนครยะลา

ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมในเทศบาลนครยะลานั้น นักศึกษาได้ระบุความคิดเห็นที่หลากหลาย บางส่วนก็มีความเห็นว่ามีปัญหามาก ซึ่งพื้นที่ในเขตเทศบาลนครยะลาที่นักศึกษามีความเห็นว่าค่อนข้างมีปัญหาสิ่งแวดล้อม ได้แก่ บริเวณตลาดเก่า บริเวณตลาดสด บริเวณที่เป็นชุมชนแออัดตามตรอกซอกซอยต่าง ๆ รวมทั้งพื้นที่บริเวณรอบนอกเขตเทศบาล แต่ในภาพรวมแล้วส่วนใหญ่ นักศึกษามีความเห็นว่าปัญหาเกิดขึ้นบ้างแต่ไม่ถึงกับอยู่ในระดับที่รุนแรง ซึ่งความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมในประเด็นต่าง ๆ มีดังนี้

7.4.1.1 ปัญหาเกี่ยวกับขยะมูลฝอย ได้แก่ ปัญหาเกี่ยวกับสถานที่ทิ้งขยะไม่เพียงพอ ปัญหาการเก็บขยะของเทศบาลที่ยังไม่ทั่วถึงและบางช่วงเวลาทำให้การจราจรติดขัด ปัญหาขยะมูลฝอยริมทางเดินที่ยังพบเห็นอยู่ทั่วไป ปัญหาปริมาณขยะมูลฝอยที่เพิ่มมากขึ้น ปัญหาขยะที่มาจากกาณ์ดำเนินชีวิตของประชาชน เป็นต้น โดยนักศึกษามีความเห็นว่าปัญหาขยะมูลฝอยจะส่งผลกระทบได้หลายประการ เช่น ประชาชนเดือดร้อนจากกลิ่นเหม็นของขยะมูลฝอย ปัญหาด้านสุขภาพของประชาชน รวมทั้งเมื่อมีการเผาทำลายขยะมูลฝอย คว้นต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจะทำให้เกิดมลพิษทางอากาศ ซึ่งมีข้อเสนอแนะสำหรับการจัดการปัญหาขยะมูลฝอย เช่น เทศบาลควรจัดการให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ควรมีการอบรมให้ความรู้แก่ผู้นำชุมชน รวมทั้งสถาบันหรือองค์กรแต่ละแห่งควรจะต้องมีการจัดการที่ดีด้วย

7.4.1.2 ปัญหาด้านมลพิษทางน้ำ ได้แก่ ปัญหาน้ำเน่าเสียและส่งกลิ่นเหม็น โดยเฉพาะในทางระบายน้ำต่าง ๆ ปัญหาน้ำท่วมขังในบางพื้นที่ เช่น บริเวณตลาดสด ทำให้การจ่ายตลาดไม่ค้อยสะดวกและกลายเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ยุง ปัญหาขยะไปอุดตันทางระบายน้ำสาธารณะ เป็นต้น ซึ่งนักศึกษาต้องการให้เทศบาลดูแลปัญหาดังกล่าวและควรจัดระบบการระบายน้ำให้ดียิ่งขึ้นด้วย

7.4.1.3 ปัญหาการจราจรได้แก่ ปัญหาความแออัดของการจราจรบนถนน ประชาชนขาดความรู้เกี่ยวกับกฎจราจร ปัญหาการขาดจิตสำนึกที่เหมาะสม เช่น ต่างคนต่างก็จะไป โดยไม่คำนึงถึงผู้อื่น ปัญหาอุบัติเหตุบนท้องถนน ปัญหาด้านการจอดรถ และสภาพถนนที่คับแคบ เป็นต้น

7.4.1.4 ปัญหาเกี่ยวกับพื้นที่สีเขียว ในประเด็นนี้มีนักศึกษาคนหนึ่งแสดงความคิดเห็นว่า “ในอดีตเทศบาลนครยะลา มีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ อากาศร่มเย็นสบาย ในทุกพื้นที่ ไม่เว้นแม้แต่ใน มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ที่ล้อมรอบด้วยต้นไม้ แต่ในปัจจุบันกลับหาได้ยาก ต้นไม้ที่เคยมีก็เหลือเพียงไม่กี่ต้นเท่านั้น” นักศึกษาบางส่วนแสดงความคิดเห็นว่า ต้องการให้มีการรณรงค์เรื่องการรักษาต้นไม้และปลูกต้นไม้เพิ่มเติม ทั้งในและนอกมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา เช่น ตามบริเวณทางเท้า อาคารบ้านเรือนหรือเกาะกลางถนน เป็นต้น

ทั้งนี้ นักศึกษาส่วนหนึ่งมีความเห็นว่าในปัจจุบันเทศบาลนครยะลา ยังไม่ค่อยมีปัญหาในด้านสิ่งแวดล้อมมากนัก เพราะเป็นเมืองที่ค่อนข้างเล็ก ชุมชนไม่แออัดมากนัก เป็นเมืองสะอาด และมีผังเมืองที่สวยงามมาก รวมทั้งองค์กรที่เกี่ยวข้องต่างก็ให้ความสำคัญกับเรื่องนี้ มีหลายโครงการที่เน้นพัฒนาสิ่งแวดล้อมและองค์กรต่าง ๆ ก็มีการจัดการที่ดีอยู่แล้ว นักศึกษาคนหนึ่งซึ่งย้ายมาจากที่อื่นเพื่อมาศึกษาต่อได้กล่าวว่า “ในตอนแรกที่ข้าพเจ้าย้ายเข้ามา ก็พบเห็นความแปลกตาในเทศบาลเป็นเมืองที่น่าอยู่ สะอาด” บางคนกล่าวว่าสิ่งเหล่านี้นับเป็นเรื่องที่น่าชื่นชมและภาคภูมิใจของชาวยะลา

อย่างไรก็ตาม นักศึกษาส่วนมากมีความเห็นว่า แม้ปัญหาสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันยังไม่ถึงขั้นวิกฤติ แต่ก็ไม่ควรนิ่งเฉยเพราะอาจจะบานปลายได้ ดังนั้นทุกฝ่ายควรมีจิตสำนึกที่ดี ร่วมแรงร่วมใจกัน ทุกคนช่วยกันดูแลรักษาความสะอาดในเรื่องการทิ้งขยะลงถัง ซึ่งการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมควรต้องเริ่มจากที่บ้านก่อน แล้วค่อยร่วมมือกันภายในชุมชน ส่วนเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องก็อยากให้ทำงานกันอย่างจริงจัง ควรมีนโยบายการแก้ไขปัญหาที่เป็นรูปธรรม ควรมีบทลงโทษอย่างจริงจัง รวมทั้งอยากให้มีการให้ความรู้ การจัดอบรม หรือการจัดนิทรรศการในโอกาสต่าง ๆ เป็นต้น

7.4.2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อมของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาในการสนับสนุนงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม

นักศึกษาส่วนใหญ่ที่ได้แสดงความคิดเห็นในประเด็นนี้ระบุว่ามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา มีความพร้อมในหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นความพร้อมด้านบุคลากร เช่น มีอาจารย์ที่มีความรู้ความชำนาญ มีเจ้าหน้าที่และบุคลากรอื่นที่ให้ความร่วมมือและให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่ มีงานวิจัยของอาจารย์หลายท่านที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม สามารถนำผลวิจัยไปใช้ในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นได้ มีความพร้อมทางด้านการจัดการเรียนการสอน เพราะปัจจุบันมีการสอนวิชาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมซึ่งทุกคนต้องเรียน มีอุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอนที่ครบครัน มีโปรแกรมวิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นโปรแกรมวิชาที่ให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมมาก และมีความพร้อมในการสนับสนุนงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม เช่น การเป็นที่ปรึกษาด้านการวางผังเมือง มีสถานที่สามารถจัดอบรมความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมได้ รวมทั้งนักศึกษาใน

มหาวิทยาลัยก็มีจิตสำนึกที่ดีและพร้อมที่จะให้ความร่วมมือด้านต่าง ๆ เช่น การเดินรณรงค์ เป็นต้น สำหรับเรื่องงบประมาณก็น่าจะมีความพร้อมเพราะคิดว่างานด้านสิ่งแวดล้อมไม่ต้องใช้งบประมาณมากรวมทั้งทางมหาวิทยาลัยก็คงสนับสนุนอยู่บ้าง แต่ภาครัฐก็ควรจัดงบประมาณเพิ่มเติมเพื่อให้การจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมในเทศบาลนครยะลาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นแบบอย่างให้กับที่อื่นๆ

ทั้งนี้ นักศึกษาประมาณร้อยละ 10 ที่มีความเห็นว่ามหาวิทยาลัยยังไม่มีความพร้อมเพราะงบประมาณมีน้อย บุคลากรมีไม่เพียงพอ โดยเฉพาะบุคลากรที่มีความรู้ทางด้านสิ่งแวดล้อมโดยตรง การขาดความเอาใจใส่อย่างจริงจังจากหลายๆ ฝ่าย บางส่วนมีความเห็นว่ามหาวิทยาลัยไม่ค่อยที่จะมุ่งเน้นทางด้านสิ่งแวดล้อม ให้ความสำคัญน้อย อีกทั้งการจัดการเรียนการสอนในด้านสิ่งแวดล้อมก็ยังน้อย เป็นต้น

นอกจากนี้ นักศึกษาได้แสดงความคิดเห็นว่าเนื่องจากมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลามีความพร้อมในหลายๆ ด้าน จึงควรเข้าไปสนับสนุนหน่วยงานต่างๆ ที่ดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม ควรมีการจัดการเรียนการสอนให้กับนักศึกษาหรือบุคคลทั่วไปที่มีความสนใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม รวมทั้งควรสนับสนุนให้นักศึกษาเข้าร่วมโครงการด้านสิ่งแวดล้อมต่างๆ และให้การสนับสนุนเพื่อหาแนวทางแก้ปัญหาในประเด็นปัญหานั้นๆ เป็นต้น

7.4.3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทที่เหมาะสมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

บทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาในการจัดการสิ่งแวดล้อมจากข้อเสนอแนะของนักศึกษาที่ตอบแบบสอบถามมีหลากหลาย ซึ่งสามารถแยกเป็นประเด็นต่างๆ ได้ดังนี้

7.4.3.1 บทบาทการจัดการสิ่งแวดล้อมภายในมหาวิทยาลัย เช่น การรักษาสภาพแวดล้อม การปลูกและบำรุงรักษาค้นไม้ภายในมหาวิทยาลัย การวางนโยบายการจัดการปัญหาขยะมูลฝอยที่เหมาะสม เป็นต้น

7.4.3.2 บทบาททางด้านการจัดการเรียนการสอนด้านสิ่งแวดล้อม โดยการให้นักศึกษาได้เรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมให้มากขึ้น การจัดการเรียนการสอนที่ครอบคลุมปัญหาที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น เพิ่มเนื้อหาในภาคปฏิบัติให้มากขึ้น สนับสนุนให้มีการทำโครงการ และมีการไปทำกิจกรรมและงานนอกสถานที่ เป็นต้น เพื่อให้ นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจและจิตสำนึกในการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงให้มีการจัดอบรม สัมมนาในเรื่องที่เกี่ยวข้องให้กับนักศึกษาอย่างสม่ำเสมอและทั่วถึง เช่น อย่างน้อยเทอมละครั้ง รวมทั้งมีการจัดทำเอกสารวิชาการด้านสิ่งแวดล้อมแจกบุคลากรและนักศึกษา

7.4.3.3 บทบาทการสนับสนุนองค์กรที่เกี่ยวข้อง เช่น การให้ความร่วมมือกับเทศบาลนครยะลา ในด้านการช่วยวางแผนนโยบายการจัดการและแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม ให้ความรู้และให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมให้มีการนำวิธีการต่างๆ ที่เหมาะสมไปใช้ จัดอบรมหรือสัมมนาให้กับหน่วยงานต่างๆ เป็นต้น

7.4.3.4 บทบาททางด้านการวิจัย โดยส่งเสริมให้มีการวิจัยเพื่อพัฒนาองค์ความรู้หรือเทคโนโลยีในปรับปรุงแก้ไขและจัดการสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น และเผยแพร่ให้กับหน่วยงานต่างๆ รวมทั้งส่งเสริมให้นักศึกษาในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องมีการทำวิจัยมากขึ้น

7.4.3.5 บทบาททางด้านการบริการวิชาการ เช่น การจัดอบรมสัมมนาให้ความรู้กับบุคลากรที่เกี่ยวข้องหรือประชาชนทั่วไปที่สนใจอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งเนื้อหาการอบรมควรสอดคล้องกับสภาพปัญหาและเป็นไปตามที่ประชาชนร้องขอ

7.4.3.6 บทบาทด้านการส่งเสริมจิตสำนึกและการมีส่วนร่วมด้านสิ่งแวดล้อม เช่น การจัดกิจกรรม จัดนิทรรศการ การเข้าค่ายสิ่งแวดล้อม การจัดแคมเปญต่างๆ ที่ช่วยสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม เป็นแกนนำในการรณรงค์เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น นำนักศึกษาของมหาวิทยาลัยไปปลูกต้นไม้ เก็บขยะมูลฝอย หรือบำเพ็ญประโยชน์ตามสถานที่สาธารณะต่างๆ ในเขตเทศบาล การจัดกิจกรรมเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในวันศุกร์ การจัดตัวแทนนักศึกษาลงไปในพื้นที่เพื่อให้ความรู้ จัดให้นักศึกษามีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาเทศบาลในด้านต่างๆ รวมทั้งควรให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาด้วย

7.4.3.7 บทบาทด้านอื่นๆ เช่น นักศึกษาบางส่วนเสนอให้มีการจัดตั้งชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโดยเน้นที่นักศึกษาปีที่ 1 เป็นหลัก เพื่อที่จะพัฒนาให้ตัวบุคคลมีความคิดที่จะอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของตนเองมากขึ้นและช่วยกันแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้อง หรือการที่มหาวิทยาลัยใช้เวลาว่างหรือวันหยุดเสาร์อาทิตย์ให้มีอาจารย์ที่มีความรู้ความชำนาญมาร่วมกับนักศึกษาที่สมัครใจหรือนักศึกษาในชมรมที่เกี่ยวข้อง เข้าไปรับทราบข้อมูลปัญหาในพื้นที่ เพื่อนำข้อมูลเหล่านี้มาจัดทำแผนปฏิบัติการต่างๆ โดยการมอบหมายให้นักศึกษาเป็นผู้ลงมือปฏิบัติงาน ส่วนคณาจารย์เป็นที่ปรึกษาและคอยช่วยเหลือ

ทั้งนี้ นักศึกษามีความเห็นว่ามีมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาควรเป็นตัวอย่างที่ดีในการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม และควรเป็นศูนย์กลางในการจัดประชุมแก้ไขปัญหาต่างๆ รวมทั้งเป็นองค์กรที่ประสานความร่วมมือในท้องถิ่น พิจารณาได้จากความคิดเห็นของนักศึกษาคนหนึ่งที่ว่า “อย่างน้อยก็ถือว่าได้ช่วยเหลือเทศบาลในฐานะที่เป็นสถานศึกษาขนาดใหญ่ในจังหวัดยะลา”

บทที่ 8

การอภิปรายผลการศึกษา

การศึกษาบทบาทของมหาวิทยาลัยท้องถิ่นที่มีต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลนครยะลา : กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ประกอบด้วยการศึกษาใน 4 รูปแบบ คือ การศึกษาจากแหล่งทุติยภูมิ การสำรวจภาคสนาม การสัมภาษณ์เชิงลึก และการศึกษาจากแบบสอบถาม ซึ่งได้มีการนำเสนอรายละเอียดผลการศึกษารวมถึงการวิเคราะห์ข้อมูลของการศึกษาแต่ละรูปแบบในบทที่ผ่านมา สำหรับในบทนี้เป็นการอภิปรายผลการศึกษาในภาพรวม โดยแบ่งการนำเสนอเป็น 2 ส่วนด้วยกัน คือ ส่วนแรกเป็นการอภิปรายข้อมูลผลการศึกษา และส่วนที่สองเป็นการอภิปรายบทบาทของมหาวิทยาลัยผ่านทฤษฎีและตัวแบบที่สร้างขึ้น

8.1 การอภิปรายข้อมูลผลการศึกษา

การอภิปรายข้อมูลผลการศึกษาสามารถสรุปได้เป็น 5 ประเด็นด้วยกัน คือ 1) การสรุปและประมวลผลความเชื่อมโยงของปัญหา สาเหตุและผลกระทบ 2) การอภิปรายข้อมูลผ่านกรอบแนวคิดในการศึกษา 3) การพิจารณาสภาพภายในและปัจจัยภายนอกที่เกี่ยวข้องกับบทบาทด้านสิ่งแวดล้อม และ 4) การอภิปรายข้อสรุปบางประการที่ได้จากการศึกษา

8.1.1 สรุปความเชื่อมโยง : ปัญหา สาเหตุ ผลกระทบ

การศึกษานี้มีการพิจารณาสภาพปัญหาบนแนวความคิดที่ว่าบทบาทด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา มีอิทธิพลมาจากปัจจัยที่เกี่ยวกับมหาวิทยาลัยซึ่งได้แก่ ระบบการจัดการศึกษา และความพร้อมในด้านต่าง ๆ และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการประสานข้อมูลกับองค์กรที่เกี่ยวข้อง ดังแสดงในแผนภูมิที่ 1.1 ในบทที่ 1 จากสภาพความเชื่อมโยงดังกล่าวเมื่อได้ทำการศึกษาข้อมูลด้วยรูปแบบต่าง ๆ ทำให้ทราบรายละเอียดในประเด็นของความเชื่อมโยงเหล่านั้น ซึ่งสามารถแสดงได้ดังแผนภูมิที่ 8.1

แผนภูมิที่ 8.1 สรุปความเชื่อมโยงของปัญหา สาเหตุ และผลกระทบ

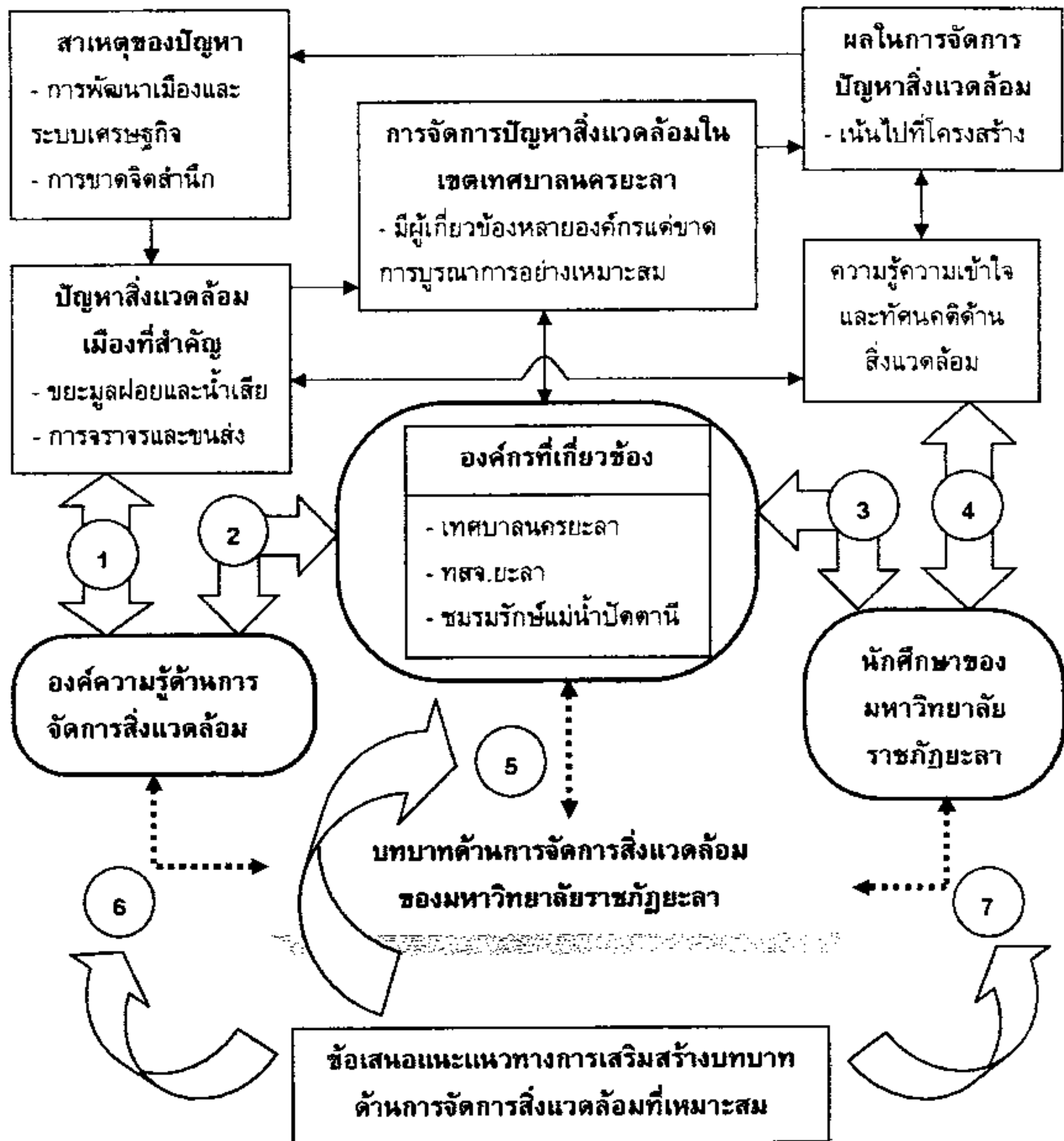
จากแผนภูมิที่ 8.1 แสดงให้เห็นว่าสภาพปัญหาเกี่ยวกับบทบาทด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาที่ยังมีอยู่อย่างจำกัด มีสาเหตุมาจากปัจจัยภายในมหาวิทยาลัยเอง ได้แก่ การที่ต้องปรับตัวจากสถาบันราชภัฏมาเป็นมหาวิทยาลัยทำให้ต้องมีการพัฒนาตัวเองในทุกๆ ด้านซึ่งเป็นภาระที่หนักหน่วง หรือแม้แต่โครงสร้างของหลักสูตรก็ยังอยู่ระหว่างการปรับปรุงจึงยังไม่สามารถแก้ไขข้อจำกัดทางการศึกษาที่มีอยู่ และปัญหาเกี่ยวกับความพร้อมของทั้งบุคลากร งบประมาณ ห้องปฏิบัติการ ไปจนถึงความพร้อมของนักศึกษาเอง โดยเฉพาะในมิติของงานด้านสิ่งแวดล้อม รวมทั้งมีสาเหตุมาจากปัจจัยภายนอกที่องค์กรต่างๆ ยังไม่สามารถรับรู้ถึงศักยภาพของมหาวิทยาลัยอย่างพอเพียง แม้ว่าองค์กรเหล่านี้จะยอมรับว่ามีความต้องการการสนับสนุนทางวิชาการจากมหาวิทยาลัย ประกอบกับการที่มหาวิทยาลัยขาดการประชาสัมพันธ์ที่เข้าถึงองค์กรที่เกี่ยวข้องและขาดความคุ้นเคยในการร่วมมือกันทำให้ส่งผลกระทบต่อ การเข้ามา มีบทบาทของมหาวิทยาลัย ทั้งนี้ จากการศึกษาพบว่ามีปัจจัยที่มีความสำคัญอีกประการหนึ่ง นั่นคือ ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ ซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบในด้านลบต่อบทบาทด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

การที่มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลามีบทบาทด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมอยู่ในขอบเขตที่จำกัดทำให้เกิดผลกระทบหลายประการ ตั้งแต่การพัฒนางองค์ความรู้ทำได้ไม่เต็มที่ เนื่องจากการวิจัยมีอยู่ในวงจำกัดและไม่อาจตอบสนองความต้องการขององค์กรที่เกี่ยวข้องได้อย่างเพียงพอ การสนับสนุนองค์กรที่เกี่ยวข้องมีค่อนข้างน้อยและเป็นไปในลักษณะดำเนินการตามการร้องขอขององค์กรที่เกี่ยวข้องมากกว่าการมุ่งเน้นที่จะเสนอตัวเข้าไปช่วยสนับสนุนก่อน รวมทั้งผลผลิตของการจัดการศึกษา คือ นักศึกษา ก็แสดงบทบาทสนับสนุนงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมภายในเขตเทศบาลนครยะลาค่อนข้างน้อย

ผลกระทบเหล่านี้ทำให้ในปัจจุบันการจัดการสิ่งแวดล้อมในเขตเทศบาลนครยะลาอาจยังไม่เกิดประสิทธิภาพสูงสุด อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาพบว่ามีปัจจัยด้านบวกที่จะสนับสนุนงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมให้ดียิ่งขึ้น ทั้งในส่วนที่มาจากนโยบายของผู้บริหารในองค์กรต่างๆ และการให้ความสำคัญของทุกๆ ฝ่ายที่มีมากขึ้นด้วย

8.1.2 การอภิปรายผลการศึกษานำกรอบแนวคิดในการศึกษา

แผนภูมิที่ 1.2 ในบทที่ 1 ได้แสดงถึงกรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษานี้ จากกรอบดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงในแต่ละประเด็น หากพิจารณาข้อมูลที่ได้จากการศึกษาทำให้เห็นสภาพของความเชื่อมโยงเหล่านี้ว่ามีรายละเอียดและความสำคัญอย่างไร ซึ่งสามารถแสดงการอภิปรายผลการศึกษาดังแผนภูมิที่ 8.2

- ① ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ความรู้จากงานวิจัยและปัญหาสิ่งแวดล้อมเมือง
- ② ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ความรู้จากงานวิจัยและองค์กรที่เกี่ยวข้อง
- ③ ความสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษาและองค์กรที่เกี่ยวข้อง
- ④ ความสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษาและความรู้ความเข้าใจและทัศนคติด้านสิ่งแวดล้อม
- ⑤ บทบาทของมหาวิทยาลัยในการสนับสนุนองค์กรที่เกี่ยวข้องด้านสิ่งแวดล้อม
- ⑥ บทบาทของมหาวิทยาลัยในการสร้างองค์ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมให้ท้องถิ่น
- ⑦ บทบาทของมหาวิทยาลัยในการจัดการเรียนการสอนด้านสิ่งแวดล้อม

แผนภูมิที่ 8.2 การอภิปรายผลการศึกษาผ่านกรอบแนวคิดในการศึกษา

จากแผนภูมิที่ 8.2 แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาและสาเหตุของปัญหาสิ่งแวดล้อมเมือง องค์การที่เกี่ยวข้อง การจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมขององค์กรเหล่านี้ ผลในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมดังกล่าว รวมถึงความรู้ความเข้าใจและทัศนคติด้านสิ่งแวดล้อมของผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

การพัฒนาเมืองและระบบเศรษฐกิจที่มากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับการขาดจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมของประชาชนในปัจจุบัน ทำให้ปัญหาสิ่งแวดล้อมเมืองมีความรุนแรงมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาเกี่ยวกับขยะมูลฝอย น้ำเสีย และการจราจร ซึ่งองค์การที่เกี่ยวข้องก็มีความพยายามเข้ามาจัดการแก้ไข แต่เนื่องจากที่ผ่านมาความร่วมมือระหว่างองค์กรยังมีไม่มากนัก การบูรณาการการดำเนินงานให้มุ่งไปสู่จุดหมายเดียวกันจึงยังไม่เกิดขึ้นมาเป็นรูปธรรม ผลของการจัดการปัญหาที่ผ่านมาจึงเน้นหนักไปที่การจัดการด้านโครงสร้าง เช่น ด้านปัญหาขยะมูลฝอยก็มีการสร้างระบบการจัดเก็บและการสร้างบ่อฝังกลบขยะมารองรับ แม้สิ่งเหล่านี้จะเป็นสิ่งที่จำเป็นต่อการจัดการปัญหา แต่หลายฝ่ายมีความเห็นว่าการเพียงแต่มุ่งเน้นไปที่โครงสร้าง โดยขาดการสร้างจิตสำนึกและพฤติกรรมที่ดีให้เกิดขึ้น ย่อมทำให้ปัญหายังไม่ได้รับการแก้ไขอย่างเหมาะสม ในขณะเดียวกัน การดำเนินงานในลักษณะดังกล่าวมีแนวโน้มที่จะทำให้ประชาชนคิดว่าการจัดการสิ่งแวดล้อมเป็นหน้าที่ของเทศบาลไม่ใช่หน้าที่ของตนเองจึงละเลยการเข้ามามีส่วนรับผิดชอบกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น

ความเชื่อมโยง 7 ประการที่เกิดขึ้นดังแสดงในแผนภูมิที่ 8.2 สามารถอธิบายได้ด้วยข้อมูลที่ได้จากการศึกษา ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ความเชื่อมโยงที่ 1 เป็นความสัมพันธ์ระหว่างองค์ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการวิจัยและสภาพปัญหาสิ่งแวดล้อมเมืองที่เกิดขึ้น ซึ่งจากผลการศึกษาพบว่างานวิจัยส่วนใหญ่ของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลามุ่งเน้นไปที่คุณภาพสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ โดยเฉพาะคุณภาพน้ำ แต่ค่อนข้างขาดงานวิจัยในมิติอื่นๆ เช่น การวิจัยทางสังคมศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

ความเชื่อมโยงที่ 2 เป็นความสัมพันธ์ระหว่างองค์ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการวิจัยและองค์กรที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผลจากการศึกษาแสดงให้เห็นว่ามีงานวิจัยจำนวนมากที่เกิดขึ้นแต่ไม่ได้มีการนำไปสู่การสนับสนุนการดำเนินงานขององค์กรที่เกี่ยวข้อง ทั้งด้วยเหตุผลด้านหัวข้อวิจัย คุณภาพงานวิจัย การเผยแพร่งานวิจัย ความเชื่อถือในงานวิจัยเหล่านี้ รวมไปถึงการให้ความสำคัญต่อการนำงานวิจัยมาปรับใช้

ความเชื่อมโยงที่ 3 เป็นความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาที่มีต่อองค์กรที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผลจากการศึกษาทำให้ทราบว่านักศึกษามีบทบาทในการสนับสนุนงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมอยู่ในวงจำกัด การทำกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมยังมีน้อย

ความเชื่อมโยงที่ 4 เป็นความสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาและความรู้ความเข้าใจและทัศนคติด้านสิ่งแวดล้อม เนื่องจากนักศึกษานับเป็นประชาชนที่อาศัยอยู่ในเทศบาล การวัดระดับความรู้ความเข้าใจและทัศนคติของนักศึกษาก็สามารถที่จะเชื่อมโยงไปถึงความคิดเห็นที่มีต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมและการจัดการสิ่งแวดล้อมของประชาชนได้ในระดับหนึ่ง ซึ่งการศึกษาจากแบบสอบถามทำให้ทราบว่าโดยภาพรวมนักศึกษามีความรู้ความเข้าใจและทัศนคติด้านสิ่งแวดล้อมอยู่ระดับปานกลางค่อนข้างดี และมีความเห็นว่ามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาควรเข้ามามีบทบาทในการสนับสนุนการจัดการสิ่งแวดล้อมในเทศบาลนครยะลา (ดังรายละเอียดในบทที่ 7)

ความเชื่อมโยงที่ 5 6 และ 7 เป็นบทบาทของมหาวิทยาลัยในการสนับสนุนองค์กรที่เกี่ยวข้องด้านสิ่งแวดล้อม การสร้างองค์ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมให้ท้องถิ่น และการจัดการเรียนการสอนด้านสิ่งแวดล้อม ตามลำดับ โดยสภาพปัจจุบันของบทบาทดังกล่าวได้แสดงรายละเอียดในบทที่ 5 และ 6 ทั้งนี้ จากวัตถุประสงค์สำคัญของการศึกษาที่ต้องการค้นหาแนวทางการเสริมสร้างบทบาทด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม ก็เพื่อนำไปสู่การจัดทำข้อเสนอแนะในประเด็นความเชื่อมโยงที่ 5 6 และ 7 นั้นเอง

8.1.3 การพิจารณาสภาพภายในและปัจจัยภายนอก

การเสนอแนวทางการเสริมสร้างบทบาทด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาจำเป็นต้องพิจารณาถึงประเด็นเกี่ยวกับสภาพภายในและปัจจัยภายนอกควบคู่ไปด้วยกัน กล่าวคือ การพิจารณาสภาพภายในเป็นการพิจารณาถึงจุดแข็งและจุดอ่อนของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาในการแสดงบทบาทด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม ส่วนการพิจารณาปัจจัยภายนอกเป็นการพิจารณาถึงสภาวะการณ์จากภายนอกมหาวิทยาลัยที่เอื้อให้เกิดโอกาสในการแสดงบทบาทดังกล่าวและสภาวะการณ์ที่เป็นอุปสรรคต่อการแสดงบทบาทเหล่านี้

การพิจารณาสภาพภายในและปัจจัยภายนอก ได้พิจารณาในประเด็นบทบาท 3 ด้าน คือ บทบาทการสนับสนุนองค์กรที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การฝึกอบรม การเป็นที่ปรึกษาทางวิชาการ และการสนับสนุนห้องปฏิบัติการ บทบาทการพัฒนาองค์ความรู้หรือการวิจัยด้านสิ่งแวดล้อม และบทบาทการจัดการเรียนการสอนด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งสามารถสรุปผลได้ดังตารางที่ 8.1

ตารางที่ 8.1 การพิจารณาสภาพภายในและปัจจัยภายนอก

ประเด็นบทบาทด้าน สิ่งแวดล้อม	สภาพภายใน		ปัจจัยภายนอก	
	จุดแข็ง	จุดอ่อน	โอกาส	อุปสรรค
1. การสนับสนุนองค์กรที่เกี่ยวข้อง	มีปรัชญาที่ให้ ความสำคัญกับ การพัฒนาท้องถิ่น	มีข้อจำกัดด้าน บุคลากรและ งบประมาณ	ได้รับการยอมรับว่า เป็นมหาวิทยาลัย ของท้องถิ่น	ขาดความคุ้นเคย ระหว่างกัน
1.1 การฝึกอบรม	มีบุคลากร หลากหลาย สาขา	ขาดข้อมูล/ ความรู้เกี่ยวกับ รายละเอียดการ ปฏิบัติงานจริง	องค์กรที่ เกี่ยวข้องต้องการ ได้รับการอบรม	ขาดการสื่อสาร ระหว่างกัน
1.2 การเป็นที่ ปรึกษาทางวิชาการ	เข้าใจสภาพ ปัญหาอย่าง แท้จริง	ขาดความ เชี่ยวชาญ เฉพาะทาง	การดำเนินงานใน ปัจจุบันต้องการ ความรู้ทาง วิชาการมากขึ้น	ความเชื่อถือ/ การยอมรับ
1.3 การสนับสนุน ห้องปฏิบัติการ	มีห้องปฏิบัติการ และอุปกรณ์ที่ได้ มาตรฐาน	ขาดบุคลากร เฉพาะทาง/ นักวิทยาศาสตร์	มีความต้องการ ใช้ห้องปฏิบัติการ จากภายนอก	การแข่งขันกับ ห้องปฏิบัติการที่ อื่นๆ
2. การวิจัยองค์ความรู้	สามารถทุ่มเท ให้กับงานวิจัย และคุ้นเคยกับ พื้นที่ภาคสนาม	ขาดทักษะใน การวิจัยขั้นสูง	นักวิจัยจากที่ อื่นๆ ลงมาทำ วิจัยน้อยลง	ปัญหาความไม่ สงบในพื้นที่
3. การจัดการเรียน การสอน	มีโปรแกรมวิชา วิทยาศาสตร์ สิ่งแวดล้อม และ ปริญญาโทที่ เกี่ยวข้อง	การปรับหลักสูตร ให้สอดคล้องกับ สภาพปัญหายัง ไม่สมบูรณ์	นักศึกษาให้ ความสำคัญกับ การเรียนรู้ด้าน สิ่งแวดล้อม	นักศึกษาส่วน หนึ่งเลือกไป ศึกษาที่อื่นๆ

จากตารางที่ 8.1 แสดงให้เห็นประเด็นสำคัญที่เกี่ยวกับสภาพภายในและปัจจัยภายนอก
ในบทบาทด้านต่าง ๆ ซึ่งสามารถนำมาเป็นแนวทางการเสนอแนะได้ดังนี้

8.1.3.1 จากจุดแข็งที่มีอยู่และสภาพโอกาสที่เอื้ออำนวย มหาวิทยาลัยสามารถ
นำไปสู่การเพิ่มศักยภาพให้สูงยิ่งขึ้นได้ เช่น การเป็นมหาวิทยาลัยของท้องถิ่นจึงมีความชำนาญ
ในพื้นที่และจากปัญหาความไม่สงบทำให้นักวิจัยจากที่อื่นอาจลงมาทำงานในพื้นที่น้อยลง
ดังนั้นควรทำการเพิ่มศักยภาพในการวิจัยให้มากขึ้น สร้างผลงานออกมาให้เป็นที่ยอมรับมากขึ้น
รวมทั้งควรส่งเสริมให้ทีมงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นโดยขอรับทุนจากทั้งองค์กรภายนอกและภายใน

8.1.3.2 จากจุดแข็งที่มีอยู่นำมาชดเชยกับสภาพที่เป็นอุปสรรค เช่น จากสภาพการแข่งขันของห้องปฏิบัติการที่อื่นๆ มหาวิทยาลัยก็ควรใช้ห้องปฏิบัติการที่มีอยู่สนับสนุนงานให้กับองค์กรที่เกี่ยวข้องให้มากขึ้น ขยายความร่วมมือออกไปในวงกว้าง เพื่อให้เกิดความคุ้นเคยและเป็นการสร้างความชำนาญควบคู่กันไป

8.1.3.3 ใช้ประโยชน์จากสภาพโอกาสที่เอื้ออำนวยมาเป็นตัวสนับสนุนให้เกิดการแก้ไขจุดอ่อนภายในมหาวิทยาลัย เป็นการเร่งให้เกิดการพัฒนาตัวเองให้มากขึ้น เช่น จากการที่องค์กรภายนอกเริ่มให้โอกาสมหาวิทยาลัยในการเข้าไปร่วมดำเนินงาน ทางมหาวิทยาลัยก็ควรเข้าไปรับโครงการและของบประมาณมาสนับสนุนเพื่อนำมาดำเนินงาน ซึ่งสามารถทำให้เกิดการพัฒนาศักยภาพของมหาวิทยาลัยได้

8.1.3.4 ต้องแสวงหาแนวทางหรือความคิดแบบใหม่ๆ มาใช้แก้ไขสภาพที่เป็นทั้งจุดอ่อนและอุปสรรคในการทำงาน เช่น เมื่อเกิดความไม่สงบในพื้นที่ทำให้ลงไปทำงานในภาคสนามได้ลำบาก อีกทั้งบุคลากรก็มีอยู่อย่างจำกัด ก็อาจใช้แนวทางใหม่โดยการคิดงานวิจัยที่อาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้คนในท้องถิ่นเป็นส่วนหนึ่งของการวิจัย รวมถึงเน้นการทำวิจัยที่ส่งผลประโยชน์ต่อท้องถิ่นเป็นสำคัญ หรือ การที่มหาวิทยาลัยกับองค์กรที่เกี่ยวข้องไม่สามารถสื่อสารกันได้อย่างเพียงพอประกอบกับมหาวิทยาลัยก็ยังไม่มียุทธศาสตร์ที่จะไปแนะนำองค์กรให้รับรู้ในวงกว้าง ก็อาจใช้แนวทางการเปิดโปรแกรมวิชาขึ้นมาเฉพาะที่รับผู้ปฏิบัติงานด้านสิ่งแวดล้อมในเทศบาลนครยะลาเป็นนักศึกษาเพื่อให้เกิดการร่วมรับรู้และเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติ การส่งเสริมบทบาททางด้านอาจต้องใช้แนวทางใดแนวทางหนึ่งเป็นหลัก และบทบาททางด้านก็มีความจำเป็นต้องใช้หลายแนวทางมาประกอบกัน ขึ้นอยู่กับลักษณะงาน ช่วงเวลา และข้อจำกัดที่มี ทั้งนี้ไม่มีแนวทางใดที่สมบูรณ์แบบที่สุดจะต้องมีพลวัตและการปรับใช้อย่างเหมาะสม

8.1.4 การอภิปรายข้อสรุปบางประการ

ผลการศึกษาที่ได้จากวิธีการศึกษาทั้ง 4 รูปแบบ แสดงให้เห็นถึงข้อสรุปหลายประการที่สำคัญ ตั้งแต่ข้อสรุปเกี่ยวกับปัญหาการรับรู้และการประสานความร่วมมือกับองค์กรที่เกี่ยวข้อง หรือ ข้อสรุปเกี่ยวกับศักยภาพในบางด้านของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาที่มีอยู่ค่อนข้างจำกัด รวมถึงข้อสรุปที่ว่าในปัจจุบันการส่งเสริมบทบาทด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลายังไม่เป็นที่รับรู้ในวงกว้าง เป็นต้น ซึ่งเมื่อได้พิจารณาข้อสรุปเหล่านี้จากมุมมองของผู้ศึกษาเอง ก็พบว่าบางประเด็นที่น่าสนใจสมควรนำมาอภิปรายในที่นี้ คือ

8.1.4.1 จากปัญหาสิ่งแวดล้อมเมืองในปัจจุบันที่ยังไม่รุนแรงมากนักเมื่อเปรียบเทียบกับเทศบาลนครใกล้เคียง เช่น เทศบาลนครหาดใหญ่หรือเทศบาลนครสงขลา และจากพื้นฐานของเทศบาลนครยะลาที่มีการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ดีมาอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับการพัฒนาเมืองในปัจจุบันก็ไม่ได้เป็นไปอย่างรวดเร็วจนถึงขั้นที่จะไปสร้างปัญหาสิ่งแวดล้อมมากนัก สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ส่งผลให้บุคลากรผู้ปฏิบัติงานด้านสิ่งแวดล้อมในองค์กรที่เกี่ยวข้องมักเน้นการปฏิบัติงานในเชิงพัฒนาสิ่งแวดล้อมมากกว่าการเน้นแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมเหมือนกับเทศบาลนครอื่นๆ ที่มีปัญหาสิ่งแวดล้อมรุนแรง สภาพดังกล่าวในมุมหนึ่งก็นับว่าเป็นจุดแข็งของเทศบาลนครยะลา แต่ในอีกมุมหนึ่งก็อาจส่งผลต่อการแสดงบทบาทด้านสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา กล่าวคือ แรงผลักดันที่จะทำให้ผู้ปฏิบัติงานต้องออกมาขอความร่วมมือกับองค์กรอื่นๆ ในเทศบาลนครยะลารวมถึงสถาบันทางการศึกษาจึงมีค่อนข้างน้อย นั่นคือ สภาพ “เราไม่รู้เขาและเขาไม่รู้เรา” บางครั้งอาจเป็นเพราะยังไม่มี ความจำเป็นอย่างเร่งด่วนที่จะต้องมาเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เนื่องจากในปัจจุบันก็สามารถปฏิบัติงานกันได้ในระดับที่น่าพอใจ ในทางกลับกันสถาบันทางการศึกษาในท้องถิ่นก็อาจไม่เห็นความจำเป็นเร่งด่วนที่จะต้องเข้าไปแสดงบทบาทด้านสิ่งแวดล้อม เนื่องจากองค์กรต่าง ๆ ดำเนินงานได้ดีในระดับหนึ่ง สถาบันทางการศึกษาเหล่านี้จึงอาจไปเน้นพัฒนาท้องถิ่นในมิติอื่นๆ มากกว่า เช่น การพัฒนาระบบการศึกษา หรือ เศรษฐกิจชุมชน เป็นต้น

ดังนั้น การที่ผู้ศึกษาไปสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มเป้าหมายทั้งจากองค์กรที่เกี่ยวข้องและจากมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาแล้วได้ข้อมูลในลักษณะที่ยังไม่ได้มีการรับรู้หรือประสานความร่วมมือกันอย่างจริงจัง ส่วนหนึ่งจึงน่าจะมาจากเหตุผลข้างต้น แต่ทั้งนี้ก็ไม่ได้หมายความว่าฝ่ายต่าง ๆ มองข้ามความสำคัญของการร่วมมือด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม เพราะหลาย ๆ คำตอบที่ได้รับก็แสดงอย่างชัดเจนว่าต่างฝ่ายต่างมีทัศนคติที่ดีต่อความร่วมมือและพร้อมที่จะสนับสนุนงานซึ่งกันและกัน เพียงแต่สภาพปัจจุบันอาจยังไม่ได้ร่วมมือกันเท่านั้นเอง

8.1.4.2 การพิจารณาถึงข้อจำกัดและศักยภาพของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลานั้น ผู้ศึกษามีความเห็นว่าจะต้องพิจารณาพร้อมกันไปในสามมิติ คือ มิติที่ปรากฏอยู่บนพื้นฐานของข้อมูลในปัจจุบัน มิติที่อยู่บนพื้นฐานความรู้สึกและความเชื่อส่วนบุคคล และมิติเชิงบทบาทเปรียบเทียบ ดังนี้

1) มิติที่ปรากฏอยู่บนพื้นฐานของข้อมูลในปัจจุบัน เป็นการพิจารณาเกี่ยวกับความพร้อมของบุคลากร งบประมาณ ห้องปฏิบัติการ นักศึกษา รวมถึงโครงสร้างและระบบการจัดการศึกษา เป็นต้น ซึ่งการพิจารณาในมิติดังนี้ได้มีการนำเสนอรายละเอียดในบทที่ผ่านมา ทั้งนี้ผู้ศึกษามีความเห็นว่ามีมิตินี้เป็นข้อจำกัดของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาที่สามารถแสดงให้เห็นเป็นรูปธรรม เช่น หากพิจารณาคณะวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการเกษตร พบว่ามีอาจารย์ประจำร่วมกับอาจารย์อัตราจ้างเท่ากับ 64 คน โดยมีนักศึกษาสาขาวิทยาศาสตร์ร่วมกัน

ทั้งสิ้น 1,640 คน (มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, 2548 ข:13-15) ทำให้สัดส่วนของอาจารย์ต่อจำนวนนักศึกษาเท่ากับ 1 ต่อ 25 ซึ่งต่ำกว่ามาตรฐานของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) ที่กำหนดให้สัดส่วนของอาจารย์ประจำทุกระดับต่อจำนวนนักศึกษาเต็มเวลาเทียบเท่า คือ 1 ต่อ 15 และเมื่อพิจารณาคณะกรรมการจัดการสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ จังหวัดสงขลาที่มีสัดส่วนเท่ากับ 1 ต่อ 5 (มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. คณะการจัดการสิ่งแวดล้อม, 2548) ก็เป็นการแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างด้านบุคลากรได้อย่างชัดเจน ประกอบกับในสภาพปัจจุบันอาจารย์หนึ่งท่านมีภาระงานต้องรับผิดชอบค่อนข้างมาก ทั้งภาระด้านงานสอน งานด้านการบริหาร หรืองานด้านวิชาการอื่นๆ สิ่งเหล่านี้จึงเป็นข้อจำกัดด้านบุคลากรที่สามารถแสดงให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรม นอกจากนี้ยังมีข้อจำกัดในด้านอื่นๆ อีกหลายประการ เช่น นักศึกษา ห้องปฏิบัติการ หรือระบบการบริหารงานภายในซึ่งมีรายละเอียดที่แตกต่างกันไป อย่างไรก็ตามข้อจำกัดในมิตินี้หลายฝ่ายต่างรับรู้และได้มีความพยายามหาแนวทางแก้ไขและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง แต่ทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่นๆ ที่จะมาสนับสนุนด้วย เช่น งบประมาณหรือนโยบายของภาครัฐ

2) มิติที่อยู่บนพื้นฐานความรู้สึกและความเชื่อส่วนบุคคล มิตินี้เป็นข้อจำกัดที่เกิดจากความรู้สึกของบุคลากรภายในมหาวิทยาลัยและความเชื่อของบุคคลภายนอก ซึ่งผู้ศึกษามีความเห็นว่าบางครั้งเป็นข้อจำกัดที่ถูกสร้างขึ้นโดยไม่รู้ตัว เช่น การที่บุคลากรบางท่านมีความเห็นว่ามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาไปแข่งขันกับมหาวิทยาลัยอื่นได้ยาก หรือ การที่เจ้าหน้าที่บางท่านขององค์กรที่เกี่ยวข้องอาจไม่ค่อยเชื่อมั่นในความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านของมหาวิทยาลัย (แต่ถ้าเป็นเรื่องของท้องถิ่นมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลานั้นจะมีศักยภาพในการดำเนินงานได้เป็นอย่างดี) ทำให้เป็นอุปสรรคต่อความร่วมมือระหว่างกัน ดังนั้นมิตินี้จึงเป็นมิติที่สำคัญและควรนำมาพิจารณาอย่างเหมาะสม ทุกๆ ฝ่ายควรมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันเพื่อสร้างความเข้าใจและค่านิยมที่ถูกต้อง ซึ่งคงต้องใช้เวลาและความตั้งใจของทุกฝ่ายในการช่วยกันลดข้อจำกัดในมิตินี้ให้ลดน้อยลงไป

3) มิติเชิงบทบาทเปรียบเทียบ เป็นข้อจำกัดที่ยึดโยงกับบริบทขององค์กรที่แตกต่างกัน กล่าวคือ การนำศักยภาพบางด้านของสถาบันการศึกษาในท้องถิ่นไปเปรียบเทียบกับสถาบันการศึกษาจากส่วนกลาง โดยไม่ได้พิจารณาถึงบริบทและบทบาทที่แตกต่างกัน ผู้ศึกษาคิดว่าเป็นการพิจารณาที่อาจผิดพลาดได้ เพราะสถาบันการศึกษาแต่ละแห่งล้วนมีบทบาทหน้าที่ที่สำคัญของตนเอง เช่น ในกรณีของงานวิจัยที่มีขอบเขตการศึกษาค่อนข้างกว้างก็ควรเป็นบทบาทของมหาวิทยาลัยในระดับภูมิภาคหรือมหาวิทยาลัยจากส่วนกลาง ส่วนงานวิจัยที่เกี่ยวกับท้องถิ่นก็ควรเป็นบทบาทของมหาวิทยาลัยท้องถิ่น ซึ่งก็ไม่ได้หมายความว่าผลงานวิจัยในเรื่องของท้องถิ่นมีความสำคัญน้อยไปกว่าผลการวิจัยในระดับภูมิภาค อีกทั้งในบางกรณีการเรียนรู้ท้องถิ่นอย่างถูกต้องอาจนำไปสู่การแก้ไขปัญหาในระดับชาติก็เป็นได้

8.1.4.3 การแสดงบทบาทด้านสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาในปัจจุบันต้องยอมรับว่ามีปัจจัยที่เป็นอุปสรรคหลายประการ โดยเฉพาะปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ นอกจากนี้การที่องค์กรต่างๆ ในเทศบาลนครยะลายังไม่รับรู้บทบาทด้านนี้เท่าที่ควร อาจเป็นเพราะการดำเนินงานที่ผ่านมาของมหาวิทยาลัยมักมุ่งเน้นไปที่ชุมชนรอบนอกหรือในพื้นที่อื่นๆ ก่อนข้างมาก เมื่อประกอบกับการขาดการประชาสัมพันธ์ ทำให้องค์กรต่างๆ ได้รับทราบข้อมูลเหล่านี้ค่อนข้างน้อย แต่ทั้งนี้ผู้ศึกษาพบว่าอาจารย์ทุกท่านที่ผู้ศึกษาได้ไปสัมภาษณ์ล้วนแสดงให้เห็นถึงมุมมองที่ห่วงใยต่อสิ่งแวดล้อมและให้ความสำคัญต่อการแสดงบทบาทด้านนี้ เพียงแต่อาจารย์แต่ละท่านเลือกที่จะดำเนินการในส่วนที่ตนเองเกี่ยวข้องให้ดีที่สุดก่อน ซึ่งจากข้อจำกัดที่มีก็นับว่าเป็นภาระที่หนักหน่วงของอาจารย์ในระดับหนึ่งแล้ว ดังนั้นการจะมาร่วมกันดำเนินการอย่างเป็นองค์รวมจนทำให้เกิดเป็นพลังขับเคลื่อนอย่างชัดเจนจึงเป็นไปได้ค่อนข้างน้อย อย่างไรก็ตาม ผู้ศึกษาเชื่อว่าในอนาคตสิ่งเหล่านี้จะมีแนวโน้มที่ดีขึ้น เพราะพื้นฐานความคิดของหลายๆ ฝ่ายทั้งอาจารย์ นักศึกษาและผู้ปฏิบัติงานในองค์กรที่เกี่ยวข้องต่างให้ความสำคัญกับประเด็นด้านสิ่งแวดล้อม แต่ส่วนหนึ่งก็คงต้องมีพลังขับเคลื่อนโดยนโยบายของผู้บริหารด้วย ซึ่งไม่ได้หมายถึงเฉพาะผู้บริหารของมหาวิทยาลัยหรือผู้บริหารขององค์กรที่เกี่ยวข้อง แต่เกี่ยวพันไปถึงนโยบายที่ชัดเจนของผู้บริหารระดับประเทศด้วย

จากการอภิปรายข้อมูลผลการศึกษาทั้งที่ผ่านกรอบแนวคิด ความเชื่อมโยง และปัจจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการอภิปรายผลการศึกษาในประเด็นต่างๆ สามารถนำไปสู่การอภิปรายบทบาทของมหาวิทยาลัยด้านสิ่งแวดล้อมที่มีความเหมาะสมต่อไป

8.2 บทบาทของมหาวิทยาลัย : จากทฤษฎี สู่ตัวแบบด้านสิ่งแวดล้อม

การอภิปรายบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาเพื่อการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม หากพิจารณาบนพื้นฐานของทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง พบว่ามีหลายทฤษฎีที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับสภาพปัจจุบันของเทศบาลนครยะลา รวมทั้งเมื่อได้วิเคราะห์ทฤษฎีเหล่านี้ควบคู่กับผลการศึกษา ก็สามารถนำไปสู่การเสนอตัวแบบที่เกี่ยวกับบทบาทด้านสิ่งแวดล้อมได้ในที่สุด

8.2.1 การอภิปรายบทบาท : ทฤษฎีโครงสร้าง-หน้าที่นิยม

ทฤษฎีโครงสร้าง-หน้าที่นิยม ที่ระบุว่าสังคมเป็นเสมือนสิ่งมีชีวิตอย่างหนึ่ง สิ่งมีชีวิตนี้จะมีส่วนประกอบหลายอย่าง แต่ละอย่างมีหน้าที่เฉพาะจะต้องปฏิบัติเพื่อการคงอยู่ของส่วนรวมคือตัวสิ่งมีชีวิตนั้น สังคมมนุษย์ก็เป็นอย่างนั้น ทุกส่วนของสังคมมีหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติ ส่วนต่าง ๆ เหล่านี้ของสังคมรวมกันเข้าก็เป็นโครงสร้างสังคม หากพิจารณาข้อมูลบนพื้นฐานทฤษฎีนี้จะได้ว่า มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาเป็นส่วนประกอบหนึ่งของสิ่งมีชีวิตที่เรียกว่าสังคมเทศบาลนครยะลา (หรือครอบคลุมไปยังท้องถิ่นของจังหวัดยะลาและจังหวัดใกล้เคียง) มหาวิทยาลัยจึงมีบทบาทหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติ ซึ่งหน้าที่ดังกล่าวต้องสอดคล้องและสนับสนุนการดำรงอยู่ของสังคม นอกจากนี้สังคมไม่ได้มีการหยุดนิ่ง ต้องมีการเจริญเติบโตก้าวหน้าหรือเสื่อมโทรมได้เปรียบเสมือนแต่ก่อนเทศบาลนครยะลาที่เติบโตมาจากเทศบาลเมืองยะลา มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาที่เติบโตมาจากวิทยาลัยครูยะลา ในประเด็นดังกล่าวทำให้บทบาทบางประการของมหาวิทยาลัยเพิ่มเติมขึ้นแสดงถึงการเจริญเติบโต แต่บทบาทบางด้านก็หดหายไปเพราะมีความจำเป็นน้อยลงจึงเกิดความเสื่อมลง แต่ทั้งนี้ความมั่นคงของสังคม (ซึ่งในที่นี้หมายถึงสังคมเทศบาลนครยะลา) จะขึ้นอยู่กับคุณภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของส่วนต่าง ๆ ในโครงสร้างสังคม

กล่าวในอีกมุมหนึ่งเพื่อให้เห็นเป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น ก็อาจเปรียบสังคมเทศบาลนครยะลาเป็นเสมือนร่างกายของมนุษย์คนหนึ่ง เป็นมนุษย์ที่อาศัยอยู่ในบ้านที่เรียกว่าประเทศไทย ในบ้านหลังนี้มีสมาชิกอยู่มากมาย บางคนก็ตัวใหญ่ บางคนก็ตัวเล็ก บางคนถนัดทำงานบ้าน บางคนถนัดออกไปทำงานนอกบ้าน แต่มนุษย์ในบ้านก็เรียนรู้ที่จะอยู่ด้วยกันและมีความสัมพันธ์ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ทั้งนี้ เมื่อกลับมามองเฉพาะมนุษย์ที่มีชื่อว่าเทศบาลนครยะลา ก็จะทำให้เห็นว่าตั้งแต่เกิดขึ้นมาก็ได้มีการเจริญเติบโตมาเป็นลำดับ ตั้งแต่ยังเป็นเด็กหัดคลานจนมาปัจจุบันอาจอยู่ในช่วงวัยรุ่นแล้ว และเมื่อมองลึกลงไปในร่างกายมนุษย์คนนี้ก็เห็นได้ว่าประกอบด้วยอวัยวะหลายส่วนที่ต้องเติบโตขึ้นพร้อมๆ กัน หากอวัยวะส่วนใดโตช้าหรือโตเร็วกว่าอวัยวะส่วนอื่นๆ ก็จะกลายเป็นมนุษย์ที่ไม่สมบูรณ์ เมื่อทำงานการอันใดก็จะมีประสิทธิภาพน้อยกว่ามนุษย์คนอื่นๆ ในบ้านประเทศไทย

หากมองในมิติงานด้านสิ่งแวดล้อม เมื่อพิจารณาถึงอวัยวะส่วนต่าง ๆ ของมนุษย์ที่ชื่อ เทศบาลนครยะลา นี้ สามารถสมมติได้ว่าองค์กรที่เรียกว่าเทศบาลนครยะลาอาจเป็นอวัยวะที่เรียกว่าร่างกาย มีองค์กรอื่นที่เกี่ยวข้องเป็นแขนขา มีค่านิยมและวัฒนธรรมของท้องถิ่นเป็นหัวใจ สำหรับมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาก็เปรียบเสมือนส่วนหนึ่งของสมอง เป็นต้น ดังนั้นอวัยวะทุกส่วนต้องทำงานร่วมกัน สัมพันธ์กันไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อเป้าหมายคือมีสุขพละมัยที่ดีของร่างกายและสามารถทำประโยชน์ให้กับบ้านประเทศไทยหลังนี้ได้

จากทฤษฎีโครงสร้าง-หน้าที่นิยม เมื่อนำมาผนวกกับข้อมูลในปัจจุบันจะมองได้ว่าสังคมเทศบาลนครยะลาเป็นมนุษย์ที่มีร่างกายสะอาดสะอาดและสุขภาพสมบูรณ์แข็งแรงดี แต่การทำงานของแขนขาอาจยังไม่ได้เป็นไปพร้อม ๆ กับร่างกาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีการใช้องค์ความรู้มาแก้ไขปัญหาไม่มากเท่าที่ควร หากเป็นเช่นนี้แล้วสิ่งที่ควรดำเนินการประกอบด้วย

8.2.1.1 การที่อวัยวะส่วนต่าง ๆ ต้องเข้าใจในหน้าที่ของตัวเองให้ดีเสียก่อน และอวัยวะส่วนอื่น ๆ ต้องรับรู้ว่ามีอวัยวะส่วนใดมีบทบาทหน้าที่อย่างไร และมีศักยภาพเพียงใด

8.2.1.2 ในการทำงานอวัยวะทุกส่วนต้องประสานกันอย่างพร้อมเพรียง งานใดที่เคยปฏิบัติจนชำนาญก็อาจดำเนินการต่อไปได้ แต่ก็ต้องทบทวนว่าที่เคยปฏิบัติกันมานั้นมีแนวทางในการปรับปรุงอย่างไร ส่วนงานใดที่ยังไม่เคยทำก็ต้องคิดตรองให้ดีว่าควรดำเนินการเช่นใดเพื่อให้งานสำเร็จลุล่วงด้วยดี ซึ่งการคิดทบทวนหรือการตรึกตรองควรเป็นบทบาทสำคัญของอวัยวะที่เรียกว่าสมอง

8.2.1.3 ต้องรับรู้ข้อมูลจากมนุษย์คนอื่น ๆ ในบ้าน รวมถึงต้องทราบความเป็นไปของสังคมภายนอกบ้านหลังนี้ ทั้งข้อมูลจากคฤหาสน์ที่อยู่ไกลหรือกระท่อมที่อยู่ใกล้บ้านของเรา เพื่อจะได้รับทราบแนวโน้มการแสดงบทบาทหน้าที่ในฐานะมนุษย์คนหนึ่งของบ้านประเทศไทย ซึ่งในประเด็นนี้อวัยวะที่เรียกว่าสมองก็ต้องมีบทบาทสำคัญในการสื่อสารและวิเคราะห์ประมวลผลสะท้อนกลับไปยังส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย

สรุปได้ว่าหากมองข้อมูลในเทศบาลนครยะลาผ่านทฤษฎีโครงสร้าง-หน้าที่นิยมจะทำให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่า การมีมุมมองร่วมกัน รับรู้ถึงความสำคัญของกันและกัน เพื่อที่จะก้าวเดินไปในทิศทางเดียวกัน ย่อมนำไปสู่ความสำเร็จและความยั่งยืนในหน้าที่การงานทุกประการ รวมถึงหน้าที่การงานด้านสิ่งแวดล้อมของสังคม

8.2.2 การอภิปรายบทบาท : มุมมองจากการทบทวนวรรณกรรม

การทบทวนวรรณกรรมไม่ว่าจะเป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับปฏิญญาแทลรอรี่ หลักการของสิ่งแวดล้อมศึกษา หรือจากงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศ สามารถนำไปสู่การพิจารณาบทบาทในด้านต่าง ๆ ดังนี้

8.2.2.1 บทบาทการแสดงเจตน์จำนงในการเรียนการสอนและการปฏิบัติการด้านสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืนของสังคม ผ่านการสร้างวัฒนธรรมของความยั่งยืนให้เกิดขึ้นในมหาวิทยาลัยทั้งวัฒนธรรมการบริหาร วัฒนธรรมการเรียนการสอนและวัฒนธรรมการบริการสังคม การแสดงตนเป็นสถาบันเชิงนิเวศที่สามารถอยู่ร่วมกันระหว่างบุคลากรและสภาพแวดล้อมภายใน การมีส่วนร่วมกับชุมชนท้องถิ่นและนำไปสู่การขับเคลื่อนสังคมให้ไปสู่ความยั่งยืนด้วยแนวทางที่เป็นสหวิทยาการ

8.2.2.2 บทบาทการจัดการเรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา ที่จะเกื้อหนุนความเข้าใจของผู้เรียนให้สามารถเข้าใจถึงความซับซ้อนของประเด็นปัญหาในท้องถิ่น และช่วยให้บุคลากรในสังคมมีความสามารถพอที่จะรับมือกับปัญหาที่มีต่อท้องถิ่น สามารถพัฒนาขึ้นไปจนถึงขั้นที่มีความสามารถรับผิดชอบและชี้นำสังคมไปในแนวทางที่สร้างสรรค์ เกิดสภาพสังคมที่ดีและมีความยั่งยืนได้

8.2.2.3 บทบาทการเข้าไปมีส่วนร่วมกับท้องถิ่นในงานด้านสิ่งแวดล้อม โดยการดำเนินโครงการต่าง ๆ เช่น กองทุนด้านสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนงบประมาณไปยังองค์กรต่าง ๆ สำหรับการปรับปรุงงานและลดค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้น ซึ่งผลประโยชน์ที่ได้รับจากการดำเนินงานดังกล่าวก็จะย้อนกลับมาเป็นเงินกองทุนสิ่งแวดล้อมเพื่อนำไปสนับสนุนองค์กรอื่นๆ ในสังคมที่ยังมีความต้องการ เกิดเป็นวงจรส่งเสริมศักยภาพของสังคม

อย่างไรก็ตามมุมมองที่ได้รับจากการทบทวนวรรณกรรม ส่วนใหญ่อยู่บนพื้นฐานความคิดของต่างประเทศ ซึ่งมีวัฒนธรรมทางการศึกษา ความรับผิดชอบทางสังคมและสภาพปัญหาที่แตกต่างกัน แต่ก็มีใช้ว่าจะไม่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้เสียทีเดียว มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาสามารถนำมุมมองที่สอดคล้องกับบริบทของตนเองเพื่อนำไปสู่การยกระดับความเป็นมหาวิทยาลัยเพื่อท้องถิ่นได้ ซึ่งการศึกษานี้ขอเสนอตัวแบบที่สื่อให้เห็นภาพร่างของการแสดงบทบาทด้านสิ่งแวดล้อมทั้งของมหาวิทยาลัยและองค์กรที่เกี่ยวข้องบนพื้นฐานของทฤษฎีที่กล่าวมาข้างต้นผนวกกับข้อมูลที่ได้จากการศึกษา โดยใช้ชื่อว่า “ตัวแบบนักตะกร้อ”

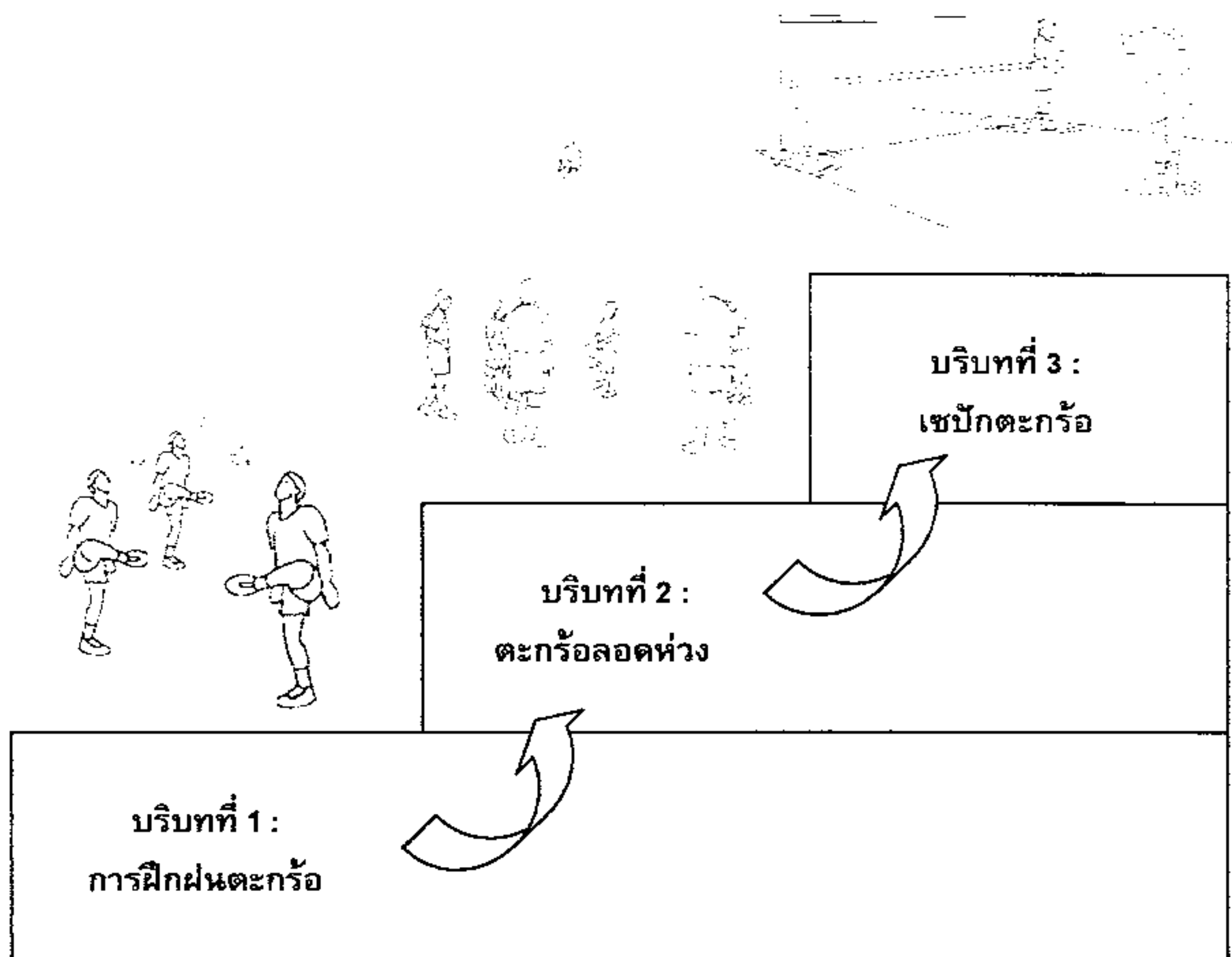
8.2.3 ตัวแบบนักตะกร้อ : ภาพร่างของบทบาทด้านสิ่งแวดล้อม

ตัวแบบนักตะกร้อเป็นตัวแทนสำหรับการนำเสนอภาพร่างเชิงสัญลักษณ์ของบทบาทด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรต่างๆ ในสังคม รวมทั้งเป็นการสะท้อนวิธีการมองสภาพปัญหา การจัดการแก้ไขและบทบาทหน้าที่ในภาพรวมบนมิติขององค์กรและบริบทของสังคม ตัวแบบดังกล่าวมีการนำเสนอเชิงเปรียบเทียบเพื่อมุ่งหวังให้เกิดการมองการจัดการสิ่งแวดล้อมแบบองค์รวม รวมทั้งสามารถนำไปเป็นแนวคิดสำหรับการดำเนินการด้านอื่นๆ ได้

กีฬาตะกร้อเป็นกีฬาที่ชนชาติเอเชียเป็นผู้ให้กำเนิด จากการเล่าขานพออนุমানได้ว่า กีฬาตะกร้อน่าจะมีเมื่อยุคกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี ซึ่งเมื่อคราวที่ไทยทำสงครามกับพม่า ในยามตั้งค่ายพักแรมเหล่าทหารทั้งสองฝ่ายพักผ่อน ต่างก็หาการเล่นต่าง ๆ มาเล่นกันเพื่อความสนุกและผ่อนคลาย มีการเล่นที่หาอุปกรณ์ง่าย ๆ เช่น ตะกร้อมาเตะกัน ครั้งแรกก็ใช้เศษผ้ามามัดรวมและมัดเป็นลูกกลม ๆ ล้อมวงเตะกัน กีฬาตะกร้อเป็นกีฬาที่มีลักษณะหลายประการที่เอื้ออำนวยต่อคนไทยในการฝึก เพราะลักษณะเหล่านั้นสอดคล้องกับความเป็นอยู่ อุปนิสัยใจคอ ตลอดจนสภาพเศรษฐกิจ สังคม และภูมิประเทศของไทยทั้งในอดีตและปัจจุบัน เช่น อวัยวะที่ใช้สำหรับการเล่นกีฬาตะกร้อเป็นอวัยวะของร่างกายที่คนไทยชอบใช้สำหรับการต่อสู้ ป้องกันตัวแบบไทยดั้งเดิม สนามหรือสถานที่ที่ใช้ในการเล่นการกีฬาตะกร้อสามารถใช้ได้ทั่วไปไม่จำกัดทั้งในร่มและกลางแจ้ง อุปกรณ์ในการเล่น คือ ลูกตะกร้อก็สามารถหาซื้อได้ง่าย ราคาถูกและซื้อเพียงลูกเดียวก็เล่นได้ยาวนาน (สมาคมตะกร้อแห่งประเทศไทย, 2548)

นักตะกร้อคือนักกีฬาที่มีความถนัดในการเล่นตะกร้อ ตัวแบบนักตะกร้อจึงเป็นตัวแทนที่มององค์กรต่างๆ เป็นนักตะกร้อ และเปรียบเทียบวิธีการเล่นตะกร้อเป็นตัวแทนของกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมในบริบทต่างๆ ซึ่งสัญลักษณ์ที่ใช้ในตัวแบบแสดงความหมายดังนี้

- นักตะกร้อ คือ องค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสิ่งแวดล้อม ยกตัวอย่าง เช่น มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา เทศบาลนครยะลา สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดยะลา และชมรมรักษาม่าน้ำปัดตานี เป็นต้น
- ลูกตะกร้อ คือ ประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในแต่ละบริบท ลูกตะกร้อที่ใช้ในการฝึกฝนย่อมมีความแตกต่างกับลูกตะกร้อในการแข่งขัน
- วิธีการเล่น คือ รูปแบบและแนวทางการปฏิบัติที่เหมาะสมของนักตะกร้อในกิจกรรมการเล่นตะกร้อที่แตกต่างกัน วิธีการเล่นตะกร้อลอดห่วงย่อมแตกต่างจากวิธีการเล่นเซปักตะกร้อ
- กิจกรรมการเล่นตะกร้อ คือ ตัวแทนของบริบทที่แตกต่างกันไปในการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม ในที่นี้กำหนดให้กิจกรรมการเล่นตะกร้อมี 3 บริบท คือ การฝึกฝนตะกร้อ การเล่นตะกร้อลอดห่วง และการแข่งขันเซปักตะกร้อ ซึ่งสามารถแสดงบริบทต่างๆ ได้ดังภาพที่ 8.1

ภาพที่ 8.1 ตัวแบบนักตะกร้อ

8.2.3.1 การฝึกฝนตะกร้อ

เป็นกิจกรรมพื้นฐานของนักตะกร้อทุกคนก่อนที่จะไปสู่การแข่งขันแบบต่าง ๆ การฝึกฝนตะกร้อเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด นักตะกร้อทุกคนต้องผ่านการทุ่มเทเวลาฝึกฝนตัวเองให้มีทักษะด้านนี้อย่างเพียงพอ ต้องรู้ว่าตัวเองมีความสามารถในการเล่นตะกร้อในระดับใด ตัวเองจะต้องใช้หลังเท้า ข้างเท้าด้านในและด้านนอก แฉ่ง เข่า ศอก ไหล่ และศีรษะอย่างไร และรู้ว่าท่าถนัดของตัวเองคืออะไร เป็นต้น

ลูกตะกร้อจึงเปรียบเสมือนประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นภายในองค์กร อาจเป็นสภาพปัญหาสิ่งแวดล้อมภายในองค์กรหรือสภาพปัญหาที่เกิดจากข้อจำกัดด้านงบประมาณ บุคลากร หรือการแบ่งส่วนราชการ เป็นต้น

วิธีการเล่นตะกร้อในการฝึกฝนตะกร้อ คือ ทำอย่างไรให้ลูกตะกร้อลอยอยู่ในอากาศได้ตลอดเวลาโดยใช้วิธีต่าง ๆ ของร่างกาย เปรียบเสมือนการที่องค์กรสามารถจัดการกับประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมที่อยู่ภายในองค์กรได้ โดยอาศัยหน่วยงานภายในที่มีความชำนาญในแต่ละด้านมาประสานกัน

เป้าหมายของการฝึกฝนตะกร้อ เพื่อให้องค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานด้านสิ่งแวดล้อมได้ฝึกฝนความรู้และทักษะที่จำเป็น รู้ว่าองค์กรมีศักยภาพการแสดงบทบาทอยู่ในระดับใด และองค์กรมีความถนัดในการแสดงบทบาทแบบไหน เพื่อนำไปสู่กิจกรรมการเล่นตะกร้อที่สูงขึ้นไป

8.2.3.2 การเล่นตะกร้อลอดห่วง

การเล่นตะกร้อลอดห่วง นักตะกร้อยืนรอบห่วงเป็นรูปวงกลม นักตะกร้อแต่ละคนพยายามเตะลูกตะกร้อด้วยท่าทางต่าง ๆ ที่กำหนดให้ลอยขึ้นไปเข้าห่วงให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ในเวลาที่กำหนด โดยพยายามไม่ให้ลูกตะกร้อตกลงสู่พื้นหรือทำผิดกติกา ซึ่งการเตะลูกตะกร้อเข้าห่วงแต่ละท่ามีคะแนนแตกต่างกัน ท่าที่ยากก็ยิ่งได้คะแนนมาก แต่นักตะกร้อคนหนึ่งจะใช้ท่าเดียวกันทำคะแนนได้เพียง 2 ครั้งเท่านั้น

ลูกตะกร้อจึงเปรียบเสมือนประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นภายในสังคมที่องค์กรอยู่ร่วมกัน ในกรณีของปัญหาสิ่งแวดล้อมเมืองในเทศบาลนครยะลา เช่น ปัญหาขยะมูลฝอย ปัญหาน้ำเสีย หรือประเด็นอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น การขาดองค์ความรู้ การขาดจิตสำนึกของประชาชน ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ที่ส่งผลต่อการจัดการสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

วิธีการเล่นตะกร้อลอดห่วง คือ ทำอย่างไรให้ลูกตะกร้อลอยอยู่ในอากาศได้ตลอดเวลาโดยใช้วิธีต่าง ๆ ของร่างกาย ทำอย่างไรให้ลูกลอยไปเข้าห่วงด้วยท่าที่เหมาะสม และทำอย่างไรให้นักตะกร้อคนอื่นๆ ได้รับลูกตะกร้อเพื่อช่วยกันทำคะแนน โดยต้องประสานงานกันไม่ให้เกิดการส่งลูกระหว่างกันเกิดความผิดพลาดได้ เปรียบเสมือนการที่องค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องจะต้องประสานงานระหว่างกัน รู้จักกันว่าองค์กรใดมีความถนัดในด้านใดและสนับสนุนให้สามารถแก้ไขปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นได้อย่างดีที่สุด

เป้าหมายของการเล่นตะกร้อลอดห่วง เพื่อให้องค์กรทั้งหลายได้ทำงานร่วมกัน ใช้ความรู้และทักษะที่แต่ละองค์กรมีมาสนับสนุนกัน ส่งต่อภารกิจระหว่างกันอย่างกลมกลืน หากแต่ละองค์กรมีความพร้อม และสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างดีแล้ว ก็พร้อมที่จะก้าวไปสู่ขั้นที่สามคือการแข่งขันกับนักตะกร้อจากทีมอื่นต่อไป

8.2.3.3 การแข่งขันเซปักตะกร้อ

การแข่งขันเซปักตะกร้อ เป็นการแข่งขันระหว่างนักตะกร้อสองทีมในสนามที่มี ตะข่ายกั้นกลาง ทั้งสองทีมต้องแข่งกันทำคะแนนโดยต้องพยายามส่งลูกให้ข้ามตะข่ายไปทำ คะแนนจากอีกทีมหนึ่งตามกติกาที่กำหนดไว้ โดยทีมนักตะกร้อทั้งสองฝ่ายประกอบไปด้วยนัก ตะกร้อที่มีความถนัดที่แตกต่างกัน บางคนทำหน้าที่ส่งลูก บางคนทำหน้าที่ตบลูก เป็นต้น การ แข่งขันมีทั้งการรับและการรุกสลับกันไปจนกว่าจะมีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้คะแนนตามที่กำหนด การ แข่งขันเซปักตะกร้อมีหลายรอบ ตั้งแต่แข่งรอบคัดเลือกไปจนถึงรอบชิงชนะเลิศ ซึ่งต่อมาจะ กลายเป็นตัวแทนไปแข่งกับทีมตะกร้อจากต่างประเทศไปตามลำดับชั้น

ลูกตะกร้อจึงเปรียบเสมือนประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในวงกว้าง ซึ่งอาจ หมายถึงประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมเมืองในภูมิภาค ในประเทศ หรือประเด็นสิ่งแวดล้อมระดับโลก เช่น ปัญหาการจัดการลุ่มน้ำ ปัญหาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ไปจนถึงปัญหาการ เปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ เป็นต้น

วิธีการเล่นเซปักตะกร้อ คือ ทำอย่างไรให้มีการรับและส่งลูกตะกร้อให้ข้ามไป แข่งขันคะแนนกับอีกทีมหนึ่ง เปรียบเสมือนการที่องค์กรต่าง ๆ ประสานงานจนรู้ใจกันว่าองค์กร ใดมีความถนัดในด้านการรับหรือการรุก มีการวางแผนและกลยุทธ์ในการทำงาน เพื่อให้สามารถ มีศักยภาพเทียบเทียมกับองค์กรในอื่นๆ

เป้าหมายของการแข่งขันเซปักตะกร้อตามตัวแบบนี้ไม่ใช่ว่าการแข่งขันเพื่อเอาชนะ ระหว่างกัน แต่ในตัวแบบนี้ต้องการสื่อให้เห็นถึงการแข่งขันเพื่อพัฒนา การรับรู้ที่อื่นมี ศักยภาพด้านใดเพื่อนำมาปรับใช้ให้เหมาะสม เพราะการได้เปรียบเทียบกับทีมอื่นๆ จะทำให้รู้ ถึงจุดเด่นจุดด้อยของตัวเอง การแข่งขันจึงหมายถึงการเรียนรู้ระหว่างกัน เพื่อให้ได้แนวทางที่ดี ที่สุด สร้างสรรค์ที่สุดสำหรับการจัดการกับประเด็นสิ่งแวดล้อมนั้นๆ

อย่างไรก็ตาม ผู้ศึกษามีความคิดเห็นว่าตัวแบบนี้ไม่น่าเสนอมานี้อย่างไม่ได้ เป็นตัวแบบที่สมบูรณ์และสามารถนำไปใช้ได้กับทุกกรณี เนื่องจากในสภาพความเป็นจริงการ แสดงบทบาทใดย่อมมีข้อจำกัดที่ซับซ้อนแตกต่างกัน ดังนั้นเป้าหมายของการนำเสนอตัวแบบก็ เพียงต้องการให้เป็นทางเลือกหนึ่งสำหรับการพิจารณาปรับปรุงบทบาทด้านสิ่งแวดล้อมของ องค์กรต่างๆ สามารถทำให้เกิดการต่อยอดทางความคิดและนำไปสู่การอภิปรายระหว่างองค์กร ที่เกี่ยวข้องเป็นสำคัญ เพื่อให้องค์กรเหล่านี้สามารถค้นพบแนวทางที่เหมาะสมสำหรับการ ประยุกต์ใช้กับการจัดการสิ่งแวดล้อมในเขตเทศบาลนครยะลา ไปจนถึงการจัดการสิ่งแวดล้อม ในพื้นที่อื่นๆ ต่อไป

บทที่ 9

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

9.1 สรุปผลการศึกษา

การศึกษา “บทบาทของมหาวิทยาลัยท้องถิ่นที่มีต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลนครยะลา : กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา” เป็นการศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาในปัจจุบันที่เกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมภายในเขตเทศบาลนครยะลา เพื่อนำไปสู่การเสนอแนะแนวทางเสริมสร้างบทบาทที่มีความเหมาะสม ข้อมูลที่ได้รับเป็นผลมาจากการศึกษาใน 4 รูปแบบ คือ การศึกษาจากแหล่งทุติยภูมิ การสำรวจภาคสนาม การสัมภาษณ์เชิงลึก และการศึกษาจากแบบสอบถาม โดยแหล่งข้อมูลที่สำคัญประกอบด้วย ผู้บริหาร อาจารย์ผู้สอนและนักศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ตัวแทนของชมรมรักษ์แม่น้ำปัตตานี รวมทั้งเจ้าหน้าที่ของเทศบาลนครยะลาและสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดยะลา ผลของการศึกษาสามารถสรุปได้ดังนี้

9.1.1 การจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองค์กรที่เกี่ยวข้องหลายองค์กร กล่าวคือ เทศบาลนครยะลานั้นเป็นองค์กรหลักในการดำเนินการด้านนี้ เนื่องจากกฎหมายได้กำหนดให้มีบทบาทโดยตรง นอกจากนี้ยังมีองค์กรอื่นๆ ที่เข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดยะลา ชมรมรักษ์แม่น้ำปัตตานี รวมไปถึงมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา แต่ละองค์กรมีโครงสร้างและลักษณะการดำเนินงานที่แตกต่างกันไป ตามขอบเขตความรับผิดชอบขององค์กรนั้นๆ ซึ่งองค์กรเหล่านี้พบปัญหาในการดำเนินงานที่คล้ายคลึงกัน คือ ปัญหาด้านงบประมาณและบุคลากร และในปัจจุบันองค์กรที่เกี่ยวข้องมีการบูรณาการเข้าด้วยกันค่อนข้างน้อย แม้ว่าทุกองค์กรจะยอมรับว่าความร่วมมือระหว่างกันเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ

9.1.2 ปัญหาสิ่งแวดล้อมเมืองที่สำคัญ คือ ปัญหาขยะมูลฝอย ปัญหาน้ำเสียและปัญหาการจราจรและขนส่ง แต่โดยภาพรวมปัญหาสิ่งแวดล้อมเมืองที่เกิดขึ้นยังมีน้อย เนื่องจากเทศบาลนครยะลามีโครงสร้างทางด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ดี มีประสิทธิภาพในงานด้านการรักษาความสะอาดและมีผังเมืองที่สวยงาม รวมทั้งมีนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมเป็นหนึ่งในนโยบายสำคัญของผู้บริหารเทศบาลนครยะลาในทุกสมัย

9.1.3 การจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันเริ่มให้ความสำคัญกับคนมากกว่าด้านโครงสร้าง เนื่องจากทุกฝ่ายได้เล็งเห็นว่าการแก้ปัญหาที่ยั่งยืนคือการแก้ที่ตัวคน จึงได้มีแนวทางการดำเนินงานที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและเน้นการสร้างจิตสำนึกที่ดีให้เกิดขึ้น อย่างไรก็ตาม องค์การที่เกี่ยวข้องยอมรับว่าปัญหาเกี่ยวกับบุคลากรและการขาดความรู้ความชำนาญเป็นอุปสรรคหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานในปัจจุบัน ซึ่งในประเด็นนี้มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาสามารถเข้ามามีบทบาทสนับสนุนองค์การเหล่านี้ได้ในหลายรูปแบบ

9.1.4 บทบาทด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมในเขตเทศบาลนครยะลาของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาอาจยังไม่เป็นที่กล่าวถึงในวงกว้าง เพราะปัญหาด้านการสื่อสารข้อมูลระหว่างกันและความคุ้นเคยระหว่างองค์กรมีน้อย รวมทั้งในช่วงเวลาที่ผ่านมามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาก็ไม่ได้เป็นฝ่ายเข้าไปหาท้องถิ่นอย่างเต็มที่ เนื่องจากมีศักยภาพที่จำกัดและอยู่ในช่วงของการพัฒนาตนเอง อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าสังเกตว่าในส่วนขององค์การที่เกี่ยวข้อง ก็อาจยังไม่มีควมจำเป็นเร่งด่วนที่จะต้องรับการสนับสนุนจากสถาบันการศึกษาในท้องถิ่น เนื่องจากสภาพปัญหาสิ่งแวดล้อมของเทศบาลนครยะลายังมีน้อย และองค์การเหล่านี้สามารถดำเนินการจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างค่อนข้างดี

9.1.5 บทบาทการวิจัยเกี่ยวกับคุณภาพน้ำเป็นบทบาทที่สำคัญของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาในปัจจุบัน แม้ว่ามหาวิทยาลัยมีการแสดงบทบาทที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการให้บริการห้องปฏิบัติการ การเป็นที่ปรึกษาและการจัดอบรมในประเด็นต่าง ๆ แต่องค์กรภายนอกส่วนใหญ่มักรับรู้บทบาทที่เกี่ยวกับการวิจัยเป็นหลัก และที่ผ่านมาการขับเคลื่อนบทบาทด้านนี้เกิดจากการดำเนินงานของอาจารย์เป็นสำคัญ อย่างไรก็ตาม บุคลากรส่วนใหญ่รวมทั้งนักศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาค่อนข้างให้ความสำคัญกับประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมและมีความพร้อมที่จะเข้าช่วยสนับสนุนงานในรูปแบบต่าง ๆ ค่อนข้างมาก

9.1.6 เหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่เป็นอุปสรรคสำคัญของงานด้านสิ่งแวดล้อม องค์การที่เกี่ยวข้องรวมทั้งมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาต่างยอมรับว่าเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานในหลายด้านรวมทั้งด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น ซึ่งในอดีตเมืองยะลาเป็นเมืองที่ผู้คนอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข แต่เหตุการณ์ที่รุนแรงในปัจจุบันทำให้สภาพสังคม เศรษฐกิจและวิถีชีวิตของประชาชนในพื้นที่เปลี่ยนแปลงไป ทั้งนี้สาเหตุของปัญหาความไม่สงบที่เกิดขึ้นมีการหยิบยกขึ้นมาพิจารณากันอย่างหลากหลาย รวมทั้งสาเหตุที่มาจากวิกฤติความขัดแย้งด้านทรัพยากรธรรมชาติ

9.1.7 โดยภาพรวมนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา มีความรู้ความเข้าใจ และทัศนคติด้านสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างดี กล่าวคือ นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับปานกลาง มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาคืออยู่ในระดับดี มีทัศนคติเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับปานกลาง และมีทัศนคติเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาอยู่ในระดับปานกลาง

9.1.8 การศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจและทัศนคติด้านสิ่งแวดล้อมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นั่นคือ การทดสอบสมมติฐานทำให้ทราบว่าปัจจัยส่วนบุคคลไม่ค่อยมีอิทธิพลต่อความรู้ความเข้าใจและทัศนคติด้านสิ่งแวดล้อม แต่ปัจจัยทางการศึกษาโดยเฉพาะปีที่เริ่มเข้าศึกษาและสาขาของนักศึกษามีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่าระยะเวลาในการศึกษาเล่าเรียนด้านสิ่งแวดล้อมที่มากขึ้นทำให้นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจและทัศนคติที่ดีขึ้น นอกจากนี้ค่อนข้างชัดเจนว่านักศึกษาในสาขาวิทยาศาสตร์มีความรู้ความเข้าใจและทัศนคติที่ดีกว่านักศึกษาในสาขาอื่นๆ

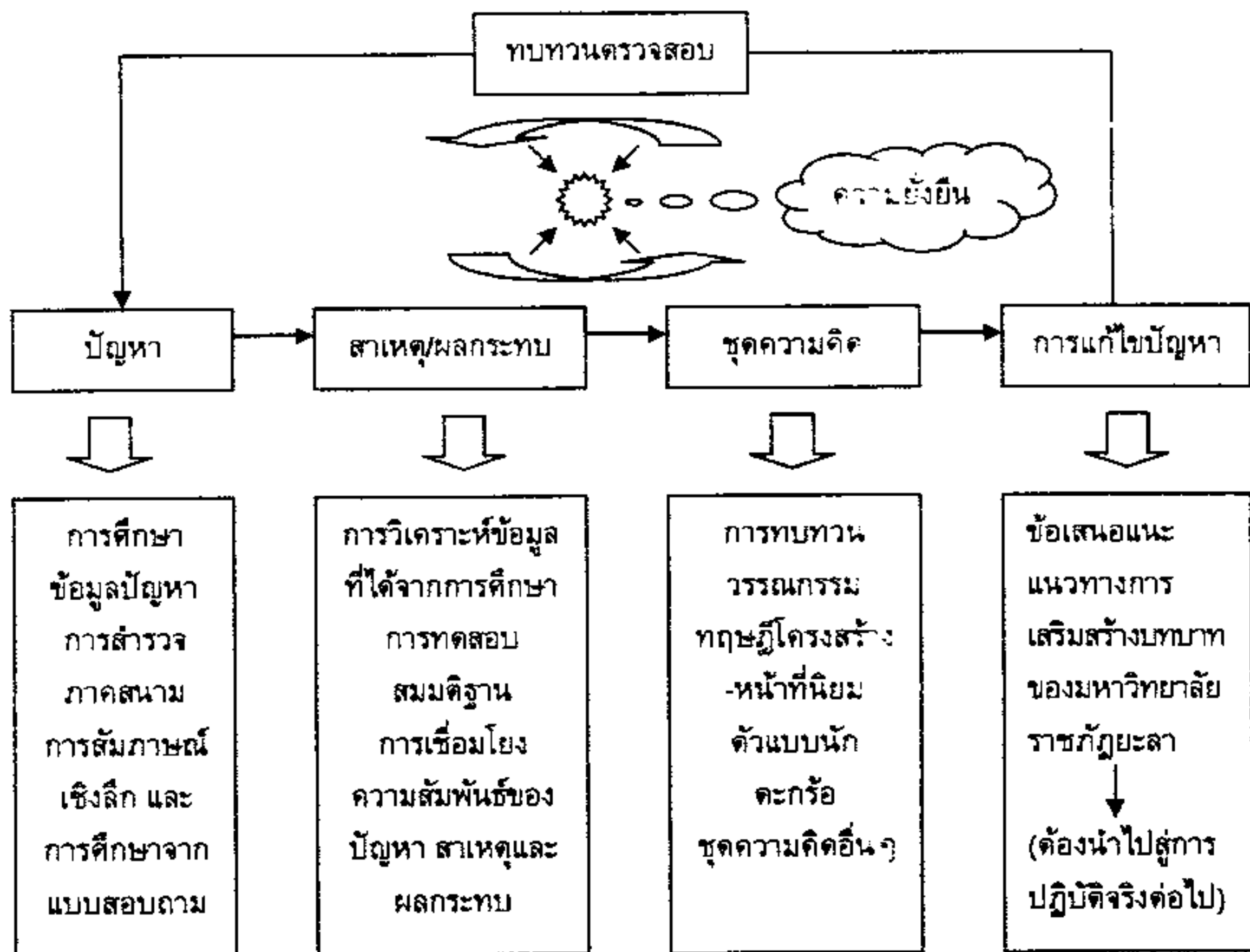
9.1.9 ตัวแบบนักตะกร้อเป็นมุมมองเชิงบทบาทขององค์กร หากพิจารณาจากตัวแบบ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาเปรียบเสมือนเป็นนักตะกร้อในทีมนักตะกร้อ มหาวิทยาลัยต้องพัฒนาศักยภาพของตนเองเปรียบเสมือนนักตะกร้อต้องฝึกฝนทักษะการเล่นตะกร้อ องค์กรด้านสิ่งแวดล้อมที่อยู่รวมกันในเทศบาลนครยะลาเปรียบเสมือนเป็นทีมของนักตะกร้อที่ต้องรู้จักกันและทำงานประสานกันเพื่อเป้าหมายเดียวกัน เช่น เมื่อต้องเล่นตะกร้อลอดห่วงก็ต้องพยายามช่วยกันทำคะแนน หรือเมื่อต้องแข่งขันเซปักตะกร้อก็ต้องพยายามเอาชนะทีมอื่นๆ ตัวแบบนักตะกร้อมีความมุ่งหมายที่จะนำเสนอให้เห็นถึงความสำคัญของการที่องค์กรภายในเทศบาลนครยะลาได้รับรู้และพัฒนาศักยภาพของตนเอง ได้มีการร่วมมือร่วมใจกัน และได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากภายนอกเพื่อพัฒนาความรู้ความชำนาญและแสวงหาแนวทางที่เหมาะสมสำหรับการจัดการกับประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ในท้องถิ่น ไปจนถึงประเด็นในระดับประเทศ และในระดับโลก ตัวแบบได้แสดงให้เห็นว่าการแสดงบทบาทขององค์กรใดๆ ล้วนมีความสำคัญเท่าเทียมกัน หากขาดองค์กรใดองค์กรหนึ่งไปย่อมส่งผลกระทบต่อการจัดการในภาพรวมสำหรับมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาก็มีบทบาทสำคัญในการเป็นสถาบันการศึกษาในท้องถิ่นที่ช่วยสนับสนุนงานด้านวิชาการและชี้นำการพัฒนาท้องถิ่น ดังนั้นบทบาทสำคัญคือการสร้างความเข้มแข็งให้กับท้องถิ่นทั้งในด้านที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและด้านอื่นๆ ตามความเหมาะสม

9.1.10 ข้อเสนอแนะการเสริมสร้างบทบาทด้านสิ่งแวดล้อมมีความหลากหลาย กล่าวคือ มีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมภายในมหาวิทยาลัย ข้อเสนอแนะในบทบาทด้านการฝึกอบรม บทบาทการเป็นที่ปรึกษาทางวิชาการ บทบาทการสนับสนุนห้องปฏิบัติการ บทบาทการส่งเสริมกิจกรรมของนักศึกษา บทบาทการวิจัยเพื่อท้องถิ่น บทบาทการจัดการเรียนการสอนด้านสิ่งแวดล้อม รวมทั้งข้อเสนอแนะในการสร้างความร่วมมือระหว่างองค์กรในท้องถิ่นและพัฒนาบทบาทการเป็นมหาวิทยาลัยของท้องถิ่น ซึ่งข้อเสนอแนะเหล่านี้จำเป็นต้องผ่านการพิจารณาจากทุกฝ่ายว่ามีความเป็นไปได้มากน้อยเพียงใด และมีข้อจำกัดใดบ้างในปัจจุบัน ก่อนที่จะนำข้อเสนอแนะดังกล่าวไปสู่การปฏิบัติจริง

ทั้งนี้ ผลสรุปที่ได้จากการศึกษาดังกล่าวทั้งในประเด็นที่เกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมเมือง การจัดการสิ่งแวดล้อมภายในเทศบาลนครยะลา บทบาทด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาและองค์กรที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งข้อคิดเห็นจากหลายๆ ฝ่าย สามารถนำไปสู่การได้มาซึ่งข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการยกระดับงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นได้

9.2 ข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์หลักของการศึกษาที่ว่า "เพื่อศึกษาบทบาทด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมในเขตเทศบาลนครยะลาของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา รวมทั้งเสนอแนะแนวทางการเสริมสร้างบทบาทที่เหมาะสม" เป็นวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในเขตเทศบาลนครยะลาไปสู่ความยั่งยืน กระบวนการที่สมบูรณ์จึงเป็นวงจรที่ประกอบไปด้วยการรับรู้สภาพปัญหา นำไปสู่การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา เกิดการสร้างชุดความคิดในการแก้ไขปัญหา นำไปสู่การลงมือแก้ไขปัญหา และมีการตรวจสอบทบทวนอยู่ตลอดเวลา วงจรดังกล่าวจะต้องมีบทบาทของตัวเองไปจนกระทั่งสามารถนำไปสู่ความยั่งยืนได้ในที่สุด ดังแผนภูมิที่ 9.1

แผนภูมิที่ 9.1 วงจรการจัดการสิ่งแวดล้อมด้วยแนวความคิดเชิงบทบาท

ข้อเสนอแนะแนวทางการเสริมสร้างบทบาทขององค์กรต่าง ๆ จึงเป็นขั้นตอนที่สืบต่อจากการได้ชุดความคิด ซึ่งข้อเสนอแนะดังกล่าวควรมาจากองค์กรที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากมีความเข้าใจกับสภาพปัจจุบันอย่างแท้จริง ทราบถึงข้อจำกัดขององค์กรที่เกี่ยวข้อง และสามารถกำหนดแนวทางที่เป็นรูปธรรม อย่างไรก็ตามจากการศึกษาทำให้ได้ข้อเสนอแนะบางประการเกี่ยวกับการเสริมสร้างบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วนคือ 1) ข้อเสนอแนะที่ประมวลจากผลการศึกษา 2) ข้อเสนอแนะจากการอภิปรายผลการศึกษา และ 3) ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาต่อไป ดังนี้

9.2.1 ข้อเสนอแนะที่ประมวลจากผลการศึกษา

การศึกษาข้อมูลทั้งจากแหล่งทุติยภูมิ จากการสำรวจภาคสนาม จากการสัมภาษณ์เชิงลึก และจากแบบสอบถาม ทำให้ได้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาที่แตกต่างหลากหลาย ซึ่งสามารถนำมาประมวลเข้าด้วยกันดังแสดงในตารางที่ 9.1

ตารางที่ 9.1 ประมวลข้อเสนอแนะจากการศึกษา

บทบาทด้านสิ่งแวดล้อม	รายละเอียดของข้อเสนอแนะ
1. การจัดการสิ่งแวดล้อมภายใน	- พัฒนาศักยภาพในการสนับสนุนงานด้านสิ่งแวดล้อม - การปรับปรุงภูมิทัศน์และอนุรักษ์พื้นที่สีเขียวภายในมหาวิทยาลัย - วางนโยบายการจัดการสิ่งแวดล้อมภายในมหาวิทยาลัย
2. การฝึกอบรม/สัมมนา	- จัดหลักสูตรอบรมที่สอดคล้องกับความต้องการขององค์กรที่เกี่ยวข้อง - สนับสนุนการอบรมความรู้ให้กับนักเรียนและประชาชนทั่วไป
3. ที่ปรึกษาทางวิชาการ	- ร่วมเป็นคณะกรรมการในองค์กรที่เกี่ยวข้อง - ร่วมประเมินผลโครงการ/ประเมินความพึงพอใจของประชาชน - การเป็นตัวกลางช่วยประสานงานในท้องถิ่น - ดำเนินการให้มีข้อตกลงความร่วมมือทางวิชาการที่เป็นรูปธรรม
4. การสนับสนุนห้องปฏิบัติการ	- ให้บริการตรวจวิเคราะห์คุณภาพสิ่งแวดล้อม - การตรวจติดตามสถานการณ์สิ่งแวดล้อมในเทศบาล - สนับสนุนงานวิจัยในด้านต่าง ๆ ขององค์กรที่เกี่ยวข้อง
5. การส่งเสริมกิจกรรมของนักศึกษา	- สนับสนุนให้นักศึกษาเข้าไปมีส่วนร่วมหรือไปฝึกงานกับองค์กรต่าง ๆ - สนับสนุนให้นักศึกษาได้ทำกิจกรรมภายในมหาวิทยาลัย - ส่งเสริมกิจกรรมรณรงค์สร้างจิตสำนึกและจิตนัทรศการในท้องถิ่น - จัดตั้งกลุ่มปฏิบัติงานด้านสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นโดยมีอาจารย์เป็นที่ปรึกษาและให้นักศึกษาเป็นแกนนำในการดำเนินงาน
6. การวิจัยองค์ความรู้	- การวิจัยเพื่อตอบสนองความต้องการขององค์กรที่เกี่ยวข้อง - การวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น - การวิจัยเชิงรุกเพื่อเสนอแนวทางการปรับปรุงพัฒนาท้องถิ่น
7. การจัดการเรียนการสอน	- จัดทำหลักสูตรการเรียนรู้อย่างบูรณาการของท้องถิ่นที่รวมประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสมทั้งในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับอุดมศึกษา - การผลิตบุคลากรเข้าไปมีบทบาทด้านสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น - ปรับปรุงรายวิชาด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อส่งเสริมจิตสำนึกของนักศึกษา - ปรับปรุงโปรแกรมวิชาด้านสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมกับท้องถิ่นและเป็นไปตามความต้องการของผู้เรียน - ให้นักศึกษามีความใกล้ชิดและได้เรียนรู้จากท้องถิ่นมากขึ้น
8. สร้างการรับรู้ระหว่างกัน	- ประชาสัมพันธ์ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยผ่านสื่อต่าง ๆ - การแนะนำองค์กรและนำเสนอข้อมูลให้กับองค์กรที่เกี่ยวข้อง - การได้พบปะพูดคุยกันทั้งแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ
9. บทบาทในฐานะมหาวิทยาลัยของท้องถิ่น	- เป็นผู้ชี้แนะและเป็นแบบอย่างที่ดีด้านสิ่งแวดล้อมให้กับท้องถิ่น - เป็นที่พึ่งทางวิชาการและด้านอื่น ๆ ให้กับองค์กรที่เกี่ยวข้องและประชาชนทั่วไปในท้องถิ่น - เป็นกลไกขับเคลื่อนงานด้านสิ่งแวดล้อมให้ไปสู่ความยั่งยืน

9.2.2 ข้อเสนอแนะจากการอภิปรายผลการศึกษา

ข้อเสนอแนะในส่วนนี้เป็นข้อเสนอแนะแนวทางการเสริมสร้างบทบาทที่เกิดจากอภิปรายผลการศึกษาคงคู่ไปกับการพิจารณาตัวแบบด้านสิ่งแวดล้อมที่ได้นำเสนอไปก่อนหน้านี้ โดยสามารถสรุปข้อเสนอแนะเป็น 3 ส่วน ได้แก่ 1) ข้อเสนอแนะบทบาทของมหาวิทยาลัยท้องถิ่น 2) ข้อเสนอแนะสำหรับมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา และ 3) ข้อเสนอแนะความร่วมมือระหว่างองค์กรในเทศบาลนครยะลา ดังนี้

9.2.2.1 ข้อเสนอแนะบทบาทของมหาวิทยาลัยท้องถิ่น

มหาวิทยาลัยท้องถิ่นนับเป็นสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่มีความสำคัญ ซึ่งควรแสดงบทบาทเพื่อการสนับสนุนและพัฒนาท้องถิ่นเป็นสำคัญ โดยข้อเสนอแนะสำหรับมหาวิทยาลัยราชภัฏซึ่งมีฐานะเป็นมหาวิทยาลัยของท้องถิ่น มีดังนี้

- 1) มหาวิทยาลัยราชภัฏควรแสดงออกซึ่งเจตน์จำนงและความยึดมั่นในปรัชญาของการเป็นมหาวิทยาลัยเพื่อท้องถิ่น
- 2) มหาวิทยาลัยราชภัฏควรมีการทบทวนศักยภาพของตนเอง ทำการส่งเสริมส่วนที่เข้มแข็ง ควรแก้ไขส่วนที่ยังเป็นปัญหา และถ้าส่วนไหนที่ยากต่อการแก้ไขก็ควรต้องเปิดมุมมองแบบใหม่มาใช้จัดการกับปัญหา
- 3) มหาวิทยาลัยราชภัฏควรสร้างให้เกิดจิตสำนึกที่ดีร่วมกันของทุกภาคส่วนในมหาวิทยาลัยเพื่อเดินไปสู่เป้าหมายเดียวกัน
- 4) มหาวิทยาลัยราชภัฏควรเริ่มต้นจากภายในก่อนขยายผลออกไปสู่ภายนอก
- 5) มหาวิทยาลัยราชภัฏควรสร้างเครือข่ายทั้งในด้านการศึกษาและด้านอื่นๆ ประสานงานกับท้องถิ่น นำภูมิปัญญาและความรู้จากทุกภาคส่วนมาร่วมกัน
- 6) มหาวิทยาลัยราชภัฏควรนำวิชาการเข้าสู่สังคมด้วยแนวทางต่างๆ ที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ สภาพปัญหาและในช่วงเวลาที่เหมาะสม
- 7) มหาวิทยาลัยราชภัฏควรสร้างความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันกับองค์กรในท้องถิ่น สำหรับการจัดการปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น
- 8) มหาวิทยาลัยราชภัฏควรเป็นตัวกลางส่งผ่านองค์ความรู้และข้อมูลข่าวสารจากภายนอกท้องถิ่น เป็นเสมือนประตูวิชาการของท้องถิ่น
- 9) มหาวิทยาลัยราชภัฏควรเป็นทั้งผู้ริเริ่ม ผู้เรียนรู้ ผู้ถ่ายทอด ผู้วางแผน ผู้ปฏิบัติ ผู้ประเมิน ผู้แก้ไขปัญหา และผู้ร่วมรับผลกระทบที่เกิดขึ้น
- 10) มหาวิทยาลัยราชภัฏควรทบทวนบทบาทของตนเองอยู่เสมอ ไม่ยึดติดกับความสำเร็จในปัจจุบัน ไม่หยุดพัฒนาตนเอง

9.2.2.2 ข้อเสนอแนะสำหรับมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

ข้อเสนอแนะสำหรับมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาเป็นข้อเสนอแนะทั้งในแนวทางเชิงองค์กร เชิงสังคมและเชิงอุดมการณ์ เพื่อสะท้อนมุมมองที่ได้รับจากการศึกษา ดังนี้

1) ข้อเสนอแนะแนวทางเชิงองค์กร เป็นแนวทางการเสริมสร้างบทบาทที่เกิดจากมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาเป็นสำคัญ ซึ่งเป็นแนวทางที่สามารถดำเนินการได้ภายในองค์กร มีดังนี้

(1) กระตุ้นบรรยากาศทางวิชาการให้เกิดขึ้นในมหาวิทยาลัย เช่น การจัดเวทีให้นักศึกษาแสดงความคิดเห็นและเสนอองค์ความรู้ในด้านต่าง ๆ หมุนเวียนกันไปทุกสัปดาห์หรือตามระยะเวลาที่เหมาะสม

(2) ส่งเสริมกิจกรรมของนักศึกษา สร้างค่านิยมการทำกิจกรรมให้เกิดขึ้น เช่น เปิดเป็นตลาดนัดแสดงผลงานของนักศึกษาเพื่อให้นักศึกษาภายในและประชาชนภายนอกได้เข้ามารับรู้ มีการสร้างแรงจูงใจผ่านการประชาสัมพันธ์และการประกวดแข่งขันต่าง ๆ

(3) สนับสนุนบทบาทของนักศึกษาในการมีส่วนร่วมรับผิดชอบจัดการภายในมหาวิทยาลัย เช่น ให้นักศึกษาที่มีความถนัดออกแบบและดูแลสภาพภูมิทัศน์ในมหาวิทยาลัย ให้นักศึกษาที่มีความสนใจเข้าช่วยงานภายในของมหาวิทยาลัย

(4) การจัดการเรียนการสอนวิชาพื้นฐานโดยมีการวางแผนร่วมกันในทุกคณะ เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้มีความคุ้นเคยกัน เช่น ให้อาจารย์ร่วมกันสอนนักศึกษา และให้นักศึกษาคณะต่าง ๆ มาเรียนรวมกัน

(5) ส่งเสริมความสามัคคีระหว่างอาจารย์ บุคลากรและนักศึกษา เช่น การจัดกิจกรรมแข่งขันกีฬาภายในโดยไม่แบ่งกลุ่มตามคณะ แต่ให้เป็นการแข่งขันระหว่างนักศึกษาและบุคลากรจากทุกคณะ

2) ข้อเสนอแนะแนวทางเชิงสังคม เป็นแนวทางการเสริมสร้างบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาที่ไปเกี่ยวข้องกับสังคมภายนอก ซึ่งเป็นแนวทางที่ต้องอาศัยการประสานความร่วมมือระหว่างกันเป็นสำคัญ มีดังนี้

(1) การประชาสัมพันธ์ข่าวสารและบริการของมหาวิทยาลัยให้องค์กรภายในท้องถิ่นรับรู้ผ่านสื่อที่มีอยู่แล้ว เช่น รวมข่าวสารของมหาวิทยาลัยไปพร้อมกับข่าวสารที่ทางเทศบาลจัดทำเผยแพร่ในแต่ละเดือน

(2) ปรับเปลี่ยนการเรียนการสอนในห้องเรียนไปสู่การเรียนการสอนในพื้นที่ เช่น ไปเรียนรู้ในองค์กรที่เกี่ยวข้อง รวมไปถึงการนำสภาพปัญหาที่องค์กรเหล่านั้นมีความต้องการแก้ไขมาเป็นโจทย์หรือหัวข้อการทำรายงานเพื่อเสนอแนะกลับไปยังองค์กร

(3) ให้นักศึกษาเข้าไปรับทราบข้อมูลจากท้องถิ่นและมีส่วนช่วยพัฒนาศักยภาพของท้องถิ่น เช่น ให้นักศึกษาช่วยจัดทำฐานข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติและนำมาเผยแพร่ในเครือข่ายอินเทอร์เน็ตของท้องถิ่น

(4) ร่วมกับองค์กรในท้องถิ่นเปิดเวทีทางวิชาการ เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างนักวิชาการ ผู้ปฏิบัติงานและประชาชน รวมทั้งให้ได้ข้อเสนอแนะจากเวทีเหล่านี้มาประกอบการปรับแผนการดำเนินงานขององค์กรต่างๆ

(5) เปิดศูนย์บริการทางวิชาการของท้องถิ่น เป็นจุดรับเรื่องต่างๆ จากองค์กรที่เกี่ยวข้องและประชาชนที่มีความต้องการได้รับการช่วยเหลือทางวิชาการและความช่วยเหลือด้านอื่นๆ เช่น จัดทำสายด่วนราชภัฏ เป็นต้น

(6) จัดตั้งกองทุนเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น โดยให้ทุกฝ่ายเข้ามามีบทบาทในการบริหารกองทุน มีบริการให้กู้ยืมเงินเพื่อพัฒนาศักยภาพของท้องถิ่น

3) ข้อเสนอแนะแนวทางเชิงอุดมการณ์ เป็นแนวทางการเสริมสร้างบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาที่สอดคล้องกับอุดมการณ์การเป็นสถาบันการศึกษาของท้องถิ่น มีดังนี้

(1) สร้างบรรยากาศความเป็นกันเองให้เกิดขึ้นในท้องถิ่น ให้ท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมกับมหาวิทยาลัย และสร้างความรู้สึคว่ามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาเป็นมหาวิทยาลัยของท้องถิ่นอย่างแท้จริง

(2) สร้างเครือข่ายความสัมพันธ์อันดีพึ่้องระหว่างมหาวิทยาลัยกับสถาบันการศึกษาอื่นๆ ทั้งการศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษาระดับอุดมศึกษา เช่น โรงเรียนในเขตเทศบาลนครยะลา โรงเรียนเอกชนสอนศาสนา เป็นต้น

(3) เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้เพื่อนำภูมิปัญญามาสู่ท้องถิ่น และสร้างความสนิทสนมทางวิชาการกับมหาวิทยาลัยชั้นนำทั้งในและนอกประเทศ

(4) ปรับเปลี่ยนมุมมองจากการมีฐานะเป็นเพียงมหาวิทยาลัย มามีฐานะเป็นตัวแทนของท้องถิ่น ที่เป็นของท้องถิ่นและเพื่อท้องถิ่น ให้เกิดความรู้สึกร่วมกันในลักษณะที่ว่า “ราชภัฏอาจไม่เด่นเกินใคร แต่เป็นหนึ่งในใจประชาชน”

9.2.2.3 ข้อเสนอแนะความร่วมมือระหว่างองค์กรในเทศบาลนครยะลา

ความร่วมมือที่เกิดขึ้นระหว่างองค์กรที่เกี่ยวข้องในเทศบาลนครยะลา กับมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ย่อมจะทำให้เกิดการยกระดับการจัดการสิ่งแวดล้อมให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นได้ และถึงแม้ว่าสภาพปัญหาในเทศบาลนครยะลา ยังไม่รุนแรงและองค์กรที่เกี่ยวข้องก็สามารถจัดการกับปัญหาต่างๆ ได้ แต่การสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือระหว่างกันก็นับเป็นสิ่งที่มิประโยชน์อย่างมาก เพราะในบางครั้งหากได้รับการสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

จะทำให้การจัดการสิ่งแวดล้อมเป็นไปอย่างเหมาะสมมากยิ่งขึ้น ยกตัวอย่างเช่น กระบวนการศึกษาหรือการทำงานวิจัยของอาจารย์ในมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาทำให้ได้ข้อมูลสภาพปัญหาสิ่งแวดล้อมบางประการที่เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องอาจยังไม่ทราบ ซึ่งการได้นำข้อมูลเหล่านี้มาพูดคุยและหาแนวทางแก้ไขร่วมกันก็จะเป็นประโยชน์ต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมโดยรวม หรือการให้นักศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาที่เป็นนักศึกษามุสลิมเข้ามาเป็นแกนนำในการดำเนินงานในพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นการให้นักศึกษามุสลิมเป็นผู้ลงไม้ให้ความรู้กับผู้ประกอบการที่เป็นมุสลิม เช่น โรงงานน้ำยางขนาดเล็กที่กระจายอยู่ทั่วไป หรือ การให้นักศึกษาเข้าไปตรวจวิเคราะห์คุณภาพสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นของตัวเอง ก็ย่อมได้รับความร่วมมือจากประชาชนในท้องถิ่นเป็นอย่างดี ทำให้ข้อมูลที่ย้อนกลับไปยังองค์กรที่รับผิดชอบมีความถูกต้องมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้การดำเนินการจัดการแก้ไขปัญหาเป็นไปอย่างเหมาะสม

ผลที่ตามมาจากความร่วมมือระหว่างองค์กร คือ ทำให้องค์กรต่างๆ เกิดความคุ้นเคยจนทำให้เกิดความเชื่อมั่นในศักยภาพของกันและกัน ซึ่งหากสภาพดังกล่าวเกิดขึ้นได้จริง ก็เชื่อได้ว่าประสิทธิภาพของการจัดการสิ่งแวดล้อมในเทศบาลนครยะลาจะย่อมมีมากขึ้นอย่างแน่นอน

9.2.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาต่อไป

การศึกษาบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาที่มีต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมในเทศบาลนครยะลา เป็นการศึกษาที่มุ่งให้เกิดการยกระดับการจัดการสิ่งแวดล้อมในเทศบาลนครยะลา เพื่อความสุขของประชาชนชาวยะลาและเสริมสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดีอย่างยั่งยืน อย่างไรก็ตาม การพิจารณาบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาเป็นเพียงองค์ประกอบหนึ่งที่มาสนับสนุนการจัดการสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น ยังมีประเด็นอื่นๆ ที่ควรนำมาพิจารณาควบคู่กันไป ซึ่งประเด็นที่ควรมีการนำมาศึกษาอย่างละเอียดในโอกาสต่อไป มีดังนี้

9.2.3.1 การศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของสภาพเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น โดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาเพื่อให้ทราบถึงรูปแบบของการพัฒนาในปัจจุบัน ผลกระทบที่เกิดจากการพัฒนาเหล่านี้ รวมถึงเพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่เหมาะสมกับท้องถิ่น

9.2.3.2 การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการจัดการสภาพเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดการถ่ายทอดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงลงสู่ภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ซึ่งควรมีขอบเขตการศึกษาครอบคลุมทั้งภาคการเกษตร ภาคการบริการ และภาคธุรกิจอื่นๆ รวมทั้งควรศึกษาแนวทางนำไปสู่การจัดการเรียนการสอนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับอุดมศึกษา

9.2.3.3 การสร้างความเข้มแข็งให้กับท้องถิ่นผ่านกระบวนการศึกษาความหลากหลายทางวัฒนธรรม เพื่อนำไปสู่ความสมานฉันท์ของประชาชนในท้องถิ่น โดยมีวัตถุประสงค์การศึกษาเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ความเหมือนและความแตกต่างของวัฒนธรรมที่หลากหลายในท้องถิ่น เพื่อนำเสนอแนวทางการอนุรักษ์มรดกทางศิลปวัฒนธรรมให้คงอยู่เป็นความภาคภูมิใจของคนในท้องถิ่น รวมทั้งเพื่อพัฒนาทุนทางสังคมที่มีอยู่ให้นำมาเสริมสร้างความสมานฉันท์ของประชาชนในพื้นที่ ทั้งนี้ควรศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาที่สนับสนุนเป้าหมายเหล่านี้ ยกตัวอย่างเช่น

1) การให้นักเรียนและนักศึกษาได้มีโอกาสเรียนรู้วัฒนธรรมของท้องถิ่นอย่างเหมาะสมตั้งแต่ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจนถึงระดับอุดมศึกษา ยกตัวอย่างเช่น การนำภูมิปัญญาของท้องถิ่นมาเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนการสอน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของศิลปะ หรือ เรื่องเกี่ยวกับกรีซในจังหวัดยะลา เป็นต้น

2) การจัดการศึกษาเพื่อให้เกิดความเข้าใจในความแตกต่างของศาสนาและวัฒนธรรมอย่างกลมกลืน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีการแสดงออกอย่างเหมาะสม มีการสร้างเนื้อหาการเรียนการสอนที่ทำให้ผู้เรียนได้รับรู้และทำความเข้าใจอย่างถูกต้องต่อศาสนาที่มีอยู่หลากหลายในท้องถิ่น เป็นต้น

3) การใช้พื้นที่ทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นเป็นห้องปฏิบัติการ สำหรับให้ผู้เรียนได้ศึกษาจากสภาพจริงควบคู่ไปกับการเรียนรู้ในห้องเรียน

ทั้งนี้ การเรียนรู้ความหลากหลายทางวัฒนธรรมและส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจอย่างเหมาะสมน่าจะเป็นแนวทางหนึ่งที่ช่วยทำให้ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ลดน้อยลงได้

9.2.3.4 การศึกษาประเด็นความขัดแย้งทางทรัพยากรในท้องถิ่นที่นำไปสู่ปัญหาความขัดแย้งทางสังคม เช่น การพัฒนาเพื่อใช้ประโยชน์ทรัพยากรในท้องถิ่นของภาครัฐหรือภาคเอกชนบางส่วน จนไปกระทบกับวิถีชีวิตและสภาพเศรษฐกิจของชุมชน ซึ่งการศึกษานี้ต้องการให้เกิดการหาจุดร่วมที่เหมาะสมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งเสนอแนวทางการจัดการความขัดแย้งที่เป็นธรรมกับทุกภาคส่วนในสังคม

9.3 ส่งท้าย

การศึกษา "บทบาทของมหาวิทยาลัยท้องถิ่นที่มีต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลนครยะลา : กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา" เป็นความมุ่งหวังของผู้ศึกษาที่ต้องการนำผลการศึกษาไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่นอันเป็นภูมิสำเนาเกิดและเติบโต การได้มุ่งศึกษาบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาเพราะเล็งเห็นความสำคัญของสถาบันการศึกษาของท้องถิ่นและเพื่อท้องถิ่น รวมทั้งต้องการเห็นภาพของความร่วมมือที่เหมาะสมระหว่างองค์กร

ที่เป็นลายปฏิบัติและสถาบันทางการศึกษาในท้องถิ่น ถึงแม้การศึกษานี้อาจมีข้อจำกัดบ้างในเรื่องของความไม่สงบในพื้นที่ ทำให้ไม่สามารถดำเนินการในบางเรื่องได้ แต่ผู้ศึกษายังคาดหวังว่าผลการศึกษาที่ได้นำเสนอออกมาจะเป็นประโยชน์ต่องานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมในเขตเทศบาลนครยะลาได้บ้างไม่มากนัก

ผู้ศึกษามีความเชื่อมั่นว่าบทบาทของมหาวิทยาลัยในท้องถิ่นเป็นบทบาทที่มีความสำคัญ และความร่วมมือกันอย่างเหมาะสมขององค์กรในท้องถิ่นก็เป็นเรื่องที่มีความสำคัญควบคู่กันไป ซึ่งไม่ได้หมายถึงเฉพาะงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น แต่หมายถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่เป็นของท้องถิ่น แม้ที่ผ่านมาบทบาทด้านสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาอาจยังไม่ได้มีการกล่าวถึงในวงกว้าง แต่บทบาทเหล่านี้มีแนวโน้มที่จะมีความเด่นชัดมากขึ้นในอนาคต เนื่องจากมีปัจจัยหลายด้านทั้งจากภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาและจากองค์กรภายนอกที่มาสสนับสนุน ซึ่งการที่ทุกฝ่ายได้รับทราบบทบาทของแต่ละฝ่ายและแสดงบทบาทในการช่วยสนับสนุนกันและกัน เปรียบเสมือนทีมนักตะกร้อที่เล่นตะกร้อได้เข้าหากันเป็นอย่างดี ก็ย่อมทำให้เกิดประโยชน์ต่องานด้านสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างมาก ทั้งนี้ผู้ศึกษามีความเห็นว่างานบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาในการทำเพื่อท้องถิ่นถือเป็นบทบาทที่สอดคล้องกับปรัชญาของมหาวิทยาลัย และเป็นบทบาทที่มหาวิทยาลัยจากส่วนกลางย่อมทำได้ไม่ดีเท่ากับการให้มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาแสดงบทบาทนี้

การศึกษานี้จะสามารถทำให้เกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่นหรือไม่เพียงใดนั้น ต้องขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายๆ ด้าน ตั้งแต่การเข้ามารับรู้ของทุกฝ่าย การได้หยิบยกไปพิจารณาจนนำไปสู่การกำหนดแนวทางปฏิบัติและได้ลงมือปฏิบัติอย่างจริงจัง ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางในพุทธศาสนานั้นคือ ตามหลักพุทธศาสนาระบุไว้ว่า การ “ปริยัติ” คือ การศึกษาเล่าเรียนพระไตรปิฎก การ “ปฏิบัติ” คือ การนำความรู้จากพระไตรปิฎกมาลงมือทำ และ การ “ปฏิเวธ” คือ การตรัสรู้หลังจากได้ปฏิบัติอย่างเหมาะสม ดังนั้นการบรรลุผลของการกระทำที่เรียกกันว่า “ปฏิเวธ” จะเกิดขึ้นไม่ได้หากไม่ได้ผ่านการ “ปริยัติ” และ “ปฏิบัติ” กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ การได้ศึกษาเล่าเรียนพระไตรปิฎกแล้วนำมาปฏิบัติหรือประพฤติตนตามธรรมอย่างสม่ำเสมอและไม่ย่อท้อ สุดท้ายจะทำให้เกิดความเข้าใจโดยตลอดหรือที่เรียกว่าการตรัสรู้

การศึกษ้องค์ความรู้เพื่อนำไปเป็นแนวทางการเสริมสร้างบทบาทด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาลงจึงควรเป็นไปในลักษณะเดียวกัน กล่าวคือผลสัมฤทธิ์ที่เกิดจากกระบวนการศึกษานี้ เป็นเพียงการลงไปในพื้นที่เพื่อศึกษาปัญหาแล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และสังเคราะห์ตามความรู้ความสามารถที่มี ผู้ศึกษาจึงไม่ได้แตกต่างจากผู้ที่อยู่ในฐานะของ “นักสังเกตการณ์” เป็นเพียงแต่การปริยัติเท่านั้น ซึ่ง บำรุง บุญปัญญา (2548, 13) ได้กล่าวไว้ว่า “ในขณะที่เราสามารถค้นคว้าคำรับยาสมุนไพรมหาชนนิคมมาเขียนเป็นตำราเผยแพร่ แต่ในทางตรงกันข้าม เรากลับไม่เคยกินยาสมุนไพรมะเมื่อยามเจ็บป่วยแม้เพียงครั้งเดียว เราพูดถึง

เรื่องสุขภาพองค์กรรวม แต่เราไม่เคยหมวดจับเส้นให้ตัวเองซักครั้ง” ในทำนองเดียวกัน การที่ผู้ศึกษาได้จัดทำข้อเสนอแนะต่าง ๆ ขึ้นมา เปรียบเสมือนการทำหน้าที่เป็นนักสังเกตการณ์หรือการเพียงแต่การปริยัติ ซึ่งไม่พอเพียง ต้องนำสิ่งที่ได้เรียนรู้มาลงมือปฏิบัติอย่างเหมาะสมเพื่อทำให้เกิดการปฏิวัติในที่สุด ดังนั้นการที่ผู้ศึกษาได้ลงมือทำการศึกษาค้นคว้าด้านสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาจนกระทั่งได้ข้อเสนอแนะแนวทางการเสริมสร้างบทบาท ก็เป็นเพียงแค่ขั้นแรกเท่านั้น ยังไม่สามารถเกิดประโยชน์ได้อย่างแท้จริง นอกเสียจากองค์กรที่เกี่ยวข้องได้มีการนำแนวทางเหล่านี้มาพิจารณา ทำการปรับปรุงแนวทางให้เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงและข้อจำกัดในพื้นที่ รวมทั้งในขั้นตอนการดำเนินงานก็ได้มีการปรับปรุงและทบทวนอย่างเหมาะสมและต่อเนื่อง ซึ่งหากได้มีการดำเนินงานเหล่านี้แล้วก็ย่อมจะนำไปสู่หนทางแห่งปฏิวัตินั้นคือนำไปสู่ความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อมได้ในที่สุด

ภาคผนวก ก

Research Coordination Schema

ภาคผนวก ก

Research Coordination Schema

Objectives	Complex Variables	Simple Variables	Data Sources/Data Collection Methods	Data Analysis
1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของปัญหาสิ่งแวดล้อมเมืองภายในเขตเทศบาลนครยะลา ซึ่งได้แก่ ปัญหาขยะมูลฝอย น้ำเสีย การจราจร มลพิษของเมือง และการขาดแคลนพื้นที่สีเขียว รวมถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการปัญหาเหล่านี้	1.1 สภาพปัจจุบันของปัญหาสิ่งแวดล้อมเมืองของเทศบาลนครยะลา	1.1.1 ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมของเทศบาลนครยะลา ข้อมูลจำนวนประชากรและข้อมูลสิ่งแวดล้อมด้านอื่นๆ 1.1.2 สภาพปัจจุบันของปัญหาสิ่งแวดล้อมเมืองของเทศบาลนครยะลา ได้แก่ ปัญหาขยะมูลฝอย ปัญหาน้ำเสีย ปัญหาด้านการจราจร ปัญหาด้านมลพิษของเมือง และปัญหาด้านการขาดแคลนพื้นที่สีเขียว	ข้อมูลทุติยภูมิ ข้อมูลปฐมภูมิ/ การสำรวจภาคสนาม	การเรียบเรียงข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ
	1.2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมเมือง	- ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมภายในเขตเทศบาลนครยะลา โดยเฉพาะปัญหาความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้	ข้อมูลปฐมภูมิ/ การสำรวจภาคสนาม	การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

Objectives	Complex Variables	Simple Variables	Data Sources/Data Collection Methods	Data Analysis
2. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการดำเนินงาน ปัญหา และสาเหตุของปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้แก่เทศบาลนครยะลา สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดยะลา และชมรมรักษ์แม่น้ำปัตตานี	2.1 สภาพปัจจุบัน ปัญหาและสาเหตุของปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานของเทศบาลนครยะลาและสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดยะลา	2.1.1 ข้อมูลทั่วไป สภาพปัจจุบันของโครงสร้างอำนาจหน้าที่ และบทบาทการจัดการสิ่งแวดล้อม 2.1.2 ภาพรวมการดำเนินงานและปัญหาที่พบจากการดำเนินงานที่ผ่านมาในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมเมืองขององค์กรที่เกี่ยวข้อง	ข้อมูลทุติยภูมิ การสำรวจภาคสนาม	การเรียงข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ
	2.2 สภาพปัจจุบัน ปัญหาและสาเหตุของปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานของชมรมรักษ์แม่น้ำปัตตานี	2.2.1 ข้อมูลทั่วไป และบทบาทในการส่งเสริมการอนุรักษ์และสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมของชมรมรักษ์แม่น้ำปัตตานี 2.2.2 ภาพรวมการดำเนินงานและปัญหาที่พบจากการดำเนินงานที่ผ่านมาในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมเมืองขององค์กรที่เกี่ยวข้อง	ข้อมูลทุติยภูมิ การสัมภาษณ์เชิงลึก	การเรียงข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ
		2.2.3 สภาพปัจจุบัน ปัญหาและสาเหตุของปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม	ข้อมูลทุติยภูมิ การสัมภาษณ์เชิงลึก	การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

Objectives	Complex Variables	Simple Variables	Data Sources/Data Collection Methods	Data Analysis
3. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของบทบาท ปัญหาและสาเหตุของปัญหาเกี่ยวกับการบริหารงานของมหาวิทยาลัย สิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา	3.1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของบทบาทด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา	3.1.1 ข้อมูลทั่วไป โครงสร้างการบริหารงาน หลักสูตรและการจัดการศึกษา รวมถึงข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา 3.1.2 ข้อมูลองค์ความรู้ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมภายในเทศบาลนครยะลาที่ได้มีการวิจัยหรือพัฒนาขึ้นโดยมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา	ข้อมูลทุติยภูมิ	การเรียบเรียงข้อมูล
		3.1.3 การจัดการสภาพแวดล้อมภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา การสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนด้านสิ่งแวดล้อม และการสนับสนุนการมีส่วนร่วมของนักศึกษา ด้านสิ่งแวดล้อม	ข้อมูลปฐมภูมิ/ การสำรวจภาคสนาม	การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ
	3.2 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและสาเหตุของปัญหาเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา	- เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและสาเหตุของปัญหาเกี่ยวกับบทบาทด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา	ข้อมูลปฐมภูมิ/ การสัมภาษณ์เชิงลึก	การวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก

Objectives	Complex Variables	Simple Variables	Data Sources/Data Collection Methods	Data Analysis
4. เพื่อศึกษาความรู้ความเข้าใจและทัศนคติ ของ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา เกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมและบทบาทด้านสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัยในการจัดการสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา	4.1 ความรู้ความเข้าใจของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา	4.1.1 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมในเขตเทศบาลนครยะลา (10 ข้อ) 4.1.2 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาที่มีต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมภายในท้องถิ่น (6 ข้อ)	ข้อมูลปฐมภูมิ/ การศึกษจากแบบสอบถาม	การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (สถิติเชิงพรรณนา, ดัชนีค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก)
	4.2 ทัศนคติของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา	4.2.1 ทัศนคติเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมในเขตเทศบาลนครยะลา (10 ข้อ) 4.2.2 ทัศนคติเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาที่มีต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมภายในท้องถิ่น (6 ข้อ)	ข้อมูลปฐมภูมิ/ การศึกษจากแบบสอบถาม	การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (สถิติเชิงพรรณนา, ดัชนีค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก)
5. เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทในการสนับสนุนงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา	5.1 ความคิดเห็นจากองค์กรที่เกี่ยวข้อง (ปัจจัยเกี่ยวกับการประสานข้อมูลกับองค์กรที่เกี่ยวข้อง)	- ความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาและความต้องการได้รับการสนับสนุนด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรที่เกี่ยวข้อง	ข้อมูลปฐมภูมิ/ การสัมภาษณ์เชิงลึก	การวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก
	5.2 ความคิดเห็นจากมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา (ปัจจัยเกี่ยวกับมหาวิทยาลัย)	- ความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาและความต้องการได้รับการสนับสนุนด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา	ข้อมูลปฐมภูมิ/ การสัมภาษณ์เชิงลึก	การวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก

Objectives	Complex Variables	Simple Variables	Data Sources/Data Collection Methods	Data Analysis
6. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความรู้ความเข้าใจและทัศนคติของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา เกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมและบทบาทด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา	6.1 ปัจจัยส่วนบุคคล	6.1.1 เพศ (ชาย/หญิง) 6.1.2 อายุ (จำนวนปี) 6.1.3 จำนวนสมาชิกในครอบครัว (จำนวนคน) 6.1.4 ภูมิสำเนาและที่อยู่อาศัย (ภายใน/ภายนอกเขตเทศบาล) 6.1.5 รายได้/เงินเดือนของนักศึกษา (จำนวนเงิน) 6.1.6 อาชีพของผู้ปกครอง (ให้เลือก) 6.1.7 รายได้รวมของครอบครัว (จำนวนเงิน)	ข้อมูลปฐมภูมิ/ การศึกษาจากแบบสอบถาม	การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (สถิติเชิงพรรณนา, ดัชนีค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก, การทดสอบไคสแควร์, การทดสอบแบบเอฟ)
	6.2 ปัจจัยทางการศึกษา	6.2.1 ประเภทของสถานศึกษาที่จบ (ให้เลือก) 6.2.2 ระดับปีที่เริ่มเข้าศึกษา (ให้เลือก) 6.2.3 โปรแกรมวิชา/สาขา (ให้เลือก) 6.2.4 การศึกษาวิชาด้านสิ่งแวดล้อม (เคย/ไม่เคยเรียน /รายละเอียดวิชา) 6.2.5 การอบรม/สัมมนาด้านสิ่งแวดล้อม(เคย/ไม่เคยอบรม /รายละเอียดการอบรม) 6.2.6 การทำกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม(เคย/ไม่เคยทำกิจกรรม /รายละเอียดกิจกรรม) 6.2.7 การรับรู้ข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม (รับรู้/ไม่รับรู้/ความถี่)	ข้อมูลปฐมภูมิ/ การศึกษาจากแบบสอบถาม	การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (สถิติเชิงพรรณนา, ดัชนีค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก, การทดสอบไคสแควร์, การทดสอบแบบเอฟ)

ภาคผนวก ข
ประเด็นการสัมภาษณ์เชิงลึก

ภาคผนวก ข

ประเด็นการสัมภาษณ์เชิงลึก

1. ประเด็นสำหรับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเจ้าหน้าที่ของเทศบาลนครยะลาและสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดยะลา ประกอบด้วย

- 1.1 บทบาท หน้าที่และขอบเขตความรับผิดชอบในด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองภายในเขตเทศบาลนครยะลา
- 1.2 วิธีการดำเนินงานและสถานที่ปฏิบัติงานในปัจจุบัน
- 1.3 ปัญหาในการดำเนินงานที่พบในปัจจุบันหรือคาดว่าจะเกิดในอนาคต
- 1.4 สาเหตุของปัญหาในการดำเนินงานดังกล่าว
- 1.5 ความคิดเห็นข้อเสนอแนะสำหรับการแก้ไขปัญหา
- 1.6 ความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาในการสนับสนุนงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม
- 1.7 ความต้องการได้รับการสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

2. ประเด็นสำหรับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นตัวแทนของชมรมรักษ์แม่น้ำปัตตานี ประกอบด้วย

- 2.1 บทบาทที่เข้าไปเกี่ยวข้องในการส่งเสริมการอนุรักษ์และสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมภายในเขตเทศบาลนครยะลา รวมทั้งการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน
- 2.2 รูปแบบการดำเนินงาน และผลการดำเนินงานที่ผ่านมา
- 2.3 ปัญหาในการดำเนินงานที่พบในปัจจุบันหรือคาดว่าจะเกิดในอนาคต
- 2.4 สาเหตุของปัญหาในการดำเนินงานดังกล่าว
- 2.5 ความคิดเห็นข้อเสนอแนะสำหรับการแก้ไขปัญหา
- 2.6 ความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาในการสนับสนุนงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม
- 2.7 ความต้องการได้รับการสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

3. ประเด็นสำหรับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นบุคลากรในมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ประกอบด้วย

- 3.1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมในเมืองเขตเทศบาลนครยะลา
- 3.2 การรับรู้ข้อมูลการจัดการสิ่งแวดล้อมในเขตเทศบาลนครยะลาขององค์กรที่เกี่ยวข้องในปัจจุบัน
- 3.3 การรับรู้ความต้องการขององค์กรที่เกี่ยวข้องในการจัดการสิ่งแวดล้อม
- 3.4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรที่เกี่ยวข้อง
- 3.5 ประสิทธิภาพที่เกี่ยวข้องกับงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมในเขตเทศบาลนครยะลา
- 3.6 ความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ความรู้ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมที่มีในปัจจุบัน แนวโน้มการวิจัยและพัฒนา
- 3.7 สภาพปัจจุบัน และปัญหาของการเรียนการสอนด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม เช่น บุคลากร งบประมาณ และเนื้อหาหลักสูตร
- 3.8 ความสำคัญของการเรียนการสอนด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมในมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
- 3.9 สภาพปัจจุบันและปัญหาของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาในบทบาทการสนับสนุนงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม เช่น นโยบาย บุคลากรและงบประมาณ
- 3.10 ความสำคัญของบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาในการสนับสนุนงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม
- 3.11 ความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทที่เหมาะสมของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาในการสนับสนุนงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม
- 3.12 ภาพรวมของความพร้อมที่มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาสามารถรองรับงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ค

แบบสอบถาม

ภาคผนวก ค

แบบสอบถาม

เรื่อง

บทบาทของมหาวิทยาลัยท้องถิ่นที่มีต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลนครยะลา
: กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

คำชี้แจง :

1. วัตถุประสงค์ของแบบสอบถาม

1. เพื่อศึกษาความรู้ความเข้าใจและทัศนคติของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมและบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาที่มีต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมภายในท้องถิ่น
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความรู้ความเข้าใจและทัศนคติด้านสิ่งแวดล้อมของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

2. แบบสัมภาษณ์ชุดนี้แบ่งออกเป็น 7 ส่วน ดังนี้

- ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล จำนวน 7 ข้อ
- ส่วนที่ 2 ข้อมูลทางการศึกษา จำนวน 7 ข้อ
- ส่วนที่ 3 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม จำนวน 10 ข้อ
- ส่วนที่ 4 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาที่มีต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมภายในเทศบาลนครยะลา จำนวน 6 ข้อ
- ส่วนที่ 5 ทัศนคติเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม จำนวน 10 ข้อ
- ส่วนที่ 6 ทัศนคติเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาที่มีต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมภายในเทศบาลนครยะลา จำนวน 6 ข้อ
- ส่วนที่ 7 ข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาที่มีต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมภายในเทศบาลนครยะลา จำนวน 3 ข้อ

3. โปรดทำเครื่องหมาย ✓ และ ○ ลงหน้าคำตอบ หรือ ☑ ในตาราง รวมทั้งเติมข้อความในช่องว่างให้ตรงกับความเป็นจริงหรือความคิดเห็นของท่านให้มากที่สุด

คำตอบของท่านทุกข้อ มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการศึกษารั้งนี้ และข้อมูลของท่านจะเป็นความลับ
ขอให้ท่านตอบคำถามตามข้อเท็จจริง และขอขอบพระคุณที่ให้ความร่วมมือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

1.1 เพศ

☐ ชาย

☐ หญิง

1.2 อายุ.....ปี (เกิน 6 เดือน นับเป็น 1 ปี)

1.3 จำนวนสมาชิกในครอบครัว (รวมตัวนักศึกษา).....คน

1.4 ภูมิลำเนาและที่อยู่อาศัย

1.4.1 ภูมิลำเนา (ตามทะเบียนบ้าน)

☐ ในเขตเทศบาลนครยะลา

☐ นอกเขตเทศบาลนครยะลา

1.4.2 ที่อยู่อาศัยระหว่างที่ศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

☐ ในเขตเทศบาลนครยะลา

☐ นอกเขตเทศบาลนครยะลา

1.4.3 ประเภทที่อยู่อาศัย

☐ ที่อยู่อาศัยของครอบครัว

☐ ที่อยู่อาศัยของญาติ/คนรู้จัก

☐ หอพัก/ห้องเช่า/บ้านเช่า

☐ อื่นๆ (ระบุ).....

1.5 รายได้หรือเงินเดือนที่ได้รับโดยเฉลี่ยของนักศึกษา (บาท/เดือน)

☐ ต่ำกว่า 2,000 บาท

☐ 2,001 – 4,000 บาท

☐ 4,001 – 6,000 บาท

☐ 6,001 – 8,000 บาท

☐ 8,001 – 10,000 บาท

☐ อื่นๆ (ระบุ).....

1.6 อาชีพหลักของผู้ปกครองของนักศึกษาในปัจจุบัน

☐ รับราชการ/วิสาหกิจ

☐ พนักงานบริษัทเอกชน

☐ ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว

☐ รับจ้างทั่วไป

☐ เกษตรกรรม /กสิกรรม

☐ อาชีพอิสระ

☐ เกษียณอายุ

☐ อื่นๆ (ระบุ).....

1.7 รายได้รวมโดยเฉลี่ยของทั้งครอบครัว (บาท/เดือน)

☐ ต่ำกว่า 8,000 บาท

☐ 8,001 – 16,000 บาท

☐ 16,001 – 24,000 บาท

☐ 24,001 – 32,000 บาท

☐ 32,001 – 40,000 บาท

☐ อื่นๆ (ระบุ).....

ส่วนที่ 2 ข้อมูลทางการศึกษา

2.1 ก่อนสมัครเข้ามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ท่านได้จบการศึกษามาจากสถานศึกษาประเภทใด

- ☐ โรงเรียนสอนศาสนา ☐ โรงเรียนสายสามัญ
☐ โรงเรียนสายอาชีพ ☐ การศึกษานอกโรงเรียน
☐ อื่นๆ (โปรดระบุ)

2.2 ระดับและปีที่เริ่มเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

2.2.1 ระดับการศึกษา

- ☐ ระดับอนุปริญญา ☐ ระดับปริญญาตรี 4 ปี ☐ ระดับปริญญา 2 ปี (หลังอนฯ)
☐ อื่นๆ (โปรดระบุ)

2.2.2 ปีที่เริ่มเข้าศึกษา

- ☐ ปี 2545 ☐ ปี 2546 ☐ ปี 2547
☐ อื่นๆ (โปรดระบุ)

2.3 โปรแกรมวิชาและสาขา

2.3.1 โปรแกรมวิชา (โปรดระบุ).....

2.3.2 สาขา

- ☐ สาขาการศึกษา ☐ สาขาศิลปศาสตร์
☐ สาขาวิทยาศาสตร์ ☐ สาขาบริหารธุรกิจ
☐ อื่นๆ (โปรดระบุ).....

2.4 การศึกษาวิชาด้านสิ่งแวดล้อม (เช่น ชีวิตกับสิ่งแวดล้อม สิ่งแวดล้อมกับการพัฒนา นิเวศวิทยา ฯลฯ)

- ☐ ไม่เคยเรียน
☐ เคยเรียน (โปรดระบุวิชาที่เรียน).....

2.5 การอบรม/สัมมนาด้านสิ่งแวดล้อม เช่น การกำจัดขยะมูลฝอย การประชุมวิชาการด้านสิ่งแวดล้อม

- ☐ ไม่เคยอบรม/สัมมนา
☐ เคยอบรม/สัมมนาเรียน (โปรดระบุหัวข้อที่อบรม/สัมมนา).....

.....

.....

2.6 การทำกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม เช่น การจัดนิทรรศการ การเป็นสมาชิกกลุ่มหรือชมรมอนุรักษ์

☐ ไม่เคยทำกิจกรรม

☐ เคยทำกิจกรรม (โปรดระบุชื่อกิจกรรม).....

2.7 การรับรู้ข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม เช่น ปัญหาสิ่งแวดล้อม การจัดการสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

ประเภทของสื่อที่ได้รับ	การรับรู้ในช่วงปีที่ผ่านมา		ถ้าเคย ความถี่ของการรับรู้โดยเฉลี่ยต่อเดือน	
	ไม่เคย	เคย	น้อยกว่า 2 ครั้ง	มากกว่า 2 ครั้ง
2.7.1 สื่อโทรทัศน์				
2.7.2 สื่อวิทยุ				
2.7.3 หนังสือพิมพ์/นิตยสาร/ วารสาร/หนังสือวิชาการ				
2.7.4 การสนทนาพูดคุย				
2.7.5 อื่นๆ (โปรดระบุ).....				
.....				
.....				
.....				

ส่วนที่ 3 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม

ให้ทำเครื่องหมาย ☐ หน้าตัวเลือกที่ท่านคิดว่าถูกต้องที่สุด

3.1 สิ่งแวดล้อม หมายถึง

ก. ทุกสิ่งทุกอย่างที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ

ข. สิ่งต่างๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้น

ค. ทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่ล้อมรอบตัวเรา

ง. สิ่งต่างๆ ที่สามารถจับต้องได้

3.2 ข้อใด ไม่ใช่ สาเหตุของปัญหาสิ่งแวดล้อม

ก. การเพิ่มขึ้นของประชากร

ข. การยกระดับการศึกษาของประชากร

ค. การขยายตัวทางเศรษฐกิจ

ง. การส่งเสริมการบริโภคของประชากร

3.3 ข้อใดต่อไปนี้นำไปสู่ปัญหาสิ่งแวดล้อมในเมือง

- ก. การปรับปรุงชุมชนแออัดให้มีสภาพดีขึ้น
- ข. การปรับปรุงพื้นที่รกร้างให้เป็นสวนสาธารณะ
- ค. การรื้ออาคารที่มีสถาปัตยกรรมเก่าแก่แล้วสร้างใหม่ให้ทันสมัย
- ง. การพัฒนาระบบขนส่งมวลชนให้ดียิ่งขึ้น

3.4 วิธีใดเป็นการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมในเมืองที่เหมาะสม

- ก. การเจาะบ่อบาดาลให้มากขึ้นเพื่อแก้ปัญหา น้ำไม่พอเพียง
- ข. การขยายเมืองออกไปเพื่อแก้ปัญหาชุมชนแออัด
- ค. การส่งเสริมให้มีการคัดแยกขยะเพื่อแก้ปัญหาขยะมูลฝอย
- ง. การสร้างถนนให้เพียงพอกับปริมาณรถยนต์เพื่อแก้ปัญหาการจราจร

3.5 ข้อใดเป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมเมืองที่สำคัญของเทศบาลนครยะลา

- ก. ปัญหาขยะมูลฝอยและน้ำเสีย
- ข. ปัญหาด้านการจราจรและขนส่ง
- ค. ปัญหาชุมชนแออัดและผังเมือง
- ง. ปัญหาการเสื่อมโทรมของแหล่งศิลปกรรม

3.6 วิธีใดเหมาะสมสำหรับการพิจารณาระดับความรุนแรงของปัญหาสิ่งแวดล้อมในเทศบาลนครยะลา

- ก. ใช้การเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อม
- ข. ใช้ความคิดเห็นของคนโดยทั่วไปในเทศบาลนครยะลา
- ค. ใช้การพิจารณาโดยผู้เชี่ยวชาญจากภายนอกเป็นหลัก
- ง. ใช้การเปรียบเทียบกับเทศบาลข้างเคียง

3.7 ข้อใดกล่าวถูกต้องเกี่ยวกับการให้ความสำคัญต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย ในอดีต

- ก. มีการให้ความสำคัญมาก เนื่องจากประชาชนมีความรู้มาก
- ข. มีการให้ความสำคัญน้อย เนื่องจากทรัพยากรธรรมชาติยังมีมาก
- ค. มีการให้ความสำคัญมาก เนื่องจากมีการพัฒนาเศรษฐกิจได้น้อย
- ง. มีการให้ความสำคัญน้อย เนื่องจากมีอัตราการเพิ่มของประชากรน้อย

3.8 การพัฒนาที่ยั่งยืนและไม่ก่อให้เกิดผลเสียในอนาคตต้องเป็นการพัฒนาที่คำนึงถึงองค์ประกอบใดบ้าง

- ก. สังคมและศิลปวัฒนธรรม
- ข. นิเวศวิทยาและความหลากหลายทางชีวภาพ
- ค. เทคโนโลยี และนวัตกรรมใหม่ๆ
- ง. สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม

3.9 การนำเทคโนโลยีมาแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมในประเทศไทยมีความเหมาะสมหรือไม่

- ก. เหมาะสม เพราะเป็นวิธีเดียวที่ใช้ในการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม
- ข. ไม่เหมาะสม เพราะเป็นการยุ่งยากและเสียค่าใช้จ่ายในการลงทุน
- ค. เหมาะสม เพราะสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับวิธีอื่นๆ ได้
- ง. ไม่เหมาะสม เพราะต้องนำเข้าเทคโนโลยีจากต่างประเทศ

3.10 ข้อใดเป็นหลักการที่สำคัญที่สุดในการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมในเทศบาลนครยะลา

- ก. การที่เทศบาลนครยะลาจัดสรรงบประมาณมาใช้แก้ปัญหา
- ข. การมีผู้เชี่ยวชาญจากภายนอกมาช่วยแก้ปัญหา
- ค. การที่ทุกฝ่ายมีจิตสำนึกที่ดีและช่วยกันแก้ปัญหา
- ง. การมีเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้แก้ปัญหา

ส่วนที่ 4 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาที่มีต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมภายในเทศบาลนครยะลา

โปรดทำเครื่องหมาย ☒ ในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

ข้อความ	ใช่	ไม่ใช่
4.1 ปัจจุบันกฎหมายได้กำหนดไว้ว่ามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาควรมีบทบาทเกี่ยวข้องในการจัดการสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น		
4.2 มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาควรเข้าไปดำเนินการกำจัดมูลฝอยเพราะสามารถดำเนินงานได้อย่างเหมาะสมมากกว่าให้เทศบาลดำเนินงาน		
4.3 มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาควรมีบทบาทเข้าไปช่วยวางแผนและหาวิธีการเพื่อจัดการสิ่งแวดล้อมในเทศบาลนครยะลา		
4.4 การจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมถือเป็นบทบาทด้านสิ่งแวดล้อมที่สำคัญของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา		
4.5 การวิจัยและส่งเสริมความรู้ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นไม่ใช่บทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา		
4.6 นักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาสามารถสนับสนุนบทบาทด้านสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาในการจัดการสิ่งแวดล้อมในเทศบาลนครยะลาได้		

ส่วนที่ 5 ทศนคติเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม

โปรดทำเครื่องหมาย ☒ ในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

ข้อความ	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง	ไม่ เห็นด้วย	เฉย ๆ	เห็นด้วย	เห็นด้วย อย่างยิ่ง
5.1 การบริโภคของมนุษย์เป็นตัวการสำคัญที่ทำให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม					
5.2 การดูแลสิ่งแวดล้อมมีความสำคัญ แต่ควรเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจก่อน					
5.3 การลดปริมาณขยะให้น้อยลงและการนำขยะกลับมาใช้ใหม่น่าจะมีความสำคัญมากกว่าเน้นเฉพาะการกำจัดขยะมูลฝอย					
5.4 ประเทศไทยควรสร้างเขื่อนเพิ่มขึ้น เพื่อที่จะทำให้องรับปริมาณการใช้ไฟฟ้าของคนในประเทศได้อย่างพอเพียง					
5.5 ความเจริญเติบโตของภาคอุตสาหกรรมเป็นต้นเหตุหนึ่งของปัญหาสิ่งแวดล้อม					
5.6 การให้ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งที่มีความจำเป็น					
5.7 รัฐต้องสนใจปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดในเมืองใหญ่มากกว่าที่เกิดในที่อื่นๆ					
5.8 ป่าไม้เป็นของทุกคน จึงสามารถเอามาใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่					
5.9 เทคโนโลยีเป็นคำตอบที่ดีที่สุดในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม					
5.10 ประชาชนสามารถช่วยแก้ไขและป้องกันปัญหาสิ่งแวดล้อมได้					

ส่วนที่ 6 ทศนคติเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาที่มีต่อการจัดการสิ่งแวดล้อม
ภายในเทศบาลนครยะลา

โปรดทำเครื่องหมาย ☒ ในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

ข้อความ	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง	ไม่ เห็นด้วย	เฉย ๆ	เห็นด้วย	เห็นด้วย อย่างยิ่ง
6.1 มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาควรเป็น มหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาและส่งเสริม การจัดการสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น					
6.2 มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาควรมี บทบาทในการจัดการเรียนการสอนด้าน การจัดการสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมกับ ท้องถิ่น					
6.3 หากกฎหมายไม่ได้มีการกำหนดให้ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลามีบทบาทใน การให้บริการทางวิชาการแก่สังคม มหา วิทยาลัยก็อาจไม่จำเป็นต้องมีบทบาทด้าน นี้ได้					
6.4 มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาควรมี บทบาทในการสนับสนุนงานด้านการ จัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรต่างๆ ภายในเทศบาลนครยะลา					
6.5 มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาเป็น สถาบันเดียวที่สามารถอบรมความรู้ที่ เหมาะสมให้กับผู้ปฏิบัติงานด้าน สิ่งแวดล้อมขององค์กรต่างๆ ภายใน เทศบาลนครยะลา					
6.6 ตามหลักการแล้วผู้ที่จะสามารถ ผลักดันบทบาทในด้านสิ่งแวดล้อมของ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาได้คือ อาจารย์ ผู้สอน					

ส่วนที่ 7 ข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาที่มีต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมภายในเทศบาลนครยะลา

7.1 ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมในเทศบาลนครยะลา

.....

.....

.....

.....

.....

.....

7.2 ท่านคิดว่ามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลามีความพร้อมในการสนับสนุนงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลนครยะลาหรือไม่ อย่างไร (เช่น ความพร้อมในด้านงบประมาณ บุคลากร การจัดการเรียนการสอน การบริหารงาน ระดับของความรู้ความชำนาญ เป็นต้น)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

7.3 ในความเห็นของท่านบทบาทที่เหมาะสมของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาในการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลนครยะลาควรเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

————— **ขอบคุณ** —————

ภาคผนวก ง

การหาคุณภาพเครื่องมือ (แบบสอบถาม)

ภาคผนวก ง

การหาคุณภาพเครื่องมือ (แบบสอบถาม)

การหาคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบสอบถามแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาถึงความสอดคล้องของเนื้อหาและให้คะแนนตามความคิดเห็นในแต่ละข้อ ดังนี้

- +1 คือ แน่ใจว่าข้อความนั้นใช้ได้
- 0 คือ ไม่แน่ใจว่าข้อความนั้นใช้ได้หรือไม่
- 1 คือ แน่ใจว่าข้อความนั้นใช้ไม่ได้

โดยในการพิจารณาคูณภาพของแบบสอบถาม จะวัดด้วยดัชนีความสอดคล้องระหว่างเนื้อหาและคำถาม (Index of Item-objective Congruence: IOC)

$$\text{โดยที่ } \text{IOC} = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ $\sum R$ = ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

N = จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

ซึ่งกำหนดให้แต่ละข้อจะต้องมีค่า IOC มากกว่าหรือเท่ากับ 0.6 จึงจะสรุปผลได้ว่าคำถามข้อนั้นสามารถนำมาใช้ได้

ผู้เชี่ยวชาญที่พิจารณาแบบสอบถามประกอบด้วย 5 ท่าน คือ

1. ผศ.สุปราณี ปิยวัชรพันธ์ ผู้ช่วยคณบดี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
2. ผศ.กมลรัตน์ คนองเดช ผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาครู มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
3. รศ.ดร.ณรงค์ ศรีสวัสดิ์ ที่ปรึกษาโครงการบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
4. ผศ.สมานมิตร วิทยอภิบาลกุล ประธานสาขาสังคมศาสตร์ (ปริญญาโท) มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
5. ผศ.นิตยา เรืองแป้น รองประธานโปรแกรมจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

สรุปผลการพิจารณาความสอดคล้องของเนื้อหา

รายละเอียดแบบสอบถาม		คะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					รวม คะแนน	ค่าเฉลี่ย (IOC)	สรุปผล
ส่วนที่	ข้อที่	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5			
1. ข้อมูลส่วนบุคคล	1.1	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
	1.2	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
	1.3	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
	1.4								
	1.4.1	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
	1.4.2	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
	1.4.3	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
	1.5	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
	1.6	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
	1.7	+1	0	+1	+1	+1	4	0.8	ใช้ได้
2. ข้อมูลทาง การศึกษา	2.1	+1	+1	+1	0	0	3	0.6	ใช้ได้
	2.2								
	2.2.1	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
	2.2.2	+1	+1	+1	+1	-1	3	0.6	ใช้ได้
	2.3								
	2.3.1	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
	2.3.2	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
	2.4	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
	2.5	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
	2.6	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
	2.7								
	2.7.1	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
	2.7.2	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
	2.7.3	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
	2.7.4	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
	2.7.5	+1	+1	+1	+1	0	4	0.8	ใช้ได้
3. ความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับปัญหา สิ่งแวดล้อม	3.1	+1	+1	+1	+1	-1	3	0.6	ใช้ได้
	3.2	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
	3.3	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
	3.4	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้

รายละเอียดแบบสอบถาม		คะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					รวม คะแนน	ค่าเฉลี่ย (IOC)	สรุปผล
ส่วนที่	ข้อที่	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5			
3. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม (ต่อ)	3.5	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
	3.6	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
	3.7	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
	3.8	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
	3.9	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
	3.10	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
4. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาที่มีต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมภายในเทศบาลนครยะลา	4.1	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
	4.2	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
	4.3	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
	4.4	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
	4.5	+1	0	+1	+1	0	3	0.6	ใช้ได้
	4.6	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
5. ทักษะคติเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม	5.1	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
	5.2	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
	5.3	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
	5.4	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
	5.5	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
	5.6	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
	5.7	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
	5.8	+1	0	+1	+1	+1	4	0.8	ใช้ได้
	5.9	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
	5.10	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
6. ทักษะคติเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาที่มีต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมภายในเทศบาลนครยะลา	6.1	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
	6.2	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
	6.3	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
	6.4	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
	6.5	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
	6.6	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
7. ข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็น	7.1	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
	7.2	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
	7.3	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้

ภาคผนวก จ
การสร้างมาตรวัดทัศนคติ

ภาคผนวก จ

การสร้างมาตรวัดทัศนคติ

Likert, R. (อ้างถึงในจิระวัฒน์ วงศ์สวัสดิวัฒน์, 2529: 31-33) ได้คิดสร้างมาตรวัดทัศนคติขึ้น โดยมีคุณลักษณะและการสร้างข้อคำถาม ดังนี้

1. คุณลักษณะสำคัญของข้อคำถามใน Likert Scale มี 2 อย่าง คือ

1.1 การประเมิน ชอบ หรือ ไม่ชอบ นั่นคือ คำถามแต่ละข้อที่สร้างขึ้นจะกล่าวถึงส่วนที่ดีและส่วนที่ไม่ดีของเป้าหมายทัศนคติ เพื่อให้ผู้ตอบฯ เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับข้อคำถามนั้น อันจะแสดงถึงทัศนคติในทางชอบหรือไม่ชอบต่อเป้าหมายนั้น การระบุด้านดีและไม่ดีต้องระบุในระดับปานกลาง เพราะจะวัดได้ดีกว่าข้อคำถามที่กล่าวถึงด้านดีหรือไม่ดีมาก ๆ นอกจากนี้ข้อคำถามในทางบวกและลบก็ควรต้องมีจำนวนพอๆ กัน

1.2 คำถามแต่ละข้อจะมีสเกลในตัวมันเอง เพื่อบอกถึงระดับการประเมินว่า ชอบมาก ค่อนข้างมาก ปานกลาง ไม่ค่อยชอบ ไม่ชอบเลย โดยใช้ชั้นการประเมิน 5 ระดับ ซึ่งการคิดคะแนนถ้าเป็นรูปคำถามเชิงบวก คำตอบจาก เห็นด้วยอย่างยิ่ง (ชอบมาก) ไปถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง (ไม่ชอบเลย) คะแนนจะเป็น 4, 3, 2, 1, 0 ในทางตรงข้าม ถ้าเป็นคำถามเชิงลบ คำตอบจาก เห็นด้วยอย่างยิ่ง ไปถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง คะแนนจะเป็น 0, 1, 2, 3, 4

2. การสร้างข้อคำถาม

การสร้างข้อคำถามต้องศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และทำความเข้าใจตัวแปรที่ต้องการวัด จากนั้นทำการวิเคราะห์เนื้อหาโครงสร้างของตัวแปร เพื่อทราบว่าจะวัดด้านใดบ้าง ประมาณกี่ข้อ และคำถามแต่ละข้อจะเกี่ยวกับเรื่องอะไร การตั้งคำถามต้องกล่าวถึงส่วนที่ดีและส่วนที่ไม่ดีของสิ่งที่เป็นเป้าหมายทัศนคติ และต้องไม่ลืมว่าการระบุด้านดีและไม่ดีนั้น ต้องระบุในระดับปานกลาง นอกจากนี้การสร้างข้อคำถามต้องระวังในเรื่องต่อไปนี้

- 2.1 อย่าให้มีข้อที่กล่าวถึงความเป็นจริงหรือแปลได้ว่าเป็นจริง
- 2.2 หลีกเลี่ยงการใช้คำ เสมอ ไม่มี ไม่เคย ทั้งหมด
- 2.3 คำว่า เท่านั้น เพียงแต่ มักจะ ควรใช้ด้วยความระมัดระวัง
- 2.4 หลีกเลี่ยงการใช้คำถามแบบคำถามนำ
- 2.5 หลีกเลี่ยงการใช้ประโยคปฏิเสธซ้อนปฏิเสธ
- 2.6 หลีกเลี่ยงการใช้ประโยคที่สามารถแปลได้มากกว่าหนึ่ง
- 2.7 คำถามหนึ่งๆ ต้องถามเพียงเรื่องเดียว

บรรณานุกรม

- กรมการปกครองและ DANCED. 2541. แนวทางการวางแผนและการจัดการสิ่งแวดล้อมเมือง. กรุงเทพมหานคร: โครงการฝึกอบรมเกี่ยวกับการวางแผนและการจัดการสิ่งแวดล้อมเมือง.
- กรมการปกครองและ GTZ. 2538. แนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อมเมือง. กรุงเทพมหานคร: Kacnch and Orinting Center.
- กรมควบคุมมลพิษ. 2547. อ้างถึงใน สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดยะลา. 2548. แผนปฏิบัติการในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมจังหวัดยะลา ปีงบประมาณ 2548. (อัดสำเนา).
- กรมโยธาธิการและผังเมือง. 2548. ผังเมืองรวมเมืองยะลา. ค้นวันที่ 26 ธันวาคม 2548 จาก http://www.dtcp.go.th/workinfo/law_map/Yala/map_Yala_441.htm.
- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. 2548. การปกครองท้องถิ่นไทย : เทศบาล. ค้นวันที่ 12 มีนาคม 2548 จาก http://www.thailocaladmin.go.th/DLA_DOC/download/tesaban.doc.
- กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. 2546. ความรู้สิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร: หจก. อรุณการพิมพ์.
- กระทรวงศึกษาธิการและ DANIDA. 2546. ชุดเอกสารเสริมการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โครงการสร้างความเข้มแข็งสิ่งแวดล้อมศึกษาในประเทศไทย.
- เกษม จันทรแก้ว. 2544. วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- _____. 2545. การจัดการสิ่งแวดล้อมแบบผสมผสาน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- จักรพันธ์ุ ปัญจะสุวรรณ. 2545. การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- จังหวัดยะลา. 2547. คำสั่งจังหวัดยะลา ที่ 2383/2547 เรื่องให้ข้าราชการและลูกจ้างประจำปฏิบัติหน้าที่ราชการ. ลงวันที่ 23 กันยายน 2547. (อัดสำเนา).
- จันทนา อินทปัญญา. ม.ป.ป. สถิติสำหรับการวิจัยทางสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพัฒนาบัณฑิตศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

- จำลอง โพธิ์บุญ. 2544. การจัดการสิ่งแวดล้อมเมือง. กรุงเทพมหานคร: หลักสูตรการ
จัดการสิ่งแวดล้อม สำนักพัฒนาบัณฑิตศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- จิระวัฒน์ วงศ์สวัสดิวัฒน์. 2529. ทศนคติ ความเชื่อ และพฤติกรรม. กรุงเทพมหานคร:
โครงการพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- จุมพล ทองใหม่. 2545. บทบาทของครูในการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับการอนุรักษ์และ
พัฒนาแม่น้ำปาดตานี : ศึกษากรณีโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อำเภอธารโต
จังหวัดยะลา. ภาควิชาคณิตศาสตร์ คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- จุมพล รอดคำดี. 2533. อ้างถึงใน อรรถพรณ์ ปิลันธน์โอวาท. 2546. การสื่อสารเพื่อการ
โน้มน้าวใจ. พิมพ์ครั้งที่ 3 (แก้ไขเพิ่มเติม). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชมรมรักษ์แม่น้ำปาดตานี. 2546ก. เอกสาร "โครงการอนุรักษ์และพัฒนาลุ่มน้ำปาดตานี".
(อัดสำเนา).
- _____. 2546ข. สาริน "ชมรมรักษ์แม่น้ำปาดตานี" ฉบับที่ 1 วันที่ 4 มิถุนายน 2546.
(อัดสำเนา).
- ชุตินันท์ เตชะไทรศักดิ์. 2541. สภาพ ปัญหาและความต้องการในการจัดการเรียนการสอน
สิ่งแวดล้อมศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารและอาจารย์ ในสถาบันราชภัฏ.
วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิตยา สุวรรณะชญ. 2527. สังคมวิทยา (Sociology). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
ไทยวัฒนาพานิช.
- เทศบาลนครยะลา. 2547. ประวัติการจัดตั้งเทศบาล. ค้นวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2548 จาก
http://www.yalacity.go.th/informed_history.php.
- เทศบาลนครยะลา. กองวิชาการและแผนงาน. 2545. แนะนำและสรุปผลการดำเนินงาน
เทศบาลนครยะลา. (อัดสำเนา).
- _____. 2547ก. แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเทศบาลนครยะลา (พ.ศ. 2548 - 2551).
(อัดสำเนา).
- _____. 2547ข. แผนพัฒนาสามปีเทศบาลนครยะลา (พ.ศ. 2548 - 2550). (อัดสำเนา).
- _____. 2548. รายงานกิจการเทศบาลนครยะลา ประจำปี 2547. (อัดสำเนา).
- เทศบาลนครยะลา. สำนักการช่าง. 2548. ผลการดำเนินงานสำนักการช่าง เทศบาลนคร
ยะลา. (ซีดี-รอม).

- เทศบาลนครยะลา. สำนักการสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม. 2544. แผนการจัดการคุณภาพ
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เทศบาลนครยะลา พ.ศ.2545 - 2549.
(อัดสำเนา).
- เทศบาลนครยะลา. สำนักทะเบียนท้องถิ่น. 2548. สถิติรายงานการทะเบียนราษฎร.
(อัดสำเนา).
- นิวัติ เรืองพานิช. 2546. การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. พิมพ์ครั้งที่ 4.
กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นุกูล รัตนดากุล. 2548. ประสบการณ์กับชาวบ้านเมื่อเผชิญวิกฤตการจัดการทรัพยากร. ใน
รายงานการเสวนาเรื่อง "วิกฤตในการจัดการทรัพยากร : 3 จังหวัดภาคใต้". 20
สิงหาคม. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (อัดสำเนา).
- บัณฑิต เอื้อวัฒนุกูล. 2544. บทบาทขององค์กรพัฒนาเอกชนที่มีต่อประชาคมในการจัดการ
สิ่งแวดล้อมในจังหวัดน่าน : ศึกษากรณีมูลนิธิรักษ์เมืองน่าน. สารนิพนธ์
สำนักพัฒนาบัณฑิตศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- บำรุง บุญปัญญา. 2548. จัปปลาต้องลงน้ำ : คัดแปลงตนเอง ปรับขบวนสู่วิถีนิเวศ
วัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร: โครงการหนังสือดอกจันทน์ป่า.
- บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. 2524. คู่มืออาจารย์ : การวัดและการประเมินผลการเรียนการ
สอน. กรุงเทพมหานคร: คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- บุญนาค ดีวกุล. 2545. เมืองและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร: คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ประภาเพ็ญ สุวรรณ. 2520. ทศนคติ : การเปลี่ยนแปลง การวัด และพฤติกรรมอนามัย.
กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- ปัญญา จวงจรัสโรจน์. 2541. ความรู้ ความเข้าใจและทัศนคติเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อม
ของบุคลากร : ศึกษาเฉพาะกรณีบริษัท อุตสาหกรรมปิโตรเคมีกัลไทย จำกัด
(มหาชน) จังหวัดระยอง. ภาคนิพนธ์ คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒน
บริหารศาสตร์.
- แผนงานสร้างเสริมสุขภาวะมุสลิมไทย. 2548. รวมคุตบะห์เพื่อสุขภาวะ เล่ม 1.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พยุห์ นิยม. 2545. บทบาทของผู้นำท้องถิ่นต่อการจัดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อม : ศึกษาในพื้นที่กิ่งอำเภอกรงปินัง จังหวัดยะลา. ภาคนิพนธ์
คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

- ไพจิตร สายทอง. 2540. การวิเคราะห์รายวิชาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษาในหลักสูตรครุศึกษา
ของสถาบันราชภัฏ. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- ไพฤทธิ์ สุขเกิด. 2544. บทบาทของรัฐที่มีต่อองค์กรประชาคมในการจัดการสิ่งแวดล้อมจังหวัด
น่าน. สารนิพนธ์ สำนักพัฒนาบัณฑิตศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา. 2547. รายงานประจำปี 2546. ยะลา: บริษัท เอสพีเอ็น (2004)
จำกัด.
- _____. 2548ก. คู่มือนักศึกษา 2548 มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา. สงขลา:
เทมการพิมพ์.
- _____. 2548ข. รายงานประจำปี 2547. ยะลา: เอสพีเอ็น จังหวัดยะลา.
มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา. กองบริการการศึกษา. 2548. จำนวนนักศึกษา มหาวิทยาลัย
ราชภัฏยะลา ประจำปีการศึกษา 2547. (อัดสำเนา).
- มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา. ศูนย์วิจัยความหลากหลายทางชีวภาพ เฉลิมพระเกียรติ 72 พรรษา
บรมราชินีนาถ. 2547. พรรณไม้และพันธุ์สัตว์ในหุบเขาลำพญา ฉบับเฉลิม
พระเกียรติ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เนื่องในโอกาส พระ
ราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ 12 สิงหาคม 2547. สงขลา:
บริษัท ลิมบราเคอร์สการพิมพ์ จำกัด.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา. ศูนย์วิทยาศาสตร์และวิทยาศาสตร์ประยุกต์. 2548. รายงาน
ประจำปี 2547. (อัดสำเนา).
- มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา. สำนักวิจัยและบริการวิชาการ. 2548. รายงานผลการดำเนินงานปี
2547. (อัดสำเนา).
- มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. คณะการจัดการสิ่งแวดล้อม 2548. มาตรฐานที่ 3 มาตรฐาน
ด้านการสนับสนุนการเรียนรู้: ตัวบ่งชี้ 3.1 อาจารย์ประจำทุกระดับต่อ
จำนวนนักศึกษาเต็มเวลาเทียบเท่า. ค้นวันที่ 16 มกราคม 2549 จาก
[http://www.envi.psu.ac.th/foem/excel/%C1%D2%B5%C3%B0%D2%B9%203%20\(up-to-date\).xls](http://www.envi.psu.ac.th/foem/excel/%C1%D2%B5%C3%B0%D2%B9%203%20(up-to-date).xls).
- รัตติยา สาและ. 2547. ปตานิ จารุสละสาม (มลายู-อิสลาม ปตานี) สู่ความเป็น "จังหวัดปัตตานี
ยะลา และนราธิวาส". ใน รัฐปัตตานีใน "ศรีวิชัย" เก่าแก่กว่ารัฐสุโขทัยใน
ประวัติศาสตร์. สุจิตต์ วงษ์เทศ (บรรณาธิการ). พิมพ์ครั้งที่ 2. ศิลปวัฒนธรรม
ฉบับพิเศษ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มติชน. 235-301.
- ลัดดาวัลย์ กันหสุวรรณ. 2541. สิ่งแวดล้อมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์วิจัยและ
ฝึกอบรมด้านสิ่งแวดล้อม กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม.

- วิชัย เทียนน้อย. 2533. การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อักษรวัฒนา.
- วิชัย เรืองเรืองกุลฤทธิ์. 2544. บทบาทของเทศบาลนครยะลาในการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชน. ภาคนิพนธ์ คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. 2535. การบริหารและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ : บทบาทขององค์กรในท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. 2547. สรุปสถานการณ์ภาคใต้ในช่วงรัฐบาลในอดีต-ปัจจุบัน. ใน เอกสารการสัมมนาเรื่อง "สถานการณ์ภาคใต้ จากความรุนแรงสู่สันติสุข". 24 มกราคม. กรุงเทพมหานคร. (อัดสำเนา).
- สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย. 2547. โครงการการจัดทำรูปแบบบทบาทและโครงการนำร่องการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : รายงานสรุปสำหรับผู้บริหาร. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- สมาคม客商แห่งประเทศไทย. 2548. ประวัติ客商. ค้นวันที่ 12 ธันวาคม 2548 จาก http://www.takrawthai.com/page_history.htm.
- ส่วนงานราชกิจจานุเบกษา. 2547. ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 121 ตอนพิเศษ 23 ก วันที่ 14 มิถุนายน พ.ศ. 2547.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. 2545. ทฤษฎีสังคมวิทยา : เนื้อหาและแนวทางการใช้ประโยชน์เบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 10 (ฉบับพิมพ์เพิ่มเติม). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดนราธิวาส. 2548. หน่วยงานภายในทสจ. ค้นวันที่ 12 มีนาคม 2548 จาก http://www.geocities.com/nare_nt2000/officedevide.htm.
- สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดยะลา. 2548. แผนปฏิบัติการในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมจังหวัดยะลา ปีงบประมาณ 2548. (อัดสำเนา).
- สิริโสภาค เชงเกตุ. 2547. ศึกษารูปแบบและสาระความรู้จากงานวิจัยในระดับปริญญาตรีโปรแกรมวิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม. ปัญหาพิเศษ โปรแกรมวิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และ กรรณิการ์ สุขเกษม. 2547. วิธีวิทยาการวิจัยคุณภาพ : การวิจัยปัญหาปัจจุบันและการวิจัยอนาคตกาล. กรุงเทพมหานคร: เพ็ญฟ้า พรินต์ติ้งจำกัด.

- สุภางค์ จันทวานิช. 2546. การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เสาวนีย์ จิตต์หมวด. 2535. วัฒนธรรมอิสลาม. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ทางนำ.
- โสภารัตน์ จารุสมบัติ. 2546. การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้. กรุงเทพมหานคร: คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และโครงการจัดพิมพ์คปไฟ.
- ห้างหุ้นส่วนจำกัด เคแอลเค ธนวิถิ. 2545ก. รายงานฉบับแรก : สรุปผลการทบทวนแผนพัฒนาระบบรวบรวมและบำบัดน้ำเสียเทศบาลนครยะลา พ.ศ.2539 ผลสำรวจสภาพภูมิประเทศเบื้องต้นและข้อมูลอื่นๆ ที่จำเป็น (อัดสำเนา).
- _____. 2545ข. รายงานฉบับที่ 2 : สรุปผลสำรวจรายละเอียดเบื้องต้น เจาะสำรวจดินและเก็บตัวอย่างน้ำวิเคราะห์คุณภาพน้ำในเขตเทศบาลนครยะลา. (อัดสำเนา).
- อโณทัย สินมณี. 2542. การศึกษาความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของนักศึกษาวิทยาลัยเทคนิคปราชญ์บุรี อำเภอเมือง จังหวัดปราชญ์บุรี. สารนิพนธ์สำนักพัฒนามบัณฑิตศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- อรรธรณ ปิลันธน์โอวาท. 2546. การสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจ. พิมพ์ครั้งที่ 3 (แก้ไขเพิ่มเติม). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อำนาจ เจริญศิลป์. 2543. การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- อุทุมพร ทองอุไทย, ผู้แปล. 2523. สารบบจำแนกจุดมุ่งหมายทางการศึกษา. คู่มือเล่ม 1 : พุทธิปริเขต. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Ahmad, Hashim and Hachim. 2547. อิสลามกับวิกฤติสิ่งแวดล้อม. แปลจาก Islam and the Environmental Crisis โดย บรรจง บินกาซัน. กรุงเทพมหานคร: แผนงานสร้างเสริมสุขภาวะมุสลิมไทย คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Allport, Gordon W. 1935. อ้างถึงใน จิระวัฒน์ วงศ์สวัสดิวัฒน์. 2529. ทัศนคติ ความเชื่อ และพฤติกรรม. กรุงเทพมหานคร: โครงการพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- The Association of University Leaders for a Sustainable Future. 2001. **The Talloires Declaration**. Retrieved March 15, 2005 from http://www.ulsf.org/programs_talloires_td.html.

- Barnes, N.J. 2000. Higher Education Partnerships: Creating New Value in the Environment Sector. **International Journal of Sustainability in Higher Education**. 1 (2): 182-190. Retrieved August 11, 2005 from Emerald Full Text.
- Barrow, Christopher J. 1999. **Environmental Management: Principles and Practice**. New York: Routledge.
- Bloom, Benjamin S., *et al.* 1971. อ้างถึงใน อรรถาธิบาย ปรัชญาโอวาท. 2546. การสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจ. พิมพ์ครั้งที่ 3 (แก้ไขเพิ่มเติม). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Cochran, William G. 1963. **Sampling Techniques**. 2nd ed. New York: Wiley.
- Colby, M. 1990. Quoted in Nath, B., *et al*, eds. 1998. **Environmental Management in Practice : Volume 1**. New York: Routledge.
- Holt, Diane. 2003. The Role and Impact of the Business School Curriculum in Shaping Environmental Education at Middlesex University. **International Journal of Sustainability in Higher Education**. 4 (4): 324-343. Retrieved August 11, 2005 from Emerald Full Text.
- Lamprecht, James L. 1947. **ISO 14000 : Issues & Implementation Guidelines for Responsible Environmental Management**. New York: AMACOM, A Division of American Management Association.
- Leitmann, Josef. 1999. **Sustaining Cities : Environmental Planning and Management in Urban Design**. New York: McGraw-Hill.
- Linton, Ralph. 1936. อ้างถึงใน สัญญา สัญญาวิวัฒน์. 2545. ทฤษฎีสังคมวิทยา : เนื้อหาและแนวทางการใช้ประโยชน์เบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 10 (ฉบับพิมพ์เพิ่มเติม). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Merton, Robert K. 1968. อ้างถึงใน ทศยา สุวรรณะชฎ. 2527. สังคมวิทยา (Sociology). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- Miah, Md. Abdul Quader. 1993. **Applied Statistics**. Bangkok: Division of Human Settlements Development, Asian Institute of Technology.
- Moreno. 1953. อ้างถึงใน สัญญา สัญญาวิวัฒน์. 2545. ทฤษฎีสังคมวิทยา : เนื้อหาและแนวทางการใช้ประโยชน์เบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 10 (ฉบับพิมพ์เพิ่มเติม). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- Nadel. 1951. อ้างถึงใน ทิตยา สุวรรณะชญ. 2527. สังคมวิทยา (Sociology).
กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- Nath, B., *et al*, eds. 1998. **Environmental Management in Practice : Volume 1**.
New York: Routledge.
- Parsons, Talcoott. 1951. อ้างถึงใน ทิตยา สุวรรณะชญ. 2527. สังคมวิทยา (Sociology).
กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- Said, A.M., *et al*. 2003. Environmental Concerns, Knowledge and Practices Gap
among Malaysian Teachers. **International Journal of Sustainability in
Higher Education**. 4 (4): 305-313. Retrieved August 11, 2005 from
Emerald Full Text.
- Sharp, Leith. 2002. Green Campuses: The Road from Little Victories to Systemic
Transformation. **International Journal of Sustainability in Higher
Education**. 3 (2): 128-145. Retrieved August 11, 2005 from Emerald Full
Text.
- Thomas, Ian. 2004. Sustainability in Tertiary Curricula: What Is Stopping It
Happening?. **International Journal of Sustainability in Higher Education**.
5 (1): 33-47. Retrieved August 11, 2005 from Emerald Full Text.
- Thurstone, L.L. 1959. **The Measurement of Value**. Chicago: University of Chicago
Press.
- Van der Ryn and Cowan. 1996. Quoted in Leitmann, Josef. 1999. **Sustaining Cities
: Environmental Planning and Management in Urban Design**. New York:
McGraw-Hill.
- Zimbardo, P. and Leippe, M. 1991. อ้างถึงใน อรรถพร ปิณฑน์ไธวาท. 2546. การ
สื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจ. พิมพ์ครั้งที่ 3 (แก้ไขเพิ่มเติม). กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ – นามสกุล

นายนาถพงศ์ พัฒนพันธ์ชัย

ประวัติการศึกษา

วิศวกรรมศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับสอง)

สาขาวิศวกรรมโยธา

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2540

ประวัติการทำงาน

พ.ศ. 2540 – พ.ศ. 2543

วิศวกร แผนกอาคารสถานที่

ส่วนบริการสำนักงาน ฝ่ายธุรการกลาง

บริษัทปูนซิเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน)